BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
3 Mp
1

מְלֶאכֶת
הַדִּקְדּוּק הַשָּׁלֵם

OPVS GRAMMATICVM CONSVMMATVM

ex uarijs Elianis libris concinnatum, complectens ſcilicet

Elementarium abſolutum
Numerandi rationem
Pronominum declinationes
Verborum integras coniugationes
Artificium ſubijciendorum affixorum
Nominum uarias formulas & mutationes
Conſignificatiuorum explicationes
Magiſtrales abbreuiationes
Accentuum tractationem
Metrorum compoſitionem

Autore ~~SEBASTIANO Munſtero.~~

סֵפֶר טוֹבִי

ADDITVS EST QVOQVE Liber Tobiæ, *quem ſuperioribus annis hebraicum ſuppeditarunt Iudæi Conſtantinopolitani.*

BASILEAE.

S.ti Blasij de Anulo.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

SEBASTIA
NVS MVNSTERVS HEBRAI-
cæ linguæ ſtudioſis S. D.

QVid & quãtum hactenus, à uigin
ti annis & ſuprà, præſtiterim in
hebraiſmo, æquiſſimi lectores,
uobis excutiendum relinquo.
Scripſi Introductiones & Iſago/
gas pro diſcẽda ſacra lingua, ſcri
pſi tabulas, dictionaria Heb. & Chald. adieci qui
buſdam ſacris libris grammaticas annotationes,
interpretatus ſum uarios libros, docui & iam fe/
rè per decem & octo annos publicè, Heidelber/
gæ & Baſileæ, & nihil non egi quo ſacra lingua
Chriſtianis fieret notior & cõmendatior: & gra/
tia dei factum eſt, ut ſcripta mea quantumlibet ca
rerent elegantiarum floſculis, à nemine niſi pau/
ciſſimis quibuſdam & ingratis hominibus con/
temnerentur, etiam cum exemplaria in multa mil
lia ſubinde eſſent multiplicata. Sic rurſum ſtudio
ſis obtrudo hanc nouiſſimam editionem, nõ qui/
dem auctam, ſed in quibuſdam locis caſtigatam,
quam quidam ante aliquot annos à me extorſe/
runt. Quibus tunc uiſum fuit morem gerere, ut ea
quæ ſparſim in uarijs libris traduntur de gramma
ticis præceptionibus, in unum redigerẽtur librũ,
fieretq́ ueluti ex mẽbris diſiunctis corpus quod/
dam integrum, ne ſtudioſi ſacræ linguæ perpetuo
cogerentur aquas haurire ex lacunis aut potius

ciſternis diſſipatis, & ſermonis cognitionẽ quærere ex tabulis fractis. Si quidem, ut noſtis, ego hactenus nutriui & promoui in Chriſtiano orbe ſtudium iſtud uarijs libellis Elianis, quos pro ingenij mei paruitate latinos feci, cõmunicauiq́; cãdide omnibus ſtudioſis, & fortaſſe in hũc uſq; diem ſtudium illud lacerũ hiaret, niſi ego illum ſubijſſem laborem, uertiſſemq́; memoratos libros, & ueluti in manus tradidiſſem omnibus, qui amore flagrabant ad linguã ſanctam. Nam deſiderabatur adhuc uerum quoddam fundamentũ in omnibus grãmaticis inſtitutionibus, quæ à noſtris ſcriptæ erãt antequàm Elias Iudæus prodiret, ſicut & Ioannes Campenſis id teſtat̃ in ſua grammatica, & doctiſſimus Capito nõ ſemel mihi olim retulit priuſquã in Eliam incidi, naturã punctuli dages nõdum ſatis exploratã, in eoq́; myſteria quædam ſita, id q̃d uerißime dixit, ut poſtea edocti ſumus. Quod nõ dico in ſugillationem illorũ, qui pro uirili ſua conati ſunt iuuare hebraicũ ſtudium. Nam quiſq; pręſtitit id q̃d potuit, atq; ob id ſua non eſt priuãdus laude, multo minus ſi q̃n dormitauit inſectãdus conuicijs, ut quorũdam eſt procacitas, qui prõptiores ſunt pro beneficijs referre calumnias quã gratias. Primus omniũ, qui noſtro ęuo colere & plãtare cœpit hebraicã linguam, fuit doctiſſimus uir Iohannes Reuchlinus ſiue Capnion, de linguis & bonis literis apud poſteros bene meritus, quippe q multa poſt ſe eruditiõis ſuæ reliquit monumẽta. Huic ferè coęuus fuit in hoc ſacro ſtudio, licet ætate multo iunior, incomparabilis ille

uir,

uir, dominus Conradus Pellicanus, nam ſimul eodem tēpore, & in eodē gymnaſio Thubingēſi, hi duo magni uiri hebraiſmo operã impenderũt, uſi etiã ad hoc mutuis officijs. His ego הַלְמִייר tertius acceſſi, anno ſcilicet Chriſti 1509. Trans latus eṁ ad D. Pellicanum, indefeſſo ſtudio ſub fideliſſimo pręceptore prima imbibi rudimēta, ac mox animũ appuli ad Biblicas hiſtorias. Deinde circa annũ Chriſti 1513. Vuolf. Capito factus in oppido Bruchſellenſi uerbi dei præco, nactus co piã cuiuſdã Iudęi baptizati, Matthęi ſcilicet Adri ani, cœpit & ipſe, ſub difficili tamen præceptore, fœliciter hebraicari. Quo tēpore & multi alij do cti uiri per Germaniã & Italiam amore huius lin guæ excitati, breui adeò profecerunt, ut æditis li bris laudem non uulgarem apud poſteros merue rint, inter q̃s pręcipui ſunt Iohannes Oecolãpadi us, Caſparus Ammonius, cuius tñ labor in publi cũ non prodijt, Vdalrichus Zuinglius, Mathæus Aurogallus, Iohãnes Campēſis, Theodorus By bliãder, Theodorus Fabricius, Petrus Artopœ us: & in Italia, Petrus Galatinus, Sãtes Pagninus, Auguſtinus Nebiēſis epiſcopus, in Hiſpania ue ro Stunica: q̃bus multi alij ſucceſſerũt & eo uſq; in huius linguę ſtudio profecerũt, ut publice in aca demijs hebraiſmũ profiteãtur, obſcurarintq; ſua eruditiōe ſuorũ pręceptorũ nomina, quibus ego, ſicut nec debeo, hanc fœlicitatē minime inuideo. Nam dominus diſpenſat munera ſua ut uult, quã do & quibus uult. Vni tradit decē talenta, alteri quinq;, alteri duo &c. Fuerũt & in exordio huius

naſcentis ſtudij alij quidã baptizati Iudæi, qui pri uatim ſed ſine fructu docuerũt ſacrã linguã, carẽtes latinæ linguæ cognitiõe, inter q̃s & Iohãnem Buchſenſtein numerandũ cenſeo, qui leuato mul to ære à diſcipulis, nihil docuit. Teſtes ſunt qui il lũ audierunt. Inter hos omnes excitauit dominus & in Italia Iudæũ quendã, qui tamen natus fuerat in Germania, in Noua ſcilicet ciuitate ſita ſup am ne Eyſch, haud procul à Nurnberga, Eliam nomine, qui circa annũ Chriſti 1518. inuitis etiã Iudæis, ex probatiſſimis Hebræis ſcriptoribus collegit nobiliſſimũ librũ, cui titulũ fecit ספר הבחור id eſt, liber electus, in quo uerum totius grãmaticæ tradit fundamentũ. Hic liber Romæ excuſus, quum anno Chriſti 1524. mihi à doctiſſimo uiro Simone Grynæo uidendus exhiberet̃, bone deus quã oblectauit me, quantum theſaurum putabam me adeptum, neſcius adhuc q̃d omnes ſcholæ totius orbis Chriſtiani atq; omnes ſtudioſi obuijs ulnis hũc pręceptorẽ, Chriſto ſaluatori noſtro in hũc uſq; diem reluctãtem, ſuſcepturi eſſent. Poſt habitis itaq; omnibus ſtudijs meis, cœpi librũ uer tere, & interim quò uerſioni eius incũbo, ubiq; in uenio quæ antea ignoraui, fio rurſus diſcipulus, qui paulò antè præceptoris apud Heidelbergenſes officio fungi coactus fui. Inuenio & quoſdã li bellos ab autore æditos citari, nec quieſco donec & illorum mihi copia fiat, inter quos uidebã mihi & alijs ſtudioſis poſt librum electũ neceſſarium eũ cuius titulus eſt, פרקי אליהו quod ſonat, Capitula Eliæ. In eo agit̃ de punctis uocalibus, de li-

teris

teris ſeruilibus atq; de literis gutturalibus, item de uarijs ſpeciebus nominũ & de proprietatibus eorum. Aſſequutus & librum uocum irregularium, non ſine magno profectu uerti illum. Exortus eſt tandem & liber Taamim, id eſt, accentuũ, cui quoq; liber Maſoreth hammaſoreth additus eſt. Prodijt etiam interim è Conſtantinopoli, integra Dauidis Kimhi grammatica. His omnibus libris uſus ſum, quum hãc grammaticam adornandam inſtituerem. Verſilogum hebraicum nactus ſum à Caſparo Ammonio, uiro integerrimo, theologo & heb. linguæ peritiſſimo. Artificium ſubiungendorum כנוים id eſt, affixorum, cõſequutus ſum lõgo uſu & diutino ſtudio hebraiſmi, habens in hoc diligentem cooperatorem Chriſtophorũ, Muſicæ diſciplinæ apud Baſilenſes fidelẽ pręceptorem. Abbreuiaturas hinc & hinc ex ſcriptoribus corraſi, tametſi multiplex lectio plurimas quoque mihi ſuppeditauerit. Miniſtrauit & Sãtes quaſdam. Porrò Hebraicũ Tobiam, quem pro exercitamento idiomatis adiecimus, miſit è Mẽmingen Oſuualdus Schreckẽfuchſius, ut ſuo quoq; dicturus ſum loco. Allatum eſt & paulo pòſt ex Cayro Aegypti per quendam ex ciuibus Baſiliẽſibus aliud exemplar, quod Paulus Fagius typis euulgauit eodem tempore quo ego meo Tobiæ incumbo. Libellus eſt uere aureus & iuuẽtuti accõmodiſſimus, ex quo nedum linguæ phraſim, uerum & pietatem quę ad omnia ualet, ac uitæ innocentiam diſcere poterũt. In quo enim alio biblico libro ueteris inſtrumenti inuenies tam ef

ficaces

ficaces ad opera pietatis monitiones, quæ habeãt tam uiuidiſſima adiuncta exẽpla ut in hoc libro? Vbi uſquam locorum inuenies tam ſynceras, paternas & omni acceptione dignas inſtructiones, qualiter te geras erga deum, erga parentes, erga pauperes præſertim domeſticos fidei, erga cunctos mortales atq; erga defũctos ipſos ut in hoc Tobia? Ediſcendus eſſet liber à pueris haud ſecus q̃ decalogus, & in imo pectoris diligentiſſime condendus, in quo nõ niſi mera pietatis ſemina imò flores & fructus inueniuntur. Nec putes eſſe fabulam, quod de capto in Tigride piſce atq; exẽterato, & inde ſublata ſterilitate & ſanata cæcitate, in eo ſcribitur. Habes & in Matthæo cap. 17. ferè talem hiſtoriam, quãdo Chriſtus iuſſit Simonem ire ad mare, mittere hamum & tollere piſcem qui primus prodijſſet, & aperto ore eius extrahere ſtaterem atque illum darè pro uectigali. Hæc autem ſcribo non propter adultos & qui ſanum habent iudicium, ſed propter rudiores pueros, qui inexercitatum habent in rebus diuinis ingenium facileq; naſum ſuſpendunt, ubi inciderint in talia quæ illis ridicula uidentur.

Valete.

GRAMMATICA HEBRAICA ABSOLVTA

autore SEBASTIANO MVNSTERO, *&*
primo de literis & punctis uocalibus.

Literæ apud Hebræos אוֹתִיּוֹת othioth uocantur, leguntur'q; à dextra ad ſiniſtram, & ſunt omnes conſonantes, numero ſcilicet uigintiduæ, niſi quòd nos literam Sin geminauimus propter aliam & aliam eius prolationem. Sunt autem hæ figuræ earumatq; nomina.

Zain	Vau	He	Daleth	Gimel	Beth	Aleph
z	u	h	d	g	bv	aeiou
ז	ו	ה	ד	ג	ב	א

Nun	Mem	Lamed	Caph	Iod	Teth	Heth
n	m	l	c ch	i	t	h
נ	מ	ל	כ	י	ט	ח

Schin	Res	Kuph	Zade	Pe	Ain	Samech
ſch	r	k	z	pph	aeiou	ſ
ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס

Tau	Sin
t th	ſ
ת	ש

His literis adijciũtur uocalia, quę ſunt pũcta quædam atq; uirgulæ, quæ pro maiori parte ipſis literis ſubijciuntur. Vnum literis ſuperponitur, atq; unum uentri uau inſeritur. Quorum figurę & nomina hæc ſunt:

Pathah ַ a clarum & apertum.
Kamez ָ a obſcurum & cum o mixtum.
Segol ֶ æ craſſum.
Zere ֵ e ſubtile & gracile.
Holem ֹ o, punctus unus ſupra literam.
cum interponitur Iod [illegible] plena, et fit uocalis longa. — Hirec ִ i, punctus unus ſub litera.
Surec וּ u, ſcribiturq; in ſolo uau.
Kybutz ֻ u, uox media inter u & i.
Hatephkamez ֳ o breue.
Scheua ְ terminatio ſyllabę: & aliquando e uel a breuiter raptum.

Conſtituuntur autem ex literis & adiunctis punctis ſyllabæ in hunc modum.

u u o o i e æ a a

אַ אָ אֶ אֵ אִ אֹ אֳ אֻ אוּ

bu bu bo bo bi be bæ ba ba

בַ בָ בֶ בֵ בִ בֹ בֳ בֻ בוּ

gu	gu	go	go	gi	ge	gæ	ga	ga
גוּ	גֻ	גֳ	גֹ	גִ	גֵ	גֶ	גָ	גַ
du	du	do	do	di	de	dæ	da	da
דוּ	דֻ	דֳ	דֹ	דִ	דֵ	דֶ	דָ	דַ
hu	hu	ho	ho	hi	he	hæ	ha	ha
חוּ	חֻ	חֳ	חֹ	חִ	חֵ	חֶ	חָ	חַ
vu	vu	vo	vo	vi	ve	væ	va	va
וּ	וֻ	וֳ	וֹ	וִ	וֵ	וֶ	וָ	וַ

Simili modo alijs alphabeti literis adijciũtur puncta uocalia. Punctus tamen ſcheua nũquam conſtituit monoſyllabã, ideo non eſt uocale, ſed cũ in dictionibus ſcribitur & uenit legendum (nõ enim ſemper legitur) raptim legitur, ut דְּגַן שָׂדֶה dgan ſade, frumentum campi, ubi in dgan ſcheua rapitur: aliâs enim d legi non poſſet, niſi ſcheua muſſitaret, cum d & g non ſint literæ connexiles. Sic hic שְׂמֹאל ſmol, ſiniſtra, שְׁמֵנָה ſmena, non ſchemena, pinguis.

De literis alphabeti & quibuſdam earum diſtinctionibus.

In primis ſeruandus eſt ordo literarum, ut in al-
phabeto eſt ſignatus, quia deſeruit numeratio-
ni. Secundo aduertendum eſt diſcrimen chara-
Cognatio cterum, ne cognatio quarũdam ſigurarum alicui
literarũ. imponat, præſertim beth & caph, daleth & res,
ſamech & mem finalis (de finalib. mox dicemus)
zain & nun finalis. Tertio notãdum, ſex literas
in ſui prolatione aliquando fortificari, quod He-
bræi uocant dageſſari, aliquãdo attenuari, quod
illi appellant raphari, colliguntur'q́; in has duas
Literarum dictiones בְּגַד כְּפַת Bgad Kphath. Intenduntur
intentio. quãdo in uentrẽ illarum ſcribitur pũctulus unus,
ſic בּ גּ דּ כּ פּ תּ & tunc beth facit b ſimplex,
gimel g latinum, daleth d, caph c, uel k, pe p,
tau t. Et quando illo puncto carent, remittuntur
fiũt'q́; laxiores in ſui prolatione, & profertur beth
ut v cõſonans, gimel ut gh, daleth ut d quod in
ſibilum degenerat, caph ut χ ch, pe ut φ ph, tau
ut θ ſiue th. Et nota quod in ſcriptis codicibus hę
literæ quando carẽt punctulo dages, ſemper ha
Raphe. bent in capite uirgulam quę raphe uocatur, hoc
modo בֿ כֿ דֿ גֿ פֿ תֿ In impreſsis uero libris id
nõ obſeruatur, ſed cũ deſtituũtur dages perinde
eſt ac

eſt ac ſi haberent raphe. Quarto notandum, quinq; eſſe literas, quæ in fine dictionis alijs ſcribuntur figuris quàm in medio aut principio & ſunt hæ:

כ מ נ פ צ Extra finem.

ך ם ן ף ץ In fine.

Exempla אָרָם non אָרָמ Sic חֹשֶׁךְ non חֹשֶׁכ item בֵּן non בֵּנ Et כָּנָף non כָּנָפ Sic אֶרֶץ non אֶרֶצ Inuenitur autem unus duntaxat locus in Iſaia, ubi mem finale ſcribitur in corpore dictionis, idq; ſic לְםַרְבֵּה quod putant non uacare myſterio. Porrò literas finales Hebræi uocant פְּשׁוּטוֹת extenſas, non finales uero כְּפוּפוֹת recuruatas, præter מ quod appellant פְתוּחָה apertum, & ם quod uocant סְתוּמָה Quinto colligunt Hebræi ex ſuo alphabeto quatuor gutturales literas, nempe אֲחַהע quas uocant גְרוֹנִיּוֹת & hæ in grammatica faciunt ſtudioſo nonnihil negotij, ob id potiſſimum, quod non poſſunt geminari per inſertum dages ut reliquę omnes, ac deinde ubi illę habēt purum ſcheua hæ ferè ſemper habent ſcheua mixtum cum patha aut ſægol in hunc modum ־ׇ ֱ uocaturq; hateph pathah & hateph ſægol:

Finales.

Gutturales.

exempla, ubi dico צְרָקַת in ſimili forma ab aleph dico אֲרָמָת non אְרָמָת & ab heth חֲלָלָת repudiata, infamis, non חְלָלָת & ab he הֲדָרַת decor, atq; ab ain עֲגָלָת quadriga. Exẽpla de hateph ſægol: ubi ſcribitur in גְּבוּל purum ſcheua, in ſimili ſorma aleph habet ֱ ut אֱנוֹשׁ homo, אֱלוֹהַ deus. הֶחֱכִים ſapientiam præſtitit, הֶעֱמִיר collocauit, הֶעֱבִיר traduxit, הֶחֱסַת compeſcuit. Tria

Hatephata. ergo ſunt puncta hatephata, ſcilicet ֳ hatephcamez, ֲ hatephpatha & ֱ hatephſægol. Hatephcamez conſtituit ſyllabam & inuenitur ſub omnibus literis: hatephpathah uero & hatephſægol ſolum inueniuntur ſub literis gutturalibus, indicantq; ſcheua illud compoſitum muſſitandum, niſi aliud ſequeret̃ ſcheua, tũc enim hatephſægol & hatephpatha muteſcunt, ut יַעֲבְרוּ tranſibunt, יֶאֱהְבוּ diligent. Notandum quoque hic, quod hatephpatha aliquando inuenitur ſub alijs quàm gutturalibus literis, pręſertim ſi litera ſcheuanda mox geminetur in aliqua dictione, ut Geñ. 29, גָּלֲלוּ uoluerunt ſeu uolutarunt.

De literarum prolatione.

Secundum autorem libri יְצִירָה quinq; ſunt inſtrumenta proferendi literas, nempe guttur, palatum,

latũ, lingua, dẽtes & labia, inter quæ lingua principatum tenet. Nunc enim uerberat aërem ad palatũ, nũc propellit ipſum ad dentes, uel ad gingiuas ſi deſint dẽtes, ut in ſenibus, nũc radix eius mouetur in gutture aut epigloto aut œſophago, &c. Literę gutturales numerantur אֲהַחַע & literę palati גִּיכַק & literæ linguales דַּטְלַנַת & literę dentales זַסְשַׁרַץ atq; literę labiales בּוּמַת

Gutturales. Linguales. Dentales. Labiales.

א Hęc litera qualem habet punctum uocalem, talem hodie habet & pronunciationem, nec conſtat noſtro æuo quis olim eius genuinus fuerit pronunciandi modus.

ב Hęc litera cum ſit ex bgad kphad, geminum habet pronunciandi modũ. Quando enim dageſſatur ualet b ut בָּרָא & quando caret dages ualet v conſonantem, ut יָבֹא iaſo, אַב af.

ג Cum dages ualet g ut גָּמָל gamal, & ſine dages g aſpiratum, ut לְגוֹי leghoi.

ד Quando habet dages ualet d, ut דָּוִד Dauid, & quando eo deſtituitur nonnihil muſſitat, ut לְדָוִד quæ uox proprie ſcribi nequit.

ה Aſpiratio eſt lenis, qualis ferè apud latinos eſt h ut הָאָדָם In fine dictionis non percipitur, & ob id nihil diſcriminis habet in eo loco ab

aleph

aleph, ut קָרַח & קָרָא kara. Sed heth eſt aſpiratio fortis.

ו Litera vau aliquādo conſonans eſt & aliquando uocalis. Eſt conſonans quando proprium habet punctum uocalem ſuſtratum, ut וַיֹּאמֶר uaiomer, וֵאלֹהִים uelohim, aut in ſine dictionis caret omni puncto, ut בָּנָיו banaſ, פִּיו piſ. Eſt uocalis quādo habet ſurec in uentre, ut רַבּוּ rabbu, וּמָקוֹם umakom, aut holem in capite, ut מְקוֹמוֹ mekomo. Interdum tamen cum pūcto holem eſt conſonans, ut מִצְוֹת mizuoth.

Triplex ſ apud Hebræos.

ז Hæc litera ualet ſ gracile & non acutum, ס ſamech uero habet ſibilum acutū & ש ſchin ſibilum craſſum ac ueluti ſpumoſum. Habent & Germani hoc triplex ſ in ſua lingua. Nam exprimunt zain in dictionibus iſtis, ceſpes vuaſen, naſus nas, herba gras, malus bœs. Et ſamech in his dictionibus, humidus naſz, platea gaſs, uas faſz, acetū eſſig: Et ſchin in dictionibus, menſa diſch, cinis eſchen, triturare dreſchen, rubus buſch, rana froſch.

ח Aſpiratio eſt fortis, quam Græci reddiderūt per χ, Latini interpretes uerterunt eam plerumq; per e in proprijs nominibus, ut pro חַוָּה Haua

Haua fecerunt Eua, pro חֲנוֹךְ hanoch Enoch, pro נֹחַ Noah Noë. Sciendum etiam quando hæc litera in fine ſcribitur cum pathah, tunc prolatio uocalis præcedit aſpirationem, ut רוּחַ ruah, non ruha, שָׂמֵחַ ſameah, &c.

ט Facit t latinum, ut טוֹב tob, mutaturq́ aliquando in tau literam, eo quod ſunt literæ eiuſdem inſtrumenti uocalis, ut תָּעָה & טָעָה errauit.

י Valet i conſonantem literam, ut יַעֲקֹב Iaacob. Et quando non habet proprium punctũ quieſcit, ut פָּנָיו panaf, דְּבָרֶיךָ deſaræcha, שָׂרַי ſare. Solet etiã nonnunq̃ in fine dictionis eſſe uocalis, idq́ tum quãdo pręcedit unum ex his quatuor punctis uocalibus, patha, cametz, uau ſurec & uau holem ut, דְּבָרַי deſarai, מָדַי madai, גּוֹי goi עָשׂוּי aſui.

כ Cum dages ualet c uel k, ut כֶּלֶב kælæf, ſine dages ch, ut זֵכֶר zęchær. In fine ſemper habet aut ſcheua aut camez, ut חוֹשֶׁךְ hoſchech, יָדֶיךָ iadecha. Admittit quoq; interdum punctulum dages, ut יִשְׁמָרְךָּ iiſmeræcca.

ל Facit l apud Latinos, & ſola inter alphabeti literas erigit caput in ſublime, ideo uocatur

rex literarum, tenetq́; locū mediū in alphabeto.

מ Facit m latinū. Finalis eius ſigura nullū recipit punctū uocale, niſi in dictione יְרוּשָׁלַםִ habet hirec loco iod.

נ Facit n, in ſine dictionum nunquam admittit punctum, præterquam in tertia plur. futuri fœm. ut תִּשְׁמֹרְןָ pro תִּשְׁמֹרְנָה

ס Huius literę prolatio ſuprà eſt expreſſa iuxta literam zain. Valet enim ſ acutum.

ע Tametſi huic literę ſupra in alphabeto adiecerimus uocalia a e i o u pinde quaſi nullū diſcrimē eſſet inter ipſam & aleph, differt tamen plurimū ab ea, ſed cuius genuinā pronunciationē etiā Iudęi ipſi hodie ignorāt, niſi cum in fine ponitur cū pathah tunc exprimūt ipſum per a in gutture ſormatum, ut שָׁמַע ſchama, quod legunt quaſi ſchamau cum diphtongo.

פ Hæc litera dageſſata ualet p & ſine dages ph. Finalis eius ſigura nullum unquā admittit punctum uocale.

צ Huic literę apud latinos reſpōdet z, qđ alij uocāt ſ ſtridulū, ut צַדִּיק zaddic. Finalis eius ſigura nunq̄ habet ſubſtratū punctū uocale. Vocatur aūt hęc litera à q̄buſdā zaddic, ab alijs zade.

ק Valet

ק Valet k latinum ſeu kappa Gręcum, nec unquã flectitur ab hac prolatione, quod dico propter c latinum in quod à quibuſdam uertitur.

ר Facit r latinũ, et quãtũ attinet ad pũctũ dages annumeratur literis gutturalib. de quo infrà.

ש Habet hæc litera duplicem prolationem. Nam cum pũctum habet in capite dextro, quod hebraicè יָמִין uocatur, ualet ſ craſſum, ut ſuprà in litera zain quoq; diximus. Quando autẽ habet punctum in capite ſiniſtro, quod שְׂמֹאל uocatur, non differt à prolatione ſamech.

ת Cum puncto dages facit t, & ſine dages ualet th, hoc eſt, ſ blęſum. Iudęi tamen noſtrates proferunt ipſum per ſ ſimplex.

De punctis uocalibus.

Mouet Elias Leuites quæſtionem, in pręfatione libri Maſoreth hammaſoreth, nũ puncta uocalia & acentuum Moſi tradita fuerint in monte Sinai unà cum literis aut non, adducitq; multos Rabinos diuerſa ſentientes. Quidam enim opinantur legem ſic traditã Moſi, ut nec apex aliquis defuerit, alij uero aſſerũt puncta inuentũ eſſe humanũ, & in eam ſententiam it quoq; Elias. Et hic rurſum diuerſæ ſunt opiniones. Aliqui enim putant uiros *Synagogã magnã.*

 maioris

maioris cōcilij, quos uocāt אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּרוֹלָה. punċta addidiſſe legi. Sunt autē hi uiri magnę ſynagogæ: Haggeus, Zacharias, Malachias, Daniel, Hananias, Miſael, Azarias, Ezra, Nehemia, Mardochęus, Zerubabel, &c. Alijs hæc ſententia nō placet, aſſerunt tamen & ipſi, Moſen quidē primū non omnia ſcripſiſſe, ſed nudā legem abſq; pūċtis tradidiſſe Iſraëlitis, & ab Iſraëlitis obſeruatum quomodo Moſes legit ſingulas legis dictiones, & quomodo diſcreuerit unū uocale ab alio, atq; conſuetudinariā illam legis lectionē a Iudæis obſeruatā, etiam multis annis poſt deſtructionem templi ſecundi, uſq; dum congeſtum fuit ingens illud Thalmudicū opus, quod fuit anno ab initio mundi 3989. anno uero poſt Chriſtū natū 229. ſecundum calculum noſtrū, Elias tamen aſſerit id factū anno poſt deſtructū ſecundū templū 436. qui eſt annus Chriſti 476. Tunc ſurrexerunt בַּעֲלֵי הַמָּסוֹרֶת hoc eſt magiſtri traditionis, uiri quidā Tiberitæ qui præ cæteris Iudæis exercitatiores erāt in lege & prophetis, וְצַחֵי לָשׁוֹן מִכָּל שְׁאָר הַיְּהוּדִים id eſt, & elegantiorem tenebant linguam hebraicam, caſtigaruntq; & repurgarunt totam ſcripturam ab innumeris mendis, addiderunt

Aeditio Thalmud.

Iudæi Tiberitæ.

runt

rũnt puncta uocalia, & diſtinxerunt uerſus & ſententias per accentus. Antea enim ut Cabaliſtici quoq; dicunt, tota lex erat quaſi paſuc ſeu ſententia una, & omnia cohęrebant ſine ulla uerſuũ diſtinctione, Iudæi autem illi Tiberitæ, qui ſcilicet habitabant in Mœſia Paphlagonię, ſecundum ea quæ illis tradita fuerant à maioribus in ſacra ſcriptura & oretenus acceperant, omnia redegerũt in librũ, uſi lingua difficillima, ne myſteria paſſim omnibus proponerent, collatiſq; multis biblicis exemplaribus, caſtigarũt totum biblicũ corpus, ſuſtulerunt errores qui uitio ſcriptorum irrepſerant, additione punctorũ uocalium ambiguas uoces declarauerũt, atq; per accentuum notulas inuolutiores ſententias explicarunt. Nam accen- *Accentuum*
tuum figuræ [illegible] Hebręos nedum id præſtant *commoditas.*
ut ſcias ubi uox ſit eleuanda uel deprimenda, uerum & diſtinguunt ſentẽtias in pauſas, membra, & alias ſubdiſtinctiones, quare & nomine טעם id eſt, ſaporis ſeu guſtus apud eos uocãtur, quod ſcilicet rectam ſententię intelligentiam ſua diſtinctioue lectori offerãt, ſicut puncta uocalia id præſtant ne quis in dictione erret, ſed ueram eius lectionem habeat, Hinc enim deprehendimus ue-

rant doceri legẽ? Reſpõdemus, eo modo quo ho
die etiã abſq; grãmaticę cognitione ſolo uſu & ex
ercitio diſcũt cõmentaria Rabinorũ & Thalmud
ipſum, quę carent punctis. Didicerat quidẽ Mo
ſes à domino in monte Sinai per quas uoces ſin-
gulas legis dictiones proferret, & ueniẽs ad ſyna-
gogam explicauit id ſenioribus atq; presbyteris
populi. Vide ſi libet Eliã in tertia pręfatione ſuper
libellũ Maſoret hammaſoret, quẽ ſuperiorib. an
nis hic Baſileę, euulgauimus, & inuenies diſputa-
tionem iſtam multis uerbis agitari. Nos redimus
ad puncta. Hęc pro maiori parte habent nomina
Babylonica & nõ hebraica, ut zere, ſęgol, holẽ,
meloppum, mappic, dages, hirec, ſcheua, dar-
ga, thebir, &c.

— קָמֵץ kamez

Magiſtri Maſoreth impoſuerũt uocalibus pauca
nomina. Nam appellauerũt tam camez quàm ze
re, camez: & nomine pathah uoluerũt exprime-
re pathah & ſęgol. Reliquis uocalib. nulla dede-
rũt nomina, uocãtes ea ſolũ i o u y. Supuenientes
uero primi grãmatici, fecerunt ex camez camez
magnũ & paruũ. Paruũ appellauerũt zere. Sic di
ſtinxerũt pathah in pathah magnũ & paruũ. Par
uum

nũ uocauerunt ſegol. Impoſuerũt quoq; reliquis uocalibus nomina hirec, holẽ, ſurec, kybuz, ſcheua, hateph camez, &c. Quod autem his quatuor pũctis camez, zere, pathah, ſegol data fuerint peculiaria nomina & alijs nõ, nulla alia eſt ratio, quã quod aliorũ punctorũ figuratio fieri nequit ſine protractione uau & iod, ut וּ u, וֹ o, אִי i, camez, ◌ָ aũt ſcribi poteſt citra alicuius literæ protractionẽ, ſic ◌ַ ◌ֶ & ◌ֵ Porrò quare camez ſic uocetur, ſignat Elias in ſuo Thisbite hanc rationem

Nota de pũctorum nomẽclatura.

קָרְאוּ לִנְקוּדָּה בּוֹ קָמֵץ שֶׁבַּהֲבָרָתוֹ צָרִיךְ ל
לִקְמוֹץ שְׂפָתָיו יַחַד וּבְפַּתַּח צָרִיךְ לִפְתּוֹחַ אוֹתָם

Hoc eſt, Vocant punctũ camez ſic, quod in prolatione eius neceſſe ſit aliquẽ coarctare labia ſua ſimul, in pathah autem oportet ea aperire.

◌ַ פַּתַּח Pathah

Significat hæc uox apertionem, quod prolatio eius requirat oris diſtenſionem, ſicut camez coarctationem.

◌ֶ סֶגוֹל Segol

Vox media inter a & e, quæ & pathah paruũ uocatur, habetq; à forma ipſa nomẽ iſtud. Nam peculiũ, cui tres lapides precioſi ſunt incluſi, uocatur סְגוּלָּה quod alij murenulam appellant.

Zere

.. צִירֵי Zere

Hæc uox ut diximus alio nomine camez paruũ uocatur, putantq́ ſic apellari à צִיר cardine, quia ſtringit os & erumpit inter dentes ſicut porta gyrat ſuper ſuis cardinibus.

· חוֹלֶם Holem

Aiunt holem interpretari ſanum & perfectum, ſed quomodo id cõueniat huic uocali nõ uideo. Rabi Schlomo uocat ipſum Exodi 15. מְלֹא פוּם id eſt, os plenũ, & Iudæi Germani ſic uocant punctum ſchurec.

. חִירֶק Hirec

Significat uox illa contritionem & frendorẽ dentiũ, unde & quidã alij uocãt eã שֶׁבֶר quod etiam contritionẽ ſignificat. Sed quid cõtritio dẽtium ad prolationẽ i faciat, ipſi uiderint.

וּ · שׁוּרֶק Schurec.

A ſibilo labiorum quidam aſſerunt uocem u ſortitam hoc nomen. Nam uerbum שָׁרַק ſignificat ſibilare.

⁖ קִבּוּץ kybutz

Vocatur uox iſta ſchurec paruum & קִבּוּץ שׂ שְׂפָתַיִם id eſt, collectio labiorũ. Nam ad prolationem eius neceſſaria eſt collectio & plicatio la-

biorũ.Sũt qui eam quoq; uocant שְׁלֹשׁ נְקוּדוֹת ideſt,tria puncta,ſcilicet ſcalaria.

חֲטַף קָמֵץ Hatephcamez

Alij uocant קָמֵץ חָטוּף id eſt, camez raptum, quod eſt o breue.Secundum Eliam tamẽ camez hatuph nõ differt à camez, niſi quod nõ eſt uox magna, ut in dictione כָּל quæ propter makaph holem mutat in cametz ut כָּל־ & non כֹּל־

חֲטַף פַּתַח Hatephpathah

Sonat idem quod pathah raptum, ſicut & חֲטַף סֶגוֹל eſt ſægol breuiter raptũ,nec differunt hæc puncta à ſcheua mobili,niſi quod proprius eorũ locus eſt ſub litera gutturali.

שְׁוָא אוֹ שְׁבָא Scheua.

Quidã ſcribunt uocabulũ huius puncti cũ beth alij cum uau.Ratio nominis ignoratur,niſi quod quidam putãt שְׁוָא ſic uocatũ à שָׁוֶה æquatore, quod ęquus miniſter ſit omniũ ferè punctorum. De hoc pũcto dantur certæ regulę à grãmaticis quando ſit obiter legendũ. Prima,Semper ſcheua eſt legendũ quãdo ſcribit̃ ab initio dictiõis,ut מְלָכִים melachim, שְׁמוֹר ſchemor ẽ breuiter rapto. Secũda,Scheua legitur quando ipſum mox ſequitur litera gutturalis, aliâs enim gutturalis non

Scheua quando legendum.

non audiretur, ut מַלְאָךְ maleach, מַלְעִיג male-
ig. Tertia, Quando ſcheua uenit poſt uocē ma-
gnam, retinet uox magna, & tunc neceſſario ue-
nit ſcheua muſſitandum, ut שׁוֹמְרִים ſchome-
rim, אָמְרוּ ameru, חֲסִיתְךָ hæſithecha.
Voces magnæ ſunt ָ ֵ וֹ וּ & hirec poſt qđ *Voces magnæ.*
ſequitur iod. Voces autem paruæ, ַ ֶ ֳ ֻ
& hirec poſt quod non uenit litera iod. Quarta,
Scheua legitur qnando ſcribit̃ ſub litera dageſ-
ſata, ut סִפְּרוּ ſipperu, עִוְּרִים iſſerim. Quin-
ta, quando ſcribitur ſub litera mox geminata, ut
הַלְלוּ halelu, נְתַנְנוּ nathannenu. Sexta, quan-
do intra dictionem duo ſcheua in cōcurrunt pri-
mum quieſcit & alterū mouetur, ut מַלְכְּךָ mal-
kecha. In fine uero dictionis utrumque ſcheua
quieſcit, ut וַיַּשְׁקְ uaiaſck, וַיֵּשְׁתְּ uaieſt, אָמַרְתְּ
amart. Nec inuenitur ſcheua in fine dictionis ni-
ſi ſub literis bgad kphath, exceptis dictionibus
קֹשְׁטְ יֵשְׁטְ וַיַּשְׁקְ Porrò ubi ab initio dictionis
duo ſcheua concurrūt, primū regulariter mutat̃ *Scheua quan-*
in hirec, ut ubi fuerat dicendum לְמְלָכִים dicitur *do & ubi mu-*
לִמְלָכִים limlachim, ſic pro בְּשְׁמוֹר dicitur *tetur.*
בִּשְׁמוֹר biſchmor. Quādo alterū ſcheua ſcribit̃
ſub iod, utrūq; mutat̃ in unū hirec, ut pro וְיְחוּדָה

 dicitur

dicitur וִיהוּדָה וִיהוּדָה uihuda, & pro וִיגַלֶּה dicitur וִיגַלֶּה וִיגַלֶּה uigalle, & qđ frequens eſt וִיהִי וִיהִי pro וַיְהִי De gutturalibus uero literis, ſub quibus raro purum ſcheua ſcribitur, ſed fere ſemper mixtū cum pathah aut ſægol, præſertim ab initio dictionis, hæc datur regula: Litera gutturalis hatephata cogit mox pręcedentē literā eſſe ſibi cōformem in puncto, niſi maior neceſſitas obſtet: exempla, pro לַעֲבָרִים non dicitur לְעֲבָרִים ſed לַעֲבָרִים Sic pro בֶּאֱנוֹשׁ non dicitur בְּאֱנוֹשׁ ſed בֶּאֱנוֹשׁ Excipitur אֱלֹהִים de quo non dicitur בֶּאֱלֹהִים ſed ſeptem illa puncta mutantur in unum zere, ut בֵּאלֹהִים וֵאלֹהִים לֵאלֹהִים &c. Quod autē dixi maiorē neceſſitatē obſtare, hoc dicitur propter מִ prępoſitionē & articulū הַ Quę cum ante alias literas habeant uocem paruam ſequente dages, literę autem gutturales dages recipere nequeāt, uertenda eſt uox parua in uocem magnam, puta – in ‑ & hirec in zere, item ‑: & kybutz in holem uel in uau ſchurec. Sic enim & punctulo dages ſatisfit. Exempla de præpoſitione mem: à

Mem præpoſitio.

מֶלֶךְ dico מִמֶּלֶךְ à rege, ſic à דָּבָר cum præpoſitione mem dicitͬ מִדָּבָר à uerbo: ubi mem præpoſitio habet poſt ſe dages. Cum uero eadem

præpoſitio

præpoſitio accedit ad literã gutturalem quæ nõ eſt dageſſabilis, mutãda ſunt hirec & dages in zere uocem magnam, ut מֵעֶבֶר à ſeruo, non מִעֶבֶר ubi puncto dages nihil reſpondet. Sic מֵאֲטָר à ſpina, non מִאֲטָר Item מֵעֲבָדִים à ſeruis, non מַעֲבָדִים per regulam hatephathorum, cum hic maior neceſſitas ingruat, neq; מִעֲבָדִים cum puncto dages nullum relinquatur ueſtigium. Cõformiter articulus he exigit pathah ſequẽte dages, ut הַמֶּלֶךְ rex ipſe, הַדָּבָר uerbum ipſum: ſin acceſſerit ad literam gutturalem quæ nõ eſt capax punctuli dages, mutatur uox parua in magnam ut הָאָדָם homo ipſe, non הַאָדָם Sic הָעֶבֶר famulus ipſe, non הַעֶבֶר Habet tamen he illud aliquando ſægol ante ain & beth, ut הֶחָכָם ipſe ſapiens, הֶעָנָן ipſa nubes. In hoc autẽ negocio annumerat̃ litera res literis gutturalibus, ut הָרֶגֶל pes ipſe, מֵרֹאשׁ à capite. Exquiſitam lectionem puncti ſcheua inuenies apud Eliam in libro Cantici, cantico ſeptimo. Et infrà ubi de uirgula מֶתֶג ſcripturus ſum, nonnihil amplius de eo dicam.

Articulus he.

chreh.

De puncto dages.

Non cõſtat ex qua lingua uox illa dages à ueteribus gramaticis ſit deſumpta. Intelligunt au-

tem per ipſam punctum quendam, qui corpori-
bus literarum inſeritur unde fortificãtur. Et ſunt
omnes literę eius punctuli capaces præterquam
quatuor gutturales & res litera tãetſi res ſemel
aut bis inueniatur habere dages. Eſt autẽ duplex
dages, nempe דָגֵשׁ קַל dages leue, & דָגֵשׁ חָזָק
Dages forte. forte. Forte eſt quod unam literam in geminam
diuidit, habetq; locum in omnibus alphabeti lite
ris, exceptis אֲחֲהֲעַר & præcedit ipſum ſemper
una ex quinq; uocibus paruis, ut צַדִּיק zaddic,
דִּבּוּר dibbur, סֻלָּם ſullam, מִמְּךָ mimmecka,
עֻזִּי ozzi. Voces autem magnæ quę ſyllabam re
tinent, nunquam præcedere poſſunt. Neceſſe eſt
enim ut uox pręcedẽs cadat in ſequentẽ dageſſa-
tam literã, id quod litera per proferentem reten-
ta facere nequit. Propterea enim uocãtur uoces
magnę, qđ prolatio earũ in ſequentẽ literã non
extendat, ut מְלָכִים nõ מְלַכִּים Sic קְדוֹשִׁים nõ
קְדוֹשִּׁים Eſt tamẽ hic una exceptio, nẽpe quan
do accentus iũgitur uoci magnę, ut שָׂמֵּחַ ſed nõ
שָׂמֵחַ Sic אֵלֶּה non autẽ אֵלֶה Porrò quando dixi
mus dages forte in omnibus literis habere locũ
pręterquã in gutturalib. id uerũ ubiq; eſſe depre-
Mappic in he. hendit, nec te offendere debet litera ה cũ pũcto

uentrali,

uentrali, ille enim nõ eſt dages, ſed mappic, aliaq́ ratiõe quàm dages inſerit literæ he, nam eſt relatiuũ fœm. prçceditq́ ipſum uox camez, ut אִישָׁהּ maritus eius, בְּנָהּ filius eius. Scribitur quidem ſed non legitur. Inueniũtur etiã tria aut quatuor uerba, quę ultimã literã he ſignant punctulo huiuſmodi, quod tamẽ non legitur, ſed monet duntaxat lectorẽ, literam eſſe inmutabilem, de quo infra latius, ut גָּבַהּ eminint, תָּמַהּ admiratus eſt. Quidã tamẽ ſcribũt punctũ iſtud ſicut & mappic infra literã he, ut אִישָׁהִ גָּבַהִ nec eſt tunc hirec.

Dages leue eſt quod literam aſperã fortificat ſed non geminat, habetq́ locũ in ſolis his ſex literis בְּגַד כְּפַת idq́ tum, quando ſcribuntur ab initio dictionis aut poſt ſcheua quieſcens. Ab initio dictionis ſemper dageſſantur, niſi impediãtur per aliquam continuatam dictionem, cuius ultima litera ſit una ex literis יהוא Exempla regulæ, דָּוִד Dauid, בְּרֵאשִׁית bereſchith, גָּמָל gamal, כְּסִיל keſil, פָּנִים panaijm, תָּבוֹר Thabor. Exempla exceptionis, אֲנִי בוֹרֵא Ego creo, Iſa. 65. Et ibidem, וְנָטְעוּ כְרָמִים Et plantabunt uineas. Itẽ Ier. 6. הִנֵּה דְבַר יְיָ Ecce uerbũ domini. Leuiſſima tamẽ pauſa, quæ per accentuũ figuras ſignatur, Dages leue.

infringit

infringit exceptionem iſtam. Sic quando duæ literę ex bgad kphath eiuſdem prolationis à principio concurrunt, ſuperueniens יַתּוּא non imponit primæ raphe, ut כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי Quoniam in baculo meo tranſiui, בְּהִכָּבְדִי בְּפַרְעֹה Cum glorificatus fuero in Pharaone. Cæterum ſcheua quieſcens ſi ſequatur una ex בְּגַד כְּפַת nō ſemper cogitur habere dages leue, ut מַלְכֵי הָאָרֶץ reges terræ. Sic כִּדְבָרֶיךָ iuxta uerba tua, ubi beth poſt ſcheua quieſcens caret punctulo dages. Regula. Sicut poſt ſcheua quieſcens in literis בְּגַד כְּפַת plerunque ſequitur dages leue, ita poſt ſcheua mobile nūquam ſequitur dages, nec forte nec leue præterquam in dictione שְׁתַּיִם & שְׁתֵּי id eſt, duæ. Scribit ergo Elias in ſuo Thisbite, Iudæos toto cœlo errare, qui in ſuo tphillim ſcribunt רְבִּי Rabbi, cum omne initiale ſcheua ſit mobile.

Quid dages ſignificet.

Regula alia. Dages forte ferè ſemper aliquid in uerbis ſignificat, puta defectū literæ aut certam coniugationem, dages autem leue nunquam aliquid aliud ſignat quàm litterę cui inſertum eſt intenſionem. Vnde literæ בְּגַד כְּפַת triplicem admittunt prolationem; Sine omni dages aſpirantur &

tur & laxãtur in ſui prolatione ut דָּבָר daſar non dabar, Sic לְפָנֶיךָ lephanecha, non lepanecha. Cum dages leui intẽduntur, ut בָּרָא bara, תֶּלֶם telem, יִשְׁתֶּה ijſtæh: & cũ dages forti geminantur, ut אֶתֵּן ætten, אַפַּיִם appaijm, דִּבֵּר dibber, צַדִּיק zaddic. Naturale erga earum punctũ eſt dages leue, idq́ꝫ duntaxat ab initio dictionis & plerumqꝫ poſt ſcheua quieſcẽs, in alijs autem locis raphantur, prꝫſertim cũ præcedit ſcheua mobile, aut uox magna aut una ex literis יְהוּא quæ uocem magnã includere perhibẽtur, idq́ꝫ nedum intra corpus unius dictionis, uerũ et intra duas dictiones nulla pauſa intercedẽte, ubi ultima litera prioris dictiõis eſt יְהוּא aut uox magna, & mox ſequentis dictionis initialis litera eſt una ex בְּגַד כְּפַת Exempla, עָשִׂיתָ non עָשִׂיתָ Sic יָבֹא non יָבֹא Et כְּבֵדִים non כְּבֵדִים Item כְּרוּבִים non כְּרוּבִים Et cum ſcheua mobili כְּבוֹדִי non כְּבוֹדִי Sic בְּתוֹךְ nõ בְּתוֹךְ Itẽ ubi duæ dictiones in eodẽ cõtextu ſine media pauſa ſeſe cõſequũtur, ut כְּלֵי בֵית יְיָ uaſa domus domini, עָשָׂה כְסִיל רַע Fecit ſtultus malum, חֲרָדָה גְדוֹלָה pauor magnus, הָלְכוּ בְתוּלוֹת Abierũt uirgines, אֱלֹהֵי דָנִיֵּאל Deus Danielis, מִשְׁתֵּה בַחוּרִים cõuiuiũ adoleſcẽtũ.

De commutatione uocum paruarum in magnas intercedente puncto dages.

Oſtendimus ſuprà omnes literas pręter gutturales & res literam ſuſcipere dages forte, atque dages illud nunquam eſſe ſine officio. Cum enim literam geminet, ferè ſemper oſtendit literam aliquã deeſſe, quæ ad dictiõis illius requiritur eſſentiam, cuius dages illud ueluti ueſtigiũ eſt. Id cum ita ſit, quid agendum erit quando litera cui dages eſt inſcribendum fuerit una ex indageſſabilibus? Manebit'ne litera & non abijcietur, cũ non poſſit poſt ſe relinquere ueſtigium dagès? Nequaquam, ſed dages illud & præcedens punctus paruus mutanda ſunt in uocẽ magnam. Eſt enim æquiualentia quædam inter uoces paruas & dages ſimul acceptum, atq; uoces magnas, & ob id uox parua & dages (quando dages non habet locum idoneum) ſunt mutanda in uocẽ magnam. Quęris quę uox parua & dages in quã uocẽ magnam ſit mutanda? Dicam:

Pathah & dages in kamez.
Hirec & dages in zere.
Hatephcamez & dages in holem.
Kibuz & dages in holem, aliquando in ſurec.

Sægol

Sægol ∵ & dages quando ueniunt mutāda, mu
tantur in zere.

Exempla, à שָׁמַר cuſtodiuit fit in paſſiuo נִשְׁמַר
cuſtoditus eſt, & in futuro abijcitur litera nun, re
linquitur'que ueſtigium dages in litera ſchin, ut
אֶשָּׁמֵר cuſtodiar, יִשָּׁמֵר cuſtodietur. Vides de-
fectum literæ nun, quę eſt de eſſentia paſſiuæ uo
cis, in ſchin: Accipe nunc uerbum aliquod, cu-
ius prima radicalis litera eſt gutturalis & tranſ-
fer illud in futurū paſſiuę uocis, ſitq́ exempli gra
tia אָמַר dixit. Ab illo fit in paſſiuo נֶאֱמַר dictus
eſt, & in futuro abijcitur nun atque aleph eſt ſi-
gnandum puncto dages, ſed non eſt dageſſabi-
le Quid ergo faciendū: mutāda uox parua cum
dages in uocem magnam, & dicendum אֵאָמֵר
dicar, יֵאָמֵר dicetur. Aliud exemplum.

Mem prępoſitio regulariter habet hirec ſequēte *Mem prępoſitio.*
dages, ut מִנַּעַר à puero, מִמֶּלֶךְ à rege, מִשָּׂדֶה
ex cāpo. Quando uero litera quæ ſequitur literā
mem non eſt dageſſabilis mutandū eſt hirec cum
dages in zere uocē magnā, ut מֵאָדָם ab homi-
ne, מֵעֶבֶד à ſeruo, מֵחָכָם à ſapiente.

Aliud exemplum, In cōiugatione ſecunda impe
ratiuus ſub prima habet pathah ſequēte dages

ut דַבֵּר loquere, סַפֵּר numera: & quando altera non eſt dageſſabilis mutantur dages & pathah in camez uocem magnã, ut בָּרֵךְ barech pro barrech, benedic, בָּאֵר pro בַּאֵר explana. Sic paſſiuum huius coniugationis habet kybuz ſequente dages, ut סֻפַּר numeratus eſt, אֻכַּל deuoratus eſt, at cum media non eſt dageſſabilis mutantur kybuz dages in holem uocem magnam, ut בֹּרַךְ benedictus eſt, אֹרָשָׂה deſponſata eſt, טֹהַר purificatus eſt. Idem iudicium eſt de hatephcamez & dages, quæ uertuntur in holem.

Nota. Eſt præterea hic notandum, uocem magnam extra caſum literarum gutturalium non raro mutari in uocem paruam & dages, ut ab הֵסִית incitauit fit regulariter in futuro אֲסִית incitabo, תָּסִית incitabis, יָסִית incitabit. At ſæpiuſcule uox magna mutatur in uocem paruam reſpondentem, & dages, ut יַסִּית incitabit, Iſa. 36. Sic הִסִּית pro הֵסִית Ierem. 38. Et ab אִישׁ uir, fit in fœm. אִשָּׁה uirago pro אִישָּׁה Sic pro גְּדוֹלָה dicitur גְּדֻלָּה magnificentia, & pro צִיצִים flores צִצִּים &c. Vide Eliam Cantico quinto in ſuis perakim. Sic uerbum חֵתֵל quod circumuenire ſignificat, ſcribitur in ſecunda coniugatione nulla urgente neceſſitate

ceſſitate ſine dages, mutanturq́ in præterito hi
rec dages in zere, & pathah dages in infinitiuo
in camez, ut Exodi 8. אַל יוֹסֵף פַּרְעֹה הָתֵל Nō
adijciat Pharao fallere. Tertij tamen Reg. 18.
inuenitur canonice ſcriptum cum dages in hunc
modum וַיְהַתֵּל בָּהֶם אֵלִיָּהוּ Et circumuenit eos
Elias. Hactenus de literis & punctis ut lectioni
inſeruiunt, nunc de literis & ſyllabis ut declina-
tioni & coniugationi atq; numeris inſeruiunt.

DE LITERIS ESSENTIALI- *bus & miniſterialibus.*

DIuidũt Hebræi alphabetum in duas
ęquales partes. Vndecim nanq; lite
ræ ſunt perpetuo eſſentiales, ſeu ut
ipſi loquũtur, radicales, & alij unde
cim nõnunquam ſeruiles, atque ſæpe radicales.
Radicem Hebræi uocant שׁוֹרֶשׁ quę ſcilicet tres *Radix ſeu thema.*
habet fundamentales literas in ſuo themate, nec
ullum nomẽ aut uerbũ apud eos inuenitur, quod
ſaltem purum hebraicũ eſt, quod plures aut pau
ciores in origine habet literas. Et omnes aliæ lite
ræ, quę his tribus radicalibus accedunt, à fronte
uel à calce, conſtituẽtes uel genus, uel numerũ,

uel declinationem uel tempus aut perſonã, accidentales, hebraice מְשַׁמְּשׁוֹת id eſt, miniſteriales ſeu ſeruiles uocantur. Nec uulgare eſt artificium poſſe ſeparare miniſteriales literas ab eſſentialibus eruereq́ꝫ purum uocabuli thema ex adiectis extraneis. Huius rei tale accipe exemplum. Verbum מָלַךְ regnauit, habet tres radicales literas & eſt pura radix, & ob id quicquid literarũ acceſſerit, hę erũt additiciæ, ut מָלַכְתִּי regnaui, מָלְכוּ regnauerũt, אֶמְלוֹךְ regnabo, מֶלֶךְ rex, ubi rurſum habes purã radicem מַלְכָּה regina, מְלָכִים reges, מַמְלָכָה regnũ, &c. Vides, omnes literę quę hic accedunt radici מלך ſunt miniſteriales, ideo abijciẽdę quãdo thema eruitur. Vbi notãdum, ut ſuprà quoqꝫ diximus, omnes alphabeti literas poſſe radicales eſſe, undecim tamen ſemper & perpetuo, quãdo in dictiõe inueniunt, ſunt radicales, nempe hę, גד זחט סעף צקר aliæ autem undecim, uidelicet אב הוי כלם נשת ſæpe inueniuntur radicales, ſed frequentius miniſteriales. In eis enim tota grammaticæ uarietas conſiſtit. Et qui earum naturam ſeu poteſtatem bene cognoſcit, is totam tenebit grammaticam. Quædam earum ſeruiũt dũtaxat à capite dictionis

Grammatica pendet ab undecim literis.

niſ,quędam à principio & fine,& quędã in prin
cipio,medio & fine.
A capite ſeruiunt, אֶלְבַּשׁ
A capite & fine ſeruiunt בַּן חַם
Vbiq; ſeruire deprehenduntur יוֹת
Sed hoc ordine quo literę hic poſitæ ſunt, expli-
cabimus quoq; officia earum.

אֶלְבַּשׁ

ALeph ſuperaddita radici facit primã perſo
nam fut.temporis ſingul.ut אֶשְׁכַּב iacebo,
אָקוּם ſurgam, אֲסַפֵּר narrabo. Facit quoq; inter
dum nomen denominatiuũ,quod Hebræi uocãt
hæemanthicũ, ut à שָׁמַר cuſtodiuit, אַשְׁמוּרָה
cuſtodia,uigilia. Sic à זְרַע fit אֶזְרוֹעַ brachium.
LAmed à fronte articulus eſt datiui caſus, ut
לְאָדָם homini,item accuſatiui, ut לִשְׁמוֹר
ad cuſtodiendum,quandoq; genitiui, ut מִזְמוֹר
לְדָוִד pſalmus Dauidis.
BEth ualet præpoſitionem in uel cum, item
aduerbium dum: exempla בְּבַיִת in domo,
בְּעִיר in ciuitate, בְּמֶלֶךְ cũ rege, בִּשְׁמוֹר in cu-
ſtodiendo ſiue dum cuſtodiret.
SChin. Hęc litera cum ſægol pũctata in ſacris
libris raro, ſed apud rabinos ſępiuſcule ualet
relatiuum

relatiuum qui,quę,quod,ſingulariter & plurali ter,itē quod cōiunctionaliter, ut אֲנִי שֶׁהַמְּדַבֵּר Ego qui loquor, אִשָּׁה שֶׁתִּרְאֶה mulier quæ uiderit,&c.Porrò in libro Iudicum cap. 5. inuenitur habere pathah loco ſægol, ut עַד שַׁקַּמְתִּי uſq; quo ſurrexi.Et nota quod ſemper poſt eā ſequitur dages,ſi ſequens litera eius ſit capax.

כֵּן חָם

CAph à fronte eſt aduerbiū ſimilitudinis,ut, adinſtar,ſicut,item prępoſitio ſecundū, iuxta: ut כְּחַסְדֶּךָ ſecundum miſericordiam tuam, כְּעָם כַּכֹּהֵן Sicut populus ſic ſacerdos. In fine ualet tu,tuus: Et quando refertur ad maſc. genus habet camez, & quando ad fœmin. ſcheua, ut אִשְׁתְּךָ uxor tua, אִישֵׁךְ maritus tuus. Maſculinum aliquando recipit dages,præſertim in futuro,ut יִשְׁמָרְךָ cuſtodiet te. Superadditur etiam aliquando paragoge he.

NVn à frōte duplex habet officium, ſemel enim conſtituit paſſiuam uocem in prima coniugat. ut à שָׁמַר cuſtodiuit, in paſſ. נִשְׁמַר cuſtoditus eſt,ab אָהַב dilexit, נֶאֱהַב amatus eſt. Alio modo facit primam perſonā fut. pluralem, ut

ut נִשְׁמוֹר cuſtodiemus, נִלְמַד diſcemus. In fine ualet earũ, eas: ut אֹהֲבָן dilectus earũ, מַלְכָּן rex earũ, שְׁמָרָן cuſtodiuit eas & cũ paragoge he, ut בֹּאָנָה aduẽtus earũ. Ier. 8. Facit quoq; nõ raro nomen demnominatiuum, ut שֻׁלְחָן menſa, קָרְבָּן oblatio, חָרוֹן ira.

HE, à fronte multa habet officia, ſimiliter à fine. A frõte primo additur nominibus uelu ti articulus quidã, uocatur'q; ab Hebręis he הַיְדִיעָה id eſt, cognitionis ſeu demõſtrationis, redditq́; ſignificatũ nominis cui additur inſigne, & in eodem officio plerũq; eſt articulus genitiui caſus, ut כֶּלֶב canis, הַכֶּלֶב canis ille, נָבִיא propheta, הַנָּבִיא propheta, quidã, uel propheta talis & tãtus, אֲדוֹן הַשָּׁמַיִם dominus cœlorum, שַׂר הָאָרֶץ princeps terrę. In eadẽ forma ſępe habet uim relatiuã, ut איש הָעֹשֶׂה כֵּן וְכֵן Vir qui agit ſic & ſic. Capitur quoq; nõnunq̃ in hac forma pro litera uocatiua ô ut הָאֱלֹהִים חָנֵּנִי O deus miſerere mei. Et nota q̃d ſemp punctatur cũ pathah & ſequitur dages. Quod ſi dages nõ habuerit locũ in ſequẽti litera, mutantur duo illa pũcta in camez uocem magnã correſpõdentẽ. Ante quaſdã tamẽ gutturales mutantur pathah dages in ſęgol, ut הֶהָרִים mõtes illi, aut

Primum he officium.

manet purũ pathah, ut הַהִין mẽſura Hin. Notabis &hoc, quãdo aliæ ſeruiles literæ, nẽpe בָּלֵב acce‑dũt ad iſtud he, extrudũt ipſum ſuſcipiuntq́ pun‑ctũ eius, ut בָּאָרֶץ in terra, pro בְּהָאָרֶץ Sic לַבַּיִת ad domum, pro לְהַבַּיִת Et כַּמֶּלֶךְ ſicut rex ipſe, pro כְּהַמֶּלֶךְ Eſt autem naturale pũctum harum ſeruiliũ literarũ כלב ſcheua. Extant tamen quæ‑dam loca in biblijs, ubi literæ כלב non extrudunt hæ literam. Aliud officiũ huius literæ eſt, quod à fronte non raro eſt quæſitiua ſeu interrogatiua litera, pũctaturq́ tunc cum ֲ ut, הֲלֹא אֲנִי אֲדֹנִי An nõ ego dominus? הֲבַת תִּשְׁעִים שָׁנָה אֲנִי Num filia nonaginta annorũ ego? Cæterũ pun‑ctus ֲ in duplici caſu mutat̃ in purũ pathah, uidelicet quando uenit ad literam ſcheuatã uel ad literã gutturalem, ut הַבְרָכָה אַחַת הִיא לְךָ אָבִי Num benedictio una eſt tibi pater mi? Gen. 27. הַכְזוֹנָה יַעֲשֶׂה Num ut ſcortum faciet? Gen. 34. Et cũ uenit ad literas ſeruiles non raro admit‑tit poſt ſe dages, ut הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי Num ſecundum clamorem qui uenit ad me. Gen. 18. Et cũ literis gutturalibus, ut הַאִישׁ כָּמוֹנִי יִבְרַח Num uir ut ego fugiet? Et cum pathah paruo, הֶחָכָם יִהְיֶה אוֹ סָכָל Num ſapiens futurus ſit an ſtultus.

Secundum officium.

ſtultus. Concurrit etiam ad conſtitutionē coniugationis cuiuſdam actiuæ quę hiphil uocatur, ut ab אָכַל comedit, fit הֶאֱכִיל cibauit, fecit, comedere. Officiū he in fine dictionis eſt multiplex: primum quod conſtituit fœm. genus tam in uerbis quàm in nominibus pręcedēte camez, ut חָזָק ualidus, חֲזָקָה ualida, חָדָשׁ nouus, חֲדָשָׁה noua. Item שָׁמַר cuſtodiuit uir, שָׁמְרָה cuſtodiuit mulier. *Officium he finale.*

Secundū, cum punctulo mappic eſt relatiuū fœm. ut אִישָׁהּ uir eius, בַּעְלָהּ maritus eius, מַלְכָּהּ rex eius. Quando uero camez præcedere non poteſt, habet he camez ſibi ſubſtratum, ut בַּעֲלֶיהָ mariti eius, דְּבָרֶיהָ uerba eius. *Secundum officium.*

Tertium, he deſignat motum ad locum, ualetq; idem quod lamed à principio, ut אַרְצָה idē quod לָאָרֶץ in terram, הַשָּׁמַיְמָה idem quod לַשָּׁמַיִם in cœlū, מִצְרַיְמָה idem quod לְמִצְרַיִם in Aegyptū. *Officium tertium.*

Quartū, Sæpe accedit litera he ſecundæ perſonę præteriti maſc ut שָׁמַרְתָּה pro שָׁמַרְתָּ cuſtodiuiſti, ſed ſępius ſuperadditur primæ perſonæ futuri utriuſq; numeri, & imperatiuo maſc. ſingulari, ut אֶשְׁמֹר & אֶשְׁמְרָה cuſtodiā, נִשְׁמֹר & נִשְׁמְרָה cuſtodiemus: item שְׁמֹר & שָׁמְרָה cuſtodi. Adijcitur etiam quibuſdam nominibus *Officium quartum.*

 (paucis

(paucis tamen) ocioſe, ut לַיְלָה pro לַיִל nox, ſic in uerbis אֶשְׁמְרָה pro אֶשְׁמֹר cuſtodiam.

MEm à fronte duo habet officia, unũ quod eſt præpoſitio à uel ab, ſequiturq́ꝫ ſemper ipſum dages & id propter defectum præpoſitionis abſolutę quę eſt מִן Ea enim ſępe abijcit nun & tranſit in unam dictionẽ cũ ea cui additur, ut מִן שָׁמַיִם uel breuius מִשָּׁמַיִם à cœlis, מִסֵּפֶר ex libro, pro מִן סֵפֶר. Et quando uenit ad literã non dageſſabilem, migrãt hirec & dages in correſpondentem uocem magnam, ut מִן אֶרֶץ uel מֵאֶרֶץ ex terra, מֵאָדָם ab homine. Circumloquuntur etiam Hebræi per hanc præpoſitionẽ comparatiuũ gradũ, ut זֶה יָשָׁר מִמֶּנִּי Iſte eſt rectus prę me, id eſt, rectior me. Superlatiuum uero circumloquũtur per aduerbium מְאֹד ualde, ut טוֹב מְאֹד ualde bonus, id eſt, optimus.

Secundum officium mem.

Alterũ officiũ eſt, quod frequentiſſime cõſtituit denominatiua, & tũc habet quoqꝫ hirec ſed ſine dages, ut מִשְׁפָּט iudicium, מִכְתָּב ſcriptura. Et quando prima eſt gutturalis, uertitur hirec propter hatephpatah in pathah, ut מַעֲשֶׂה opus, מַחֲשָׁבָה cogitatio. Sic quãdo prima nun deficit, ut מַטָּע plãtatio, מַשָּׂא onus, מַפָּלָה ruina, ubi

mem

mem debuit habere hirec,ſed ad uitãdam lectio nis ambiguitatem, ne ſcilicet mem putaret eſſe præpoſitio uertit hirec in pathah. Inuenit ta- men unum,in quo hirec ſequente dages manet, nempe מִטָּה lectus, quod ſit propter מַטֶּה id eſt, baculus, quæ deſcendunt ab una radice נָטָה diuertit. Item quãdo media radicalis eſt uau quie ſcẽs, habet mem hęemanthicũ camez, ut מָקוֹם locus מָנוֹס fuga. Et quando ſuperadditur he fœmin. litera migrat camez in ſcheua, ut מְנוּחָה quies, מְלוּנָה diuerſorium. Item cum prima ra dicalis fuerit iod, migrat illa propter mem deno minatiuũ in uau, ut מוּסָר diſciplina, מוֹשָׁב ca- thedra, מוֹרָא timor. Vnde eſt regula: Quan- do ſeparaueris ab initio dictionis literas ſeruiles & ueneris ad uau, muta illud in iod & prodibit radix. Item quomodo mem concurret in tribus coniugationibus, piel, hiphil & hithpaël, cõſti- tutionem participiorum, infrà oſtendet in con- iugationibus uerborum. Mem ſeruile in fine relatiuũ eſt plur. maſc. tertię perſonæ, ut מַלְכָּם rex eorum, שְׁמָרָם cuſtodiuit eos, habetq́ ſem- per ante ſe camez pręterquã in uerbis futuri tem poris, tũc enim habet zere, ut יִשְׁמְרֵם coſtodiet eos.

Nota bene hãc regulam.

eos. Eſt etiam aliquando hęemanthicum in fine, ut שִׁלְשׁוֹם nudiuſtertius, יוֹמָם interdiu, חִנָּם gratis, אָמְנָם utiq;, uerum.

יוֹת

IOd ubiq; ſeruilis inuenitur. A principio facit tertiam perſonam fut. temporis utriuſque numeri, ut יִשְׁמוֹר cuſtodiet, יִשְׁמְרוּ cuſtodient, יָקוּם ſurget, יָקוּמוּ ſurgent. Conſtituit etiam pauca quædam denominatiua, ut יִצְהָר oleum יַנְשׁוּת noctua, & in proprijs nominibus יִצְחָק riſus, יַעֲקֹב ſupplantatio, יִשְׁמָעֵאל auditus dei, &c. In fine primo eſt relatiuũ primę pſonæ ſingularis, ut מַלְכִּי rex meus, בֵּיתִי domus mea: in plurali uero præcedit pathah, ut מְלָכַי reges mei,

Iod gentile. סְפָרַי libri mei. Secundo facit adiectiuũ gentile, ut יִשְׂרְאֵלִי Iſraëlites, מִצְרִי Aegyptius, יְהוּדִי Iudęus. Definit etiam ſecunda perſona imperatiui & itẽ futuri ſing. fœm. in iod literam, ut שִׁמְעִי בַּת Audi filia תִּשְׁמְעִי הָאִשָּׁה Audies ô mulier. Porrò inter ſecũdam & tertiam radicalem inſerta, facit aliquando nomen ſubſtantiuum, aliquando adiectiuum, & in uerbis ſæpe uerbum hiphil ſeu tranſitiuum, ut קָצִיר meſſis, יָמִין dextra

צַדִּיק iuſtus, חָסִיר pius, הִשְׁמִיעַ diuulgauit, הִקְרִיב applicuit. Et in fine nõnunquã ocioſe accedit, ut pſal. 112. מֵקִים ק מְקִימִי. Sic לְהוֹשִׁיבִי pro לְהוֹשִׁיב

VAu à principio ſemper & perpetuo eſt cõiunctio copulatiua, exceptis paucis quibuſdam proprijs nominibus, habetq́ pro naturali puncto ſcheua, ut וְרֶגֶל Et pes, וְעִיר Et ciuitas. Habet tamen multas exceptiones. Prima quando uenit ad gutturalẽ hatephatam, reſpondet illi in pũcto, ut וַחֲמוֹר Et aſinus. וֶאֱנוֹשׁ Et homo. Secunda, cũ acceſſerit ad unam ex בּוּמָף habet ſchurec, ut וּבַיִת Et domus, וּוַשְׁתִּי Et Vaſti, וּמֶלֶךְ & rex, וּפֶרֶץ & interruptio. In certis tamen caſibus retinet ante bumaph ſcheua uel aliũ punctum quàm ſchurec, ut Gen. 1. וָבֹהוּ de quo uide ſi libet Eliam in libello officiorũ. Tertia Ante literam ſcheuatam habet ſchurec ſicut ante bumaph, ut וּגְבוּל Et terminus, וּסְפָרִים Et libri. Quando tamen accedit ad iod ſcheuatum, mutantur ambo ſcheua in unũ hirec, ut וִיהוּדָה Et Iehudas, וִידַעְתֶּם & ſcietis. Quarta, ante nomen אֱלֹהִים habet zere & aleph deſtituit̃ omnibus pũctis, ut וֵאלֹהִים Et deus. Notandũ quoq; hic,

Vau cõiunctio quomodo punctetur.

hic, quando uau additur uerbis, habet duplicem denominationem, uidelicet uau הִפּוּךְ id eſt, conuerſiuum, & uau חִבּוּר id eſt, coniunctiuum. Vocatur hippuch quando nedum eſt copula, ſed & cum pathah mutat tempus futurum in præteritum, & cum ſcheua mutat pręteritũ in futurum: ut וְשָׁמַר Et cuſtodiet, וְשָׁמַעְתָּ Et audies. Item וַיִּשְׁמֹר & cuſtodiuit, וַתִּשְׁמַע & audiuiſti. Habet aũt litera futuri temporis ſemper dages poſt uau pathah, excipitur aleph quæ non eſt capax punctuli dages, ideo mutatur pathah in camez, ut וָאֶשְׁמֹר & cuſtodiui. Et item iod ſcheuatum non dageſſatur, ut וַיְדַבֵּר & locutus eſt. Cæterũ propter literas gutturales atq; literas bumaph, quę mutant naturale punctum ſcheua, nihil decedit officio literę uau, ut וּמָשַׁלְתִּי & dominabor, ſtante uau ſurec loco uau ſcheua: item וַאֲכַלְתֶּם & comedetis, Sic וִידַעְתֶּם & ſcietis. Manet tamen interdum inuariata ratio præteriti propter uau ſcheuatum, idq; propter aliam & aliam accentus locationem. Vau uero חִבּוּר eſt pura copula, quę in uerbis nullũ tẽpus mutat, ut cum ſcheuatũ adijcitur futuro tempori. Per uau ſcheuatum intellige etiam uau pathathũ, hirecatum & ſureca-

Vau hippuch.

Vau hibbur.

& ſurecatum, quando ſcilicet ob literã gutturalem ſcheua migrat in pathah, aut propter literã ſcheuatem ſcheua trãſit in ſurec, aut propter Iod ſcheuatũ ſcheua uertitur in hirec. Hæ enim mutationes non obſtant quin uau ante futurum tempus pura ſit coniunctio: Exempla de omnibus, וְיִשְׁמוֹר & cuſtodiet, וְתִשְׁמְרוּ & cuſtodietis, וּתְדַבֵּר & loqueris, וִידַבֵּר & loquetur. De uau pathah in futuro nullum poteſt dari exemplum, cum literæ איתן futuri temporis medient inter uau hibbur & primam radicalẽ. At in imperatiuo poſſunt dari exẽpla, ut וַעֲבוֹר & tranſi, וֶאֱהַב & ama, &c. Vau in fine ſubiũctum tertiæ radicali cum ſurec, ſemper & regulariter facit pluralem numerum in uerbis, ut שָׁמְרוּ cuſtodierunt, שִׁמְרוּ cuſtodite, יִשְׁמְרוּ cuſtodient, & commutatur aliquando in kybuz, ut יִשְׁמְרֻנִי cuſtodient me, & יִשְׁמְרֻהָ cuſtodient. Quando uero inter ultimam radicalem & uau ſurec ponitur he uel nun dageſſatum, facit eius, ei, eum, ut יִשְׁמְרֶנּוּ & יִשְׁמְרֵהוּ cuſtodiet eum. Idẽ ualet ſi habeat punctum holem aut fuerit conſonans, ut לַחְמוֹ panis eius, שְׁמָרוֹ cuſtodiuit eum, אָבִיו pater eius, שְׁמַרְתִּיו cuſtodiui eum, בָּנָיו filij

Vau ſeruiens in fine.

Vau intra dictionem.

eius, אזניו aures eius. Cæterum uau litera cum holem aut ſurec poſita inter primã & ſecundam, aut inter ſecundam & tertiam radicalem, conſtituit adiectiua, participia et nomina ſubſtãtiua: ut רחום miſericors, חנון clemens, שמור cuſtoditus, עזוב derelictus, קדוש ſanctus, רחוק longinquus, עולל infans, אויב hoſtis, שומר cuſtodiens & cuſtos, אולם porticus אופן rota, אוצר theſaurus, כומז murenula, קודש ſanctitas, חודש nouiluniũ, גבול terminus, חמור aſinus, דבור locutio, אבוס præſepe, שלום pax, &c. Reliqua quæ de uau eſſent memoranda, quomodo iod in tertio ordine & he in quinto ordine mutant̃ in uau, explicabũtur in cõiugationibus.

TAu litera ab initio facit ſecũdam perſonam futuri temporis utriuſque numeri & generis, & item tertiam perſonam fœminini utriuſque numeri, ut תשמור cuſtodies ô uir, תשמרו cuſtodietis uos uiri, תשמרי cuſtodies tu mulier, תשמור cuſtodiet mulier, תשמרנה cuſtodietis & cuſtodient mulieres. Eadem litera radici præfixa facit quoque plurima hęemanthica, ut תפארת decor, תאוה cõcupiſcẽtia, תלמוד doctrina, תלמיד diſcipulus, תפלה oratio,

תַּרְדֵּמָה ſomnus. A fine uero hæc litera primo facit ſecundam perſonam præteriti perfecti, ut, שָׁמַרְתָּ cuſtodiuiſti tu uir, שָׁמַרְתְּ cuſtodiuiſti tu mulier. Secundo deſinunt in eam plurima fœminina, ut עֲטֶרֶת corona, מִשְׁמֶרֶת cuſtodia, & participia fœminina, שׁוֹמֶרֶת cuſtodiẽs, מְדַבֶּרֶת loquens. Et quando penultima eſt gutturalis, mutatur duplex ſægol in duplex pathah, ut שׁוֹמַעַת audiens, דַּעַת ſcientia. Sunt etiam multa quæ deſinunt in uth & ith, ut מַלְכוּת regnum, יַלְדוּת natiuitas, שִׁפְלוּת humilitas, רֵאשִׁית principiũ, שְׁאֵרִית reliquiæ, חֲמִשִׁית quinta. Infinitiuus quoq; quorundam ordinum deſinit in literã tau, ut גֶּשֶׁת appropinquare, לֶכֶת incedere, קַחַת accipere, עֲשׂוֹת facere, הֱיוֹת eſſe. Porrò intra dictionem quali officio fungatur tau, uidebitur infra in coniugatione hithpaël. *Tau à fine ſeruilis.*

De ſyllabis ſeruilibus.

Ex memoratis undecim literis ſeruilibus conſtituuntur quoq; ſyllabæ aliquot miniſteriales, quarum quædam ſeruiũt nominibus, quædã uerbis & quædam utriſq;.

ים Hæc ſyllaba radici in fine ſuperaddita conſtituit pluralem numerũ nominũ maſc. ge

neris, quando ſcilicet hirec præcedit. Sin hirec ſub iod ſcribatur facit dualem numerum: Exempla, דָּבָר uerbũ, דְּבָרִים uerba, מֶלֶךְ rex, מְלָכִים reges. Habẽt etiam quædam fœminina hanc terminationem, ut נָשִׁים mulieres, פִּלֶגֶשׁ concubina, פִּלַגְשִׁים concubinę. Cum autem hæc pluralia conſtruuntur cũ ſequenti genitiuo caſu, abijcitur mem finale, mutaturq; hirec in zere, ut מַלְכֵי הָאָרֶץ reges terræ, דִּבְרֵי הָאֱלֹהִים ſermones dei.

Dualis numerus. Dualem numerum habẽt ea quę natura aut aliàs dualitate quadam conſtant, ut ſunt pleraq; membra in corpore animalis, ut רֶגֶל pes, רַגְלַיִם duo pedes, יָד manus, יָדַיִם duæ manus, אֹזֶן auris, אָזְנַיִם duę aures. Sic de duobus regibus dici poteſt מְלָכַיִם In cõſtructione uero tenẽt normam maſculinorum, ut אָזְנֵי הָאָדָם aures hominis.

וֹת Terminatio eſt plur. nominũ fœmininorum, ut צְדָקָה iuſticia, צְדָקוֹת iuſticiæ, מַלְכָּה regina, מְלָכוֹת reginæ. Deſinunt tamen plurima maſculina in hanc ſyllabã, ut אָב pater, אָבוֹת patres, לַיִל nox, לֵילוֹת noctes.

אֵת Articulus eſt caſuum præſertim accuſatiui. Et quando in biblijs ſacris habet proprium accentũ ſcribitur cum zere, quãdo uero

per

per uirgulam makaph coniungitur alteri dictio
ni punctatur cum ſægol, ut נָשָׂאתִי אֶת פָּנַי leua/
ui faciē meā. Et נָשָׂאתִי אֶת־ פָּנַי Interdū eſt etiā
prępoſitio, recipitq; affixa & mutatur ſęgol in hi
rec, ut אִתִּי mecum אִתְּךָ tecum.

כֶם Veſter, uobis, uos, adiungitq; tam uerbis
quàm nominibus, ut דְּבַרְכֶם uerbum ue/
ſtrum, שְׁמַרְכֶם cuſtodiuit uos, יִשְׁמַרְכֶם cuſto/
diet uos. In fœminino uero, pro כֶם ſcribitur כֶן
ut בַּעֲלֵיכֶן mariti ueſtri.

הֶם Cum ſęgol, eorum, eis, eos, inueniturq;
ſolū nominibus pluralibus ſuperaddi, ut
בְּנֵיהֶם filij eorum, נַעֲרֵיהֶם pueri eorū: & in par/
ticipijs אוֹכְלֵיהֶם comedētes eos. Nomina uero
ſingularia & uerba habent mem pręcedente uo
ce magna, ut ſupra in litera mem oſtendimus, ut
נַעֲרָם puer eorū, שְׁמָרָם cuſtodiuit eos, יִשְׁמְרֵם
cuſtodiet eos. In eadem ſignificatione ſubijcitur
uerbis tranſitiuis imperatiui modi & futuri tem
poris ſyllaba מוֹ ut הַסְתִּירֵם & הַסְתִּירֵמוֹ ab/
ſconde eos, אַשְׁלִיכֵמוֹ proijciā eos, פִּימוֹ os eo/
rum, עֲבֹתֵימוֹ funes eorū. Porrò qđ de הֶם rela/
tiuo maſc. ſcripſimus, idem ſentiendum eſt de הֶן
affixo fœminino, ut מַלְכֵיהֶן reges earum.

תִּי Facit primam perſonam præteriti perſe/ cti ſing. ut אָמַרְתִּי dixi, דִּבַּרְתִּי locutus ſum,&c..Solet etiam he fœmininum in affixorũ ſubiunctione mutari in tau raphatum,& quando ſubditur iod,præ ſe fert formam primę perſonę præteriti,ut צְדָקָה iuſticia, צִדְקָתִי iuſticia mea.

תֶּם Facit ſecundã perſonã pręt.plur. maſ. ut שְׁמַרְתֶּם cuſtodiuiſtis, דִּבַּרְתֶּם locuti eſtis.In fœm. dicitur דִּבַּרְתֶּן locutę eſtis.

נוּ Valet idẽ quod nos, noſter, noſtra, noſtri, noſtræ. Conſtituit etiam primã perſonam pręteriti plur.Exẽpla, מַלְכֵּנוּ rex noſter, בַּעֲלֵנוּ maritus noſter, בִּתֵּנוּ filia noſtra, בָּנֵינוּ filij no/ ſtri, דִּבַּרְנוּ locuti ſumus, הָלַכְנוּ ambulauimus.

נִי Facit me accuſatiuum primæ perſonę, ſub/ iungiturq́ dũtaxat uerbis trãſitiuis, שְׁמָרַנִי cuſtodiuit me, יִשְׁמְרֵנִי cuſtodiet me, שְׁמָעֵנִי audi me, עֲזַבְתָּנִי dereliquiſti me.

הוּ נוּ Vtraq; ſyllaba ualet eius, ei, eum. Differunt autem inter ſe, nam hu iungitur uerbis & quibuſdam nominibus,pręſer tim deſinẽtibus in he tertiã radicalẽ,ut à מַעֲשֶׂה opus dicitur מַעֲשֵׂהוּ opus eius, שָׂדֵהוּ campus eius, שְׁמָרָהוּ cuſtodiuit eum, Sed נוּ ſolum iun

gitur

git uerbis imperatiui & futuri modi, ut תִּשְׁמְרֶנּוּ & תִּשְׁמְרֶנּוּ cuſtodies eū, סַפְּרֶנּוּ & סַפְּרֶנּוּ numera ipſum. Et nota quod hu ſemper habet ante ſe uocem magnā, & in fœmininis tau ſcheuatū. ut פְּקָדָהוּ uiſitauit eum, פְּקָדַתְהוּ mulier uiſitauit eum, שָׁמְרֵהוּ cuſtodiendo eum, שְׁמַרְתִּיהוּ cuſtodiui eum, שִׁמְרוּהוּ cuſtodite eum.

נָה

Hæc ſyllaba ſine dages facit ſecundam & tertiam perſonam fut. plur. fœmininam, & piuralē imperatiui, ut שְׁמַעְנָה audite ô mulieres, תִּשְׁמַעְנָה audietis & audient mulieres. Non nunquā abijcitur he & pūctatur nun finale cum camez, ut תִּשְׁמֹרְןָ cuſtodient. Cęterum quando nun habet dages, eſt pronomē affixū, ualens eius, eam, ut יִשְׁמְרֶנָּה cuſtodiet eā, habetq́ ſemper ante ſe ſęgol, nec inuenitur niſi in uerbis imperatiui & futuri modi.

הִתְ

Adijcit quarta coniugatio ſyllabā iſtam radici, & fit ex uerbo tranſitiuo retranſitiuum, ut אָהַב dilexit, הִתְאַהֵב dilexit ſe.

יהוא

Vocantur hæ quatuor litteræ נָחוֹת id eſt, quieſcentes, quod plerunq; non punctatę quieſcāt in

dictione

dictione. He quieſcit duntaxat in fine, ut חָכְמָה ſapientia, עָשָׂה fecit: aliæ uero tres quieſcunt in medio & fine. Exempla de aleph, בָּרוּא creatus, שָׁאוּל poſtulatus: de iod, עֵינַי oculi mei, בְּנֵי אָדָם filij hominum. Vau uero quieſcit quando præcedit ־ֻ: uel ֳ ut חָוּפְקַר cōſtitutus eſt פֻּועַל effectus eſt. Et quoniā has literas, præſertim אהוי ferè ſemper præcedit uox magna, aut includunt uocem magnam, ut eſt uau ſurec, uau holē, & iod ſi hirec præcedat, cogūt literas mox ſequētes בגד כפת in una uel diuerſis dictionib. ſtare ſub raphe, ut ſuprà indicauimus, ut יַגִּידוּ annunciabunt, לֹא כִּסִּיתִי non operui, אוֹתִיוֹת

Trāſmutātur literæ ichu.

literæ, &c. Et nota quod hæ literæ habēt etiam hanc naturā, ut facile una tranſmutetur in aliam, ut קָרָא & קָרָה occurrit, & ab עָשָׂה fecit, עָשִׂיתָ feciſti. Sic pro עָשׂוּה factus dicit׳ עָשׂוּי In infinitiuo uero mutatur he in uau holē, ut עֲשׂוֹת facere. Migrat & frequenter iod in uau, ut à יָדַע cognouit, נוֹדַע cognitus eſt, à יָשַׁב ſedit, מוֹשָׁב ſedes, יָלַד genuit, וָלַד natus. Aleph tranſit in iod, ut à בָּרָא creauit, בְּרִיָּה creatura. Multa ſimilia exempla occurrunt tam in hebraiſmo quàm chaldaiſmo. Vocantur quoq; hæ quatuor literæ בטלנות

בַּטְלָנוֹת id eſt, ocioſę, quia ſæpe ſuperadduntur radicibus ſine ulla conſignificatione aut connotatione aliqua, ut לַיְלָה pro לַיִל nox, חַיְתוֹ יַעַר pro חַיַּת יַעַר beſtia ſylue, pſal. 50. לְהוֹשִׁיבִי pro לְהוֹשִׁיב ad collocandum, pſal. 112. Sic יְהוּא pro יְהִי erit, Eccleſ. 12. Kimhi tamen putat יְהוּא ſtare pro יֶהֱוֶא Itē חַגָּא pro חַג tripudiū, Iſa. 19. In Chaldaiſmo frequētiſſimum eſt, ut aleph radici ſuperaddatur, exemplum, גְּבִיר hebraice, chaldaice גַּבְרָא uir.

הֶאֱמַנְתִּי

HAe ſex literę ab ipſa dictione in quam collectæ ſunt, hæemanthicæ appellātur, & adiectę radicibus à fronte uel calce conſtituunt nomina denominatiua. He à principio tantum, idq́ꝫ raro, facit hæemanthicum, ut נָכַר cgnouit, הַכָּרָה cognitio. Sic aleph ab initio tantū inuenitur hęemantice ſuperadditum, ut אֶשְׁכָּר munus.
Mem uero à principio & fine fungit officio hæemanthico, ut מִסְפָּר numerus, פִּתְאֹם repente: ſimiliter nun in utraq́ꝫ extremitate inuenitur hæemanthicum, ut נִפְלָאָה miraculum, פִּתְרוֹן interpretatio. Idem affirmant quidam de tau & iod,

ut תִּפְאֶרֶת decor, עֲטֶרֶת corona, יִצְהָר oleum, נָכְרִי extraneus. Mihi tamen non uidetur tau in fine eſſe hęemanthicum, quum in plurali numero abijciatur, ut עֲטָרוֹת & non עֲטְרְתוֹת coronę. Sic iod in fine adiectum magis eſt gentile uel adiectiuum quàm hęemanthicum, ſicut à שָׁלשׁ tres, fit adiectiuum שְׁלִישִׁי tertius.

DE NVMERIS.

NVmerant Hebræi per integras dictiones, numerant & per literas alphabeti, unde cifras noſtri mutaſſe uidentur, nam appellant Hebręi numerationes סְפִירוֹת

Numeri cardinales.

אֶחָד & אַחַד	אַחַת & אָחַת
unus	una
שְׁנַיִם & שְׁנֵי	שְׁתַּיִם & שְׁתֵּי
duo	duæ
שְׁלשָׁה & שְׁלשֶׁת	שָׁלשׁ
tres	tres
אַרְבָּעָה & אַרְבַּעַת	אַרְבַּע
quatuor	quatuor
חֲמִשָּׁה & חֲמֵשֶׁת	חָמֵשׁ & חֲמֵשׁ
quinq;	quinq;
	ששת,

שִׁשָּׁה & שֵׁשֶׁת	שֵׁשׁ & שֵׁשׁ
ſex	ſex
שִׁבְעָה & שִׁבְעַת	שֶׁבַע & שְׁבַע
ſeptem	ſeptem
שְׁמֹנָה & שְׁמֹנַת	שְׁמֹנֶה
octo	octo
תִּשְׁעָה & תִּשְׁעַת	תֵּשַׁע & תְּשַׁע
nouem	nouem
עֲשָׂרָה & עֲשֶׂרֶת	עֶשֶׂר
decem	decem
אַחַד עָשָׂר	אַחַת עֶשְׂרֵה
undecim	undecim
שְׁנֵים עָשָׂר	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
duodecim	duodecim
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
tredecim	tredecim
אַרְבָּעָה עָשָׂר	אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
quatuordecim	quatuordecim
עֶשְׂרִים	עֶשְׂרִים
uiginti	uiginti
אַחַד וְעֶשְׂרִים	אַחַת וְעֶשְׂרִים
unus & uiginti	una & uiginti

Omnes numeri cardinales à uiginti & ſuprà ſunt generis communis, quod tamẽ intelligendũ eſt

de articulis & nō de digitis. Digiti maſc. à tribus uſq; ad decem habent cōtra naturā reliquorum adiectiuorum literam paragogiçam he, & fœmini carent ea. Poſt decem uero contrarium obſeruatur. Itē poſt uiginti numerant articulos pro utroq; genere ſic,

שְׁלֹשִׁים
triginta
אַרְבָּעִים
quadraginta
חֲמִשִּׁים
quinquaginta
שִׁשִּׁים
ſexaginta
שִׁבְעִים
ſeptuaginta
שְׁמֹנִים
octoginta
תִּשְׁעִים
nonaginta
מֵאָה & מְאַת
centum
מָאתַיִם
ducenti, ducentæ

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת.
trecenti, tæ
אֶלֶף
mille
אֲלָפִים
millia
אַלְפַּיִם
duo millia
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
tria millia
רְבָבָה & רִבּוֹא
decem millia
שְׁתֵּי רִבּוֹת
uiginti millia
אַרְבַּע רִבּוֹא
40. millia
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רִבּוֹ׳
duodecies decem millia,

millia, id eſt, centum & uiginti millia.

Duplex forma digitorum ponitur propter duplicem ſtatum dictionum. Nam aliter ſcribuntur in ſtatu abſoluto & aliter in ſtatu regiminis, ut אֲנָשִׁים שְׁנַיִם uiri duo, & שְׁנֵי אֲנָשִׁים duo uiri, מְאַת שָׁנָה centum anni & שָׁנָה מֵאָה anni centũ. Id tamen non cõſtanter obſeruatur: nam dicitur מְאַת כִּכָּר centum talenta. Et habet centũ in plur. מֵאוֹת ſicut & רְבָבָה facit רְבָבוֹת & cum ſyncopa רִבּוֹא & רִבּוֹ & in plur. רִבּוֹת decẽ millia. Sunt qui conſtructiuos ſeu continuatos numeros exponunt ſubſtantiue, ut ſit שְׁלֹשֶׁת יָמִים idem quod שְׁלוֹשׁ שֶׁל יָמִים ternarius dierum, ſic שִׁבְעַת יָמִים ſeptenarius dierum.

Numeri ordinales.

רִאשׁוֹן	רִאשׁוֹנָה
primus	prima
שֵׁנִי	שֵׁנִית & שְׁנִיָּה
ſecundus	ſecunda
שְׁלִישִׁי	שְׁלִישִׁית
tertius	tertia
רְבִיעִי	רְבִיעִית
quartus	quarta

חֲמִישִׁי	חֲמִישִׁית
quintus	quinta
שִׁשִּׁי	שִׁשִּׁית
ſextus	ſexta
שְׁבִיעִי	שְׁבִיעִית
ſeptimus	ſeptima
שְׁמִינִי	שְׁמִינִית
octauus	octaua
תְּשִׁיעִי	תְּשִׁיעִית
nonus	nona
עֲשִׂירִי	עֲשִׂירִית
decimus	decima
אֲחַר עָשָׂר	אַחַת עֶשְׂרֵה
undecimus	undecima
שְׁנֵים עָשָׂר	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
duodecimus	duodecima
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
decimus tertius	decimatertia

Notandũ hic primo quod pro undecim & unde cimo Hebræi etiã aliam uſurpant dictionẽ quàm אחר nempe עַשְׁתֵּי ut עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעוֹת undecim cortinæ, Exo. 26. בְּעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ In undecimo mẽſe. Deut. primo. Sunt igitur עַשְׁתֵּי עָשָׂר undecim & undecimus maſculine & עַשְׁתֵּי עשרה

עַשְׂרֵת undecim & undecima fœminine. Secundo ſciẽdum quod fœminina etiam deſinũt in he, ut שֵׁנִית ſecunda, שְׁלִישִׁית tertia, &c. moueturq́ iod ſicut in plurali. Nam dicit̃ שְׁלִישִׁיּוֹת tertię, שִׁשִּׁיּוֹת ſextę. Tertio notandũ quod pro uigeſimo & uigeſima uſurpatur numerus cardinalis, uidelicet עֶשְׂרִים Sic שְׁלֹשִׁים pro trigeſimo, &c.

De numeratione quæ fit per literas.

30	20	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
ל	כ	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א

400	300	200	100	90	80	70	60	50	40
ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ

Poſt decem.

19	18	17	16	15	14	13	12	11
יט	יח	יז	יו	יה	יד	יג	יב	יא

Poſt uiginti.

29	28	27	26	25	24	23	22	21
כט	כח	כז	כו	כה	כד	כג	כב	כא

Poſt centum.

900	800	700	600	500	400	300	200	100
תתק	תת	תש	תר	תק	ת	ש	ר	ק

Poſt quadringentos quidam ſic numerant,

900	800	700	600	500
ץ	ף	ן	ם	ך

milenarium numerum ſignant per aleph, pręſertim ſi ſequatur litera centenarium deſignans, ut אתמ֗ב 1442. Vnde annum ab initio mundi hoc Chriſti anno 1542. quādo hæc ſcribo, ſic ſignāt חש״ב hoc eſt, 5302. Omittunt tamen plerumque millenarium numerū, & tunc præſentem annum ſic ſcribunt בִּשְׁנַת הַבְּרִיאַת הָעוֹלָם ש״ב לִפְרַט קָטוֹן Hoc eſt, anno creationis mundi 302. iuxta minorem ſupputationem.

DE PRONOMINIBVS SEPARATIS.

HAbent Hebræi tria pronomina declinabilia, nempe אֲנִי ego, אַתָּה tu, הוּא ille. Appellāt autē pronomen primæ perſonæ הַמְּדַבֵּר בַּעֲדוֹ loquens pro ſe, habetq́ aleph ֲ niſi cum uenerit ad locū pauſantē tunc habet ָ Admittit etiam nonnunquam epentheſin caph, ut אָנֹכִי pro אֲנִי ego. Eſt autem communis generis, declinaturq́ in hunc modum,

אֲנִי & אָנֹכִי	אֲנַחְנוּ
ego	nos
	שֶׁלִּי

שֶׁלִּי	שֶׁלָּנוּ
mei	noſtri
לִי	לָנוּ
mihi	nobis
אוֹתִי	אוֹתָנוּ
me	nos
מִמֶּנִּי & מֶנִּי	מִמֶּנּוּ
à me	à nobis

Regulare plurale ab אֲנִי eſt אֲנוּ quod & interdũ inuenitur, ſed אֲנַחְנוּ eſt frequentius, Inuenitur etiam נַחְנוּ ſine aleph.

Secunda perſona maſc.

אַתָּה	אַתֶּם
tu	uos
שֶׁלְּךָ	שֶׁלָּכֶם
tui	ueſtri
לְךָ & לְכָה	לָכֶם
tibi	uobis
אוֹתְךָ & אוֹתְכָה	אֶתְכֶם
te	uos
מִמְּךָ	מִמְּכֶם & מִכֶּם
à te	à uobis

Secunda perſona fœm.

אַתְּ	אַתֶּן אַתֵּנָה
tu	uos
שֶׁלָּךְ	שֶׁלָּכֶן
tui	ueſtri
לָךְ	לָכֶן לָכֵנָה
tibi	uobis
אוֹתָהּ	אֶתְכֶן
te	uos
מִמֵּךְ & מִמֵּךְ	מִכֶּן
à te	à uobis

Pronomen tertiæ perſonæ maſc.

הוּא	הֵם & הֵמָּה
ille	illi
שֶׁלּוֹ	שֶׁלָּהֶם
illius	illorum
לוֹ	לָהֶם לָמוֹ
illi	illis
אוֹתוֹ	אוֹתָם & אֶתְהֶם
illum	illos
מִמֶּנּוּ	מֵהֶם & מִנְהֶם
ab eo	ab illis

Tertia perſona fœmin.

הִיא & הִוא	הֵן & הֵנָּה
illa	illæ
	שלהן

שֶׁלָּהּ	שֶׁלָּהֶן
illius	illarum
לָהּ	לָהֶן
illi	illis
אוֹתָהּ	אוֹתָן & אֶתְהֶן
illam	illas
מִמֶּנָּה	מֵהֶן
ab illa	ab illis

Alia pronomina.

זֶה & זוּ	אֵלֶּה אֵל
is, iſte.	illi
זֹה זוֹ זֹאת	אֵלֶּה
ea, iſta	hæ, iſtæ

DE PARTIBUS ORATIONIS PRAECIPUIS.

POnunt Hæbrei tres partes orationis, uidelicet שֵׁם פֹּעַל וּמִלָּה id eſt, nomen, uerbum & dictionem conſignificatiuam. De uerbis primum ac deinde de nominibus dicemus. Eſt enim maior

difficultas in uerbis quam in nominibus. Et hic obiter repetimus ea quę ſuprà de literis radicalibus ſcripſimus, nempe quod omne nomen & uerbum apud Hebræos tribus conſtat radicalibus literis, & omnes alię literę à fronte uel calce accedentes miniſterium quoddam exhibent, quapropter & ſeruiles uocantur, abijciendæq́ ſunt dum uocis ſignificatio ex lexico quærenda uenit.

Nomina exiguntur ad פעל

Hę autem tres cuiuſcunq́ dictionis radicales literę denominationem habent à literis huius uerbi פָּעַל Nam ſicut in radice פָּעַל prima radicalis eſt pe, ſecunda ain, & tertia lamed, ita in quacunque dictione prima radicalis denominantur pe, ſecunda ain & tertia lamed. Vt in uerbo שָׁמַר ſchin denominatur pe, id eſt, prima radicalis, & mem ain atq́ res lamed. Et hic notandũ, aliquando in radice primam amitti radicalem, aliquãdo mediam & non raro ultimam. Verba & nomina quæ primam radicalem uel abijciũt uel in aliam cõmutant, propriam habent claſſem, ſic quæ ſecundam non ſemper retinent, aliam faciunt claſſem, naſcunturq́ hoc modo ſeptem גִּזְרוֹת id eſt, claſſes ſeu ordines uerborũ, quibus adhuc unus ſuperadditur, cuius uerba & nomina quatuor integrantur

tegrantur literis,& de his nunc ſigillatim diſſeremus,& primo de גִּזְרַת prima.

Ordo primus.

Primus uerborum & nominum ordo complectitur uerba שְׁלֵמִים id eſt,perfecta. Verba ſeu nomina perfecta ſunt,quę nunquam ob quamcunq; inflexionem ullam eſſentialem amittunt literam ut שָׁמַר cuſtodiuit, הָרַג occidit, לָמַר didicit.

Secundus ordo.

In hunc relegantur omnia uerba,quorum pe eſt litera nun uocanturq; חֲסֵרִים פְּעָלִים ſeu חַסְרֵי פַּא נוּן id eſt,defectiua in prima radicali nun.Solet autem defectus ille ſignari punctulo dages in media radicali litera. Exempla ſunt נָפַל cecidit, hinc uerbum tranſitiuū הִפִּיל proiecit, נָטַע plantauit, הִטִּיעַ fecit plantare מַטָּע plantatio.

Tertius ordo.

Huic ordini aſſignātur duplicia uerba,nempe ea quæ incipiunt ab aleph & quę primā habēt iod, ut ſunt אָמַר dixit, אָכַל comedit, יָדַע cognouit, יָשַׁב habitauit.Et hęc uocant׳ נָחֵי פֵּי יוֹד אוֹ אָלֶת Nam quę ab aleph incipiūt, faciunt aleph quieſcere in prima perſona futuri, ut ab אָכַל comedit in futuro dicitur אֹכַל comedā,pro אֶאֱכֹל

 ſicut

ſicut ab אָסַף dicitur אֶאֱסֹף cõgregabo, ſine quiete aleph. Sic à יָדַע fit futurũ אֵדַע cognoſcã, & à יָשַׁב ſedit fit uerbũ tranſitiuũ הוֹשִׁיב collocauit. Hic autem notandũ, literã quieſcere in uoce magna mox pręcedẽte. Fit etiã aliquãdo ut defectus mutetur in quietem, idq́ꝫ tum quãdo dages in litera gutturali ſignari nequit, ut à paſſiuo נֶאֱמַר dictus eſt, in futuro abijcitur nun paſſiua litera, qui defectus cum in aleph ſignari nequeat, mutatur in quietem, ut יֵאָמֵר dicar. Notandum etiã hic, aliquas radices inueniri à iod incipientes, quę uerius ſunt de ſecũdo quàm tertio ordine, nam abſcõdunt iod in dages. Sunt autem ea uerba, quæ primam habent iod & ſecundã zade, ut יָצַק effudit, יָצַר formauit, יָצַב ſtetit, יָצַג locauit. Ab his enim dicitur אֶצֹּר formabo נִצַּב conſtitutus eſt, אַצִּיג locabo, ubi iod prima radicalis non quieſcit ſed deficit, exprimiturq́ꝫ per dages. His annumeratur uerbum יָנַח à quo fit hiphil הִנִּיחַ repoſuit, & יָקַת à quo deſcendit הִקִּית gyrauit. Excipitur autem à prioribus uerbis יָצָא quod facit iod quieſcere & non deficere.

Quies fit in uoce magna.

Quartus ordo.

Continet hic ordo uerba quæ mediã habent uau quieſcentem,

quieſcētem unde & נחי עין ויו appellantur, ut קום ſurrexit, אקום ſurgam. Quieſcit autem uau in præterito & participio præſenti. Nam licet קום ſit radix, tamen in preterito & participio dicitur קם ſurrexit, בא uenit, שב reuerſus eſt, סר receſſit, לן pernoctauit, quieſcente media radicali in camez uoce magna. Porrò in radice מות quieſcit uau in zere, & in גיל exultauit, גית clauſit, &c. quieſcit in iod hirec uoce magna. In futuro uero, imperatiuo & infinitiuo, expreſſe ponit̃ uau, ut אמות moriar, אבוא ueniam, מות morere, לשוב ad reuertendū. Sunt etiam pauca quędam, quę uau ſemper retinent, ut אור luxit, אאור lucebo.

Quintus ordo.

In hunc ordinem reijciuntur omnia uerba, quæ tertiā radicalem habent aleph uel he, uocātur'q́ נחי למד הא או אלף id eſt, quieſcentia in tertia he uel aleph. Nam aleph ſępe quieſcit aut potius muteſcit, ut קרא clamauit, קראת clamaſti, ſed multo plus he quieſcit, id'q́ potiſſimum in iod: ut גלה reuelauit, גלית reuelaſti, גלוי reuelatus. Quieſcit & in holē, ut גלות reuelare. Excipiunt̃ quatuor radices, in quibus he nunquā quieſcit, & ſunt

& ſunt תַּמֹּה גַּבַּה בַּמַּה נַגַּה Punctus in he deſi‑
gnat immutabilem literam.

Sextus ordo.

Habet hic ordo uerba כְּפוּלִים id eſt, duplicata, quæ ſcilicet geminãt ſecundam radicalẽ, & abij ciunt plerumq; unam ſimilium & reſiduã dageſ ſant, transferũturq́; ex perfectorũ ordine in hũc ſextũ ordinem. Vitat enim hebraiſmns, ubi fieri poteſt, geminationem unius literę, ſuppletq́; de fectum per dages. Exempla, סָבַב circuiuit, eſt uerbum perfectũ, poteſtq́; coniugari ut tale, ſed frequentius abiecto uno beth coniugatur ut uer bum huius ordinis, eſtq́; forma thematis eius ta lis סַב manente eadem ſignificatione. Et mox ut alia ad literam beth acceſſerit litera, dageſſatur beth. Nunquam enim ultima dictionis litera da geſſatur, niſi punctum aliquod uocale habuerit ſubſtratum, ut in תָּ בּ A סַב itaq; fit ſecũda per ſona סַבּוֹתָ circuiuiſti, סַבּוּ circuierunt. Sic à רָכַךְ fit uerbum huius ordinis רַךְ tener fuit, à זָכַךְ fit זַךְ purus fuit, à תָּמַם fit תַּם perfectus fuit, à רָצַץ fit רַץ cõfregit, à שָׁנַן fit שַׁן acuit, à גָּלַל fit גַּל uolutauit, reuoluit, &c. in quibus omnibus abijcitur media radicalis, id quod dages arguit,

quod

Odioſa gemi‑natio literæ:

quod ſemper oſtendit literam priorem deficere, & ob id hæc uerba uocari poterunt ſyncopata. Tollitur enim media, relicta tamē notula dages.

Septimus ordo.

Huic claſſi aſcribuntur uerba quorum prima radicalis eſt uel nun deficiens, uel iod quieſcens, & tertia he uel aleph quieſcēs, ut יָרֵא timuit, נָשָׂא leuauit, יָרָה iecit, יָפָה pulcher fuit, אָפָה pinſuit, נָכָה uapulauit, נָטָה diuertit, inclinauit, quibus annumeratur unum cuius extremitates ſunt duo nun utrinque deficientia, nempe נָתַן dedit. Componitur ergo ordo iſte ex ſecundo & quinto, & item ex tertio & quinto ordine.

Octauus ordo.

Appropriātur huic ordini omnia uerba & nomina, quæ quatuor conſtant radicalibus literis aut quinq;, qualia ſunt שִׁעֲשַׁע oblectauit, כִּלְכֵּל nutriuit כִּרְסֵם deuaſtauit, פִּרְנֵס cibauit, גִּלְגֵּל reuoluit, rotauit, &c. & hęc omnia in una duntaxat inueniuntur coniugatione. Nomina quatuor eſſentialium literarū hęc ſunt & ſimilia, בַּרְזֶל ferrum, פַּרְתֵּם præfectus, פַּתְשֶׁגֶן exemplar, &c.

De Coniugationibus.

VOcant Hebræi coniugationē בִּנְיָן id eſt, ædificiū, numerantq́ quatuor, nēpe Poal, Piel, Hiphil & Hithpaël, denominantes eas ſecū dum formas primitiuorum cuiuslibet cōiugationis & uſurpantes uocem פָּעַל Eſt aūt forma thematis primę cōiugationis פָּעַל & ſecundę פִּעֵל tertię הִפְעִיל & quartæ הִתְפַּעֵל Et ſunt infinita uerba quę ſub hac quadruplici forma coniugantur. Hęc multiplex unius uerbi cōiugatio fit propter tranſitiuam & retranſitiuā habendam ſignificationem. Non enim ſingulis actionibus ſingula impoſita ſunt uerba, prę ſertim his quæ per imperium noſtrū fieri poſſunt. Exempla: bibo dicit actionem immanētem, ſic edo, ſtudeo, adhęreo, accedo, lateo, uado, creſco, &c. quorum uerborum ſignificationē tranſitiuā latinus alijs dictionibus exprimit, nēpe his, poto, cibo, doceo, applico, adduco, abſcondo, duco, nutrio ſeu educo: at Hebręus transfert uerbū primæ cōiugationis in ſecundā aut tertiā & habet actionē tranſeuntē in aliū, id qđ aduertere potes ex prioribus exēplis. Nam ex שָׁקָה bibit fit uerbū tranſitiuū הִשְׁקָה fecit bibere ſeu potauit. Aduerte ſequētia exēpla:

Tranſitiua uerba quomodo formanda.

אכל

אָכַל	הֶאֱכִיל
comedit	cibauit
לָמַד	לִמֵּד
didicit	docuit
דָּבַק	הִרְבִּיק
adhęſit	applicuit
קָרַב	קֵרַב
appropinquauit	adduxit
סָתַר	הִסְתִּיר
latuit	abſcondit
הָלַךְ	הוֹלִיךְ
inceſſit	conduxit
גָּדַל	גִּדֵּל
creuit	educauit
חָיָה	חִיָּה
uixit	uiuificauit
מֵת	הֵמִית
mortuus eſt	interſecit

De retranſitiuis exẽpla, סָכַל ſtulte egit, הִסְתַּכֵּל ſeipſum infatuauit, שָׁמַר cuſtodiuit, הִשְׁתַּמֵּר obſeruauit ſe, מֵת mortuus eſt, הִתְמוֹתֵת interſecit ſe, לָמַד didicit, הִתְלַמֵּד docuit ſemetipſum, &c. Prima itaq; coniugatio Poal plerumque eſt neutra, ſecũda Piel tranſitiua, & tertia Hiphil ſimili-

Nota de actio-nib. uerborũ. ter tranſitiua, quarta autem Hithpaël reciproca. Quando autem uerbũ aliquod in prima eſt tranſitiuum, in ſecũda ſignificatũ eius intenditur, atq; in tertia actio eius extenditur uſque in tertium, Exemplum אָכַל comedit, qui actus tranſit in panem, in Piël uero dicitur אִכֵּל uorauit, & in hiphil הֶאֱכִיל fecit comedere, puta pater fecit filium comedere panem. Sic פָּתַח aperuit oſtium quod rurſum claudetur, פִּתַּח aperuit uiolenter, הִפְתִּיחַ fecit aperire per alium. Sunt etiam quædam abſoluta uerba, quæ in prima & ſecunda coniugatione nõ differũt in ſignificatione, niſi quod in piël habent intenſionem quandã, ut צָמַח germinauit, צִמַּח feſtinãter germinauit, Ezech. 16. Sic הָלַךְ ambulauit, הִלֵּךְ circumſpecte ambulauit. Maior tamen pars uerborũ quę in prima coniugatione habent abſolutam ſignificationẽ, fiunt tranſitiua in piël & hiphil, ut

שָׂמַח	הִשְׂמִיחַ & שִׂמַּח
lętatus eſt,	lętificauit
גָּדַל	הִגְדִּיל & גִּדֵּל
magnus fuit.	magnificauit
קָדַשׁ	הִקְדִּישׁ & קִדֵּשׁ
ſanctus fuit,	ſanctificauit
	שמע

שָׁמַע	הִשְׁמִיעַ & שִׁמֵּעַ
audiuit	diuulgauit
שָׁכַן	הִשְׁכִּין & שִׁכֵּן
quieuit	poſuit
מֵת	הֵמִית & מוֹתֵת
mortuus eſt	interfecit
שָׁב	הֵשִׁיב & שׁוֹבֵב
reuerſus eſt	reduxit
קָם	הֵקִים & קוֹמֵם
ſurrexit	erexit

Inueniuntur quoque uerba quędam, quæ in diuerſis coniugationibus habent contraria ſignificata qualia ſunt. *Vna radix contraria ſignificat.*

שָׁרַשׁ	שֵׁרֵשׁ
radicauit,	eradicauit.
חָטָא	חִטֵּא
peccauit,	expiauit à peccato.
דָּשַׁן	דִּשֵּׁן
incinerauit,	repurgauit à cinere.
סָקַל	סִקֵּל
lapidauit,	purgauit à lapidibus.
קָדַשׁ	קָדֵשׁ
ſanctus fuit,	immundum ſcortum.

PRIMA CONIVGATIO.

HÆc à forma ipſa uocatur פָּעַל Nam conſtat thema eius pũctis camez & pathah, tametſi quędam etiam inueniãtur, quę ſecundam habent zere, ut חָדֵל ceſſauit, חָפֵץ deſiderauit. Quędam inueniũtur ſub utraq; forma, ut אָהֵב & אָהַב amauit, שָׁכֵן & שָׁכַן habitauit, שָׁמַע & שָׁמֵעַ audiuit, &c. Inuenitur etiã קָטֹן paruus fuit, ſed hęc forma eſt rara. Vocatur quoq; iſta prima coniugatio בִּנְיָן קַל id eſt, cõiugatio leuis, quia thema eius præter tres nudas radicales literas nihil ſuperadditũ habet, ſicut reliquę cõiugationes grauantur aut punctulo dages aut externis literis.

Triplex forma primæ coniugationis.

Kal.

Niphal paßiuum.

Cęterum paſſiuũ huius primę coniugationis uocatur à forma ipſa נִפְעַל nec aliud habet nomen. Sciendũ quoq; Hebręos habere in uerbis maſc. & fœm. genus, idq; in omnibus modis pręterquã in infinitiuo, qui incerti eſt generis, numeri, & perſonę.

Modi ſex.

Habẽt autẽ ſex modos, pręteritum, duplex participium, imperatiuum, infinitiuum & futurum. Non habent indicatiuum, nec optatiuum aut coniunctiuũ, ſed circũloquũtur modos illos, indicatiuum per participiũ præſentis tẽporis & alios duos modos per futurum. Præteritum uocant

cant עָבַר & incipiunt ab eo coniugare ſicut Latini à præſenti indicatiui, ſuntq́ in eo tres perſonę genere differentes, nempe tertia ſingularis & utraq; ſecunda, reliquę ſunt communis generis, quod de omnibus cōiugationibus eſt intelligendum, actiuis & paſſiuis. Nunc itaq; ponam formulas præteriti per omnes ordines.

Preteritum kal primi ordinis

שָׁמַר שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי שָׁמְרוּ שְׁמַרְתֶּם שָׁמַרְנוּ
cuſtodiuimus cuſtodiſtis cuſtodier. cuſtodiui cuſtodiſti cuſtodiuit
Tres perſonę fœmininę שָׁמְרָה שָׁמַרְתְּ שְׁמַרְתֶּן

In ſecundo ordine

נָגַשׁ נָגַשְׁתָּ נָגַשְׁתִּי נָגְשׁוּ נְגַשְׁתֶּם נָגַשְׁנוּ
acceßimus acceßiſtis acceſſerũt acceßi acceßiſti acceßit
Tres perſonę fœmininę נָגְשָׁה נָגַשְׁתְּ נְגַשְׁתֶּן

In tertio ordine

יָשַׁב יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתִּי יָשְׁבוּ יְשַׁבְתֶּם יָשַׁבְנוּ
ſedimus ſediſtis ſederunt ſedi ſediſti ſedit
Tres perſonæ fœmininæ יָשְׁבָה יָשַׁבְתְּ יְשַׁבְתֶּן

In quarto ordine

קָם קַמְתָּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְנוּ
ſurreximus ſurrexiſtis ſurrexerũt ſurrexi ſurrexiſti ſurrexit
Tres perſonæ fœmininæ קָמָה קַמְתְּ קַמְתֶּן

מֵת מַתָּ מַתִּי מֵתוּ מַתֶּם מַתְנוּ
obijmus obijſtis obijerunt obij obijſti obijt

Tres

Tres perſonę fœmininę מֵתָה מֵתְּ מֵתֶּן

In quinto ordine

גָּלָה גָּלִיתָ גָּלִיתִי גָּלוּ גְּלִיתֶם גָּלִינוּ

exulauimus exulaſtis exularunt exulaui exulaſti exulauit

Tres perſonę fœmininę גָּלְתָה גָּלִית גְּלִיתֶן

בָּרָא בָּרָאתָ בָּרָאתִי בָּרְאוּ בְּרָאתֶם בָּרָאנוּ

creauerunt creaſtis creauerunt creaui creaſti creauit

Tres perſonæ fœmininę בָּרְאָה בָּרָאת בְּרָאתֶן

In ſexto ordine

תַּם תַּמּוֹתָ תַּמּוֹתִי תַּמּוּ תַּמּוֹתֶם תַּמּוֹנוּ

perfecimus perfeciſtis perfecerunt perfeci perfeciſti perfecit

Tres perſonę fœmininę תַּמָּה תַּמּוֹת תַּמּוֹתֶן

In ſeptimo ordine

נָטָה inclinauit, יָרֵא timuit, יָרָה iecit, נָתַן dedit, אָפָה pinſuit ſiue coxit,&c.

נָטָה נָטִיתָ נָטִיתִי נָטוּ נְטִיתֶם נָטִינוּ ׃ נָטְתָה

יָרֵא יָרֵאתָ יָרֵאתִי יָרְאוּ יְרֵאתֶם יָרֵאנוּ ׃ יָרְאָה יָרֵאת

יָרָה יָרִיתָ יָרִיתִי יָרוּ יְרִיתֶם יָרִינוּ ׃ יָרְתָה יָרִית

נָתַן נָתַתָּ נָתַתִּי נָתְנוּ נְתַתֶּם נָתַנּוּ או נָתַנוּ

אָפָה אָפִיתָ אָפִיתִי אָפוּ אֲפִיתֶם אָפִינוּ ׃ אָפְתָה

NOTABILIA.

Primo hic notandum, in biblijs ſacris per pauſam mutari patha præteriti in camez, & ſcheua tertię pluralis in zere uel camez, ut שָׁמָר custodiuit,

פָּקַד uiſitauit, שָׁמְרוּ cuſtodierũt, חָמְדוּ deſiderauerunt. Secundo notãdum quod ea uerba quæ ſecundam uocem in themate habent zere, mutãt illam in prima & ſecunda perſona in pathah, atq; in tertia plurali & tertia ſingulari fœm. in ſcheua ſicut primę formæ uerba. In pauſa uero ſoluitur ſcheua in zere, ut חָמֵדָה & חָמֵדוּ deſiderauit mulier. Tertio notandum quod ſecunda lingularis maſc. ſępe recipit paragogen he, ut שָׁמַרְתָּ & שָׁמַרְתָּה cuſtodiuiſti. Adiungitur etiã aliquando tertię plurali paragoge he, & tũc ſchurec mutatur in kybuz, ut פָּקְדֻה pro פָּקְדוּ uiſitauerũt. Quarto notandum, camez in prępterito nũquam mutari niſi in ſecunda plurali. Mutatur autem camez initiale peculiariter in ſcheua quãdo eſt mutandum, idq; tam in nominibus quàm uerbis. Quinto notãdum, cũ tertia radicalis eſt ת ut in uerbis שָׁבַת quieuit, כָּרַת excidit, מֵת mortuus eſt, & ſimilibus, & accedũt in prima & ſecũda prętériti ſyllabę תִּי תָּ תֶּם contrahuntur duo tau in unũ per dages forte, ut כָּרַתָּ ſuccidiſti & non כָּרַתְתָּ Vitat enim hebraiſmus ubi fieri poteſt geminationem unius literæ. Sexto notandum, uerba quę deſinũt in tertiã radicalem heth

Paragoge he.

Camez migrat in ſcheua.

Geminatio literæ odioſa.

uel ain, in ſecunda pręteriti fœm. regularem formam plerumque mutare in iſtam, שָׁכַחַתְּ oblita es, שָׁמַעַתְּ audiuiſti, לָקַחַתְּ accepiſti. Septimo notandum, uerba ſecundi & tertij ordinis non differre in pręterito à uerbis primi ordinis. Atquę ſunt de quarto ordine mutant camez & zere thematis in pathah, quando ante תָ תִּי eſt ſcribendū ſcheua. In quinto uero ordine mutat ante תָ תִּי he in iod. Et quędā in plurali quoq; retinēt iod, ut à חָסָה ſperauit, חָסָיוּ & in fœmin. חָסָיָה ſperauit. In tertia tamē ſing. fœminini ubi duo he concurrunt, primū quaſi regulariter mutatur in tau raphatum, ut הָיָה fuit uir, הָיְתָה & non הָיְתָה fuit mulier. Excipitur גָּבַה cum paucis ſimilibus, de quibus & ſuprà mentionem feci. Nam à גָּבַהּ dicimus גָּבַהְתָּ eminuiſti, גָּבְהָה eminuit mulier. Octauo notandum, in ſexto ordine ante תִּי תָ poni uau holē propter fortificationem dages repręſentantis defectū literę abiectæ. Nono aduertendum, pręteritū uerborum ſeptimi ordinis imitari quintum ordinē, excepto נָתַן cuius tertia radicalis nun deficit ante תָ תִּי nec habet ſibi ſimile in toto hebraiſmo, in quo tertia radicalis nun deficiat.

Participium

PARTICIPIVM PRAESENS KAL.

VOcatur modus iſte à forma ipſa פּוֹעֵל & proprio nomine appellatur בֵּינוֹנִי id eſt, intermedius. Nam uerba huius modi mediant quodammodo inter præteritum & futurum, habentq́ formam nominum in utroq genere & numero, imò abſoluuntur aliquando à tempore & fiunt pura nomina, ut שׁוֹמֵר cuſtodiens & cuſtos, שׁוֹמֵעַ audiens & auditor. Per hoc participium Hebręi circumloquuntur uerbum pręſentis temporis, trahuntq́ tertiã perſonã per pronomina ad alias perſonas, ut אֲנִי שׁוֹמֵר ego cuſtodio, אַתָּה שׁוֹמֵר tu cuſtodis, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים nos cuſtodimus, &c.

Forma participij præſentis temporis Kal in perfectorum ordine.

שׁוֹמֵר שׁוֹמְרִים ׃ שׁוֹמְרָה שׁוֹמֶרֶת שׁוֹמְעוֹת
cuſtodientes cuſtodiens mulier cuſtodiẽtes cuſtodiens

שׁוֹמֵעַ שׁוֹמְעִים ׃ שׁוֹמְעָה שׁוֹמַעַת שׁוֹמְעוֹת
audientes audiens mulier audientes audiens

חָפֵץ חֲפֵצִים ׃ חֲפֵצָה חֲפֶצֶת חֲפֵצוֹת
deſiderantes deſiderans mulier deſiderantes deſiderãs.

In ſecundo ordine

נוֹגֵשׁ נוֹגְשִׁים ׃ נוֹגְשָׁה נוֹגֶשֶׁת נוֹגְשׁוֹת
accedentes accedens mulier accedentes accedens

In tertio ordine

יוֹשֵׁב - יוֹשְׁבִים ; יוֹשְׁבָה יוֹשֶׁבֶת יוֹשְׁבוֹת
ſedentes ſedens mulier ſedentes ſedens

יוֹדֵעַ יוֹדְעִים ; יוֹדְעָה יוֹדַעַת יוֹדְעוֹת
ſcientes ſciens mulier ſcientes ſciens

In quarto ordine

קָם קָמִים ; קָמָה קָמוֹת
ſurgentes ſurgens ſurgentes ſurgens

מֵת מֵתִים ; מֵתָה מֵתוֹת
morientes moriens morientes moriens

In quinto ordine

גּוֹלֶה גּוֹלִים ; גּוֹלָה גּוֹלוֹת
exulantes exulans exulantes exulans

In ſexto ordine

תַּם תַּמִּים ; תַּמָּה תַּמּוֹת
perficientes perficiens perficientes perficiēs

In ſeptimo ordine

נוֹטֶה נוֹטִים ; נוֹטָה נוֹטוֹת . יָרֵא יְרֵאִים ; יְרֵאָה
יְרֵאוֹת . יוֹרֶה יוֹרִים ; יוֹרָה יוֹרוֹת . אוֹפֶה
אוֹפִים ; אוֹפָה אוֹפוֹת . נוֹתֵן נוֹתְנִים ; נוֹתְנָה
נוֹתֶנֶת נוֹתְנוֹת ;

Notandum hic primo, participium fœm. in tribus primis ordinibus duplicem habere formam, una deſinit in he pręcedente camez, & alia in tau pręcedente duplici ſęgol, & illa eſt frequentior.

Quando

Quando autem ultima radicalis eſt heth uel ain, mutatur duplex ſęgol in duplex pathah. Idem fit in nominibus abſolutis. Secundo notandũ, quando tertia radicalis eſt heth uel ain, habet participiũ maſc. pręter holē & zere ſub gutturali punctum pathah, ut שׂוֹמֵחַ gaudens. Idem obſeruatur in participio pręterito. Tertio notandum, hācformā חָמֵץ in participio nō differre à pręterito, niſi quod in plurali & fœminino camez more ſuo migrat in ſcheua. Id enim eſt regulare in nominibus, quoties prima uox fuerit camez & nomen ipſum extēditur una ſyllaba, ut camez migret in ſcheua, ut דָּבָר uerbum, דְּבָרִים uerba. Quarto notandum, participium fœmininũ quarti ordinis non differre à præterito niſi in ipſo accentu, ut eſt ſignatum in exemplis. Idem ſentiendum de fœminino ſexti ordinis. In quinto ordine participium maſcul. differt à fœminino in ſolo pũcto finali, ut patet. Et quę deſinunt in aleph, in fœm. ſic admittunt tau קוֹרֵאת clamans.

Regula de camez.

PARTICIPIVM PRAETERITVM KAL.

VOcatur hoc participiũ à forma ipſa, פָּעוּל paul, nec habet nomen aliud, neque formatur niſi à uerbis tranſitiuis, ut שָׁמוּר cuſtoditus.

Quæ uero ſunt neutra, illis ſatisfacit participium prẹſens pro utroq;, ut מֵת moriens & mortuus, יוֹשֵׁב ſedens & ſeſſus, &c.

Forma paul in uerbis perfectis

שְׁמוּרוֹת	שְׁמוּרָה ׃	שְׁמוּרִים	שָׁמוּר
cuſtoditæ	*cuſtodita*	*cuſtoditi*	*cuſtoditus*
שְׁמוּעוֹת	שְׁמוּעַת ׃	שְׁמוּעִים	שָׁמוּעַ
	In ſecundo ordine		
נְטוּעוֹת	נְטוּעַת ׃	נְטוּעִים	נָטוּעַ
plantatæ	*plantata*	*plantati*	*plantatus*
	In tertio ordine		
יְדוּעוֹת	יְדוּעַת ׃	יְדוּעִים	יָדוּעַ
cognitæ	*cognita*	*cogniti*	*cognitus*
	In quarto ordine		
מוּלוֹת	מוּלָה ׃	מוּלִים	מוּל
circũciſæ	*circũciſa*	*circũciſi*	*circũciſus*
	In quinto ordine		
עֲשׂוּיוֹת	עֲשׂוּיָה ׃	עֲשׂוּיִם	עָשׂוּי
factæ	*facta*	*facti*	*factus*
בְּרוּאוֹת	בְּרוּאָה ׃	בְּרוּאִים	בָּרוּא
creatæ	*creata*	*creati*	*creatus*
	In ſexto ordine		
חוּמוֹת	חוּמָה ׃	חוּמִים	חוּם
calefactæ	*calefacta*	*calefacti*	*calefactus*

In

In ſeptimo ordine

נָטוּי נְטוּיִים ; נְטוּיָה נְטוּיוֹת. נָשׂוּא & נָשׂוּי.
נָתוּן נְתוּנִים ; נְתוּנָה נְתוּנוֹת

Hic primo notandum, participium iſtud ad uarias trahi perſonas haud ſecus quàm participium pręſens, per adiunctionem pronominum ego tu. Secũdo ſciendũ, quę dicta ſunt in participio pręſenti de camez initiali pũcto, & itẽ de ain & heth tertia radicali, ea hic quoque habere locum. Tertio notandum, inter tres primos ordines nullum eſſe diſcrimẽ quantũ attinet ad iſtud & pręcedens participiũ. Quarto notandũ, in quarto ordine rariſſime inueniri paul, quia omnia ferè uerba kal ſunt neutra. Sic in ſexto ordine rarũ inuenitur paul propriũ, ſed mutuatũ ex perfectorũ ordine, ut גָּזוּז tonſus pro גזוז Sic סָבוּב pro סוּב Porrò in quinto ordine he mutatur in iod, quieſcens in maſc. ſing. & mobile in reliquis pérſonis.

INFINITIVVS KAL.

Vocant Hebręi infinitiuũ מָקוֹר id eſt, ſcaturiginẽ, quod omnia tempora, perſonæ, numeri & genera ex eo ſcaturire uideantur, cum omnia ſint incerta in eo. Inuenitur autem in duplici forma, abſoluta ſcilicet & cum literis בְּכְלָם

Abſolutum

De Coniugationibus.

VOcant Hebræi coniugationē בִּנְיָן id eſt, ædificiū, numerantq́ quatuor, nēpe Poal, Piel, Hiphil & Hithpaël, denominantes eas ſecū dum formas primitiuorum cuiuslibet cōiugatio nis & uſurpantes uocem פָּעַל Eſt aūt forma thematis primę cōiugationis פָּעַל & ſecundę פִּעֵל tertię הִפְעִיל & quartæ הִתְפַּעֵל Et ſunt infinita uerba quę ſub hac quadruplici forma coniugantur. Hęc multiplex unius uerbi cōiugatio fit propter tranſitiuam & retranſitiuā habendam ſignificationem. Non enim ſingulis actionibus ſingula impoſita ſunt uerba, pręſertim his quæ per imperium noſtrū fieri poſſunt. Exempla: bibo dicit actionem immanētem, ſic edo, ſtudeo, adhęreo, accedo, lateo, uado, creſco, &c. quorum uerborum ſignificationē tranſitiuā latinus alijs dictionibus exprimit, nēpe his, poto, cibo, doceo, applico, adduco, abſcondo, duco, nutrio ſeu educo: at Hebręus transfert uerbū primæ cōiugationis in ſecundā aut tertiā & habet actionē tranſeuntē in aliū, id qđ aduertere potes ex prioribus exēplis. Nam ex שָׁתָה bibit fit uerbū tranſitiuū הִשְׁקָה fecit bibere ſeu potauit. Aduerte ſequētia exēpla:

Tranſitiua uerba quomodo formanda.

אבל

אָכַל	הֶאֱכִיל
comedit	cibauit
לָמַד	לִמֵּד
didicit	docuit
דָּבַק	הִרְכִּיס
adhęſit	applicuit
קָרַב	קֵרֵב
appropinquauit	adduxit
סָתַר	הִסְתִּיר
latuit	abſcondit
הָלַךְ	הוֹלִיךְ
inceſſit	conduxit
גָּדַל	גִּדֵּל
creuit	educauit
חָיָה	חִיָּה
uixit	uiuificauit
מֵת	הֵמִית
mortuus eſt	interfecit

De retranſitiuis exẽpla, סָכַל ſtulte egit, הִסְתַּכֵּל ſeipſum infatuauit, שָׁמַר cuſtodiuit, הִשְׁתַּמֵּר ob ſeruauit ſe, מֵת mortuus eſt, הִתְמוֹתֵת interfecit ſe, לָמַד didicit, הִתְלַמֵּד docuit ſemetipſum, &c. Prima itaq; coniugatio Poal plerumque eſt neutra, ſecũda Piel tranſitiua, & tertia Hiphil ſimili-

Nota de actionib. uerborũ. ter tranſitiua, quarta autem Hithpaël reciproca. Quando autem uerbũ aliquod in prima eſt tranſitiuum, in ſecũda ſignificatũ eius intenditur, atq; in tertia actio eius extenditur uſque in tertium. Exemplum אָכַל comedit, qui actus tranſit in panem, in Piël uero dicitur אִכֵּל uorauit, & in hiphil הֶאֱכִיל fecit comedere, puta pater fecit filium comedere panem. Sic פָּתַח aperuit oſtium quod rurſum claudetur, פִּתַּח aperuit uiolenter, הִפְתִּיחַ fecit aperire per alium. Sunt etiam quædam abſoluta uerba, quæ in prima & ſecunda coniugatione nõ differũt in ſignificatione, niſi quod in piël habent intenſionem quandã, ut צָמַח germinauit, צִמַּח feſtinãter germinauit, Ezech. 16. Sic הָלַךְ ambulauit, הִלֵּךְ circumſpecte ambulauit. Maior tamen pars uerborũ quę in prima coniugatione habent abſolutam ſignificationẽ, fiunt tranſitiua in piël & hiphil, ut

שָׂמַח	הִשְׂמִיחַ & שִׂמַּח
lętatus eſt,	lętificauit
גָּדַל	הִגְדִּיל & גִּדֵּל
magnus fuit.	magnificauit
קָדַשׁ	הִקְדִּישׁ & קִדֵּשׁ
ſanctus fuit,	ſanctificauit

שָׁמַע	הִשְׁמִיעַ & שִׁמַּע
audiuit	diuulgauit
שָׁכַן	הִשְׁכִּין & שִׁכֵּן
quieuit	poſuit
מֵת	הֵמִית & מוֹתֵת
mortuus eſt	interfecit
שָׁב	הֵשִׁיב & שׁוֹבֵב
reuerſus eſt	reduxit
קָם	הֵקִים & קוֹמֵם
ſurrexit	erexit

Inueniuntur quoque uerba quędam, quæ in diuerſis coniugationibus habent contraria ſignificata qualia ſunt. *Vna radix contraria ſignificat.*

שָׁרַשׁ	שֵׁרֵשׁ
radicauit,	eradicauit.
חָטָא	חִטֵּא
peccauit,	expiauit à peccato.
דָּשַׁן	דִּשֵּׁן
incinerauit,	repurgauit à cinere.
סָקַל	סִקֵּל
lapidauit,	purgauit à lapidibus.
קָדַשׁ	קָדֵשׁ
ſanctus fuit,	immundum ſcortum.

PRIMA CONIVGATIO.

HÆc à forma ipſa uocatur פָּעַל Nam conſtat thema eius pũctis camez & pathah, tametſi quędam etiam inueniãtur, quę ſecundam habent *Triplex forma primæ coniugationis.* zere, ut חָדַל ceſſauit, חָפֵץ deſiderauit. Quędam inueniũtur ſub utraq; forma, ut אָהֵב & אָהַב amauit, שָׁכֵן & שָׁכַן habitauit, שָׁמַע & שָׁמֵעַ audiuit, &c. Inuenitur etiã קָטֹן paruus fuit, ſed hęc *Kal.* forma eſt rara. Vocatur quoq; iſta prima coniugatio בִּנְיָן קַל id eſt, cõiugatio leuis, quia thema eius præter tres nudas radicales literas nihil ſuperadditũ habet, ſicut reliquę cõiugationes grauantur aut punctulo dages aut externis literis. *Niphal paſsiuum.* Cęterum paſſiuũ huius primę coniugationis uocatur à forma ipſa נִפְעַל nec aliud habet nomen. Sciendũ quoq; Hebręos habere in uerbis maſc. & fœm. genus, idq; in omnibus modis pręterquã in infinitiuo, qui incerti eſt generis, numeri, & *Modi ſex.* perſonę. Habẽt autẽ ſex modos, pręteritum, duplex participium, imperatiuum, infinitiuum & futurum. Non habent indicatiuum, nec optatiuum aut coniunctiuũ, ſed circũloquũtur modos illos, indicatiuum per participiũ præſentis tẽporis & alios duos modos per futurum. Præteritum uocant

cant עָבַר & incipiunt ab eo coniugare ſicut Latini à præſenti indicatiui, ſuntq; in eo tres perſonę genere differentes, nempe tertia ſingularis & utraq; ſecunda, reliquę ſunt communis generis, quod de omnibus cōiugationibus eſt intelligendum, actiuis & paſſiuis. Nunc itaq; ponam formulas præteriti per omnes ordines.

Prętęritum kal primi ordinis

שָׁמַר שָׁמַרְתָּ שָׁמַרְתִּי שָׁמְרוּ שְׁמַרְתֶּם שָׁמַרְנוּ

cuſtodiuimus cuſtodiſtis cuſtodier. cuſtodiui cuſtodiſti cuſtodiuit

Tres perſonę fœmininę שָׁמְרָה שָׁמַרְתְּ שְׁמַרְתֶּן

In ſecundo ordine

נָגַשׁ נָגַשְׁתָּ נָגַשְׁתִּי נָגְשׁוּ נְגַשְׁתֶּם נָגַשְׁנוּ

acceßimus acceßiſtis acceſſerūt acceßi acceßiſti acceßit

Tres perſonę fœmininę נָגְשָׁה נָגַשְׁתְּ נְגַשְׁתֶּן

In tertio ordine

יָשַׁב יָשַׁבְתָּ יָשַׁבְתִּי יָשְׁבוּ יְשַׁבְתֶּם יָשַׁבְנוּ

ſedimus ſediſtis ſederunt ſedi ſediſti ſedit

Tres perſonæ fœmininæ יָשְׁבָה יָשַׁבְתְּ יְשַׁבְתֶּן

In quarto ordine

קָם קַמְתָּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְנוּ

ſurreximus ſurrexiſtis ſurrexerūt ſurrexi ſurrexiſti ſurrexit

Tres perſonæ fœmininæ קָמָה קַמְתְּ קַמְתֶּן

מֵת מַתָּ מַתִּי מֵתוּ מַתֶּם מַתְנוּ

obijmus obijſtis obijerunt obij obijſti obijt

Tres

Tres perſonę fœmininę מתה מת מתן

In quinto ordine

גלה גלית גליתי גלו גליתם גלינו

exulauimus exulaſtis exularunt exulaui exulaſti exulauit

Tres perſonę fœmininę גלתה גלית גליתן

ברא בראת בראתי בראו בראתם בראנו

creauerunt creaſtis creauerunt creaui creaſti creauit

Tres perſonæ fœmininę בראה בראת בראתן

In ſexto ordine

תם תמות תמותי תמו תמותם תמונו

perfecimus perfeciſtis perfecerunt perfeci perfeciſti perfecit

Tres perſonę fœmininę תמה תמות תמותן

In ſeptimo ordine

נטה inclinauit, ירא timuit, ירה iecit, נתן dedit, אפה pinſuit ſiue coxit,&c.

נטה נטית נטיתי נטו נטיתם נטינו ; נטתה
ירא יראת יראתי יראו יראתם יראנו ; יראה יראת
ירה ירית יריתי ירו יריתם ירינו ; ירתה ירית
נתן נתת נתתי נתנו נתתם נתננו או נתנו
אפה אפית אפיתי אפו אפיתם אפינו ; אפתה

NOTABILIA.

Primo hic notandum,in biblijs ſacris per pauſam mutari patha præteriti in camez,& ſcheua tertię pluralis in zere uel camez, ut שמר cuſtodiuit,

מסקר

פָּקַד uiſitauit, שָׁמְרוּ cuſtodierũt, חָפְצוּ deſiderauerunt. Secundo notãdum quod ea uerba quæ ſecundam uocem in themate habent zere, mutãt illam in prima & ſecunda perſona in pathah, atq; in tertia plurali & tertia ſingulari fœm. in ſcheua ſicut primę formæ uerba. In pauſa uero ſoluitur ſcheua in zere, ut חָפְצָה & חָפֵצָה deſiderauit mulier. Tertio notandum quod ſecunda ſingularis maſc. ſępe recipit paragogen he, ut שָׁמַרְתָּ & שָׁמַרְתָּה cuſtodiuiſti. Adiungitur etiã aliquando tertię plurali paragoge he, & tũc ſchurec mutatur in kybuz, ut פָּקְדֻה pro פָּקְדוּ uiſitauerũt. Quarto notandum, camez in pręterito nũquam mutari niſi in ſecunda plurali. Mutatur autem camez initiale peculiariter in ſcheua quãdo eſt mutandum, idq; tam in nominibus quàm uerbis.

Paragoge he.

Camez migrat in ſcheua.

Quinto notãdum, cũ tertia radicalis eſt ת ut in uerbis שָׁבַת quieuit, כָּרַת excidit, מֵת mortuus eſt, & ſimilibus, & accedũt in prima & ſecũda pręteriti ſyllabę תִּי תָּ תֶּם contrahuntur duo tau in unũ per dages forte, ut כָּרַתָּ ſuccidiſti & non כָּרַתְתָּ Vitat enim hebraiſmus ubi fieri poteſt geminationem unius literæ. Sexto notandum, uerba quę deſinũt in tertiã radicalem heth

Geminatio literæ odioſa.

uel ain, in ſecunda prętериti fœm. regularem for
mam plerumque mutare in iſtam, שָׁכַחַתְּ obli-
ta es, שָׁמַעַתְּ audiuiſti, לָקַחַתְּ accepiſti. Se-
ptimo notandum, uerba ſecundi & tertij ordinis
non differre in pręterito à uerbis primi ordinis.
Atquę ſunt de quarto ordine mutant camez &
zere thematis in pathah, quando ante תָ תִּי eſt
ſcribendũ ſcheua. In quinto uero ordine mutatẽ
ante תָ תִּי he in iod. Et quędã in plurali quoq; re
tinẽt iod, ut à חָסָה ſperauit, חָסָיוּ & in fœmin.
חָסָיָה ſperauit. In tertia tamẽ ſing. fœminini ubi
duo he concurrunt, primũ quaſi regulariter mu
tatur in tau raphatum, ut הָיָה fuit uir, הָיְתָה &
non הָיָהָה fuit mulier. Excipitur גָּבַהּ cum pau-
cis ſimilibus, de quibus & ſuprà mentionem feci.
Nam à גָּבַהּ dicimus גָּבַהְתָּ eminuiſti, גָּבְהָה
eminuit mulier. Octauo notandum, in ſexto or
dine ante תָ תִּי poni uau holẽ propter fortifica-
tionem dages repręſentantis defectũ literę abie
ctæ. Nono aduertendum, prętеritũ uerborum
ſeptimi ordinis imitari quintum ordinẽ, excepto
נָתַן cuius tertia radicalis nun deficit ante תָ תִּי
nec habet ſibi ſimile in toto hebraiſmo, in quo ter
tia radicalis nun deficiat.

Participium

PARTICIPIVM PRAESENS KAL.

VOcatur modus iſte à forma ipſa פּוֹעֵל & proprio nomine appellatur בֵּינוֹנִי id eſt, intermedius. Nam uerba huius modi mediant quodammodo inter præteritum & futurum, habentq́ formam nominum in utroq; genere & numero, imò abſoluuntur aliquando à tempore & fiunt pura nomina, ut שׁוֹמֵר cuſtodiens & cuſtos, שׁוֹמֵעַ audiens & auditor. Per hoc participium Hebręi circumloquuntur uerbum pręſentis temporis, trahuntq́ tertiã perſonã per pronomina ad alias perſonas, ut אֲנִי שׁוֹמֵר ego cuſtodio, אַתָּה שׁוֹמֵר tu cuſtodis, אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים nos cuſtodimus, &c.

Forma participij præſentis temporis Kal in perfectorum ordine.

שׁוֹמֵר שׁוֹמְרִים ׃ שׁוֹמְרָה שׁוֹמֶרֶת שׁוֹמְרוֹת
cuſtodientes   cuſtodiens mulier   cuſtodiẽtes   cuſtodiens

שׁוֹמֵעַ שׁוֹמְעִים ; שׁוֹמְעָה שׁוֹמַעַת שׁוֹמְעוֹת
audientes   audiens mulier   audientes   audiens

חָפֵץ חֲפֵצִים ׃ חֲפֵצָה חֲפֶצֶת חֲפֵצוֹת
deſiderantes   deſiderans mulier   deſiderantes   deſiderãs

In ſecundo ordine

נוֹגֵשׁ נוֹגְשִׁים ׃ נוֹגְשָׁה נוֹגֶשֶׁת נוֹגְשׁוֹת
accedentes   accedens mulier   accedentes   accedens

In tertio ordine

יוֹשֵׁב - יוֹשְׁבִים ; יוֹשְׁבָה יוֹשֶׁבֶת יוֹשְׁבוֹת

ſedentes ſedens mulier ſedentes ſedens

יוֹדֵעַ יוֹדְעִים ; יוֹדְעָה יוֹדַעַת יוֹדְעוֹת

ſcientes ſciens mulier ſcientes ſciens

In quarto ordine

קָם קָמִים ; קָמָה קָמוֹת

ſurgentes ſurgens ſurgentes ſurgens

מֵת מֵתִים ; מֵתָה מֵתוֹת

morientes moriens morientes moriens

In quinto ordine

גּוֹלֶה גּוֹלִים ; גּוֹלָה גּוֹלוֹת

exulantes exulans exulantes exulans

In ſexto ordine

תַּם תַּמִּים ; תַּמָּה תַּמּוֹת

perficientes perficiens perficientes perficiẽs

In ſeptimo ordine

נוֹטֶה נוֹטִים ; נוֹטָה נוֹטוֹת . יָרֵא יְרֵאִים ; יְרֵאָה
יְרֵאוֹת . יוֹרֶה יוֹרִים ; יוֹרָה יוֹרוֹת. אוֹפֶה
אוֹפִים ; אוֹפָה אוֹפוֹת . נוֹתֵן נוֹתְנִים ; נוֹתְנָה
נוֹתֶנֶת נוֹתְנוֹת ;

Notandum hic primo, participium fœm. in tribus primis ordinibus duplicem habere formam, una deſinit in he pręcedente camez, & alia in tau pręcedente duplici ſęgol, & illa eſt frequentior.

Quando

Quando autem ultima radicalis eſt heth uel ain, mutatur duplex ſegol in duplex pathah. Idem fit in nominibus abſolutis. Secundo notandũ, quando tertia radicalis eſt heth uel ain, habet participiũ maſc. preter holē & zere ſub gutturali punctum pathah, ut שׂוֹמֵחַ gaudens. Idem obſeruatur in participio preterito. Tertio notandum, hãc formã פָּקֵד in participio nõ differre à preterito, niſi quod in plurali & fœminino camez more ſuo migrat in ſcheua. Id enim eſt regulare in nominibus, quoties prima uox fuerit camez & nomen ipſum extēditur una ſyllaba, ut camez migret in ſcheua, ut דָּבָר uerbum, דְּבָרִים uerba. Quarto notandum, participium fœmininũ quarti ordinis non differre à præterito niſi in ipſo accentu, ut eſt ſignatum in exemplis. Idem ſentiendum de fœminino ſexti ordinis. In quinto ordine participium maſcul. differt à fœminino in ſolo pũcto finali, ut patet. Et que deſinunt in aleph, in fœm. ſic admittunt tau קוֹרֵאת clamans. *Regula de camez.*

PARTICIPIVM PRAETERITVM KAL.

Vocatur hoc participiũ à forma ipſa, פָּעוּל paul, nec habet nomen aliud, neque formatur niſi à uerbis tranſitiuis, ut שָׁמוּר cuſtoditus.

In ſeptimo ordine

נָטוּי נְטוּיִים ; נְטוּיָה נְטוּיוֹת. נָשׂוּא & נָשׂוּי.
נָתוּן נְתוּנִים ; נְתוּנָה נְתוּנוֹת

Hic primo notandum, participium iſtud ad uarias trahi perſonas haud ſecus quàm participium pręſens, per adiunctionem pronominum ego tu. Secũdo ſciendũ, quę dicta ſunt in participio pręſenti de camez initiali pũcto, & itẽ de ain & heth tertia radicali, ea hic quoque habere locum. Tertio notandum, inter tres primos ordines nullum eſſe diſcrimẽ quantũ attinet ad iſtud & pręcedens participiũ. Quarto notandũ, in quarto ordine rariſſime inueniri paul, quia omnia ferè uerba kal ſunt neutra. Sic in ſexto ordine rarũ inuenitur paul propriũ, ſed mutuatũ ex perfectorũ ordine, ut גָּזוּז tonſus pro גזוז Sic סָבוּב pro סוֹבב Porrò in quinto ordine he mutatur in iod, quieſcens in maſc. ſing. & mobile in reliquis pérſonis.

INFINITIVUS KAL.

VOcant Hebręi infinitiuũ מָקוֹר id eſt, ſcaturiginẽ, quod omnia tempora, perſonæ, numeri & genera ex eo ſcaturire uideantur, cum omnia ſint incerta in eo. Inuenitur autem in duplici forma, abſoluta ſcilicet & cum literis בכלם

Abſolutum

In quinto ordine

גָּלֹה בִּגְלוֹת בִּגְלוֹת לִגְלוֹת מִגְּלוֹת
עָשׂוֹה בַּעֲשׂוֹת בַּעֲשׂוֹת לַעֲשׂוֹת מֵעֲשׂוֹת
קָרוֹא בִּקְרוֹא בִּקְרוֹא לִקְרוֹא מִקְּרוֹא

In ſexto ordine

תּוֹם בְּתוֹם בְּתוֹם לְתוֹם מִתּוֹם

In ſeptimo ordine

נָטֹה בִּנְטוֹת בִּנְטוֹת לִנְטוֹת מִנְּטוֹת
נָשׂוֹא בְּשֵׂאת בְּשֵׂאת לָשֵׂאת מִשֵּׂאת
יָרוֹא בִּירוֹא בִּירוֹא לִירוֹא מִירוֹא
יָרֹה בִּירוֹת בִּירוֹת לִירוֹת מִירוֹת
אָפֹה בַּאֲפוֹת בַּאֲפוֹת לַאֲפוֹת מֵאֲפוֹת
נָתֹן בְּתֵת בְּתֵת לָתֵת מִתֵּת

Hic primo notandum, naturale punctum literarum bachlam eſſe ſcheua, excepta mem prępoſitione, quę habet hirec ſequente dages. Quando autem literę בכל ueniunt ad literam ſcheuatam, mutatur earũ ſcheua in hirec, & ante literam hatephatam mutatur in patha uel ſęgol. Lamed tamen in quarto ordine habet peculiariter camez pro ſcheua, Mem uero præpoſitio regulariter habet hirec ſequente dages. Quando tamen uenit ſcribenda ante literam gutturalem, mutantur hirec & dages in zere. Secundo notandum, infinitiuum *De punctis bachlam.*

nitiuum ſecūdi ordinis & item tertij ordinis plerumq; abijcere primā radicalem & accipere tau in fine pręcedente duplici ſęgol, aut pręcedente propter gutturalem literā duplici pathah. Sunt tamen multa uerba in ſecundo ordine, quę infinitiuum integrum habent, ut לִנְטוֹעַ ad plantandum, לִנְחוֹל ad hæreditandum. In quarto ordine media radicalis uau, ſemper expreſſe ſcribitur. In quinto uero ordine he mutatur in tau. Sextus ordo ferè nihil diſcriminis habet à quarto. In ſeptimo ordine iod initiale ſcheuatum & literę בכל ſcheuatę tranſeunt in unum hirec, atq; he finale migrat in tau. Porrò uerbum נָתַן abijcit utramque extremitatem & accipit taū in fine, Reliqua patent. Tertio notandum ꝙ quibuſdam uerbis perfectis nonnunquam adijcitur litera paragogica he, ut לְדַאֲבָה ad dolendum, לְאַהֲבָה ad amandum, Iſa. 56.

IMPERATIVVS KAL.

VOcant Hebręi imperatiuū צִוּוּי id eſt, imperium, & habet ſecundā ſingularē maſc. regulariter ſcheuatam, niſi habuerit paragogen he, tunc enim habet uel ־ׇ: uel hirec, ut שְׁלַח & שִׁלְחָה mitte, זְכֹר & זָכְרָה recordare.

Forma

Forma imperatiui kal in perfectis.

שְׁמוֹר שִׁמְרוּ ׃ שִׁמְרִי שְׁמוֹרְנָה
cuſtodite. cuſtodi cuſtodite cuſtodi

שְׁכַב שִׁכְבוּ ׃ שִׁכְבִי שְׁכַבְנָה
iacete iace iacete iace

בְּחַר בַּחֲרוּ ׃ בַּחֲרִי בְּחַרְנָה

In ſecundo ordine

נְפַל נִפְלוּ ׃ נִפְלִי נְפַלְנָה

גַּשׁ גַּע גְּשׁוּ ׃ גְּעִי גְּשִׁי גַּשְׁנָה
accedite accede accedite accede

In tertio ordine

שֵׁב רֵד שְׁבוּ ׃ שְׁבִי רְדִי שֵׁבְנָה
ſedete ſede ſedete ſede

רַע רְעוּ . רְעִי רַעְנָה

אֱמוֹר אִמְרוּ ׃ אִמְרִי אֱמוֹרְנָה

In quarto ordine

קוּם בֹּא בֹּאוּ ׃ קוּמִי קוּמְנָה

שִׂים שִׂימוּ ׃ שִׂימִי שֶׂמְנָה

In quinto ordine

גְּלֵה גְּלוּ ׃ גְּלִי גְּלֶינָה

עֲשֵׂה עֲשׂוּ ׃ עֲשִׂי עֲשֶׂינָה

In ſexto ordine

תּוֹם תֹּמּוּ תֹּמִּי תֻּמֶּינָה

גּוֹר גֹּרוּ גֹּרִי גְּרֶינָה

In ſeptimo ordine

בְּטַח בְּטוּ בִּטְי בְּטֶינָה ; שָׂא שְׂאוּ שְׂאִי שְׂאֶינָה
יְרָא יְרְאוּ & יִרְאוּ ; יִרְאִי יִרְאֶינָה
תֵּן & תְּנָה תְּנוּ ; תְּנִי תֵּנֶּינָה & תֵּנָּה

In primo ordine tranſitiua deſinunt in holē, neutra uero & quę ultimā aut penult. habent ain uel heth, deſinunt in pathah. In plur. maſ. propter concurſum duorum ſcheuaim, primum uertitur in hirec, niſi alterum ſit ſub gutturali. Maſc. ſingularis ob paragogen he mutat quoq; primum ſcheua in hirec, ut שִׁמְרָה cuſtodi. In ſecūdo ordine pleraq; uerba ueniunt integra more perfectorū. In tertio uero quę ab aleph incipiunt integra ſunt, & quę iod habent pe, abijciunt iod paucis exceptis, ut יִצְקוּ effundite 3. Reg. 18.
In quarto ordine media uau ſemper exprimitur, aut cōmutatur in iod. In quinto uero deſinit imperatiuus maſc. in zere. Reliqua patent.

FVTVRVM KAL.

PEndet futurū ab imperatiuo, niſi quod præponuntur literę איתן idq; nedū in hac coniugatione prima, uerum & in piel atq; hiphil. Habent autem literę איתן in hac cōiugatione, præſertim in primo, ſecundo & quinto ordine, punctum

ctum hirec pręter alèph quod hàbet ſęgol. Solà prima perſona eſt cõmunis generis, reliquæ habent differentia genera.

Futurum kal in uerbis perſectis.

אֶשְׁמֹר תִּשְׁמֹר יִשְׁמֹר ׃ נִשְׁמֹר תִּשְׁמְרוּ יִשְׁמְרוּ

cuſtodient cuſtodietis cuſtodiemus cuſtodiet cuſtodies cuſtodiã

In fœm. תִּשְׁמְרִי תִּשְׁמֹר תִּשְׁמֹרְנָה & תִּשְׁמֹרְןָ

cuſtodietis & cuſtodient. cuſtodiet cuſtodies

אֶשְׁכַּב תִּשְׁכַּב יִשְׁכַּב ׃ נִשְׁכַּב תִּשְׁכְּבוּ יִשְׁכְּבוּ

תִּשְׁכְּבִי תִּשְׁכַּב תִּשְׁכַּבְנָה

In ſecundo ordine

אֶפּוֹל תִּפּוֹל יִפּוֹל . נִפּוֹל תִּפְּלוּ יִפְּלוּ

cadent cadetis cademus cadet cades cadam

In fœminino תִּפְּלִי תִּפֹּל תִּפֹּלְנָה

אֶגַּשׁ תִּגַּשׁ יִגַּשׁ נִגַּשׁ תִּגְּשׁוּ יִגְּשׁוּ

In fœminino תִּגְּשִׁי תִּגַּשׁ תִּגַּשְׁנָה

אֶנְחַל תִּנְחַל יִנְחַל נִנְחַל תִּנְחֲלוּ יִנְחֲלוּ

In tertio ordine

אֵשֵׁב תֵּשֵׁב יֵשֵׁב נֵשֵׁב תֵּשְׁבוּ יֵשְׁבוּ

ſedebunt ſedebitis ſedebimus ſedebit ſedebis ſedebo

In fœminino תֵּשְׁבִי תֵּשֵׁב תֵּשֵׁבְנָה

אֵרַע תֵּרַע יֵרַע נֵרַע תֵּרְעוּ יֵרְעוּ

In fœminino תֵּרְעִי תֵּרַע תֵּרַעְנָה

אִיבַשׁ תִּיבַשׁ יִיבַשׁ נִיבַשׁ תִּיבְשׁוּ יִיבְשׁוּ

אֹכַל תֹּאכַל יֹאכַל נֹאכַל תֹּאכְלוּ יֹאכְלוּ
edam edes edet edemus edetis edent

תֹּאכְלִי תֹּאכַל תֹּאכַלְנָה In ſœminino

In quarto ordine

אָקוּם תָּקוּם יָקוּם נָקוּם תָּקוּמוּ יָקוּמוּ
תָּקוּמִי תָּקוּם תָּקוּמְנָה תְּקוּמֶנָה In ſœminino
אָשִׂים תָּשִׂים יָשִׂים נָשִׂים תָּשִׂימוּ יָשִׂימוּ
תָּשִׂימִי תָּשִׂים תָּשִׂימְנָה In ſœminino

In quinto ordine

אֶקְרָא תִּקְרָא יִקְרָא נִקְרָא תִּקְרְאוּ יִקְרְאוּ
תִּקְרְאִי תִּקְרָא תִּקְרֶאנָה In ſœminino
אֶגְלֶה תִּגְלֶה יִגְלֶה תִּגְלוּ יִגְלוּ
תִּגְלִי תִּגְלֶה תִּגְלֶינָה In ſœminino
אֶעֱשֶׂה תַּעֲשֶׂה יַעֲשֶׂה נַעֲשֶׂה תַּעֲשׂוּ יַעֲשׂוּ
תַּעֲשִׂי תַּעֲשֶׂה תַּעֲשֶׂינָה In ſœminino

In ſexto ordine

אָתוֹם תָּתוֹם יָתוֹם נָתוֹם תָּתוֹמוּ יָתוֹמוּ
תָּתוֹמִי תָּתוֹם תְּתֻמֶּינָה In ſœminino

In ſeptimo ordine

אֶטֶּה תִּטֶּה יִטֶּה נִטֶּה תִּטּוּ יִטּוּ
תִּטִּי תִּטֶּה תִּטֶּינָה In ſœminino
אִירָא תִּירָא יִירָא נִירָא תִּירְאוּ יִירְאוּ
תִּירְאִי תִּירָא תִּירֶאנָה In ſœminino
אֶתֵּן תִּתֵּן יִתֵּן נִתֵּן תִּתְּנוּ יִתְּנוּ

In

In fœminino תִּתְנִי תִּתֵּן תִּתְנֶנָּה

Primo notãdum, quod prima perſona utriuſq; numeri ſæpe recipit paragogen he, ut אֶשְׁמוֹר & אֶשְׁמְרָה cuſtodiam, נִשְׁמוֹר & נִשְׁמְרָה cuſtodiemus, אָקוּם & אָקוּמָה ſurgam, &c. Secundo notandũ, ſecundã & tertiã pluralẽ maſc. ſępe recipere paragogẽ nun, ut תִּשְׁמְרוּ & תִּשְׁמְרוּן cuſtodietis, & in quarto ordine יָקוּמוּ & יְקוּמוּן ſurgent. Eandem literam nõnunquam recipit ſecũda fœminina ſingularis, ut תִּרְבָּקִין adhęrebis, Ruth 2. Tertio notandum, quod ſyllaba נָה in ſecunda & tertia plur. fœminina nonnunq̃ contrahitur in ן abijciturq; litera he, ut תִּשְׁמֹרְן cuſtodietis & cuſtodient. Quarto notandum, in ſecũda & tertia plur. maſc. alterũ ſcheua in pauſa mutari aut in kamez aut in holem, ut יִשְׁמָעוּ pro יִשְׁמְעוּ Sic יִשְׁבָּנוּ pro יִשְׁבְּנוּ. Quinto notandũ ſecundã & tertiã plur. maſculinã ſępe habere hãc formã תַּהַרְגוּ pro תַּהַרְגוּ occidetis, & יֶאֶרְבוּ pro יֶאֶרְבוּ inſidiabũtur. Sexto notandũ, quando prima radicalis eſt gutturalis, reſpõdent literę איתן pũctationi eius, ut אֶעֱמֹר ſtabo תַּעֲמֹר ſtabis, etc. Septimo notandum, uerba ſecundi ordinis ſæpe cõmutare primam radicalẽ in punctum dages, ut

Paragoge he

Paragoge nun.

Pauſa mutat quędã puncta

יתן

יִתַּץ euellet, תְּדוֹח impelles, & tūc ſunt uera uerba defectiua. Quędam etiam ueniūt more uerborum perfectorū, ut אֶנְחַל hęreditabo, יִנְטֹר obſeruabit. In tertio uero ordine iod prima radicalis ut in plurimum quieſcit ſub literis אֵיתָן in zere uoce magna, ut אֵרֵד deſcendā: in quibuſdam manet ut אִיגַע fatigabor, אִינַק ſugam. Et hoc unicum uerbū יָכֹל potuit facit iod quieſcere in uau ſurec, ut אוּכַל potero, תּוּכַל poteris, נוּכַל poterimus, &c. Item uerba huius ordinis quę ſecundam habent zade, abſcondunt iod per dages more uerborum defectiuorum, ut à יָצַר formauit, אֶצּוֹר formabo, à יָצַת incendit, אֶצַּת incendam. Excipitur יָצָא à quo in futuro fit אֵצֵא egrediar. Item uerba quę primam radicalem habent א faciunt illam in prima perſona fut. ſing. quieſcere in holem, ut ab אָמַר dixit, אֹמַר dicam, ſic ab אָכַל comedit, אֹכַל comedam, ubi aleph ſcriptū eſt litera איתן aleph uero radicale quieſcit in holem. Excipiuntur tamen quędam quę formā commune ſeruāt, ut ab אָסַף cōgregauit, אֶאֱסֹף congregabo. Sic ab אָגַר collegit, Deut. 28. וְיַיִן לֹא תִשְׁתֶּה וְלֹא תֶאֱגֹר Et uinū nō bibes neq; colliges. In quarto ordine literę איתן regulariter habent

camez

camez, excipitur uerbum בּוֹשׁ cōfuſus eſt, quod habet zere, ut אֵבוֹשׁ erubeſcam. Media radicalis litera uau ferè ſemper exprimitur, aut ſaltem in holem aut kybuz torquetur, niſi cum uau hippuch acceſſerit, tunc nullum aut rarū manet ueſtigiū uau, ut וָאָקֻם & ſurrexi, וַנָּסַר pro וַנָּסוּר & receſſimus, וַיָּמָת & mortuus eſt. In quinto ordine futurum deſinit in ſęgol & nō in zere ſicut imperatiuus. Sunt etiam quędam quę in plur. he mutāt in iod mobile, ut à בָּלָה defecit, יִבְלָיוּן deficient, & à חָסָה ſperauit יֶחֱסָיוּן ſperabunt. Et regulariter quando uau hippuch accedit abijcitur he tertia radicalis, ut וַיִּבֶן & ędificauit, pro וַיִּבְנֶה Sic וַיַּעַשׂ pro וַיַּעֲשֶׂה & fecit, וַיְהִי pro וַיִּהְיֶה & fuit. Quędam etiā ſic inueniuntur abſq; uau hippuch, ut יְהִי erit, אֱהִי ero, אֵפֶן pro אֶפְנֶה reſpiciam. Porrò quę in aleph deſinunt, nō differunt à uerbis perfectis, niſi quod terminant in camez. In ſexto ordine mutatur camez ſub אֵיתָן nōnunquam in uocem paruam & dages, ut אָקֹב maledicā, אָכוֹת cōtundam, יִשֹּׁם ſtupebit, וַיִּקֹּר & uerticem inclinauit. Quidam tamen dicunt dages cōtra naturam ſuam repreſentare defectum ſequentis radicalis. Aliquando mutatur in zere.

Regula notanda.

m ut

ut Iſa. 24. יֵמַר שֵׁכָר לְשֹׁתָיו amareſcet ſicera bibentibus eam. Sic Geneſis 16. וַתֵּקַל גְּבִרְתָּהּ & uilipēdit dominam ſuam. Kimhi tamen dicit hęc duo poſteriora eſſe paſſiua. Itē propter uau hippuch media holem mutatur aliquando in aliā uocem, ut וַנָּסָב & circuiuimus, וַיֵּחַם & incaluit. Et in plurali poſt holē ſequitur dages, ſed accentus tunc ſignatur in penult. ut תָּחֹלּוּ inſanietis. In ſeptimo ordine, quę primā habēt nun & tertiā he ſequūtur normā ſecundi & quinti ordinis: & quando accedit uau hippuch, manet duntaxat media radicalis, ut וַיֵּז pro וַיִּזֶּה & ſparſit, וַיֵּט pro וַיִּטֶּה & extendit. Et quę primā habent iod, non amittunt eam in futuro, ut à יָרָה iecit, אִירֶה iaciam, יִירֶה iaciet. Porrò uerbum נָתַן abijcit primum nun & retinet ultimum.

PASSIVVM KAL PER *omnes ordines.*

SIcut actiua uox huius primę cōiugationis uocatur à forma ipſa פָּעַל ita quoq; paſſiua eius uox denominat̄ à forma ipſa נִפְעַל Nā habet per totā cōiugationē literā nun ſuperadditā, expreſſe quidē in pręterito & participio, & implicite in poſterioribus tribus modis. Deſcendunt autem

uerba

uerba paſſiua ab actiuis exceptis paucis neutris, quale eſt נִקְרַב oblatus eſt, à קָרַב appropinquauit, et נִהְיָה factus eſt, à uerbo הָיָה fuit. Inueniunt etiã tria aut quatuor deponẽtalia, quę ſub forma paſ. habẽt actiuã ſignificationẽ & ſunt iſta, נִשְׁבַּע iurauit, נִלְחַם pugnauit, נִשְׁעַן innixus eſt, &c.

Forma pręteriti paſſiui kal in uerbis perfectis.

נִשְׁמַר נִשְׁמַרְתָּ נִשְׁמַרְתִּי נִשְׁמְרוּ נִשְׁמַרְתֶּם
eſtis ſunt ſum es cuſtoditus eſt

נִשְׁמַרְנוּ ׃ נִשְׁמְרָה נִשְׁמַרְתְּ נִשְׁמַרְתֶּן
eſtis es cuſtodita eſt ſumus

נֶעֱזַב נֶעֱזַבְתָּ תִּי נֶעֶזְבוּ נֶעֱזַבְתֶּן נֶעֱזַבְנוּ

In ſecundo ordine

נִגְבַּר נִגְבַּרְתָּ נִגְבַּרְתִּי נִגְבְּרוּ נִגְבַּרְתֶּן נִגְבַּרְנוּ

In fœminino נִגְבְּרָה נִגְבַּרְתְּ נִגְבַּרְתֶּן

In tertio ordine

נוֹשַׁב נוֹשַׁבְתָּ נוֹשַׁבְתִּי נוֹשְׁבוּ נוֹשַׁבְתֶּם נוֹשַׁבְנוּ

In fœm. נוֹשְׁבָה נוֹשַׁבְתְּ נוֹשַׁבְתֶּן (habitatus eſt

In quarto ordine

נָפוֹץ נְפוֹצוֹתָ תִי נָפוֹצוּ נְפוֹצוֹתֶן נְפוֹצוֹנוּ

נְפוֹצָה נְפוֹצוֹתְ נְפוֹצוֹתֶן (diſſipatus eſt

In quinto ordine

נִגְלָה נִגְלֵיתָ נִגְלֵיתִי נִגְלוּ נִגְלֵיתֶם נִגְלֵינוּ

In fœminino נִגְלְתָה נִגְלֵית נִגְלֵיתֶן

נִקְרָא נִקְרֵאתָ תִי נִקְרְאִי נִקְרֵאתֶם נִקְרֵאנוּ

In ſexto ordine

נָתַם נְתַמּוֹתָ תִי נָתַמּוּ נְתַמּוֹתֶן נְתַמּוֹנוּ

נָתַמָּה נְתַמּוֹתְ נְתַמּוֹתֶן (perfectus eſt

In ſeptimo ordine

נִשָּׂא נִשֵּׂאתָ תִי נִשְּׂאוּ נִשֵּׂאתֶם נִשֵּׂאנוּ

In fœminino נִשְּׂאָה נִשֵּׂאתְ נִשֵּׂאתֶן (eleuatus eſt

נוֹרָא נוֹרֵאתָ תִי נוֹרְאוּ נוֹרֵאתֶן נוֹרֵאנוּ

נוֹרְאָה נוֹרֵאתְ נוֹרֵאתֶן (formidatus eſt

נִתַּן נִתַּתָּ נִתַּתִּי נִתְּנוּ נִתַּתֶּם נִתַּנּוּ

In fœminino נִתְּנָה נִתַּתְּ נִתַּתֶּן (datus eſt

In uerbis perfectis quando prima eſt gutturalis, nun loco hirec habet ſægol. Et in tertia plurali hateph ſęgol plerumque mutatur in puram ſęgol, ut נֶעֶזְבוּ pro נֶעֶזְבוּ derelicti ſunt. In ſecundo ordine, nun eſſentiale torquetur in dages, aliâs enim pro נִכַּר fuerat dicēdum נִנְכַּר agnitus eſt. In tertio ordine regulariter mutatur iod in uau holē, exceptis his uerbis יָצַג יָצַב יָצַר quę per dages iod abſcōdunt, ut נִצַּב cōſtitutus eſt. Et quæ primā habent aleph, habent ſęgol ſub nun paſſiua litera, ut נֶאֱמַר dictus eſt. In quarto ordine nun paſſiua litera habet camez in omnibus tertijs perſonis, in reliquis mutatᷓ camez in ſcheua.

In

In quinto ordine paſſiuũ non differt ab actiuo niſi in protheſi nun,&c. In ſexto ordine nun in tertijs perſonis habet camez, in reliquis ſcheua, dageſſaturq́ altera radicalis quãdo poſt ipſam aliqua ſequitur litera. In ſeptimo ordine, quæ incipiunt à iod ſequũtur normã tertij ordinis, & quæ à nun, normam ſecundi ordinis.

PARTICIPIVM PRAESENS *paßiuum in Kal.*

NOn differt hoc participiũ à pręterito, niſi quod deſinit in camez, præteritum autem finitur in pathah. Et quantum attinet ad ſignificationem huius participij notãdum quod quidam tale faciunt diſcrimen inter ipſum & paul, ut Paul ſit compoſitum ex pręterito & pręſenti, hoc eſt, dicat actionem tranſiſſe, effectum autem adhuc durare, participium autem iſtud utrumque oſtendit abijſſe in pręteritum, ut בית בנוי domus extructa, dicitur de domo olim cõſtructa, & quę adhuc erecta inuenitur, ſed בית נבנה cum iſto participio, poteſt accipi de domo ante mille annos conſtructa & collapſa. Sic אדם ילוד homo natus & adhuc exiſtens, ſed אדם נולד poteſt accipi de homine ante diluuiũ nato & extincto. *Differũt paul & niphal.*

m 3 Verum

Verũ hoc diſcrimẽ nõ uniuerſaliter obſeruatur.
Fit etiã ſępe ut paul accipiatur pro pręt. paſſiuo.

Forma participij pręſentis paſſiuę uocis in uerbis perſectis.

נִשְׁמָר נִשְׁמָרִים ׃ נִשְׁמָרָה & נִשְׁמֶרֶת נִשְׁמָרוֹת
נֶעֱזָב נֶעֱזָבִים ׃ נֶעֱזָבָה & נֶעֱזֶבֶת נֶעֱזָבוֹת

In ſeptimo ordine

נִטָּע נִטָּעִים ׃ נִטָּעָה & נִטַּעַת נִטָּעוֹת

In tertio ordine

נוֹלָד נוֹלָדִים ׃ נוֹלָדָה נוֹלֶדֶת נוֹלָדוֹת

In quarto ordine

נָפוֹץ נְפוֹצִים ׃ נְפוֹצָה נְפוֹצוֹת

In quinto ordine

נִגְלָה נִגְלִים ׃ נִגְלָה נִגְלוֹת

In ſexto ordine

נָתַם נְתַמִּים ׃ נְתַמָּה נְתַמּוֹת
נָבַר נְבָרִים ׃ נְבָרָה נְבָרוֹת

In ſeptimo ordine

נִשָּׂא נוֹרָא נִשָּׂאִים נוֹרָאִים ׃ נִשָּׂאָה נִשָּׂאוֹת
נִתָּן נִתָּנִים ׃ נִתָּנָה נִתֶּנֶת נִתָּנוֹת

INFINITIVVS KAL PASSIVAE VOCIS.

Abijcitur in infinitiuo, imperat. & futuro paſſiua litera nun & dageſſatur mox ſequens litera. Sed cũ nullũ dages initiale forte eſſe poſſit, pręmitti-
tur

tur ei in infinitiuo & imper. litera he hiricata, nō ob aliā cauſam quàm ut fortificet dages. In futuro nō eſt opus illa litera, cū literæ איתן illud officium ſimul exequi ualeant. Eſt autē una & eadem forma horum trium modorum, niſi quod infinitiuus habet literas בכלם & futuro adijciuntur à fronte literę איתן

Forma infinitiui paſſiui kal
in uerbis perfectis.

השמר בהשמר בהשמר להשמר מהשמר
העזב בהעזב בהעזב להעזב מהעזב

In ſecundo ordine

הנרת בהנרת בהנרת להנרת מהנרת

In tertio ordine

הוסר הודע בהוסר בהוסר להוסר מהוסר
האכל בהאכל בהאכל להאכל מהאכל

In quarto ordine

הפוץ בהפוץ בהפוץ להפוץ מהפוך

In quinto ordine

הברא בהברא בהברא להברא מהברא
הגלות בהגלות בהגלות להגלות מהגלות
הראות בהראות בהראות להראות מהראות

In ſexto ordine

התום בהתום בהתום להתום מהתום

In

In ſeptimo ordine

תִּתַּרְא בִּתִתַּרְא בְּתִתַּרֵא לְתִתַּרֵא מִתִּתַּרֵא

תִּנָּתֵן בִּתִנָּתֵן בְּתִנָּתֵן לְתִנָּתֵן מִתִּנָּתֵן

Pro primo ordine notabis, quando prima radicalis eſt gutturalis, mutatur hirec dages in zere, id quod exemplum הֵעָזֵב oſtendit. In ſecundo ordine abijcitur nun paſſiua litera ſicut & in primo ordine, & ob id neceſſario prima radicalis nun redit, aliâs enim unũ dages repreſentaret duas literas, qd' eſt impoſſibile. In tertio ordine uau quieſcẽs mutatur in uau mobile, idq; ꝑpter dages repreſentãs defectũ nun. Verba uero quę ab aleph incipiũt mutãt hirec dages in zere, ſicut et in primo ordine diximus. In quarto ordine nun paſſiua litera ut in prioribus ordinibus exprimit' per dages. Quintus ordo non differt à primo, niſi quod uerba in he deſinentia ſemper & ubiq; faciunt infinitiuum in oth. Sextus ordo non differt hic à quarto ordine niſi quod aliquãdo deſinit in zere, ut הִמֵּס diſſoluendo 2. Reg. 16. Septimus ordo conformis eſt tertio & ſecundo.

Nullum dages habet duo officia.

IMPERATIVVS PASSIVVS KAL.

Non differt hic modus ab infinitiuo, niſi quod habet pluralem numerum & fœm. genus.

In uerbis

In uerbis perfectis.

תִּשָּׁמֵר תִּשָּׁמְרוּ ׃ תִּשָּׁמְרִי תִּשָּׁמַרְנָה

In ſecundo ordine

תִּנָּרֵת תִּנָּרְתוּ ׃ תִּנָּרְתִי תִּנָּרַתְנָה

In tertio ordine

תִּוָּלֵד תִּוָּלְדוּ ׃ תִּוָּלְדִי תִּוָּלַדְנָה

In quarto ordine

תִּפּוֹץ תִּפּוֹצוּ ׃ תִּפּוֹצִי תִּפּוֹצְנָה

In quinto ordine

תִּגָּלֶה תִּגָּלוּ תִּגָּלִי תִּגָּלֶינָה ׃ תֵּעָשֶׂה תֵּעָשׂוּ

In ſexto ordine

הִתַּם & תִּמַּס & תִּסַּב תִּתַּמּוּ תִּתַּמִּי הִתַּמֶּינָה

In ſeptimo ordine

הִקָּרֵא תִּקָּרְאוּ הִקָּרְאִי תִּקָּרֶאנָה

הִנָּתֵן תִּנָּתְנוּ הִנָּתְנִי תִּנָּתַנְּנָה אי תִּנָּתַנָּה

FVTVRVM PASSIVVM KAL.

Formatur futurum ab imperatiuo, habentq; eandem formã, niſi quod à fronte adijciuntur futuro literę איתן Abijcitur autem litera he, cum literę איתן fortificare poſſint primam radicalem.

Futurum paſſiuum in primo ordine.

אֶשָּׁמֵר תִּשָּׁמֵר יִשָּׁמֵר נִשָּׁמֵר תִּשָּׁמְרוּ יִשָּׁמְרוּ

In fœminino תִּשָּׁמְרִי תִּשָּׁמֵר תִּשָּׁמַרְנָה

אֵעָזֵב תֵּעָזֵב יֵעָזֵב נֵעָזֵב תֵּעָזְבוּ יֵעָזְבוּ

In ſœminino — תֵּעָזְבִי תֵּעָזֵב תֵּעָזַבְנָה

In ſecundo ordine

אֶנָּרֵת תִּנָּרֵת יִנָּרֵת נִנָּרֵת תִּנָּרְפוּ יִנָּרְפוּ

In ſœminino — תִּנָּרְפִי תִּנָּרֵת תִּנָּרַפְנָה

In tertio ordine

אֵהָלֵר & אֵהָלֵר תֵּהָלֵר יֵהָלֵר נֵהָלֵר תֵּהָלְרוּ יֵהָלְרוּ

In ſœminino — תֵּהָלְרִי תֵּהָלֵר תֵּהָלַרְנָה

אֵאָכֵל תֵּאָכֵל יֵאָכֵל נֵאָכֵל תֵּאָכְלוּ יֵאָכְלוּ

In quarto ordine

אֶפּוֹץ תִּפּוֹץ יִפּוֹץ נִפּוֹץ תִּפֹּצוּ יִפּוֹצוּ

אֵעוֹר תֵּעוֹר יֵעוֹר נֵעוֹר תֵּעֹרוּ יֵעוֹרוּ ׃

In ſœminino — תֵּעֹרִי תֵּעוֹר תֵּעֹרְנָה

In quinto ordine

אֶגָּלֶה & אֶגָּל תִּגָּלֶה יִגָּלֶה נִגָּלֶה תִּגָּלוּ יִגָּלוּ

In ſœminino — תִּגָּלִי תִּגָּלֶה תִּגָּלֶינָה

In ſexto ordine

אֶתּוֹם תִּתּוֹם יִתּוֹם נִתּוֹם תִּתֹּמוּ יִתֹּמוּ

In ſœminino — תִּתּוֹמִי תִּתּוֹם תִּתֹּמֶינָה

אֶמַּס תִּמַּס יִמַּס נִמַּס תִּמַּסוּ יִמַּסוּ ׃ תִּמַּסִי

In ſeptimo ordine

אֵהָרֵא תֵּהָרֵא יֵהָרֵא נֵהָרֵא תֵּהָרְאוּ יֵהָרְאוּ

In ſœminino — תֵּהָרְאִי תֵּהָרֵא תֵּהָרֶאנָה

אֶנָּתֵן תִּנָּתֵן יִנָּתֵן נִנָּתֵן תִּנָּתְנוּ יִנָּתְנוּ

In ſœm. — תִּנָּתְנִי תִּנָּתֵן תִּנָּתֵנְנָה & תִּנָּתַנָּה

Pendet

Pendet futuri formatio, ut ſupra quoq; diximus, ab imperatiuo & infinit. ideo quę iam diximus de infinitiuo, prę ſertim de abiectione nun & impreſſione dages, habent hic quoq; locum. Addimus hic, primam perſonã ſingularẽ ſub aleph indifferenter habere ſęgol uel hirec. Itẽ in ſexto ordine pręter duas poſitas formas, uerba quę primã habent indageſſabilẽ, mutãt hirec dages in zere, ut אֵחַתָּה terrebor, יֵרַה mollietur. Mutat̃ etiã extra neceſſitatẽ dages et hirec in uocẽ magnã, ut אֵקַל uilipendar, אֵיתָם immaculatus ero. Tantum de coniugatione prima per omnes ordines.

CONIVGATIO SECVNDA QVAM

Piel & Kaſed uocant.

VT prima coniugatio à forma ipſa uocat̃ Poal, ita ſecũda à forma uocat̃ Piel, nam themata eius punctant̃ cũ hirec & zere, ut גִּדֵּל magnificauit. Mutatur tamẽ in quibuſdã uerbis zere in patha, ut רִדַּף pſecutus eſt, שִׂמַּח lætificauit, שִׁמַּע & שִׁמֵּע

Coniugatio dageſſata.

שִׁמַּע diuulgauit. Et quoniam media perpetuo in hac coniugatione dageſſatur, dages autem eſt loco literæ, hinc uocatur iſta coniugatio כָּבֵד id eſt, grauis ſiue dageſſata, grauatur enim media radicalis pũctulo dages quaſi ſuperaddita litera. Et quãdo media nõ eſt dageſſabilis, mutatur uox parua & dages more cõſueto in uocẽ magnã, ut בֵּרֵךְ benedixit, בֵּאֵר explanauit, &c. Id tamen in gutturalibus raro obſeruatur, nam dicitur טִהַר purificauit, רִחַם miſertus eſt, כִּעֵס moleſtauit. Quando uero aleph eſt media radicalis ſere ſemper prima uox in præterito eſt zere, ut מֵאֵן recuſauit, גֵּאֵל polluit, תֵּאֵר figurauit. Inuenitur tamen נִאֵץ blaſphemauit, נִאֵר irritauit.

Significatio huius coniugationis.

De ſignificatione huius coniugationis ſuprà multa diximus, uidelicet quod ſemper habet intenſiorem actionem, immanentem uel tranſeuntem, quàm prima coniugatio, & id uoluit quoq; linguę inſtitutor uoce ipſa grauiori exprimere. Habet tamen iſta coniugatio uerba quædam ſibi propria, quæ in alijs non inueniuntur coniugationibus, ut דִּבֶּר locutus eſt בֵּאֵר declarauit, בֵּרֵךְ benedixit, & hęc habent ſignificationem ſimplicẽ ut in prima cõiugatione. Notandum prętereà iſtam con-

iugationem

iugationem eſſe facilimam per omnes ordines, idq; propter mediam dageſſatam literā, quę impedit ne prima litera quęcūq; ſit deficiat aut quieſcat. Siquidem nun prima radicalis deficere nequit, quia non poteſt ſignari defectus in ſequenti litera, quæ iam dages habet, neq; iod aut aleph poſſunt quieſcere, cum quies ſolum locū habeat in uocibus magnis, quas dages ante ſe ferre nequit. Habet prima radicalis in præterito hirec, & in reliquis omnibus modis, excepto paul, habet pathah uocē paruam. Zere uero altera uox mutatur in præterito propter תָּ תִּי תֶּם in pathah, in reliquis modis non mutatur niſi propter pluralem numerum.

Forma præteriti perfecti Piel in primo, ſecundo & tertio ordine.

סִפֵּר סִפַּרְתָּ סִפַּרְתִּי סִפְּרוּ סִפַּרְתֶּם סִפַּרְנוּ
In fœmin. סִפְּרָה סִפַּרְתְּ סִפַּרְתֶּן numerauit
בֵּרֵךְ בֵּרַכְתָּ בֵּרַכְתִּי בֵּרְכוּ בֵּרַכְתֶּם בֵּרַכְנוּ
In fœmin. בֵּרְכָה בֵּרַכְתְּ בֵּרַכְתֶּן benedixit
נִגֵּשׁ נִגַּשְׁתָּ נִגַּשְׁתִּי נִגְּשׁוּ נִגַּשְׁתֶּן נִגַּשְׁנוּ
In fœmin. נִגְּשָׁה נִגַּשְׁתְּ נִגַּשְׁתֶּן penetrauit
יִשֵּׁב יִשַּׁבְתָּ יִשַּׁבְתִּי יִשְּׁבוּ יִשַּׁבְתֶּם יִשַּׁבְנוּ
In fœmin. יִשְּׁבָה יִשַּׁבְתְּ יִשַּׁבְתֶּן collocauit

אִבַּל אִבַּלְתָּ אִבַּלְתִּי אִבְּלוּ אִבַּלְתֶּם אִבַּלְנוּ

In fœminino אִבְּלָה אִבַּלְתְּ אִבַּלְתֶּן uorauit

In quarto ordine

קוֹמֵם קוֹמַמְתָּ קוֹמַמְתִּי קוֹמְמוּ קוֹמַמְתֶּם נוּ

In fœmin קוֹמְמָה קוֹמַמְתְּ קוֹמַמְתֶּן erexit

In quinto ordine

גִּלָּה גִּלִּיתָ גִּלִּיתִי גִּלּוּ גִּלִּיתֶם גִּלִּינוּ

In fœminino גִּלְּתָה גִּלִּית גִּלִּיתֶן reuelauit

עֵרָה עֵרִיתָ עֵרִיתִי עֵרוּ עֵרִיתֶם עֵרִינוּ

In fœminino עֵרְתָה עֵרִית עֵרִיתֶן nudauit

In ſexto ordine

Vt in perſectorũ ordine תִּמֵּם תִּמַּמְתָּ תִּמַּמְתִּי

In ſeptimo ordine

נִשֵּׂא נִשֵּׂאתָ נִשֵּׂאתִי נִשְּׂאוּ נִשֵּׂאתֶם נִשֵּׂאנוּ

In octauo ordine

כִּרְסֵם כִּרְסַמְתָּ כִּרְסַמְתִּי כִּרְסְמוּ תֶּם כִּרְסַמְנוּ

In fœm. כִּרְסְמָה כִּרְסַמְתְּ כִּרְסַמְתֶּן demolitus eſt

Notandũ hic, quod in quarto ordine media uau quieſcens dageſſari non poteſt, & ob id geminatur tertia radicalis, fitq; radix quatuor eſſentialiũ literarũ; ſicut & à ueteribus ea uerba appellata fuerũt מְרֻבָּעִים id eſt, quadrata. Habent autem ſignificationem tranſitiuam, & deſcendunt à primitiuis neutris, ut à קוּם ſurrexit, קוֹמֵם erexit,

Piel quarti ordinis.

xit,à מֵת mortuus eſt, מוֹתֵת interfecit,à רוֹם eminuit, רוֹמֵם ſublimauit,à שׁוֹב rediјt, שׁוֹבֵב reduxit. Sunt etiā quędā huius ordinis uerba quę mutāt uau quieſcentē in iod mobilē,dum transferunt de kal in piel,ut à קוֹם ſurrexit, קַיֵּם cōfirmauit,ab חוֹב deliquit, חַיֵּב mulctauit,à טוֹב bonus fuit טִיֵּב benefecit,à דוֹר habitauit, דַיֵּר manere fecit. Porrò in perfectorū ordine inuenitur unū quod nulla urgēte neceſſitate mutat plerūq; dages in uocem magnā,nempe חָתֵל pro חִתֵּל ſeduxit. In ſexto ordine ſolet nōnunquam uſurpari uerbū piel ex perfectorū ordine, ſolet & interdū formari piel more uerborū quarti ordinis,in hūc ſcilicet modū,à סָבַב circuiuit, סוֹבֵב uertit,circūduxit,& pro חִקֵּק inuenitur aliqn̄ חוֹקֵק ſtatuit. Idē obſeruat̄ in quibuſdā uerbis pfectis nō duplicātibus ſecūdam radicalē,ut ſunt שׁוֹפֵט fuit iudicās à שָׁפַט iudicauit, לוֹשֵׁן lingua detraxit à nomine לָשׁוֹן Sic אוֹכֵל abſūpſit,deuorauit,Iob. 20 Et hęc uerba ueteres appellauerūt ꝓprie quadrata & cōiugantur ſicut uerba piel quarti ordinis. Poſſet etiā dici,uocē magnā in eis ſignari loco dages. In octauo ordine una literarū eſt loco dages, ideo om̄ia uerba quę quatuor cōſtant radicalib. literis ſunt de cōiugat. Piel,

Forma

FORMA PARTICIPII PRAESENTIS
in piel, & primo in perfectorum ordine.

מְסַפֵּר מְסַפְּרִים מְסַפְּרָה מְסַפֶּרֶת מְסַפְּרוֹת
מְבָרֵךְ מְבָרְכִים מְבָרְכָה מְבָרֶכֶת מְבָרְכוֹת

In ſecundo ordine

מְנַגֵּשׁ מְנַגְּשִׁים מְנַגְּשָׁה מְנַגֶּשֶׁת מְנַגְּשׁוֹת

In tertio ordine

מְיַשֵּׁב מְיַשְּׁבִים מְיַשְּׁבָה מְיַשֶּׁבֶת מְיַשְּׁבוֹת

In quarto ordine

erigens מְסוֹמֵם מְקוֹמְמִים מְסוֹמְמָה
מְסוֹמְמוֹת
culpans מְחַיֵּב מְחַיְּבִים מְחַיְּבָה מְחַיְּבוֹת

In quinto ordine

מְגַלֶּה מְגַלִּים מְגַלָּה מְגַלּוֹת׃ מְמַלֵּא מְמַלְּאִים
denudans מְעָרֶה מְעָרִים מְעָרָה מְעָרוֹת
perficiēs מְתַמֵּם מְתַמְּמִים מְתַמְּמָה מְתַמְּמוֹת
gyrans מְסוֹבֵב מְסוֹבְבִים מְסוֹבְבָה מְסוֹבְבוֹת

In ſeptimo ordine

eleuans מְנַשֵּׂא מְנַשְּׂאִים מְנַשְּׂאָה מְנַשְּׂאוֹת
adornans מְיַפֶּה מְיַפִּים מְיַפָּה מְיַפּוֹת

In octauo ordine

inuoluēs מְכַרְבֵּל מְכַרְבְּלִים מְכַרְבְּלָה מְכַרְבְּלוֹת
Differt hoc participium à præterito adiectione literę mem & mutatione hirec in pathah, Etno-

ta primo, quod hęc & ſequentes coniugationes, habēt in utroq; participio ſuperadditam literam mem. Secūdo notabis, quale punctū habet mem litera participij prędentis, tale habēt literę איתן in futuro, idq; nedum in hac, uerum & in ſequentibus coniugationibus. Excipiuntur uerba hiphil in quarto ordine. Tertio notandum, quod in iſta cōiugatione uerbi radix eandem habet formam in benoni, infinitiuo, imperatiuo & futuro. Nam in omnibus iſtis modis prima habet pathah & ſecunda zere, niſi quando media non eſt dageſſabilis, potiſſimum in quarto ordine.

FORMA PAVL IN CONiugatione Piel.

In perfectorum ordine

numeratus מספר מספרים מספרת מספרות
benedictus מברך מברכים מברכה מברכות

In ſecundo ordine

penetratus מנגש מנגשים מנגשה מנגשות

In tertio ordine

locatus מישב מישבים מישבה מישבות

In quarto ordine

paratus מכונן מכוננים מכוננת מכוננות

o In quinto

In quinto ordine

reuelatus מְגֻלֶּה מְגֻלִּים מְגֻלָּה מְגֻלּוֹת

denudatus מְעֹרֶה מְעוֹרִים מְעֹרָה מְעוֹרוֹת

In ſexto ordine, ut in perfectorum ordine, uel ut in quarto ordine, quod tamen rariſſimum eſt.

In ſeptimo ordine

eleuatus מְנֻשָּׂא מְנֻשָּׂאִים מְנֻשֵּׂאת מְנֻשָּׂאוֹת

pulcher factus מְיֻפֶּה מְיֻפִּים מְיֻפָּה מְיֻפּוֹת

In octauo ordine

oblectatus מְשֻׁעֲשָׁע מְשֻׁעֲשָׁעִים מְשֻׁעֲשַׁעַת וֹת

Primo hic notandũ, quod kybuz nonnunq̃ mutatur in ־ָ: ut מְאָדָּם rubricatus, & quãdo puncto dages non eſt locus, uertitur ־ָ: in holem, ut מְאֹרָשׂ deſpõſatus. Et apud rabinos, מְלֻכְלָךְ inquinatus, & ſimilia. Secundo notandum, quod in quarto ordine duplex inuenitur forma, tametſi utraq; ſit rara. Cũ enim iod eſt mobile, ſeruatur hęc forma, מְקֻיָּם confirmatus: & quãdo tertia geminatur loco dages, deſinit paul in camez ut exemplum demonſtrat.

INFINITIVVS PIEL, ET PRIMO *in perfectorum ordine.*

סַפֵּר כְּסַפֵּר בְּסַפֵּר לְסַפֵּר מִסַּפֵּר

בָּרֵךְ כְּבָרֵךְ בְּבָרֵךְ לְבָרֵךְ מִבָּרֵךְ

In ſecundo

In ſecundo ordine

נַגֵּשׁ בְּנַגֵּשׁ כְּנַגֵּשׁ לְנַגֵּשׁ מִנַּגֵּשׁ

In tertio ordine

יַשֵּׁב בְּיַשֵּׁב כְּיַשֵּׁב לְיַשֵּׁב מִיַּשֵּׁב

In quarto ordine

קוֹמֵם בְּקוֹמֵם כְּקוֹמֵם לְקוֹמֵם מִקּוֹמֵם

קַיֵּם בְּקַיֵּם כְּקַיֵּם לְקַיֵּם מִקַּיֵּם

In quinto ordine

גַּלּוֹת בְּגַלּוֹת כְּגַלּוֹת לְגַלּוֹת מִגַּלּוֹת

In ſexto ordine

תַּמֵּם בְּתַמֵּם כְּתַמֵּם לְתַמֵּם מִתַּמֵּם

עוֹרֵר בְּעוֹרֵר כְּעוֹרֵר לְעוֹרֵר מֵעוֹרֵר diruere

In ſeptimo ordine

יַפּוֹת בְּיַפּוֹת כְּיַפּוֹת לְיַפּוֹת מִיַּפּוֹת ornare

In octauo ordine

כַּרְבֵּל בְּכַרְבֵּל כְּכַרְבֵּל לְכַרְבֵּל מִכַּרְבֵּל·

IMPERATIVVS PIEL PER *omnes ordines.*

Non differt forma imperatiui ab infinitiuo, niſi ꝙ habet ſingularem & pluralem numerum, maſculinum & fœm. genus & quod in quinto deſinit in oth, imperatiuus autem in zere.

In primo ordine

סַפֵּר סַפְּרוּ סַפְּרִי סַפֵּרְנָה & סַפֶּרְנָה

בָּרֵךְ בָּרְכוּ בָּרְכִי בָּרֵכְנָה

In ſecundo ordine

נַגֵּשׁ נַגְּשׁוּ נַגְּשִׁי נַגֵּשְׁנָה

In tertio ordine

Caſtiga יַשֵּׁב יַסֵּר יַסְּרִי יַסֵּרְנָה

In quarto ordine

קוֹמֵם קוֹמְמוּ סוֹמְמִי קוֹמֵמְנָה

In quinto ordine

גַּלֵּה גַּלּוּ גַּלִּי גַּלֶּינָה ׃ עָרֵה עָרוּ

In ſexto ordine

Lauda חַלֵּל חַלְּלוּ חַלְּלִי חַלֵּלְנָה

In ſeptimo ordine

יַפֵּה יַפּוּ יַפִּי יַפֶּינָה ׃ נַשֵּׂא נַשְּׂאוּ נַשְּׂאִי נַשֵּׂאנָה

In octauo ordine

כַּרְבֵּל כַּרְבְּלוּ כַּרְבְּלִי כַּרְבֵּלְנָה

FVTVRVM PIEL PER

omnes ordines.

Formatur futurum ab imperatiuo, nec differt ab eo niſi quod futurum quinti ordinis deſinit in ſegol, imperatiuus autem in zere. Literę אֵיתָן habent ſcheua ſicut mem participij.

In primo ordine

אֲסַפֵּר תְּסַפֵּר יְסַפֵּר נְסַפֵּר תְּסַפְּרוּ יְסַפְּרוּ

In fœminino תְּסַפְּרִי תְּסַפֵּר תְּסַפֵּרְנָה

אברך

אֲבָרֵךְ תְּבָרֵךְ יְבָרֵךְ נְבָרֵךְ תְּבָרְכוּ יְבָרְכוּ

In fœminino תְּבָרְכִי תְּבָרֵךְ תְּבָרֵכְנָה

In ſecundo ordine

אֲנַתֵּק תְּנַתֵּק יְנַתֵּק נְנַתֵּק תְּנַתְּקוּ יְנַתְּקוּ

In fœmin. תְּנַתְּקִי תְּנַתֵּק תְּנַתֵּקְנָה dirumpam

In tertio ordine

אֲיַסֵּר תְּיַסֵּר יְיַסֵּר נְיַסֵּר תְּיַסְּרוּ יְיַסְּרוּ

In fœm. תְּיַסְּרִי תְּיַסֵּר תְּיַסֵּרְנָה caſtigabo

In quarto ordine

אֲשׁוֹבֵב תְּשׁוֹבֵב יְשׁוֹבֵב נְשׁוֹבֵב תְּשׁוֹבְבוּ יְשׁוֹבְבוּ

In femin. תְּשׁוֹבְבִי תְּשׁוֹבֵב תְּשׁוֹבֵבְנָה reducā

In quinto ordine

אֲכַלֶּה תְּכַלֶּה יְכַלֶּה נְכַלֶּה תְּכַלּוּ יְכַלּוּ

In fœm. תְּכַלִּי תְּכַלֶּה תְּכַלֶּינָה conſummabo

אֲמַלֵּא תְּמַלֵּא יְמַלֵּא נְמַלֵּא תְּמַלְּאוּ יְמַלְּאוּ

In ſexto ordine

אֲסוֹבֵב תְּסוֹבֵב יְסוֹבֵב נְסוֹבֵב תְּסוֹבְבוּ יְסוֹבְבוּ

In fœmin. תְּסוֹבְבִי תְּסוֹבֵב תְּסוֹבֵבְנָה uertam

In ſeptimo ordine

אֲיַפֶּה תְּיַפֶּה יְיַפֶּה נְיַפֶּה תְּיַפּוּ יְיַפּוּ ׃ תְּיַפֶּינָה

אֲנַשֵּׂא תְּנַשֵּׂא יְנַשֵּׂא תְּנַשֵּׂא נְנַשְּׂאוּ יְנַשְּׂאוּ

In fœminino תְּנַשְּׂאִי תְּנַשֵּׂא תְּנַשֶּׂאנָה

In octauo ordine

אֲבַרְסֵם תְּבַרְסֵם יְבַרְסֵם נְבַרְסֵם תְּבַרְסְמוּ

יברסמו o 3

יְפֻרְסְמוּ ׃ הֲפֻרְסְמִי תְּפֻרְסַם תְּפֻרְסַמְנָה
Sunt prętera in huius coniugationis futuro obſeruāda ea, quę ſuprà in futuro kal in primis quatuor notabilibus ſignauimus, quæ hic breuitatis gratia noluimus denuo annotare.

PASSIVVM PIEL PER *omnes ordines.*

PAſſiuum huius ſecundę cōiugationis appellatur à forma ipſa פֻּעַל & פוּעַל Veteres uero appellauerūt eam בִּנְיָן שֶׁלֹּא נִזְכַּר פּוֹעֲלוֹ cōiugationem cuius agens non memoratur, ut cum dico סֻפַּר יוֹחָנָן numeratus eſt Iohannes, hic nō fit mentio numerantis. Sic illi loquuntur. At ego non ſatis intelligo, quid per hoc uelint. Nec fuit hactenus qui explicarit nobis hunc nodū. Videtur eſſe diſcrimē aliquod inter niphal & pual, cū niphal habeat imperatiuum, pual autē careat eo, idq; nō ob aliā cauſam niſi quod paſſio ab agēte infertur, ſed eadē ratio poſſet quoq; in kal aſſignari, ſaltem pro aliquibus uerbis. Nō enim ignoro תִּשָּׁמֵר magis accipi in neutro genere pro, caue tibi, quàm paſſiue pro, cuſtodire ſeu ſis cuſtoditus, ab alio. Certe Iſaię 24. paſſiuū niphal & pual in eodem

in eodẽ uerſu nõ uidentur inter ſe ullũ habere diſcrimẽ. Ibi enĩ ſic habet, נִשְׁבְּרָה קִרְיַת תֹהוּ וְסֻגַּר כָּל בַּיִת מִבּוֹא Cõfracta eſt ciuitas uana, & clauſa eſt omĩs domus ne pateat introitus. Per quem ciuitas eſt fracta, per eundem & clauſa eſt omnis domus. Sed omiſſis iſtis reuertamur ad coniugationẽ Pual. Hęc habet duntaxat pręteritũ & futurum & raro infinitiuũ. Media radicalis dageſſatur ſicut uox actiua, & hirec actiuũ mutatur in kybuz paſſiuũ. Propter mediam uero aleph uel res kybuz & dages mutantur in holem & interdum in ſchurec, pręſertim apud rabinos,

FORMA PRAETERITI PERFECTI *in paſſiua uoce piel, per omnes ordines.*

In primo ordine

סֻפַּר סֻפַּרְתָּ סֻפַּרְתִּי סֻפְּרוּ סֻפַּרְתֶּם סֻפַּרְנוּ

In fœmin. סֻפְּרָה סֻפַּרְתְּ סֻפַּרְתֶּן numeratus eſt

בֹּרַךְ בֹּרַכְתָּ בֹּרַכְתִּי בֹּרְכוּ בֹּרַכְתֶּם בֹּרַכְנוּ

In fœmin, בֹּרְכָה בֹּרַכְתְּ בֹּרַכְתֶּן benedictus eſt

In ſecundo ordine

נֻגַּשׁ נֻגַּשְׁתָּ נֻגַּשְׁתִּי נֻגְּשׁוּ נֻגַּשְׁתֶּם נֻגַּשְׁנוּ

In tertio ordine

יֻשַּׁב יֻשַּׁבְתָּ יֻשַּׁבְתִּי יֻשְּׁבוּ יֻשַּׁבְתֶּם יֻשַּׁבְנוּ

In fœminino

In fœm. יְשֻׁבַּח יְשֻׁבַּחְתְּ יְשֻׁבַּחְתֶּן collocata eſt

In quarto ordine

De huius formatione Elias ſic ſcribit:

אֵין הֶפְרֵשׁ בֵּין פִּעֵל וּבֵין פֻּעַל בִּנְקוּדוֹת כִּי אִם
לְפִי הָעִנְיָן כְּמוֹ כּוֹנְנוּ חִצָּם תְּלִים יו׳ וּמְיָ
מִצְעֲדֵי גֶבֶר כּוֹנָנוּ תְּלִים לז׳

Hoc eſt, non differunt piel & pual in punctis ſed in ſignificatione, ut parauerūt ſagittā ſuā, pſal. 16. Et à domino parantur greſſus uiri, pſal. 37. Vtrinque enim ſcribitur כּוֹנְנוּ niſi quod ob pauſam in uno loco ſcheua mutatum eſt in camez. Sic habetur pſalmo 89. חוֹלְלָה יָדוֹ Formauit manus eius. Et Prouerbiorum octauo, לִפְנֵי גְבָעוֹת חוֹלָלְתִּי Ante colles formata ſum. Erit ergo forma huius paſſiuę uocis huiuſmodi:

חוֹלַל חוֹלַלְתָּ חוֹלַלְתִּי חוֹלְלוּ חוֹלַלְתֶּם חוֹלַלְנוּ

In quinto ordine

כֻּלַּת כֻּלֵּיתָ כֻּלֵּיתִי כֻּלּוּ כֻּלֵּיתֶם כֻּלֵּינוּ

In fœm. כֻּלְּתָה כֻּלֵּית כֻּלֵּיתֶן (perfectus eſt

In ſexto ordine

&c. תֻּמַּם תֻּמַּמְתָּ תֻּמַּמְתִּי תֻּמְמוּ תֻּמַּמְתֶּם

In ſeptimo ordine

יֻפַּת יֻפֵּיתָ יֻפֵּיתִי יֻפּוּ יֻפֵּיתֶם יֻפֵּינוּ יֻפְּתָה

In octauo

In octauo ordine

ברסם ברסמת ברסמתי ברסמו ברסמתם

Participium præſens paſſiuum.

ספר ספרים ספרה ספרות

Raro inuenitur hoc participium, & ubi inuenitur conforme eſt pręterito, niſi qđ deſinit in camez.

INFINITIVVS PVAL.

Hic infinitiuus nunquā inuenitur cū literis bachlam, quin & ſine eis raro inuenitur, ut גנב גנבתי furando furto ſublatus ſum, Geneſ. 40.

FVTVRVM PVAL.

Non differt futurum à pręterito, niſi quod habet literas איתן à fronte cum ־: ſuperadditas.

In primo ordine

אספר תספר יספר נספר תספרו יספרו

In fœminino תספרי תספר תספרנה

אברך תברך יברך נברך תברכו יברכו

In ſecundo ordine

אנגש תנגש ינגש ננגש תנגשו ינגשו

In fœminino תנגשי תנגש תנגשנה ;

In tertio ordine

אישב תישב יישב נישב תישבו יישבו

In fœminino תישבי תישב תישבנה

In quarto ordine

אחולל תחולל יחולל נחולל תחוללו יחוללו

In quinto ordine

אבלת תבלת יבלת נבלת תבלו יבלו

In fœminino תבלי תבלת תבלינה

In ſexto ordine

אתמם תתמם יתמם נתמם תתממו & תתמו

In fœm. יתממו ; תתממי תתמם תתממנה

In ſeptimo ordine

איפת תיפת ייפת ניפת תיפו ייפו

In octauo ordine

אברבל תברבל יברבל נברבל תברבלו יברבלו

In fœminino תברבלי תברבל תברבלנה

CONIVGA- TIO TERTIA QVAE EST HIPHIL.

HÆc cõiugatio, ut ſupra quoq; diximus, ponitur pro formandis uerbis trãſitiuis ex uerbis neutris, habetq; maxime locum in uerbis quieſcentibus, quę plerumq; ſunt neutra in kal & fiũt in hac cõiugatione tranſitiua. Quod ſi uerbum aliquod in kal fuerit tranſitiuum ad alterum, translatũ in hanc

hanc cōiugationem ſit tranſitiuum uſq; in tertiū. Habet deinde & hęc coniugatio uerba quędam propria, quorum uſus in kal non inuenitur, & ob id habēt modū ſignificandi kal, ut ſunt הֶחֱרִישׁ tacuit, הִשְׁכִּים mane ſurrexit, הִשְׁלִיךְ proiecit, &c. Inueniuntur etiam quędam quę tam in kal quàm in hiphil neutra ſunt, ut יָבֵשׁ & הוֹבִישׁ aruit, עָתַק & הֶעְתִּיק tranſtulit ſeu mouit ſe: Gen. 12. In alijs tamen locis eſt plerumq; tranſitiuum. Porrò forma huius cōiugationis eſt, quod habet protheſin he cum hirec & primam radicalem ſcheuatam, deinde inter ſecundam & tertiam radicalem habet epentheſin iod quieſcentis, niſi cū tertia radicalis fuerit he, tūc nō eſt locus literę iod, eo quod he eſſentiale ſępe migret in iod.

Forma pręteriti perfecti Hiphil in uerbis perfectis.

הִקְרִיב הִקְרַבְתָּ הִקְרַבְתִּי הִקְרִיבוּ הִקְרַבְתֶּם הִקְרַבְנוּ
adduxerūt adduxiſtis adduxerūt adduxi adduxiſti adduxit
In fœminino הִקְרִיבָה הִקְרַבְתְּ הִקְרַבְתֶּן
הִשְׁבִּית הִשְׁבַּתָּ הִשְׁבַּתִּי הִשְׁבִּיתוּ הִשְׁבַּתֶּם הִשְׁבַּתְנוּ
quietauimus quietaſtis quietauerūt quietaui quietaſti quietauit
In fœminino הִשְׁבִּיתָה הִשְׁבַּתְּ הִשְׁבַּתֶּן

הֶעֱמִיר הֶעֱמַרְתָּ הֶעֱמַרְתִּי הֶעֱמִירוּ הֶעֱמַרְתֶּם
הֶעֱמַרְנוּ ׃ הֶעֱמִירָה הֶעֱמַרְתְּ הֶעֱמַרְתֶּן In fœm.

Secundum uerbū annotauimus propter tau tertiam radicalem, quæ cum תִּי תָּ in unam contrahitur ſyllabam. Non enim eſſentiales duntaxat geminatæ literę ſępe in unā cōtrahuntur, uerum & eſſentialis atq; ſeruilis per dages plerumque in unam coēunt literam. Tertiū adiecimus exemplum propter primam gutturalem literam, quæ hatephata pūctat ſe & characteriſticā literā he.

In ſecundo ordine

הִגִּישׁ הִגַּשְׁתָּ הִגַּשְׁתִּי הִגִּישׁוּ הִגַּשְׁתֶּם הִגַּשְׁנוּ
הִגִּישָׁה הִגַּשְׁתְּ הִגַּשְׁתֶּן Obtulit In fœmin.

Non eſt diſcrimen inter uerba hiphil huius ordinis & uerba perfecta, niſi quod nun abſorbetur in dages. Excipiūtur pauca quę retinent nun, quale eſt הִנְחִיל in hęreditatem tradidit. Huc quoq; pertinent uerba יָנַח יָקַת יָצַס יָצַב יָצַת יָצַג quę in hiphil ſequuntur normam defectiuorū in hunc modum, הִצִּיג collocauit, הִצִּית incendit, הִצִּיב ſtatuit, הִצִּיק effudit, הִקִּית reuoluit, הִנִּיחַ repoſuit.

In tertio ordine

הוֹשִׁיב הוֹשַׁבְתָּ הוֹשַׁבְתִּי הוֹשִׁיבוּ הֵם הוֹשַׁבְנוּ
In fœminino

In fœm. collocauit, הוֹשִׁיבָה הוֹשַׁבְתְּ הוֹשַׁבְתֶּן
&c. הוֹרִיעַ הוֹרַעְתָּ הוֹרַעְתִּי הוֹרִיעוּ הוֹרַעְתֶּם
Vertitur iod prima radicalis in uau holem, ut ex empla ſignata probant, excipiunt tamen aliqua, quę iod retinent in hiphil, qualia ſunt הֵינִיק lacta uit, à יָנַק ſuxit. הֵיטִיב benefecit, à יָטַב bonus ſuit. Sic à יָלַל fit הֵילִיל ululauit.

In quarto ordine

הֵקִים הֲקַמֹתָ הֲקַמֹתִי הֵקִימוּ הֲקַמֹתֶם הֲקַמֹנוּ
הֵקִימָה הֲקַמֹת הֲקַמֹתֶן erexit
הֵשִׁיב הֲשִׁיבוֹתָ הֲשִׁיבוֹתִי הֵשִׁיבוּ הֲשִׁיבוֹתֶם נו׳
In femin. הֵשִׁיבָה הֲשִׁיבוֹת הֲשִׁיבוֹתֶן reduxit
הֵבִיא הֵבֵאתָ הֵבֵאתִי הֵבִיאוּ הֲבֵאתֶם הֲבֵאנוּ
הֵרַע הֲרֵעֹתָ הֲרֵעֹתִי הֵרֵעוּ הֲרֵעֹתֶם הֲרֵעֹנוּ
In fœminino הֵרֵעָה הֲרֵעֹת הֲרֵעֹתֶן

Sicut in piel ſyllabæ נו׳ תֶם תִי תָ mutant zere in pathah, ita in hiphil iod hirec quoque uertunt in pathah, manente zere ſub he characteriſtica. Quando autem iod hirec manent iuxta pręfatas terminationes, mutatur zere ſub he in ֲ Exci pitur tertia perſona utriuſq; numeri & generis, in qua nulla fit uocis extenſio ob ſuperadditũ uau. Mutatur quoq; facile hirec magnũ in zere, nam ſunt fratres, ut Hebręorũ loquar more. De הֵרַע malum

Hirec magnũ & zere fratres.

malū intulit, הֵמַר amariſicauit & ſimilibus, idē habet iudiciū quod in piel de רִבָּה & אִפֵּר Nam quædam uerba habent in themate eam formam quam in reliquis quoq; habēt perſonis. In iſto tamen ordine Iod mutatur in pathah propter ain & heth atq; res, etiamſi id non ſemper fiat. Eſt tamen הֵמַר de ſexto ordine.

In quinto ordine

הִגְלָה & הָגְלָה הִגְלֵיתָ הִגְלֵיתִי הִגְלוּ תֶן הִגְלֵינוּ

In fœm. הִגְלְתָה הִגְלֵית הִגְלֵיתֶן transmigrauit

&c. הִקְרֵא הִקְרֵאתָ הִקְרֵאתִי הִקְרְאוּ הִקְרֵאתֶם

Iam indicauimus, epentheſin iod non habere locum in hoc ordine propter he tertiā radicalem, quę in prima & ſecunda perſona pręteriti migrat in iod. Idē facit aliquādo aleph, ut הִפְלִיא הִפְלֵיתָ

In ſexto ordine

הֵסֵב & הֵסַב הֲסִבּוֹתָ הֲסִבּוֹתִי הֵסַבּוּ תֶם הֲתִמּוֹנוּ

In fœm. הֵסַבָּה הֲסִבּוֹת הֲסִבּוֹתֶן circumduxit

A הֵחֵל הֵחַל incœpit ſic fœm. הֵחִלָּה & in plur. הֵחֵלּוּ cœperunt, primo Reg. 3. ſine dages.

In ſeptimo ordine

הִכָּה percuſſit הִכֵּיתָ הִכֵּיתִי הִכּוּ הִכִּיתֶם הִכִּינוּ

In fœmin. הִכְּתָה הִכֵּית הִכֵּיתֶן

הִשִּׁיא הִשֵּׁאתָ הִשֵּׁאתִי הִשִּׁיאוּ הִשֵּׁאתֶם הִשֵּׁאנוּ

הורה

הוֹרַת הוֹרֵיתָ הוֹרֵיתִי הוֹרוּ הוֹרֵיתֶם הוֹרֵינוּ
In fœm. הוֹרְתָה הוֹרֵית הוֹרֵיתֶן Docuit
Quę primã habent nun abſcõdunt illã in dages.
Quę aũt primã habent iod mutãt illã in uau holẽ.

PARTICIPIVM PRAESENS HIPHIL.

In primo ordine

מַקְרִיב מַקְרִיבִי' מַקְרִיבָה אוֹ מַקְרֶבֶת מַקְרִיבוֹת
Statuẽs מַעֲמִיר מַעֲמִירִים מַעֲמִירָה מַעֲמִירוֹת

In ſecundo ordine

Adducens מַגִּישׁ מַגִּישִׁים מַגִּישָׁה מַגִּישׁוֹת
מַנְחִיל מַנְחִילִים מַנְחִילָה מַנְחִילוֹת

In tertio ordine

Collocans מוֹשִׁיב מוֹשִׁיבִים מוֹשִׁיבָה בוֹת
Saluans מוֹשִׁיעַ מוֹשִׁיעִים מוֹשִׁיעָה מוֹשִׁיעוֹת
Lactans מֵינִיק מֵינִיקִים מֵינִיקָה מֵינִיקוֹת

In quarto ordine

Erigens מֵקִים מְקִימִים מְקִימָה מְקִימוֹת
Malignans מֵרַע מְרֵעִים מְרֵעָה מְרֵעוֹת

In quinto ordine

Transferens מַגְלֶה מַגְלִים מַגְלָה מַגְלוֹת
Mirificãs מַפְלִיא מַפְלִיאִים מַפְלִיאָה מַפְלִיאוֹת

In ſexto ordine

Circumducens מֵסֵב מְסִבִּים מְסִבָּה מְסִבּוֹת

Deuaſtans

Deuaſtans מְשֹׁמֵם מְשֹׁמְמִים מְשֹׁמֵמָה מְשֹׁמְמוֹת

In ſecundo ordine

Inſtruens מוֹרֶה מוֹרִים מוֹרָה מוֹרוֹת

Percutiens מַכֶּה מַכִּים מַכָּה מַכּוֹת

PARTICIPIVM PRAETE-
ritum Hiphil.

In primo ordine

Adductus מוּקְרָב מוּקְרָבִי׳ מוּקְרָבָה מוּקְרָבוֹת

Collocatus מוּעֲמָר מוּעֲמָרִים מוּעֲמָרָה רוֹת

In ſecundo ordine

Adductus מֻגָּשׁ מֻגָּשִׁים מֻגָּשָׁה מֻגֶּשֶׁת מֻגָּשׁוֹת

In tertio ordine

Poſitus מוּשָׁב מוּשָׁבִים מוּשָׁבָה מוּשָׁבוֹת

Cibatus מוּאֲכָל מוּאֲכָלִים מוּאֲכָלָה מוּאֲכָלוֹת

In quarto ordine

Ablatus מוּסָר מוּסָרִים מוּסָרָה מוּסָרוֹת

Non differt paul huius ordinis à paul tertij ordinis, quando ſcilicet prima radicalis eſt iod.

In quinto ordine

Translatus מוּגְלֶה מוּגְלִים מוּגְלָה מוּגְלוֹת

Inuenitur etiã מָפְנֶה cum hateph camez, Ezech. 9. Et מָרְאָה Zoph. 2.

In ſexto ordine

Circunductus מוּסַב מְסַבִּים מְסַבָּה מְסַבּוֹת

In ſeptimo

In ſeptimo ordine

Percuſſus מֻכֶּה מֻכִּים מֻכָּה מֻכּוֹת

Eruditus מוּרֶה מוּרִים מוּרָה מוּרוֹת

INFINITIVVS HIPHIL PER OMNES *ordines, & primo in perfectorum ordine.*

הַקְרֵב בְּהַקְרִיב כְּהַקְרִיב לְהַקְרִיב מֵהַקְרִיב

הַעֲמֵר בְּהַעֲמִיר כְּהַעֲמִיר לְהַעֲמִיר מֵהַעֲמִיר

Aliquādo exteritur he & ſupponitur pūctus eius literis bachlā, ut לַשְׁמִיר pro לְהַשְׁמִיר Quod tamen raro fit. In utroq; uero participio regulare eſt ſicut & in futuro, ut abijciat he, ut מַקְרִיב pro מְהַקְרִיב sic מוּקְרָב pro מְהוּקְרָב

In ſecundo ordine

הַגֵּשׁ הַגִּישׁ בְּהַגִּישׁ כְּהַגִּישׁ לְהַגִּישׁ מֵהַגִּישׁ

הַנְחֵל בְּהַנְחִיל כְּהַנְחִיל לְהַנְחִיל מֵהַנְחִיל

In tertio ordine

הוֹשִׁיב בְּהוֹשִׁיב כְּהוֹשִׁיב לְהוֹשִׁיב מֵהוֹשִׁיב

הֵיטֵב בְּהֵטִיב כְּהֵיטִיב מֵהֵטִיב

In quarto ordine

הָקֵם בְּהָקִים כְּהָקִים לְהָקִים מֵהָקִים

הָנִיחַ בְּהָנִיחַ כְּהָנִיחַ לְהָנִיחַ מֵהָנִיחַ

In quinto ordine

הַגְלוֹת בְּהַגְלוֹת כְּהַגְלוֹת לְהַגְלוֹת מֵהַגְלוֹת

In ſexto ordine

הָסֵב בְּהָסֵב בְּהָסֵב לְהָסֵב מֵהָסֵב

Sic'a הֵחֵל incœpit ſit הָחֵל incipiēdo, deſinitq́ altera in zere etiā cum literis bachlam ad differentiam uerborum quarti ordinis. Inuenitur etiam הָרֵס quod tamen quidam putant eſſe paſſiuum primæ cōiugationis. At rabi Dauid kimhi dicit illud eſſe infinitiuum in hac cōiugatione, ſcribiq́ הָרֵק pro הָרֵק 2. Paralip. 32.

In ſeptimo ordine

הָבוֹת בְּהָבוֹת בְּהָבוֹת לְהָבוֹת מֵהָבוֹת

הוֹרוֹת בְּהוֹרוֹת בְּהוֹרוֹת לְהוֹרוֹת מֵהוֹרוֹת

IMPERATIVVS HIPHIL PER OMNES *ordines, & primo in perfectorum ordine.*

הַקְרֵב & הַקְרִיבָה הַקְרִיבוּ הַקְרִיבִי הַקְרֵבְנָה

In ſecundo ordine

הַגֵּשׁ & הַגִּישָׁה הַגִּישׁוּ הַגִּישִׁי הַגֵּשְׁנָה

In tertio ordine

הוֹשֵׁב & הוֹשִׁיבָה הוֹשִׁיבוּ הוֹשִׁיבִי הוֹשֵׁבְנָה

הוֹדַע & הוֹדִיעָה הוֹדִיעוּ הוֹדִיעִי הוֹדַעְנָה

הֵיטֵב & הֵיטִיבָה הֵיטִיבוּ הֵיטִיבִי הֵיטֵבְנָה

In quarto ordine

הָקֵם & הָקִימָה הָקִימוּ הָקִימִי הָקֵמְנָה

הָרַע & הָרִיעָה הָרִיעוּ הָרִיעִי הָרֵעְנָה

In quinto

In quinto ordine

תגלה תגלו תגלי תגלינה ; תעלה תעלו

In ſexto ordine

תסב תסבו תסבי תסבינה

Dages ſequitur poſt zere propter accentum iuxta uocem magnam collocatum.

In ſeptimo ordine

תכה & תך תכו תכי תכינה

תורה תורו תורי תורינה ; תשא תשיאו

FVTVRVM HIPHIL PER OMNES *ordines, & primo in perfectorum ordine.*

אקריב תקריב יקריב נקריב תקריבו יקריבו

In fœminino תקריבי תקריב תקרבנה

Abijcitur, ut iam monuimus, litera he, ad uitandum multitudinem literarum ſuperadditarum. Prima utriuſque numeri ſæpe recipit paragogen he, ut ſupra quoque diximus. Mutatur etiam nõ raro iod hirec in zere, ut יכרת ſuccidet, ויבדל & diſtinctionem fecit, &c.

In ſecundo ordine

אגיש & אגישה תגיש יגיש נגיש & נגישה

תגישו יגישו ; תגישי תגיש תגשנה

אנחיל תנחיל ינחיל ננחיל תנחילו ינחילו

In fœminino תנחילי תנחיל תנחלנה

In tertio ordine

אוֹשִׁיב תּוֹשִׁיב יוֹשִׁיב נוֹשִׁיב תּוֹשִׁיבוּ יוֹשִׁיבוּ

In fœmin. תּוֹשִׁיבִי תּוֹשִׁיב תּוֹשֵׁבְנָה

אֵיטֵב תֵּיטֵב יֵיטֵב . נֵיטִיב תֵּיטִיבוּ יֵיטִיבוּ

In fœmin. תֵּיטִיבִי תֵּיטִיב תֵּיטֵבְנָה

In quarto ordine

אָקִים תָּקִים יָקִים נָקִים תָּקִימוּ יָקִימוּ

In fœminino תָּקִימִי תָּקִים תָּקֵמְנָה

Quãdo uero accedit uau Hippuch, mutatur iod hirec in ſegol, ut וַיָּשֶׂם & poſuit: & quãdo tertia eſt gutturalis, וַתָּרַע & malum intulit.

In quinto ordine

אֲגַלֶּה תְּגַלֶּה יְגַלֶּה נְגַלֶּה תְּגַלּוּ יְגַלּוּ

In fœmin. תְּגַלִּי תְּגַלֶּה תְּגַלֶּינָה

Et quando prima eſt gutturalis, אַעֲלֶה תַּעֲלֶה

Abijcitur etiam aliquando he, ut אֲגַל reuelabo.

In ſexto ordine

אָסֵב תָּסֵב יָסֵב נָסֵב תָּסֵבּוּ יָסֵבּוּ

In fœminino תָּסֵבִּי תָּסֵב תְּסֻבֶּינָה

Forma alia אָסֵב יַסֵּב Et cum uau hippuch וַיָּגֶל & deuoluit.

In ſeptimo ordine

אָבֶה תָּבֶה יָבֶה וַיֵּבְךְּ נָבֶה תָּבוּ יָבוּ ; אָשִׁיא תַּשִׁיא

In fœminino תָּבִי תָּבֶה תָּבֶינָה

ארח

אוֹרֶה תּוֹרֶה יוֹרֶה נוֹרֶה תּוֹרוּ יוֹרוּ
In fœminino תּוֹרִי תּוֹרֶינָה תּוֹרֶינָה

PASSIVVM HIPHIL PER *omnes ordines.*

Vocatur hoc paſſiuũ à forma ipſa Hophal, habetq́ duntaxat pręteritum & futurum, & appellatur à ueteribus grammaticis, Coniugatio quę non recordatur ſui agentis. Nam non diſfert à Pual niſi in forma ipſa. Habet autem he ſuperaddita litera punctũ -: & aliqñ uau ſurec.

PRAETERITVM VERBORVM PERFECT.

הָקְרַב הָקְרַבְתָּ הָקְרַבְתִּי הָקְרְבוּ תֶּם הָקְרַבְנוּ
In fœm. הָקְרְבָה הָקְרַבְתְּ הָקְרַבְתֶּן adductus eſt
Item cũ kybuz, ut הֻשְׁלַךְ proiectus eſt הֻשְׁלַכְתָּ proiectus es, &c. Et cum ſchurec, הוּפְקַר conſtitutus eſt. Participium pręſens hic non inuenitur. Infinitiuum raro habet, & quando habet deſinit in zere, ut הָפְקֵר & הָמְלֵחַ Ezech. 16. Cum literis bachlam non inuenitur.

In ſecundo ordine

הֻגַּשׁ הֻגַּשְׁתָּ הֻגַּשְׁתִּי הֻגְּשׁוּ הֻגַּשְׁתֶּם הֻגַּשְׁנוּ
In fœmin. הֻגְּשָׁה הֻגַּשְׁתְּ הֻגַּשְׁתֶּן oblatus eſt

In tertio ordine

הוּשַׁב הוּשַׁבְתָּ הוּשַׁבְתִּי הוּשְׁבוּ תֶּם הוּשַׁבְנוּ

 In fœm,

In fœm. הוּשְׁבָה הוּשְׁבְתְּ הוּשְׁבְתֶּן collocata

In quarto ordine

הוּקַם הוּקַמְתָּ הוּקַמְתִּי הוּקְמוּ תֶּם הוּקַמְנוּ

In fœm. הוּקְמָה הוּקַמְתְּ הוּקַמְתֶּן erectus eſt

Et à uerbo בָּא uenit, fit uerbū hophal הוּבָא adductus eſt, ut Ezech. 40. הוּבָאתָה הֵנָּה adductus es huc, cū paragoge he, quæ nonnunquam adijcitur ſecundæ perſonę maſc. In plur. inuenitur Gen. 43. כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף Quoniam adducti ſunt qui ſunt de domo Ioſeph.

In quinto ordine

הָגְלָה הָגְלֵיתָ הָגְלֵיתִי הָגְלוּ הָגְלֵיתֶם הָגְלֵינוּ

In fœm. הָגְלְתָה הָגְלֵית הָגְלֵיתֶן translatus eſt

In ſexto ordine

הוּסַב הוּסַבּוֹתָ הוּסַבּוֹתִי הוּסַבּוּ תֶּם הוּסַבּוֹנוּ

In fœm. הוּסַבָּה הוּסַבּוֹת הוּסַבּוֹתֶן reductus eſt

In ſeptimo ordine

הֻכָּה הֻכֵּיתָ הֻכֵּיתִי הֻכּוּ הֻכֵּיתֶם הֻכֵּינוּ

In fœmin. הֻכְּתָה הֻכֵּית הֻכֵּיתֶן percuſſus eſt

הוּרָה הוּרֵיתָ הוּרֵיתִי הוּרוּ הוּרֵיתֶם הוּרֵינוּ

In fœm. הוּרְתָה הוּרֵית הוּרֵיתֶם inſtructus eſt

INFINITIVVS HOPHAL.

Iam ſignauimus formam eius in uerbis perfectis, in reliquis ordinibus nō inuenitur. Poſſet tamen

per

per coniecturā ſignari infinitiuus conformis præ terito. Imperatiuus quoque non habetur in hac paſſiua uoce.

FVTVRVM HOPHAL IN
uerbis perfectis.

אָקְרַב תָּקְרַב יָקְרַב נָקְרַב תָּקְרְבוּ יָקְרְבוּ

In fœmin. תָּקְרְבִי תָּקְרַב תָּקְרַבְנָה adducar

In ſecundo ordine

אֻגַּשׁ תֻּגַּשׁ יֻגַּשׁ נֻגַּשׁ תֻּגְּשׁוּ יֻגְּשׁוּ

In ſœm. תֻּגְּשִׁי תֻּגַּשׁ תֻּגַּשְׁנָה offerar

In tertio ordine

אוּשַׁב תּוּשַׁב יוּשַׁב נוּשַׁב תּוּשְׁבוּ יוּשְׁבוּ

In fœm. תּוּשְׁבִי תּוּשַׁב תּוּשַׁבְנָה collocabor

In quarto ordine

אוּקַם הוּקַם יוּקַם נוּקַם תּוּקְמוּ יוּקְמוּ

In fœm. הוּקְמִי תּוּקַם הוּקַמְנָה erigar

In quinto ordine

אָגְלֶה תָּגְלֶה יָגְלֶה נָגְלֶה תָּגְלוּ יָגְלוּ

In fœm. תָּגְלִי תָּגְלֶה תָּגְלֶינָה tranſmigrabor

In ſexto ordine

אוּסַב & אֻסַּב הוּסַב יוּסַב יֻסַּב נֻסַּב תֻּסַּבּוּ

In fœmin. יֻסַּבּוּ ׀ תֻּסַּבִּי תֻּסַּב תֻּסַּבֶּינָה

In ſeptimo ordine

אֻכֶּה תֻּכֶּה יֻכֶּה נֻכֶּה תֻּכּוּ יֻכּוּ

In fœm.

Infœmin. תִּכִּי תֻּכֶּה תֻּכֶּינָה percutieris

&c. אוּרַת תּוּרַת יוּרַת נוּרַת תּוּרָה

CONIVGATIO QVARTA QVAE EST HITHPAEL.

Forma hithpael. EST coniugatio iſta reciprocę ſignificationis atq; ob id ſub una uoce eſt actiua & paſſiua. Forma eius eſt q̃ ſuperadditur radici ſyllaba הִתְ & dageſſatur media radicalis, ut הִתְקַדֵּשׁ ſanctificauit ſe, uel, ſanctificatus eſt a ſe, הִתְגַּדֵּל magnificauit ſe. Deſinit etiam aliquando in patha, ut הִתְהַדַּר gloriatus eſt. Vbi notandum, quãdo prima radicalis eſt una ex literis ז ס צ ש diſiũgitur ſyllaba הִתְ poniturq; tau poſt primã radicalem, ut à שָׁמַר fit הִשְׁתַּמֵּר cuſtodiuit ſe, ſic הִסְתַּתֵּר abſcondit ſe, à סָתַר Quando uero zade eſt prima radicalis, mutat᷑ ת in ט ut à צָדַק fit הִצְטַדֵּק iuſtificauit ſe. Et quãdo zain primũ tenet locum, migrat ת in dalet, ut à זמן fit uerbum huius coniugationis הִזְדַּמֵּן diſtulit ſe.

FORMA PRAETERITI IN

uerbis perfectis.

הִתְגַּדֵּל הִתְגַּדַּלְתָּ הִתְגַּדַּלְתִּי הִתְגַּדְּלוּ הִתְגַּדַּלְתֶּם

In fœm.

הִתְגַּדַּלְנוּ ; הִתְגַּדְּלָה הִתְגַּדַּלְתְּ הִתְגַּדַּלְתֶּן In fœm.
הִשְׁתַּמֵּר הִשְׁתַּמַּרְתָּ הִשְׁתַּמַּרְתִּי הִשְׁתַּמְּרוּ תֶּם
הִסְתַּבֵּל הִסְתַּבַּלְתָּ הִסְתַּבַּלְתִּי הִסְתַּבְּלוּ תֶּם
הִצְטַדֵּק הִצְטַדַּקְתָּ הִצְטַדַּקְתִּי הִצְטַדְּקוּ תֶּם
הִזְדַּמֵּן הִזְדַּמַּנְתָּ הִזְדַּמַּנְתִּי הִזְדַּמְּנוּ תֶּם הִזְדַּמַּנּוּ

In ſecundo ordine

הִתְנַפֵּל הִתְנַפַּלְתָּ הִתְנַפַּלְתִּי הִתְנַפְּלוּ הִתְנַפַּלְתֶּם נוּ
In femin. הִתְנַפְּלָה הִתְנַפַּלְתְּ הִתְנַפַּלְתֶּן deiecit ſe

In tertio ordine

הִתְיַשֵּׁב הִתְיַשַּׁבְתָּ הִתְיַשַּׁבְתִּי הִתְיַשְּׁבוּ תֶּם נוּ
In fœm. הִתְיַשְּׁבָה הִתְיַשַּׁבְתְּ תֶּן collocauit ſe
Et quando media non eſt dageſſabilis, ut הִתְיָעֵץ deliberauit ſe, הִתְבָּרֵךְ benedixit ſe. Itē quędam mutant iod in uau mobile, ut הִתְוַדַּע cognouit ſe הִתְוַדַּעְתָּ cognouiſti te, &c.

In quarto ordine

הִתְקוֹמֵם הִתְקוֹמַמְתָּ הִתְקוֹמַמְתִּי מוּ תֶּם נוּ
In fœm. הִתְקוֹמְמָה הִתְקוֹמַמְתְּ תֶּן erexit ſe
Apud rabinos uero & in chaldaiſmo hæc forma plerūq; ſeruatur, הִתְחַיֵּב condēnauit ſe הִתְחַיְּבוּ condemnauerunt ſe, &c. Inuenitur etiam Iehoſuę 9. הִצְטַיֵּר legatū ſe fecit, à nomine צִיר quod legatum ſignificat.

In quinto ordine

הִתְגַּלָּה הִתְגַּלֵּיתָ הִתְגַּלֵּיתִי הִתְגַּלּוּ הִתְגַּלֵּיתֶם נוּ

In fœm. הִתְגַּלְּתָה הִתְגַּלֵּית הִתְגַּלֵּיתֶן prodidit ſe

In ſexto ordine

Forma Hithpaël in hoc ordine eſt duplex. Vna & frequentior eſt integra, ut הִתְפַּלֵּל orauit, הִתְפַּלַּלְתָּ oraſti, הִתְחַנֵּן miſertus eſt, ſeu, ad miſerendum ſe inclinauit. Alia fit more uerborũ quarti ordinis, ut הִתְגּוֹלֵל uolutauit ſe, הִתְמוֹדֵד mẽſurauit ſe, 3. Reg. 17.

In ſeptimo ordine

הִתְנַבָּה הִתְנַבֵּיתָ הִתְנַבֵּיתִי הִתְנַבּוּ הִתְנַבֵּיתֶם נוּ

In fœm. הִתְנַבְּתָה הִתְנַבֵּית הִתְנַבֵּיתֶן percuſſit ſe

Sic à יָפָה pulcher fuit, הִתְיַפָּה ſe pulchrũ fecit, ut Iere. 4. לַשָּׁוְא הִתְיַפִּי fruſtra te pulchrã facis.

In octauo ordine

הִתְטַלְטֵל הִתְטַלְטַלְתָּ תִּי הִתְטַלְטְלוּ תֶּם נוּ

In fœm. הִתְטַלְטְלָה הִתְטַלְטַלְתְּ תֶּן mouit ſe

Sic הִתְמַהְמַהּ moram fecit, impediuit ſe, ה הִתְמַהְמַהְתִּי morã feci. Pſal. 119. Item הִשְׁתַּעֲשַׁע oblectauit ſe, &c. Eſt & aliud uerbum quod tamen eſt de quinto ordine, quod he tertiam radicalem literam mutat in uau mobile, cõiugaturq́ ſic in præterito.

השׁתהות

הִשְׁתַּחֲוָה הִשְׁתַּחֲוִיתָ הִשְׁתַּחֲוֵיתִי הִשְׁתַּחֲווּ וִיתֶם
הִשְׁתַּחֲוִינוּ ׃ הִשְׁתַּחֲוָתָה הִשְׁתַּחֲוִית הִשְׁתַּחֲוִיתֶן
Significat autem adorare ſiue incuruare ſe facietenus in terram.

IN PARTICIPIO PRAESENTI, QVOD ET *loco participij preteriti eſt, & primo in uerbis perfectis.*

מִתְגַּדֵּל מִתְגַּדְּלִים ׃ מִתְגַּדֶּלֶת מִתְגַּדְּלוֹת
מִשְׁתַּמֵּר מִשְׁתַּמְּרִים ׃ מִשְׁתַּמֶּרֶת מִשְׁתַּמְּרוֹת
מִצְטַדֵּק מִצְטַדְּקִים ׃ מִצְטַדֶּקֶת מִצְטַדְּקוֹת

In ſecundo ordine

מִתְנַפֵּל מִתְנַפְּלִים ׃ מִתְנַפֶּלֶת מִתְנַפְּלוֹת

In tertio ordine

מִתְיַשֵּׁב מִתְיַשְּׁבִים ׃ מִתְיַשֶּׁבֶת מִתְיַשְּׁבוֹת
מִתְוַדֵּעַ מִתְוַדְּעִים ׃ מִתְוַדַּעַת מִתְוַדְּעוֹת

In quarto ordine

מִתְקוֹמֵם מִתְקוֹמְמִים ׃ מִתְקוֹמֶמֶת מִתְקוֹמְמוֹת
מִתְחַיֵּב מִתְחַיְּבִים ׃ מִתְחַיֶּבֶת מִתְחַיְּבוֹת

In quinto ordine

מִתְגַּלֶּה מִתְגַּלִּים ׃ מִתְגַּלָּה מִתְגַּלּוֹת

In ſexto ordine

מִתְפַּלֵּל מִתְפַּלְּלִים ׃ מִתְפַּלֶּלֶת מִתְפַּלְּלוֹת
מִתְגּוֹלֵל מִתְגּוֹלְלִים ׃ מִתְגּוֹלֶלֶת מִתְגּוֹלְלוֹת

In ſeptimo ordine

מִתְנַבֵּא מִתְנַבְּאִים ׃ מִתְנַבֵּאת מִתְנַבְּאוֹת

מִתְיַפֶּה מִתְיַפִּים מִתְיַפָּה מִתְיַפּוֹת

In octauo ordine

מִתְטַלְטֵל מִתְטַלְטְלִים מִתְטַלְטְלָה מִתְטַלְטְלוֹת
מִשְׁתַּחֲוֶה מִשְׁתַּחֲוִים מִשְׁתַּחֲוָה מִשְׁתַּחֲווֹת

FORMA INFINITIVI IN QVIBVSdam ordinibus non differt à forma præteriti.

In primo ordine

הִתְגַּדֵּל בְּהִתְגַּדֵּל לְהִתְגַּדֵּל מֵהִתְגַּדֵּל

In ſecundo ordine

הִתְנַפֵּל בְּהִתְנַפֵּל לְהִתְנַפֵּל מֵהִתְנַפֵּל

In tertio ordine

הִתְיַשֵּׁב הִתְוַדַּע בְּהִתְיַשֵּׁב כְּהִתְיַשֵּׁב &c.

In quarto ordine

הִתְקוֹמֵם הִתְחַיֵּב בְּהִתְקוֹמֵם לְהִתְחַיֵּב מֵהִתְחַיֵּב

In quinto ordine

הִתְגַּלּוֹת בְּהִתְגַּלּוֹת כְּהִתְגַּלּוֹת לְהִתְגַּלּוֹת מֵהִתְגַּלּוֹת

In ſexto ordine

הִתְפַּלֵּל הִתְגּוֹלֵל בְּהִתְפַּלֵּל בְּהִתְגּוֹלֵל &c.

In ſeptimo ordine

הִתְנַבּוֹת הִתְיַפּוֹת בְּהִתְנַבּוֹת כְּהִתְנַבּוֹת לְהִתְיַפּוֹת

In octauo ordine

הִתְטַלְטֵל בְּהִתְטַלְטֵל כְּהִתְטַלְטֵל לְהִתְטַלְטֵל
הִשְׁתַּחֲווֹת בְּהִשְׁתַּחֲווֹת כְּהִשְׁתַּחֲווֹת לְהִשְׁתַּחֲווֹת

Forma

FORMA IMPERATIVI, ET PRIMO *in uerbis perfectis.*

הִתְגַּדֵּל הִתְגַּדְּלוּ ׃ הִתְגַּדְּלִי הִתְגַּדֵּלְנָה
הִשְׁתַּמֵּר הִשְׁתַּמְּרוּ הִשְׁתַּמְּרִי הִשְׁתַּמֵּרְנָה

In ſecundo ordine

הִתְנַפֵּל הִתְנַפְּלוּ הִתְנַפְּלִי הִתְנַפֵּלְנָה

In tertio ordine

הִתְיַשֵּׁב הִתְיַשְּׁבוּ הִתְיַשְּׁבִי הִתְיַשֵּׁבְנָה
הִתְוַדַּע הִתְוַדְּעוּ הִתְוַדְּעִי הִתְוַדַּעְנָה

In quarto ordine

הִתְקוֹמֵם הִתְקוֹמְמוּ הִתְקוֹמְמִי הִתְסוֹמֵמְנָה
הִתְחַיֵּב הִתְחַיְּבוּ הִתְחַיְּבִי הִתְחַיֵּבְנָה

In quinto ordine

הִתְגַּלֵּה הִתְגַּלּוּ הִתְגַּלִּי הִתְגַּלֶּנָה

In ſexto ordine

הִתְפַּלֵּל הִתְפַּלְּלוּ הִתְפַּלְּלִי הִתְפַּלֵּלְנָה
הִתְגּוֹלֵל הִתְגּוֹלְלוּ הִתְגּוֹלְלִי הִתְגּוֹלֵלְנָה

In ſeptimo ordine

הִתְנַבֵּה הִתְנַבּוּ הִתְנַבִּי הִתְנַבֶּנָה
הִתְיַפֵּה הִתְיַפּוּ הִתְיַפִּי הִתְיַפֶּינָה

In octauo ordine

הִתְטַלְטֵל הִתְטַלְטְלוּ הִתְטַלְטְלִי הִתְטַלְטֵלְנָה
הִשְׁתַּחֲוֵה הִשְׁתַּחֲווּ הִשְׁתַּחֲוִי הִשְׁתַּחֲוֶינָה

FVTVRVM HITHPAEL PER OMNES *ordines, & primo in uerbis perfectis.*

אֶתְגַּדֵּל תִּתְגַּדֵּל יִתְגַּדֵּל נִתְגַּדֵּל תִּתְגַּדְּלוּ יִתְגַּדְּלוּ
In fœm. תִּתְגַּדְּלִי תִּתְגַּדֵּל תִּתְגַּדֵּלְנָה
אֶשְׁתַּמֵּר תִּשְׁתַּמֵּר יִשְׁתַּמֵּר נִשְׁתַּמֵּר תִּשְׁתַּמְּרוּ
יִשְׁתַּמְּרוּ ׃ תִּשְׁתַּמְּרִי תִּשְׁתַּמֵּר תִּשְׁתַּמֵּרְנָה

In ſecundo ordine

אֶתְנַפֵּל תִּתְנַפֵּל יִתְנַפֵּל נִתְנַפֵּל תִּתְנַפְּלוּ
יִתְנַפְּלוּ ׃ תִּתְנַפְּלִי תִּתְנַפֵּל תִּתְנַפֵּלְנָה

In tertio ordine

אֶתְיַשֵּׁב תִּתְיַשֵּׁב יִתְיַשֵּׁב נִתְיַשֵּׁב תִּתְיַשְּׁבוּ
יִתְיַשְּׁבוּ ׃ תִּתְיַשְּׁבִי תִּתְיַשֵּׁב תִּתְיַשֵּׁבְנָה
אֶתְוַדַּע תִּתְוַדַּע יִתְוַדַּע נִתְוַדַּע תִּתְוַדְּעוּ
יִתְוַדְּעוּ ׃ תִּתְוַדְּעִי תִּתְוַדַּע תִּתְוַדַּעְנָה

In quarto ordine

אֶתְחַיֵּב תִּתְחַיֵּב יִתְחַיֵּב נִתְחַיֵּב תִּתְחַיְּבוּ &c.
אֶתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵם יִתְקוֹמֵם נִתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמְמוּ
יִתְקוֹמְמוּ ׃ תִּתְקוֹמְמִי תִּתְקוֹמֵם תִּתְקוֹמֵמְנָה

In quinto ordine

אֶתְגַּלֶּה תִּתְגַּלֶּה יִתְגַּלֶּה נִתְגַּלֶּה תִּתְגַּלּוּ יִתְגַּלּוּ
In fœm. תִּתְגַּלִּי תִּתְגַּלֶּה תִּתְגַּלֶּנָה

In ſexto ordine

אֶתְפַּלֵּל תִּתְפַּלֵּל יִתְפַּלֵּל נִתְפַּלֵּל תִּתְפַּלְּלוּ
יִתְפַּלְּלוּ ׃ תִּתְפַּלְּלִי תִּתְפַּלֵּל תִּתְפַּלֵּלְנָה
אֶתְגּוֹלֵל

אֶתְגּוֹלֵל תִּתְגּוֹלֵל יִתְגּוֹלֵל נִתְגּוֹלֵל תִּתְגּוֹלְלוּ
יִתְגּוֹלְלוּ ׃ תִּתְגּוֹלְלִי תִּתְגּוֹלֵל תִּתְגּוֹלֵלְנָה

In ſeptimo ordine

אֶתְנַבֶּה תִּתְנַבֶּה יִתְנַבֶּה נִתְנַבֶּה תִּתְנַבּוּ
יִתְנַבּוּ ׃ תִּתְנַבִּי תִּתְנַבֶּה תִּתְנַבֶּינָה
אֶתְיַפֶּה תִּתְיַפֶּה יִתְיַפֶּה נִתְיַפֶּה תִּתְיַפּוּ יִתְיַפּוּ
In fœminino תִּתְיַפִּי תִּתְיַפֶּה תִּתְיַפֶּינָה

In octauo ordine

אֶתְטַלְטֵל תִּתְטַלְטֵל יִתְטַלְטֵל נִתְטַלְטֵל טְלוּ &c.
אֶשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׁתַּחֲוֶה נִשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲווּ
יִשְׁתַּחֲווּ ׃ תִּשְׁתַּחֲוִי תִּשְׁתַּחֲוֶה תִּשְׁתַּחֲוֶינָה

Et quando uau hippuch à fronte adijcitur, ſeruatẽ hęc forma, וַתִּשְׁתַּחוּ & adoraſti, וַיִּשְׁתַּחוּ & adorauit. In plurali uero duplex uau in fine ſignatur, unum mobile & alterum quieſcens. Notandum hic in fine huius coniugationis, quod tau ex ſyllaba תִּתְ nunquam abijcitur niſi cum prima radicalis litera fuerit eiuſdem prolationis, tunc em̃ tau ſolet in prima radicali abſcondi per dages, ut מִדַּבֵּר prô מִתְדַּבֵּר loquēs, יִטַּמֵּא pro יִתְטַמֵּא inquinabit ſe, &c.

Finis coniugationum.

Quo

QVO PACTO
VERBIS SVBIVNGANTVR
כִּנּוּיִים id eſt, affixa.

DIximus ſuprà, Hebręos duplicia habere ꝓnomina, ſeparata et affixa. De ſeparatis iam diximus, de affixis autem nunc dicemus. Vocant ea Hebręi כִּנּוּיִים id eſt, cõnotationes. Reuchlinus uero primus appellauit ea affixa. Nam ſubiunguntur, & affiguntur ſic nominibus & uerbis, ut in unã cum illis coẽant dictionẽ, nec auelli poſſunt citra punctorum mutationem, niſi dictio ipſa habeat mediam dageſſatam, tunc enim nulla aut modica fit in pũctis mutatio, potiſſimum in nominibus. Comprehenduntur autem in uocabulo כִּנּוּיִים omnia affixa tam ſimplicia quàm compoſita. Simplicia ſunt nudę illæ ſex literæ, he, caph finale, nun finale, uau, iod & mem finale. Cõpoſita ſunt ſyllabæ מוֹ נִי נוּ הוּ נִי נָה הֶם הֶן כֶן כֶם ex memoratis ſex literis conſtitutę. Et hę atq; ſex literę diſſimiliter adhęrẽt modis, perſonis atq; generi, hoc eſt, non habent ante ſe perpetuo & ubiq; locorum unum

Ratio affixorum.

& eundem

& eundem punctum uocalem. Exemplum: Mem ſinale relatiuum maſc. habet in prꝫterito & alijs modis ante ſe camez, præterquam in imperatiuo & futuro, ubi exigit zere, niſi deſinentia uerbi eſſet uox magna, hirec aut ſchurec, tunc nullum alium exigit punctũ. Sic affixũ הו aliquando exigit ante ſe camez, aliquando zere, & affixa ני נו quandoq; habent ante ſe pathah & nonnunq̃ zere. Sed omiſſis his ponã nũc formulas affixorum, ſignaboq; eas numeris, qui indicabunt cui modo & perſonꝫ ſingulꝫ formulꝫ ſint ſubiungendꝫ.

Formulꝫ affixorum undecim.

1 ני נו הו ו ה ם ן ך ך ך כם כן
2 ני נו הו ה ם ך ך כם כן
3 תני תנו תהו תהו תה תך תה תכם תכן
4 י נו ו הו ה ה ך ך ם ן כם
5 י נו ו הו ה ך ך ם ן כם
6 י תנו ו ה תך תך ם ן תכם
7 י ינו יו יה יך יך יהם יהן יכם
8 ני נו הו ו נו ה נה ך ך ך ם מו כם
9 ני נו נו נה ך ך ך ם כם
10 י ני נו ו ה ך ך ם ן כן כם
11 י נו ו ה ך ך ך ך ם כם

Vnum & idem iudicium eſt de ם & ן, de כֶם & כֶן, de חֶם & חֶן de נִי & נָה hoc eſt cū quali forma חֶם ſubijcitur alicui perſonæ, tali quoq; חֶן affigitur, & in quali diſpoſitione נִי accedit, tali & נָה adijcitur. Cęterū qualis mutatio accidat perſonis ſingulorum modorū ob horum affixorum acceſſionem, iam oſtendā, idq; in tribus coniugationibus kal, piel & hiphil, & per omnes ordines. Ponā aūt primo abſolutam uerbi formam ac mox ſubiungam quomodo muteť ob adijciendum affixum. Quando uero unam duntaxat uerbi formam in aliqua coniugatione inueneris, cōſtructiuum non differt ab abſoluto.

PRAETERITVM TRIVM CONIVGAT.

Hiphil.		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*

Tertia perſona ſingularis maſcul.

פָּקַד פְּקָד ׃ פִּקֵּד פִּקֵּד ׃ הִפְקִיד הִפְקִיד

Primę formulę affixa huic perſonæ adijciuntur. Affixum tamen כֶם habet hāc formam פְּקַדְכֶם uiſitauit uos, פְּקָדְכֶם & in hiphil הִפְקִידְכֶם

Secunda perſona ſingul. maſ.

פָּקַדְתָּ פְּקַדְת ׃ פִּקַּדְתָּ פִּקַּדְת ׃ הִפְקַדְתָּ הִפְקַדְת

Recipit affixa pri. f. & prętere a affixū מוֹ_ eos.

Prima

Prima perſona ſing.communis.

פצרתי פצרתי ׃ פקרתי פקרתי ׃ תפקרתי תי

Secundę formulę affixa huic perſonæ ſubdũtur. & præterea uau conſonans atq; מוֹ eos.

Prima perſona plur.com.

פצרנו פצרנו ׃ פקרנו פקרנו ׃ תפקרנו תפקרנו

Recipit affixa ſecundę formulæ.

Secunda perſona plur.maſc.

פקרתם פצרתו ׃ פקרתם פקרתו תפקרתם תו

Recipit affixa ſecundæ formulæ.

Tertia perſona plur.com.

פקרו פצרו ׃ פקרו פקר ׃ תפקירו תפקיר

Secunda formula affixorum hic locum habet.

Tertia perſona ſing.fœmin.

פקרת פצר ׃ פקרת פקר ׃ תפקירת תפקיר

Recipit affixa tertię formulę, pręter תַם_תַם & תַהּ_ Cum gutturalibus בִּעֲתַתְנִי terruit me. Secunda pręteriti ſing.fœm. eſt conformis primæ perſonæ ſingularis, ut שְׁמַרְתִּינִי cuſtodiuiſti me. Et mutato hirec magno in zere, הוֹרַדְתֵּנוּ depoſuiſti nos. Vſurpat etiam maſc. pro fœm. ut Ioſue 2 הִשְׁבַּעְתָּנוּ adiuraſti nos. Secunda plur. fœm. habet eandem formam quam maſculina, mutans ſcilicet nun finale in uau ſchurec.

PARTICIPIVM PRAESENS.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*

פּוֹקֵד פּוֹקֵד ; מְפַקֵּד מְפַקֵּד ; מַפְקִיד מַפְקִיד

Adijcienda affixa quartæ formulæ

פּוֹקֶדֶת פּוֹקַדְתּ ; מְפַקֶּדֶת מְפַקַּדְתּ ; מַפְקֶדֶת קַדְתּ

Quinta formula affixorum hic ſubijcienda.

פּוֹקְדָה פּוֹקְדַת ; מְפַקְּדָה מְפַקְּדַת ; מַפְקִידָה דַת

Subijce affixa ſextæ formulæ.

פּוֹקְדִים פּוֹקְדֵי ; מְפַקְּדִים מְפַקְּדֵי ; מַפְקִידִים קִידֵי

Affixa ſeptimæ formulę his ſubnectantur.

פּוֹקְדוֹת פּוֹקְדוֹת ; מְפַקְּדוֹת דוֹת ; מַפְקִידוֹת דוֹת

Hoc plurale in diuerſis ſtatibus nullam habet diuerſitatem, ſuſcipitq́ affixa ſeptimæ formulę.

PAVLI

פָּקוּד פְּקוּד ; מְפֻקָּד מְפֻקַּד ; מוּפְקָד מוּפְקַד

Adijce affixa quartæ formule.

פְּקוּדִים פְּקוּדֵי ; מְפֻקָּדִים מְפֻקַּד ; מוּפְקָדִים קְדֵי

Recipit affixa ſeptimæ formulę.

פְּקוּדָה פְּקוּדַת ; מְפֻקָּדָה מְפֻקֶּדֶת ; מוּפְקָדָה קְדַת

Adijce ſextæ formulę affixa.

פְּקוּדוֹת פְּקוּדוֹת ; מְפֻקָּדוֹת דוֹת ; מוּפְקָדוֹת קְדוֹת

Septimę formulę affixa hic locum habent.

Infinitiuus

INFINITIVVS.

Hiphil Piel Kal

affixum abſolutum affixum abſolutũ affixum abſolutũ

שְׁמֹר שָׁמְרֵ לִשְׁמֹר ׃ דַּבֵּר דַּבְּר ׃ הַקְרִישׁ חַקְרִישׁ

Adijce affixa quartæ formulæ ; מִכֹר מִכְר

In Niphal, cũ affixis quartę formulę הִבָּרֵא הִבָּרְא

Quãdo media eſt gutturalis, ſeruatur hęc forma מֵאָסָם אֲהֲבָם Porrò affixum כֶם ſic ſubijcitur תָּפְשְׂכֶם Item אֲבָרְכֶם מֵאָסְכֶם אֲבָלְכֶם

IMPERATIVVS.

פְּקֹר פִּקְר ׃ סַפֵּר סַפְּר ׃ הַסְתִּיר חַסְתִּיר

Recipit affixa octauæ formulæ . שְׁמַע שְׁמָע

שְׁמְרוּ שִׁמְרוּ ׃ סַפְּרוּ סַפְּרוּ ׃ חַסְתִּירוּ הַסְתִּירוּ

Recipit affixa ſecundæ formulæ שִׁמְעִי שְׁמָעִי

זִכְרִי זָכְרִי ׃ סַפְּרִי סַפְּרִי ׃ חַסְתִּירִי הַסְתִּירִי

Subijce affixa ſecundę formulę.

Plurale fœmin. שְׁמֹרְנָה nulla recipit affixa, ſed pro eo utimur hoc plur. maſc. שִׁמְרוּ

FVTVRVM.

אֶשְׁמֹר אֶשְׁמְר ׃ אֲסַגֵּר אֲסַגְּר ׃ אַשְׁלִיךְ אַשְׁלִיכ

Adijcienda affixa octauę formulę. Inuenitur etiã תְּשַׁאֲלֵנִי & ךָ mutat alterum ſcheua in camez, & כֶם in pathah, ut יִשְׁמָרְכֶם תְּשַׁלְּחֶךָ אֲבָרְכֶךָ

Notandum etiam hic, quod tres perſonę ſingulares & prima pluralis ſimili modo recipiunt affixa

octauę formulæ. Et quod de ſecunda ſing. maſc. ſcribimus, idẽ de tertia ſing. fœm. accipiẽdũ eſt.

יִשְׁמְרוּ יִשְׁמְרָךְ ׃ יְסַגְּרוּ יְסַגֵּר ׃ יַשְׁלִיחוּ יַשְׁלִיחַ

Hæc tertia plur. maſc. & ſimiliter ſecunda plur. maſc. recipiunt affixa ſecundæ formulæ.

תִּשְׁמְרִי תִּשְׁמְרִי ׃ תְּסַגְּרִי תְּסַגְּרִי ׃ תַּשְׁלִיחִי תִּי

Adijcienda ſunt affixa ſecundæ formulæ. Pro תִּשְׁמֹרְנָה uero accipimus תִּשְׁמְרוּ & יִשְׁמְרוּ

SECVNDVS ORDO.

Hiphil	Piel	Kal
affixum abſolutum	*affixum abſolutum*	*affixũ abſolutum*

Pręteritũ & utrumq; participium recipit affixa ſicut uerba primi ordinis. In imperatiuo נְטָעוֹ planta eum, נַשְּׁקֵנִי oſculare me.

גְּמֹל גֲמֹל ׃ נַגֵּשׁ נַגֵּשׁ ׃ הַגִּישׁ הַגִּישׁ

Adde affixa quartæ formulæ.

In infinitiuo à נְטַע fit טַעַת טַעְתִּי plãtando me, ſicut à גֶּשֶׁת fit גִּשְׁתִּי appropinquando me.

FVTVRVM.

תִּלֹּת תְּרֹם ׃ תְּנַגֵּשׁ תְּנַגֵּשׁ ׃ אַפִּיל אַפִּיל

Affixa octauę formulę hic ueniunt applicãda. Inueniť etiã יִתָּצְךָ euellet te, יִשָּׁקֵנִי oſculabiť me.

תְּרְפוּ תִּרְפוּ ׃ תְּנַגְּשׁוּ תְּנַגְּשׁוּ יַפִּילוּ יַפִּילוּ

תְּרְפִּי תִּרְפִּי ׃ תְּנַגְּשִׁי תְּנַגְּשִׁי ׃ תַּפִּילִי תַּפִּילִי

Secundæ

Secūdę ſormulę affixa his pſonis ſunt addendæ.

TERTIVS ORDO.

Præteritum & utrumque participium ut in perfectis.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutū*

INFINITIVVS.

שֶׁבֶת שִׁבְתּ׃ לֶבֶת לֶבְתּ׃ יַסֵּר יַסְּר הוֹשִׁיב הוֹשִׁיב

Recipit affixa decimę formulę. Et manente iod, בְּיַסְּרִי Item לְיַרְשֵׁנוּ ad perdendum nos. Et à רַעַת dicitur רַעְתָּם Sic à יָנַק in hiphil לְהֵינִיקָהּ Item in paſſiuo הִוָּלְדוֹ naſcendo eum, בְּצֵאתָם egrediendo eos.

IMPERATIVVS.

יְצוֹר נְצֹר ׃ יַסֵּר יַסְּר ׃ הוֹשֵׁב הוֹשִׁיב

Adde affixa nonę formulę. Item cū defectu iod.

רַעֲךָ רְעֵנוּ רְעוֹ רְעֵנִי רְעֵמוֹ

FVTVRVM,

יֵרַע יֵרָע ׃ יְיַסֵּר יְיַסְּר ׃ יוֹבִיל יוֹבִיל

Recipit affixa nonæ formulæ.

יֵרְעוּ	יְיַסְּרוּ	יוֹבִילוּ
תֵּרְעִי	תְּיַסְּרִי	תּוֹבִילִי

Adijce affixa ſecundę formulæ. Quæ uero retinent iod ſic recipiunt affixa אִיעָצְךָ יִירָשְׁךָ Et in hiphil אֵינִיקוֹ lactabo eum.

Quartus

QVARTVS ORDO

Præteritum.

Hiphil.	Piel	Kal
affixum abſolutum	*affixum abſolutum*	*affixum abſolutum*

שָׁם שָׁמוּ ; שׁוֹמֵם שׁוֹמְמוּ ; הֵשִׁים הֱשִׁימוּ

שַׁמֹּתָ שַׁמֹּת ; שׁוֹמַמְתָּ שׁוֹמַמְתְּ ; הֲשִׁמֹּתָ הֲשִׁמֹּת

Prima formula affixorum his duabus perſonis eſt adijcienda. Habet etiam aliquando ſecunda perſona ſyllabam מוֹ —

הֲשִׁימוֹתִי	שׁוֹמַמְתִּי	שַׁמֹּתִי

Adde affixa ſecundę formę, & adde ו cōſonantem atq; ſyllabam מוֹ .

הֲשִׁמֹּנוּ	שׁוֹמַמְנוּ	שַׁמֹּנוּ
הֱשִׁימוּ	שׁוֹמְמוּ	שָׁמוּ

Recipiunt affixa ſecundę formulæ.

שַׁמֹּתֶם שַׁמֹּתוּ ; שׁוֹמַמְתֶּם מְתוּ ; הֲשִׁמֹּתֶם תוּ

Adijce affixa ſecundæ formulæ.

שָׁמָּה שָׁמַּ ; שׁוֹמְמָה שׁוֹמְמַ . הֲשִׁימָה הֲשִׁימַ

Appone affixa tertiæ formulæ, ut בָּאֲתְנוּ

PARTICIPIVM PRÆSENS.

שָׁם שָׁמוּ ; מְשׁוֹמֵם מְשׁוֹמְמוּ ; מֵשִׁים מְשִׁימוּ

שָׁמָּה שָׁמָּה ; מְשׁוֹמְמָה מָּה ; מְשִׁימָה מְשִׁימָה

Recipiunt hę duæ perſonæ affixa quartæ form.

שָׁמִים שָׁמוּ ; מְשׁוֹמְמִים מְמוּ ; מְשִׁימִים מְשִׁימוּ

שמות

שְׁמוֹת שְׁמוֹת ; מְשׁוֹמְמוֹת מְשִׁימוֹת מְשִׁימוֹת
Adijce affixa ſeptimæ formulæ utriq; generi.

PAVL.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixũ*	*abſolutũ*

מוּל מוּל 4. ; מוּלִים מוּל 7. ; מוּלָח מוּלַת 6.
Item מוּלוֹת recipit affixa 7. formulę. Hic nullũ habes piel neq; hiphil.

INFINITIVVS.

שׁוּם שׁוּמְ שָׂמְ בּוֹא ; קוֹמֵם קוֹמְמוֹ ; הָמִית הֲמִית
Adijce affixa decimę formulę. Differunt tamen הֲמִיתִי & הֲמִיתֵנִי Nam prius ualet, ego interficio, & poſterius, interfecit me.

IMPERATIVVS.

שׁוּם שׁוּמְ ; מוֹתֵת מוֹתֵת ; הָמִית הֲמִירת
Affige pronomina formulæ octauę.
שׁוּמוּ שֹׂמִי ; מוֹתְתוּ מוֹתְתִי ; הָמִיתוּ הֲמִיתִי
Hæ duæ perſonæ recipiunt affixa formulæ 2.

FVTVRVM.

אָשׁוּם אֲשׁוּמ ; אֲרוֹמֵם אֲרוֹמְמ ; אָשִׂים אֲשִׂימ
Subijciuntur nonæ formulæ affixa.
יָשׁוּמוּ יְשׁוּמְ ; יְרוֹמְמוּ יְרוֹמְמ ; יָשִׂימוּ יְשִׂימְ
תָּשׁוּמִי תְשׁוּמִי ; תְּרוֹמְמִי ; תָּשִׂימִי תְשִׂימִי
Recipiunt hę duę perſonę affixa ſecundę form.

Dicitur etiã אֲרוֹמִמְךָ exaltabo te, יְמוֹתְתֵהוּ interficiet eum, יְכוֹנֶנְךָ diriget te, יְמִיתֵהוּ occidet eum.

QVINTVS ORDO

Præteritum.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutũ*	*affixum*	*abſolutũ*

הִגְל הִגְלָה ׃ גִּל גִּלָּה ׃ רָאַךְ גַּל גָּלָה

הִגְלִית הִגְלִיתָ ׃ גִּלִּית גִּלִּיתָ ׃ גָּלִית גָּלִיתָ

Subijce utrique perſonę affixa primæ formulæ.

Porrò quę in aleph deſinũt קְרָאַנִי מְצָאתִים &c.

מוֹ ו הִגְלִיתִי ׃ גִּלִּיתִי ׃ גְּלִיתִי גָּלִיתִי

הִגְלוּ ׃ גִּלּוּ ׃ גָּלוּ גָּלוּ

הִגְלִינוּ ׃ גִּלִּינוּ ׃ גְּלִינוּ גָּלִינוּ

Recipiunt hę tres perſonę affixa ſecundę form.

הִגְלִיתוּ הִגְלִיתֶם ׃ גִּלִּיתוּ גִּלִּיתֶם ׃ גְּלִיתוּ גְּלִיתֶם

Subijciuntur affixa 2. formæ. Sequitur fœm.

הִגְלַ הִגְלְתָה ׃ גִּלַּ גִּלְּתָה ׃ גָּלַ גָּלְתָה

Adde affixa tertię formulę. Cum mem hanc habet formam, הֶעֱלָתַם duxit eos Rahab, Ioſ. 2.

PARTICIPIVM PRAESENS.

מַגְל מַגְלֶה ׃ מְגַל מְגַלֶּה ׃ גּוֹל גּוֹלֶה

Recipit affixa decimæ formulæ.

מַגְלַת מַגְלָה ׃ מְגַלַּת מְגַלָּה ׃ גּוֹלַת גּוֹלָה

Subijciuntur,

Subijciuntur affixa ſextæ formulæ.

גּוֹלִים גּוֹל ׃ מְגַלִּים מְגַל ׃ מַגְלִים מַגְל

גּוֹלוֹת גּוֹלוֹת ׃ מְגַלּוֹת מְגַלּוֹת ׃ מַגְלוֹת מַגְלוֹת

Subnectuntur his duabus perſonis affixa ſeptimę formulæ.

PAVL.

Hiphil		Piel		Kal	
affixum	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*	*affixum*	*abſolutum*

גָּלוּי גָּלוּי ׃ מְגֻלֶּה מְגֻל ׃ מוּגְלֶה מוּגְל

Subijce affixa undecimæ formulæ.

גְּלוּיִים גְּלוּי ׃ מְגֻלִּים מְגֻל ׃ מוּגְלִים מוּגְל

Adijce affixa ſeptimæ formulæ.

גְּלוּיַת גְּלוּיָה ׃ מְגֻלַּת מְגֻלָּה ׃ מוּגְלַת מוּגְלָה

Adijce affixa ſextæ formulæ, & in plurali quod eſt גְּלוּיוֹת ſubijce affixa ſeptimæ formulæ.

INFINITIVVS.

רְאוֹת חֲיוֹת עֲשׂוֹת ׃ כַּסּוֹת כַּלּוֹת ׃ הַרְאוֹת הַעֲלוֹת

Adijciuntur affixa decimæ formulæ.

IMPERATIVVS.

רְאֵה רְא ׃ צַוֵּה צַו ׃ הַרְאֵה הַרְא

Subijce affixa octauæ formulæ.

רְאוּ רְאִי ׃ צַוּוּ צַוִּי ׃ הַרְאוּ הַרְאִי

Maſc.plur.& fœm.ſing. ſimili lege ſuſcipiũt affixa ſecundæ formulæ, nec mutatur forma uerbi.

FVTVRVM.

Hiphil Piel Kal

affixum abſolutum affixum abſolutum affixum abſolutum

יְגַלֶּה יְגַל ׃ תְּצַוֶּה תְּצַו ׃ תַּעֲלֶה תַּעַל

Tres perſonę ſing.& prima plur. ſimili lege recipiunt affixa nonę formulę. Inuenit quoq; יִרְאֵנִי uidebit me, aleph cum pathah.

תִּרְאוּ תִּרְאִי ׃ תְּבַסּוּ תְּבַסִּי ׃ יְגַלּוּ תְּגַלִּי

Secunda & tertia plur. maſc. & ſecunda ſingul. fœm. ſimili modo recipiunt affixa 2. form.

SEXTVS ORDO

סַב סַב ׃ סוֹבֵב סוֹבֵב ׃ הֵסֵב הֲסַב

סַבּוֹתָ סַבּוֹת ׃ סוֹבַבְתָּ ׃ סוֹבַבְתִּי ׃ הֲסִבּוֹתָ הֲסִבּוֹת

Adijce utriq; perſonæ affixa primæ formulæ.

סַבּוֹתִי ׃ סוֹבַבְתִּי ׃ הֲסִבֹּתִי

סַבּוֹנוּ ׃ סוֹבַבְנוּ ׃ הֲסִבּוֹנוּ

סַבּוֹתֶם סַבּוֹתוּ ׃ סוֹבַבְתֶּם סֹבַבְתוּ ׃ הֲסִבֹּתֶם הֲסִבֹּתוּ

סַבּוּ ׃ סוֹבְבוּ ׃ הֵסַבּוּ הֲסַבּוּ

Quatuor iſtis perſonis ſubijciuntur affixa ſecūdę formulæ. Prima ſing. recipit quoq; ו & מוֹ

סַבָּת סַבַּ ׃ סוֹבְבָה סוֹבֵב ׃ הֲסַבָּה הֲסַב

Hoc pręteritum fœm. recipit affixa 3. formulæ. Participium pręſens סַב recipit affixa, ut קָם in

quarto

quarto ordine, niſi quod in kal & hiphil altera da geſſatur.

INFINITIVVS.

Hiphil Piel Kal

affixum abſolutum affixum abſolutũ affixum abſolutũ

בֹּו בֹּא : סֹבֵב סֹבֵב : חָסֵב חֲסֹב

Adijce affixa decimæ formulę.

IMPERATIVVS.

בֹּו בֹּא ; בּוֹזֵו בְּזוֹ ; הָשֵׁם הֲשֵׁם

Subſtituenda ſunt affixa octauę formulę. Inuenit etiam חָנֵּנִי miſerere mei, & חֻקָּה exara eam.

בֹּאוּ בֹּאִי ; בְּזוּ בְּזִי ; הֲשִׁמּוּ הֲשִׁמִּי

Hę duę perſonę nõ differunt in ſtatu abſoluto & conſtructiuo, recipiuntq; affixa nonę formulæ.

FVTVRVM.

יָבֹו יָבֹא ; יְבוֹזֵו יְבוֹזוּ ; אָשֵׁם אֲשֵׁם

Adijce affixa nonę formulę. Inuenitur etiã יְחֻנֵּנִי & יְחָנֵּנִי miſerebitur mei.

יְשַׁדּוּ תְּשַׁדִּי ; יְסוֹבְבוּ תְּסֹבְבִי ; יְשִׁמּוּ תְּשִׁמִּי

Subijcienda ſunt his duabus perſonis affixa ſecũdę formulę. Pro ſeptimo ordine nulla ponimus exempla, quandoquidem ea non differant à uerbis quinti ordinis.

DE POSITIONE ACCENTVVM PER OMNES CONIUGATIONES, *ordines, modos & perſonas.*

IAm nihil dicemus de figuris multiplicium accentuũ, quos habent Hebræi in biblijs ſacris, differemus enim id in locum ſuum, ſed oſtendemus quem locum accentus ſibi uẽdicet in omnibus modis & pſonis quatuor coniugationum.

PRAETERITVM.

Cum pręteritum habeat nouem perſonas, ſciendum quinq; ex eis ſemper habere accentũ in ultima, etiã cum uau conuerſiuo, nempe פָּקַד פָּקְדוּ פָּקְדָה פְּקַדְתֶּם פְּקַדְתֶּן In pauſa uero pro שָׁמְרוּ dicit שָׁמָרוּ ſcheua mutato in camez. Rurſum duę ſemper habent accẽtum in penult. etiã cum uau conuerſiuo, & ſunt iſtę פָּקַדְתָּ פָּקַדְנוּ Et hæ duę פָּקַדְתְּ פָּקַדְתִּי abſq; uau habẽt accentũ in penult. Cum uau uero aliquando habẽt in ult. & aliquãdo in penult. Hęc autem intelligenda ſunt de omnibus cõiugationibus uerborũ perſectorum. Quãdo uero affixa ſubiungunt, accẽtus ponitur

ad

ad affixũ, excipiunt בי & נא tunc enim accentus ponitur in penult. Idem fit plerũq; cũ affixis מחו

PARTICIPIVM PRAESENS.

Habet participium iſtud accentum in ultima, ut שׁוֹמֵר cuſtodiens, זוֹרֵעַ ſeminans. Et aliquando cum ultima eſt gutturalis שׁוֹסֵעַ ſindens. Et in plur. שׁוֹמְרִים cuſtodientes. In fœminino uero accentus ponitur in penult. ut עוֹמֶדֶת ſtans.

PARTICIPIVM PRAETERITVM.

Habet accentus locum in ultima, ut שָׁמוּר cuſtoditus, בָּטוּחַ confiſus. Et in plurali, שְׁמוּרִים cuſtoditi. Et in fœminino שְׁמוּרָה cuſtodita, שְׁמוּרוֹת cuſtoditæ.

INFINITIVVS.

Solet quoq; in infinitiuo accẽtus poni in ultima, ut שְׁמוֹר cuſtodire, לִשְׁמוֹר ad cuſtodiendum, לִשְׁכַּב ad dormiendũ, לִמְשׁוֹחַ ad ungendum.

IMPERATIVVS.

Habet accentũ in ult: ut שְׁמוֹר קְרַב & cũ para gogehe שִׁלְחָה mitte. In plur. עִמְדוּ ſtate, רַחֲצוּ lauate. In fœm. שִׁכְבִי dormi, שְׁמַעְנָה audite.

FVTVRVM.

Prima pſona habet accentum in ult. ut אֶשְׂמְחָה אֶשְׁמוֹר & cũ accentu pauſante אֶשְׂמָחָה gaudebo. Item ſecunda & tertia maſc. יִשְׂמַח lętabitur,

tur, תִּשְׁלַח mittes. Prima plur. נִשְׁלַח & נִשְׁלָחָה & cũ accentu pauſante נִקְרָבָה appropinquabimus. Tertia plur. יִשְׁלְחוּ Inuenitur etiã יִשְׂבָּעוּ ſaturabuntur. Sic in ſecũda plur. תִּשְׁלְחוּ & cum pauſa תִּשְׁמָעוּ audietis. Et in ſecũda ſing. fœm. תִּלְבְּשִׁי & תִּלְבָּשִׁי Item pluralis fœm. תִּשְׁמַעְנָה audietis & audiẽt mulieres, Et in pauſa תִּשְׁמָעְנָה audietis, &c.

S E C V N D V S   O R D O

Prẹteritũ & participiũ non differt à uerbis perfectis. In infinitiuo גֶּשֶׁת accedere. Imperatiuus habet accẽtum in ultima, præter גֹּשְׁנָה accedite. Sic futurum habet in ult. prẹter תִּגַּשְׁנָה accedetis & accedent mulieres.

T E R T I V S   O R D O

Prẹteritum & utrumqꝫ participiũ ut in perfectis. Infinitiuus ut in ſecundo ordine. Similiter imperatiuus & futurum ut in ſecundo ordine. Quẹ ab aleph incipiunt non differunt à perfectis. In futuro tamẽ propter uau hippuch ſit ex milra millel, ut יֹאכַל comedet, וַיֹּאכַל & comedit. Sic יֵדַע cognoſcet, וַיֵּדַע & cognouit.

Q V A R T V S   O R D O

Prima perſona utriuſqꝫ numeri & ſecunda ſingularis

laris habent accentum in penult. ut קַמְתָּ קַמְתִּי
Tertia quoq; ſing. fœm. ut קָמָה Itē in plur. קָמוּ
ſurrexerūt. Et participiū pręſens habet accentū
in ult. in utroq; genere & numero, קָמִים ſurgen
tes, קָמָה ſurgens mulier. Imperatiuus habet in
penult. ut קוּמָה ſurge, קוּמוּ ſurgite. Futurū
habet tres ſingulares & primam pluralem cū ac
cētu milra, id eſt, in ultima, reliquas habet millel
id eſt, in penultima.

QVINTVS ORDO.

In pręterito habet tertia ſingularis utriuſq; gene
ris & tertia plur. accentum in ultima. Secūda ſin
gularis in utroque genere habet in penult. & ſe
cunda pluralis in ultima. Item prima utriuſque
numeri habet in penultima. Participium utrum-
que habet accētum in ultima ſicut & infinitiuus.
Imperatiuus habet in ultima pręter plur. fœmi-
ninam, ut עֲשֶׂינָה facite. Omnes quoq; futuri
perſonę habent accentum in ultima pręter terti-
am fœmininam pluralem.

SEXTVS ORDO.

Omnes perſonæ pręteriti maſc. & fœmininę ha
bent accentum in penult. pręter ſecundam plur.
quę habet in ultima. Participium pręſens habet

in ultima. Similiter participium preteritum & infinitiuus. Futurum quoq; habet in perſonis ſingularibus & prima plurali accentum in ult, in reliquis perſonis in penult.

SEPTIMVS ORDO

Cum iſte ordo tertiā radicalem habeat literam he, non differt à quinto ordine.

Ceterum quę hic de cōiugatione Kal dicta ſunt, eadem intelligenda ſunt de coniugatione piel.

CONIVGATIO HIPHIL.

In primo ordine

Tertia ſing. atq; ſecunda plur. ſunt milra. Secunda uero ſing. ſimiliter tertia pluralis, & item utraque prima & tertia fœmin. ſingularis ſunt millel, In participio pręſenti, ſingularis & pluralis maſc. eſt milra, ſingularis uero fœm. eſt millel & plur. femin. milra. Participium pręteritum eſt milra pręter במפקדת Infinitiuus eſt milra, imperatiuus uero millel pręter ſingularē maſc. Porrò futurum in omnibus perſonis quę poſt tertiā radicalem nullam habent ſupadditam literam, eſt milra, quę uero habent iod, uau aut ſyllabam נה ſuperadditam ſunt millel.

In ſecundo

In ſecundo ordine.

Pręteritũ non differt à primo ordine. In participio præſenti omnes perſonæ ſunt milra, etiam מְגִירָה excipit מְ גֶרֶת Idem ſentiendum de participio pręterito, etiam in fœm. genere. Infinitiuus quoqꝫ eſt milra. Imperatiuus eſt cõformis imperatiuo perfectorum. Similiter futurum.

In tertio ordine

Pręteritum conforme eſt uerbis perfectis. Participium pręſens & pręteritũ eſt milra, pręter perſonam fœm. quę in tau deſinit, ut מוֹשֶׁבֶת Infinitiuus eſt milra. Futurum eſt conforme uerbis perfectis, præter הוֹרִיעַי

In quarto ordine:

In pręterito quãdo manet iod, ſolum tertia ſing. & ſecunda plur. ſunt milra, reliquę omnes maſc. & fœm. ſunt millel, ut חֲבִינוֹתָ intellexiſti, חֲבִינָה intellexit mulier. Vtrumque participium eſt milra pręter alterum fœmininum מוּבֶנֶת Infinitiuus eſt milra, & imperatiuus millel præter ſingulare maſculinum חֲבֵן Futurum eſt milra ubique præter eas perſonas quæ habent à fine radicis ſuperadditas literas uau aut iod aut נָה ſyllabam.

In quinto ordine

Hiphil quinti ordinis non differt in accentuū ſuſceptione a prima coniugatione kal.

In ſexto ordine

Nō differt hiphil huius ordinis ab hiphil quarti ordinis. Hucuſq; de uerbis.

DE NOMINE

SECVNDA PARTE ORATIONIS.

NOmē altera pars oratiōis apud Hebręos non habet tantā difficultatem ut uerbum, nec tātam perplexitatem ut nomen apud Latinos & Græcos. Nam non obliquatur de caſu in caſum, ſed mutat̄ dūtaxat de ſingulari numero in pluralem, & adiectiua mouentur de maſc. genere in fœmininum. Quędam etiā mutant puncta propter cōſtructionem, hoc eſt, ob ſequentē genitiuum caſum aut ſubiunctū affixū, ut infra dicetur. Exprimuntur tamen nonnunquam obliqui caſus, prępoſitiuis quibuſdam miniſterialibus literis, in hūc ſcilicet modū, דָּבָר

uerbū, הַדָּבָר uerbi, לְדָבָר uerbo, אֶת דָּבָר uer-
bum, מִדָּבָר à uerbo. Sic in plur. דְּבָרִים uer-
ba, הַדְּבָרִים uerborū, לִדְבָרִים uerbis, אֶת־דְּבָרִים
uerba, מִדְּבָרִים à uerbis. Hęc tamen non con-
ſtanter obſeruantur, cum caſus ſępe deprehēda-
tur ex tenore ſententię, & litera ה nonnunquam
inueniatur pręponi nominatiuo, aliquando accu-
ſatiuo, ſicut & lamed ſæpe oſtendit accuſatiuum
caſum & aliquando genitiuum, pręſertim in titu-
lis, ut מִזְמוֹר לְדָוִד pſalmus Dauidis.

DE NOMINE ADIECTIVO.

Vocant Hebręi adiectiuum שֵׁם הַתּוֹאַר id eſt,
nomen formę, ſicut ſubſtātiuum appellatur שֵׁם
הַדָּבָר nomen rei. Nomen formale uocāt quod-
cumq; moueť de maſc. genere in fœmininū, ut à
מֶלֶךְ rex fit מַלְכָּה regina, à כֶּלֶב canis, כַּלְבָּה
canicula. Sic אִישׁ uir, אִשָּׁה uira ſeu uirago. Et pu-
ra adiectiua, qualia ſunt חָדָשׁ nouus, צַדִּיק iu-
ſtus, טוֹב bonus, ſic mouētur in fœmininū genus
צַדִּיקָה חֲדָשָׁה טוֹבָה &c. Inueniunť autem hęc
pura adiectiua ſub duplici dūtaxat terminatione
& duplici genere, maſculino & fœm. Neutrum
enim genus non habent Hebręi, ſicut nec compa-
rationem, ſed circumloquūtur comparatiuū, & *Comparatiuus gradus.*

 ſuperla-

ſuperlatiuum gradum in hunc modum, טוֹב bonus, יוֹתֵר טוֹב magis bonus, טוֹב מְאֹד bonus ualde, id eſt, optimus. Frequētius tamen circūloquunť comparatiuum per prępoſitionē mem, ut אָדָם זֶה לָמוּד מִזֶּה Homo ille doctus eſt ab illo ſiue prę illo, id eſt, doctior, יוֹחָנָן הוּא טוֹב מִכֵּיפָא Iohannes eſt bonus præ Petro, id eſt, melior. Adiectiua fœminina formantur à maſculinis ſola adiectiōe literę he, participia uero fœm. frequentius habent ſuperadditam literam tau quàm he. Quomodo autem quędam adiectiua mutēt puncta, dum à maſc. in formā fœmininā transferunť, infrà dicam. Hoc ſatis fuerit hic ſcire, he fœmin. literam ſemper ante ſe exigere camez, ac deinde camez primā uocem propter adiectionem he literę migrare in ſcheua, & ſægol primam uocem in ſęgullatis mutari in patha: exempla

צַדִּיק	iuſtus	צַדִּיקָת	iuſta
עִוֵּר	cœcus	עִוֶּרֶת	cœca
גִּבּוֹר	fortis	גִּבּוֹרֶת	ualida
גָּדוֹל	magnus	גְּדוֹלָת	magna
זָקֵן	ſenex	זְקֵנָת	uetula
נַעַר	puer	נַעֲרָת	puella
מֶלֶךְ	rex	מַלְכָּת	regina

עָנִי	pauper	עֲנִיָּה	paupercula
בְּכוֹר	primogenitus	בְּכוֹרָה	primogenita
שָׁכֵן	uicinus	שְׁכֵנָה	uicina
נָדִיב	uoluntarius	נְדִיבָה	uoluntaria
גְּבִיר	uir	גְּבִירָה	domina
טוֹב	bonus	טוֹבָה	bona
גֵּר	peregrinus	גֵּרָה	peregrina

In quinto uero ordine ubi he eſt tertia radicalis, maſculina deſinunt in ſægol, & fœminina in camez, ut

יָפֶה	pulcher	יָפָה	pulchra
חוֹלֶה	infirmus	חוֹלָה	infirma

Gentilia uero adiectiua deſinunt in iod, maſculina ſcilicet, fœminina uero in ית & pauca quędam in ית Exempla

עִבְרִי	Hebręus	עִבְרִית	Hebręa
יְהוּדִי	Iudæus	יְהוּדִית	Iudęa
יִשְׂרְאֵלִי	Iſraëlites	יִשְׂרְאֵלִית	Iſraëlita
אֲדוֹמִי	Idumęus	אֲדוֹמִית	Idumęa
צִידוֹנִי	Zidonius	צִידוֹנִית	Zidonia

Hanc formam ſequũtur numeralia ordinalia, de quibus ſuprà, & quędam alia nomina, ut ſunt

עֲרִירִי	ſolitarius	חַכְלִילִי	rubicundus
נָכְרִי	alienus	נָכְרִיָּה	aliena

חָפְשִׁי	liber	חָפְשִׁית	libera
אַכְזָרִי	crudelis	אַכְזָרִית	effera

Maſculina faciunt pluralem in יִּים ut עִבְרִיִּים חָפְשִׁיִּים אֲרוֹמִיִּים ſed frequentius duo iod contrahuntur in unū, ut נָכְרִים alieni חָפְשִׁים liberi. Fœminina uero ſeruant hanc formam בּוּשִׁיּוֹת יְהוּדִיּוֹת cum iod mobili.

DE GENERE NOMINVM *ſubſtantiuorum.*

NOmina ſubſtātiua aut ſunt maſculini generis aut fœminini, pauca inueniuntur cōmunis generis, hoc eſt, quę aliquando inueniuntur in maſc. genere, aliquando in fœminino. Neutrū genus Hebręi non habent, tametſi adiectiuū fœmininum nōnunquam ſoleant uſurpare ſubſtantiue & in neutro genere, ut זֹאת iſtud, quod cum ſubſtantiuo iunctum ſignificat iſtam. Sic טוֹבָה ſignificat bonam in fœm. genere, & bonū ſeu bonitatem in neutro genere. Subſtātiua maſculina cōſtant tribus radicalibus literis, fœminina uero deſinūt uel in he uel in tau ſupadditam literā. Admittūt tamē multa maſc. epentheſin uau uel iod, & quædam protheſin mem. Exempla:

סֵפֶר

סֵפֶר liber מֶלֶךְ rex דָּבָר uerbum
קָצִיר meſſis סִפּוּר numeratio קוֹדֶשׁ ſanctitas
מִשְׁפָּט iudiciũ חֲמוֹר aſinus שׁוֹמֵר cuſtos.
Hic rurſum multa inueniũtur quę habent formã maſc. & ſunt fœminina. Deprehendit̃ aũt genus ex adiũcto uerbo uel adiectiuo, ut אֶבֶן גְּדוֹלָה lapis magnus, אֶרֶץ רְחוֹקָה terra longinqua, אֵשׁ בּוֹעֶרֶת ignis ardẽs, &c. Item nomina quę à natura habent dualitatem in corpore animalis habẽt ferè omnia fœmininum genus quantumlibet careant ſuperaddita litera he, ut ſunt עַיִן oculus, רֶגֶל pes, יַד manus, אוֹזֶן auris, שָׂפָה labium. זְרוֹעַ נְטוּיָה brachiũ extentum, &c. Item nomina regionũ & ciuitatũ ſunt fœminina, ut יְהוּדָה Iudęa, יְרוּשָׁלַם Ieruſalem, מִצְרַיִם Aegyptus, בָּבֶל Babylon, &c. Porro ſubſtantiua fœminina habent ultra tres radicales literas ſuperadditam literã he uel tau. He exigit ante ſe camez, & tau ſægol. Quod tamen intelligendũ eſt de ſtatu abſoluto. Nam in ſtatu regiminis mutatur he fœminina litera in tau raphatum: exempla צְדָקָה iuſticia, צִדְקַת יְיָ iuſticia domini, צִדְקָתִי iuſticia mea, מְגִלָּה uolumen, מְגִלַּת סֵפֶר uolumen ſcriptę. Item עֲטֶרֶת corona, תִּפְאֶרֶת gloria, de-

Quomodo genus cognoſcitur.

cor. Et quando ultima eſt gutturalis mutatur duplex ſægol in duplex pathah, ut מִשְׁלַחַת immiſſio, דַּעַת ſciētia, אַמְתַּחַת marſupiū. Et hęc quādo ſuſcipiūt affixum aliqđ dageſſant tau, ut אַמְתַּחְתִּי marſupiū meum, דַּעְתְּךָ noticia tua, עֲטַרְתּוֹ corona eius, at tau quod ex he naſcitur manet raphatū in affixorū ſubiūctione, ut צִדְקָתְךָ iuſticia tua, שִׂמְחָתִי gaudiū meū, ab abſoluto שִׂמְחַת &c.

De numero plurali utriuſq; generis.

Maſculina faciunt pluralem numerum in ים ut מֶלֶךְ rex, מְלָכִים reges, & fœminina in ות ut עֲטֶרֶת corona, עֲטָרוֹת coronæ. Excipiuntur tamen utrinq; multa nomina, quę hāc regulam nō obſeruant. Nam multa maſculina deſinūt in plurali in oth, ut, אָב pater, אָבוֹת patres, מָקוֹם locus, מְקוֹמוֹת loca, לַיִל nox, לֵילוֹת noctes, פֶּחָה præſes, פַּחוֹת pręſides, &c. Sic multa fœminina habent terminationem maſculinā, ut נְמָלָה formica, נְמָלִים formicę. דְּבֵלָה carica, דְּבֵלִים caricæ, דְּבוֹרָה apis, דְּבוֹרִים apes, יוֹנָה columba, יוֹנִים columbæ. חִטָּה triticum, חִטִּים tritica, לְבֵנָה later, לְבֵנִים lateres, &c. Item multa in ſingulari habēt formā maſculinorū, quæ tamē in plurali deſinunt in oth, ut אֶרֶץ אֲרָצוֹת terra,

חרב

חֶרֶב חֲרָבוֹת gladius, קֶשֶׁת קְשָׁתוֹת arcus. Quæ-
dam etiã inueniunt, quę utrãq; habẽt terminatio-
nem pluralem, ut שָׁנָה annus, שָׁנִים & שָׁנוֹת an-
ni, מִלָּה dictio, מִלִּים & מִלּוֹת dictiones, עֶצֶם
os oſſis, עֲצָמוֹת & עֲצָמִים oſſa, צָבָא exercitus,
צְבָאִים & צְבָאוֹת exercitus militares. לֵבָב cor,
לְבָבִים & לְבוֹת corda. Porrò nomina dualitatẽ ſi-
gnificantia, faciũt plur. in יִם ut יַד יָדַיִם manus,
רֶגֶל רַגְלַיִם pedes, עַיִן עֵינַיִם oculi, אֹזֶן אָזְנַיִם au-
res, מֶלֶךְ מַלְכַּיִם duo reges, מְלָכִים multi reges.
Inueniunt quoq; quędã alia nomina in duali num.
tãtũ, ut שָׁמַיִם cœli, מַיִם aquę צָהֳרַיִם meridies,
רֵחַיִם molę. Itẽ quędã inueniũtur in plural. num.
tantũ abſq; ſingul. ut ſunt נְעוּרִים puericia, חַיִּים
uita, זְקוּנִים ſenectus, בְּתוּלִים uirginitas, מְתִים
pauci uiri, &c. ſicut econtra multa inueniunt ſin-
gularia abſq; plur. num. ut ſunt זָהָב aurũ, עוֹפֶרֶת
plumbũ, צֹאן ouis & oues, שֶׂה pecus. Vbi notan-
dum, nomina ſpecierũ animaliũ ſępe in ſingulari
num. capi pluraliter, ut אָדָם homo & homines,
בָּקָר bos & boues, צֹאן ouis & oues. Notandum
pręterea, quędã nomina ſingularia aliena habere
pluralia, ut אִישׁ uir, in plurali אֲנָשִׁים uiri, & ra-
ro inuenitur אִישִׁים Sic אִשָּׁה mulier, in plurali

Plurale dualium.

נָשִׁים mulieres. Item בַּת filia, בָּנוֹת filiæ. Horum tamen non ſunt multa.

DE STATV NOMINVM ABSOLVto & conſtructiuo.

Statum nominis abſolutum uocant eum qui poſt ſe non habet genitiuum'q; caſum. Cum uero genitiuus ſequitur caſus, uocatur is ſtatus סְמִיכוּת id eſt, ſtatus ſubiunctionis, obtinetq; in hebraica lingua grandem in punctis mutationem, præſertim in plurali numero. Nam is ob ſubiunctum genitiuum caſum abijcit mem finale de ים & hirec mutatur in zere, atq; uoces magnas precedẽtes cõmutat in paruas aut in punctũ ſcheua. In ſing. uero numero mutat uoces magnas in paruas & potiſſimũ in ſcheua. Quod ut recte intelligas, *Cauſa mutationis punctorũ.* notabis ꝓpter quatuor cauſas mutari nomina in punctis, nẽpe propter regimẽ, propter plur. numerum, propter fœm. genus & propter affixorum ſubiũctionem. *Quæ uoces mutentur.* Sunt autem quatuor uoces quę in nominibus mutationem ſuſcipiũt, nempe camez, zere, ſægol & holem, tres magnę & una parua. Scheua quoq; annumeraretur eis, ſi uniuerſaliter eſſet mobile. Camez & zere quãdo primam dictionis ſyllabam occupant, mutantur in ſcheua.

Quando

Quando uero in ſecunda inueniuntur, uertuntur
in pathah, ut à דָּבָר abſoluto dicitur דְּבַר יְיָ uer-
bum domini. Sic à זָקֵן fit זְקַן הַבַּיִת ſenex do-
mus. Idem fit in reliquis tribus mutationibus, niſi
quod ſecũda uox nõ ſemper mutatur in pathah,
ut דְּבָרִי uerbum meum, דְּבַרְכֶם uerbum ue-
ſtrũ, דְּבָרֵנוּ uerbum noſtrum, & in plurali דְּבָרִים
uerba, דְּבָרַי uerba mea, דְּבָרֶיךָ uerba tua. In
plurali uero conſtructiuo דִּבְרֵי יְיָ uerba domi-
ni, ubi etiam altera uox magna mutatur in ſche-
ua, & primũ ſcheua in hirec, per regulam iſtam,
Vbi duo ſcheua à principio dictionis cõueniunt, *Regula de*
primum migrat in hirec. Item in fœm. genere à *ſcheua.*
יָשָׁר rectus fit יְשָׁרָה recta, ſic à זָקֵן fit זְקֵנָה ue-
tula. Regula: Omne nomen perfectum cuius *Regula de ca-*
uox prima eſt camez, mutat camez in memora- *mez initiali.*
tis quatuor mutationibus in ſcheua, quæcunque
fuerit uox ſecunda. Idem ſentiendum de nomi-
nibus quorum uox prima eſt zere & altera ca-
mez, ut eſt לֵבָב cor, עֵנָב uua, שֵׂעָר crinis. Nam
dicimus לְבַב הָאָדָם cor hominis, לְבָבִי cor meũ,
לְבָבִים corda. At quando uox ſecũda non eſt ca-
mez, ut in his אֵפוֹד cinctoriũ humerale, אֵבוּס
preſepe, non mutatur zere. Nam dicitur אֵפוֹדִי

cinctorium meũ, אֵבוּסוֹ præſepe eius, & in regimine, אֵפוֹד הַכֹּהֵן ephod ſacerdotis. Sic עֵירוֹם nudus, עֵירֻמִּים nudi. Item quãdo poſt zere ſequitur ſægol, ut in סֵפֶר liber, עֵשֶׂב herba & ſimilibus, zere aliquando mutatur & quãdoq; non mutatur, ut infrà in forma illa explanabit̃. Similiter dicetur infrà de his quę primam habent ſegol, & de his quę primam habent holem. Aduerte ergo formulas iſtas nominũ, quas nunc tibi ob oculos ponam cum omnibus mutationibus eorum.

שָׁבָר דָּבָר מָטָר

Inueniuntur ſub hàc forma in hebręo plurima nomina, tã adiectiua quàm ſubſtãtiua, ut ſunt מָשָׁל prouerbiũ, חָתָן ſponſus, נָבָל ſtultus, שָׁלָל ſpolium, שָׁפָן cuniculus, גָּמָל gamelus, חָדָשׁ nouus, יָקָר precioſus, יָשָׁר rectus, &c. Hæc itaque in omnibus quatuor mutationibus uertũt camez primũ in ſcheua; alterum uero camez manet in plurali abſoluto, in fœminino genere & in affixorum ſubiunctione, ut יָשָׁר rectus, יְשָׁרָה recta, יְשָׁרִים recti, דְּבָרְךָ uerbum tuum, &c. at in regimine ſingulari & cum durioribus affixis muta-

Duriora affixa.

xis mutatur alterum camez in pathah. Duriora affixa uoco הֶן הֶם כֶן כֶם quæ ſemper ſequeſtrantur ab alijs affixis, quę hic diſtinctionis gratia uocabo affixa leuiora. Dicimus enim דְּבַרְכֶם uerbũ ueſtrũ & דְּבַר יְיָ uerbum domini. Porrò in plurali conſtructiuo dicitur יִשְׁרֵי לֵב recti corde, דִּבְרֵי יְיָ uerba domini. Quam mutationem ſic facile percipies. Plurale abſolutum דְּבָרִים in regimine abijcit mem finale & mutat hirec finale in zere, id quod regulare eſt omnibus pluralib. maſculinis, ac deinde uertit camez in ſcheua, & ſic relinquitur דְּבְרֵי ſed quia duo ſcheua ab initio nunquã ſcribuntur, ſed primũ regulariter mutatur in hirec, dicimus, דִּבְרֵי pro דְּבְרֵי Et hic rurſum notãdum, plurale abſolutum recipere affixa leuiora, ut דְּבָרַי uerba mea, דְּבָרֶיךָ uerba tua, דְּבָרָיו uerba eius, דְּבָרֶיהָ uerba eius, &c. & plurale cõſtructiuũ ſuſcipere affixa duriora, ut דִּבְרֵיכֶם uerba ueſtra, דִּבְרֵיהֶם uerba eorũ. Quãdo uero prima radicalis eſt una ex his gutturalibus חע mutatur in plur. cõſtructiuo primum ſcheua non in hirec ſed in pathah, ut ab חָכָם ſapiens, dicitur חַכְמֵי פַרְעֹה ſapiẽtes Pharaonis. Sic à חָלָל fit חַלְלֵי חֶרֶב uulnerati gladio, & ab

Aduerte iſta bene.

עֹרֶל

עָרֵל incircumciſus, עַרְלֵי לֵב incircumciſi corde. Idem iudicium eſt de his quę mediam habent ain uel beth, ut à נָחָשׁ ſerpens, dicitur נְחָשֵׁי מִצְרַיִם ſerpetens Aegypti. Ab אָמַר uero fit אִמְרֵי יְיָ eloquia domini. Notandum præterea quod quædã huius formę nomina mutant poſterius camez in pãthah dages, ut à גָּמָל fit plurale גְּמַלִּים gameli, à שָׁפָן שְׁפַנִּים cuniculi, à הֲדַס הֲדַסִּים myrti. Sicut econtra quædam quæ fuerunt dageſſanda, mutãt patha & dages in camez uocẽ magnam, ut ubi חַלָּשׁ id eſt, infirmus, dicimus, in eadẽ forma dicimus פָּרָשׁ eques, ubi primũ camez includit dages, atq; ob id nunquam mutat. Nam dicimus in plurali פָּרָשִׁים equites, ſicut חַלָּשִׁים debiles. Sic חָרָשׁ הַבַּרְזֶל artifex ferri, Iſa. 44. ubi ‑ migrat in ‑

קָצִיר קָדוֹשׁ זָקֵן

Sunt hæ tres formæ nominum frequentiſſimæ in hebraiſmo, ut ſequentia exempla demonſtrant. Notandum quoque quando ſecunda uox eſt hirec magnum, holem aut ſurec non mutatur

לָבָן albus גָּדוֹל magnus תָּמִים integer
יָשֵׁן dormiens טָהוֹר mundus חָסִיד pius

יחת

יָחֵת discalciatus יַחְוֹן pectus יָשִׁישׁ decrepitꝰ
יָתֵר clauus אֲדוֹן dñs נָגִיר princeps
יָרֵחַ luna דָּרוֹם merid. מָשִׁיחַ unctus
חָסֵר deficiens שָׁלוֹם pax נָזִיר Nazaręus.
Hęc itaq; in omnibus quatuor mutationibus uertunt camez in ſcheua, ut à קָדוֹשׁ in conſtructione קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל ſanctus Iſraëlis: in fœminino קְדוֹשָׁה ſancta, in plur. קְדוֹשִׁים ſancti, cum affixo אֲדוֹנִי dominus meus. Sic לָבָן albus, לְבָנָה alba, לְבָנִים albi, & in regimine, יְתַד הָאֶרֶג clauus texturę, Iud. 16. Et in tertia forma, מָשִׁיחַ unctus, מְשִׁיחַ יְיָ Christus domini, מְשִׁיחִי Christus meus, תְּמִימָה integra, תְּמִימִים integri. In plurali conſtructiuo, תְּמִימֵי דֶרֶךְ immaculati in uia, pſal. 119. אֲדוֹנֵיהֶם domini eorum, יִתְדוֹת הֶחָצֵר claui atrij, Exo. 27. Elias tamē ponit קְצִרֵי à קָצִיר & גְּדֹלֵי à גָּדוֹל ſed núlla inuenio exempla ſimilia. Si תָּמִים facit תְּמִימֵי certe & à קָצִיר fiet קְצִירֵי Sic cum אָדוֹן facit plur. conſtructiuū אֲדוֹנֵי habebit & קָדוֹשׁ in plurali conſtructiuo קְדוֹשֵׁי De זָקֵן & ſimilibus nō eſt dubiū quin in plur. cōſtructiuo habeāt לִבְנֵי זִקְנֵי &c. niſi cū prima eſt gutturalis, tunc enim eadē litera habet pathah, ut חַסְרֵי פֵּא נוּן defectiua in pe nun.

קֶבֶר מֶלֶךְ

Diſcriminātur nomina ſex punctorū in duas claſ-ſes, de quibus aliqua ſubijciam.

לֶחֶם	panis	קֶבֶר	ſepulchrum
כֶּרֶם	uinea	בֶּגֶד	ueſtis
חֶסֶד	pietas	קֶרֶב	inteſtinum
כַּלְבַּת & כֶּלֶב	canis	זֶכֶר	memoria
רֶגֶל	pes	פֶּגֶר	cadauer
חֶרֶב	gladius	יִתְרַת & יֶתֶר	reſiduum
אֶרֶץ	terra	דֶּשֶׁן	cinis
עַבְדַּת & עֶבֶד	ſeruus	רֶכֶב	currus
הֶבֶל	uanitas	גֶּשֶׁם	pluuia
דֶּלֶת	oſtium	צֶדֶק	iuſticia
עֶצֶם	os oſſis	דֶּגֶל	uexillum
אֶבֶן	lapis	כֶּבֶשׂ	ouis maſcula
צֶלֶם	imago	כֶּתֶר	corona
חֶבֶל	funis	מֶתֶג	frenum
דֶּרֶךְ	uia	פֶּסֶל	ſculptile

Hęc & ſimilia quę ſex cōſtant pūctis, nihil mutāt in regimine ſingulari. In plurali uero numero hāc ſeruant formam, מֶלֶךְ מְלָכִים & קֶבֶר קְבָרִים Adiectiua uero quæ in fœmininum mouentur genus, & item plurale conſtructiuum, & ſuſce-

ptio

ptio affixorum in ſingulari numero, in his dupli-cibus nominibus aliam & aliam ſeruāt formam. Quæ enim in priore ſignantur columna, hoc eſt, ad ſiniſtram, mutant ſægol primum in pathah, ut לַחְמֵנוּ panis noſter, כַּרְמִי uinea mea, חַסְדֵי יְיָ pietates domini, כַּלְבַּת canicula, עַבְרַת ſa-mula, חַבְלֵי רְשָׁעִים funes impiorum. Quæ uero in poſteriori & dextra colūna ſignantur, mutant primum ſægol in hirec quando ſuſcipi-unt affixum, uel mouent in fœmininū genus, aut ſcribuntur in plurali conſtructiuo, ut קִבְרוֹ ſepul chrum eius, קִבְרֵיכֶם ſepulchra ueſtra, פִּגְרֵי הַמֵּתִים cadauera mortuorum, & à פֶּרֶד mu-lo in fœminino פִּרְדָּה mula. Sic à כֶּבֶשׂ oue ma-ſcula fit in fœminino כִּבְשָׂה ouis, & in plurali conſtructiuo כִּבְשׂוֹת הַצֹּאן oues gregum: Ge neſis uigeſimoprimo. Inuenitur etiam iuxta pri mam formam כַּבְשָׂה Numeri 6. Nec hic poteſt haberi certa aliqua ratio, qua hæc forma ab illa diſcernatur, ſed uſus duntaxat diſcrimen oſten-dit, quāquam ea quæ primā habent gutturalē, re gulariter mutēt ſęgol primū in pathah, ut ab אֶבֶן fit אַבְנֵי ab הֶבֶל uanitas, הַבְלֵי & ab עֶלֶם adoleſ-cēs fit עַלְמָה adoleſcētula. Notādū pręterea qđ

 nomina

nomina huius formę quę mediam habent guttu ralem, mutant utrumq; ſęgol in pathah, præter unum לֶחֶם Quæ uero tertiã habent gutturalem heth uel ain, mutant ſolum poſterius ſęgol in pa thah, exempla.

טַעַם	guſtus	זֶבַח	ſacrificium
בַּעַר	ſtultus	טֶבַע	moneta
נַעַר	puer	נֶגַע	plaga
בַּעַל	magiſter	פֶּסַח	paſcha
נַחַל	fluuius	סֶלַע	petra
שַׁחַר	aurora	פֶּלַח	fragmentum
לַהַב	flamma	פֶּתַח	oſtium

Quæ utramq; uocem habent pathah, retinẽt pa tha primũ in fœm. & cum affixis in ſingulari nu mero, atque in plur. conſtructiuo, ut נַעַר puer, נַעֲרָה puella, נַעֲרִי puer meus, נַעֲרֵי הָעִבְרִיִּים pueri Hebræorum. Et hic te rurſum meminiſſe oportet, plurale cõſtructiuũ ſuſcipere duntaxat affixa duriora, & abſolutum leuiora. Porro nomĩ na huius formæ quæ ob gutturalem literam alte rum ſægol mutant in pathah, mutãt ferè ſemper ſęgol primum in hirec, ut נִגְעִי plaga mea, פִּתְחֵי הַבַּיִת oſtia domus, פִּשְׁעִי iniquitas mea, פִּרְחִי flos meus. Inuenitur tamen סַלְעִי petra mea,

צלע

צַלְעוֹ latus eius. Inuenitur etiam à יֶשַׁע pſal. 84. יִשְׁעֲךָ pro יֶשְׁעֲךָ ſalus tua.

סֵפֶר

Quæ ſunt de hac forma uocātur nomina quinqꝫ punctorū, exiſtēte ſcilicet prima uoce zere. Nullum enim nomē inuenitur cuius prima uox ſit ſægol & altera zere.

סֵפֶר	liber	חֵלֶס & חֶלְקָה	pars
סֵתֶר	latibulum	עֵגֶל	uitulus
שֵׁבֶט	uirga	אֵבֶר	membrum
סֵמֶל	ſimulachrum	אֵפֶר	cinis
סֵפֶל	Phiala	עֵדֶן	uoluptas
נֵדֶר	uotum	עֵדֶר	grex
שֵׂכֶל	ingenium	חֵלֶב	adeps

Diſtinximus nomina huius formæ in duos ordines. Nam quæ primam habent radicalem gutturalem, mutant plerūqꝫ in plurali cōſtructiuo zere in ſegol, ſic in ſingulari quādo affixa ſubijciunt, ut עֵרֶךְ æſtimatio, עֶרְכִּי æſtimatio mea, עֶדְרֵי הַצֹּאן greges ouium, חֶלְבֵי הַצֹּאן adipes ouium, ſic ab אֵצֶל dicitur אֶצְלָהּ iuxta eam, Trahuntur etiam quædam ſub hac forma ad fœmininū genus, ut חֵלֶס & חֶלְקָה pars עֵדֶן & עֶדְנָה uoluptas,

ſic עֵגֶל uitulus, עֶגְלָה uitula. Porrò quę primam non habent gutturalem, ſequuntur omnino normam קֶבֶר ut ג סֵתֶר latibulum ſic סִתְרִי סְתָרִים סִתְרֵי Quędam etiam inueniuntur in fœm. ut eſt pręſens uocabulum סִתְרָה abſconſio. In conſtructione ſingulari hęc forma nullā habet mutationem, ſicut nec forma ſex punctorū, ut סֵפֶר יוֹחָנָן liber Iohannis, &c. Inuenitur etiam unū & alterū nomē quod duplici cōſtat zere, nempe הֵילֵל lucifer, ſtella matutina, תֵּבֵל orbis, ſed quę nec in plurali nec cum affixis inueniūtur. Idem iudiciū eſt de חֵיבָל quod in regimine habet חֵיבַל in plur. חֵיבָלוֹת & in regimine חֵיבְלֵי

קוֹרֵשׁ

Hæc forma mutat holē in ‑: in omnibus mutationibus præterquā in cōſtructione ſingulari. Eſt autem hęc forma frequens in hebręo, exempla:

חֹרֶשׁ	menſis	אֹהֶל	tentorium
גֹּרֶן	area	אֹזֶן	auris
אֹפֶן	rota	חֹפֶן	uola
אֹפֶל	caligo	חֹזֶק	fortitudo
עֹפֶל	fortalicium	קֹמֶץ	pugillus
קֹשֶׁט	ueritas	בֹּהֶן	pollex

Quando media aut ultima eſt gutturalis.

פֹּעַל	operatio	גֹּבַהּ	altitudo
בֹּחַן	fortalicium	רֹמַח	lancea
בֹּהַק	macula	כֹּבַע	galea
רֹחַב	latitudo	אֹרַח	ſemita

Hæc itaq; nomina in regimine ſingulari nihil mutāt, in reliquis uero mutationibus migrat holē in hatephcamez, ut אֹזֶן אֲהֲרֹן auris Aharon, קָדְשׁוֹ ſanctitas eius, קֳדָשִׁים ſanctitates, קָדְשֵׁי יְיָ ſanctitates domini, חֹזֶק & חָזְקַת fortitudo, חֹרֶשׁ & חֳרָשִׁים dumus. Quędam tamen habēt pro ֳ purū camez, ut שָׁרָשִׁים radices, קֳדָשֶׁיךָ ſanctitates tuæ. Et à קֹמֶץ dicitur קָמְצוֹ pugillus eius, ſicut à גֹּדֶל dicitᷓ גָּדְלוֹ magnificentia eius, & ab אֹהֶל fit plurale אֹהָלִים & אֳהָלִים tabernacula. Item à גֹּרֶן גּוֹרְנִי area mea. Et à חֹפֶן in duali numero חָפְנַיִם duę uolæ. Et à בֹּאשׁ fit בָּאְשׁוֹ fœtor eius. A רֹחַב fit רָחְבּוֹ latitudo eius, & à רֹמַח dicitur רְמָחִים & in cōſtructione plurali רָמְחֵיהֶם lanceæ eorum. Præter pauca iſta enumerata exempla, alia omnia, quæ innumera ſunt, ſequūtur regulam. Et quum media aut ultima eſt una ex his gutturalibus אחהע migrat ſęgol in pathah, exceptis paucis quę mediā habens

habent gutturalem, quale eſt אֹהֶל tabernaculũ, תֹּאַר forma, à quo fit תָּאֳרָם forma eorum.

מָוֶת

Pauca inueniũtur ſub hac forma nomina, qualia ſunt מָוֶת mors, תָּוֶךְ medium, עָוֶל peruerſitas, אָוֶן uanitas. Hęc in regimine ſingulari mutãt uau mobile in quieſcens, ut בְּתוֹךְ הָעִיר in medio ciuitatis, מוֹת יְשָׁרִים mors iuſtorum. Et cum affixis, מוֹתִי mors mea, אוֹנְךָ uanitas tua, Ierem. 4. Et cum he ſuperaddita litera מָוְתָה mors, עַוְלָה peruerſitas. Inuenitur etiam עָוֶל in regimine, & עַוְלוֹ cum affixo. In plurali מוֹתוֹת & מוֹתִים & ab אָוֶן quãdo ſignificat efficatiam, inuenitur in plurali אוֹנִים uires. In ſingulari abſoluto habet uau mobilem literam, cũ affixis atq; in plur. eadem litera quieſcit. Inuenitur tamẽ ſemel אוֹן pro חוֹן Hoſeę duodecimo. Eſt & alia uox שָׁוְא quæ ſcribi debuerat שָׁוֶא & illa ſub nulla mutatiõe inuenitur.

צַדִּיק גַּנָּב עִלֵּג

De dageſſatis una eſt regula, quod ob nullã quatuor mutationum mutantur, exempla ſunt.

קטר

קֶסֶר incẽſum גַּנָּב fur סָרִיס eunuchus
עִוֵּר cœcus סֻלָּם ſcala עָרִיץ nebulo
כִּכָּר talentũ אַדִּיר magnificus פָּרָשׁ eques
פִּסֵּחַ claudus גַּלָּב ſcriba פֶּחָם pruna
חֵרֵשׁ ſurdus גִּדּוּף blaſphemia כֶּחָשׁ mendax
שִׁכּוֹר ebrius חַלָּשׁ infirmus בִּכּוּר primitiæ

Quę ſunt de primo & ſecundo ordine ſic mouentur in fœm. genus & pluralem numerũ, צַדִּיקִים גַּנָּבָה גַּנָּבִים צַדִּיקָה & in plur. conſtruct. צַדִּיקֵי Item סֻלָּמִי ſcala mea, עִוְרִים cœci, עִלְּגִים muti: item in plur. cõſtruct. כִּכְּרֵי גַּחֲלֵי &c. Quę ſecundam habent zere, mutãt illud in ſcheua, ut כֻּסֶּמֶת ſpelta, in plur. כֻּסְּמִים Sic à כִּסֵּא ſolium. כִּסְאִי & in plur. כִּסְאוֹת ſolia. Sic מַקֵּל baculus, חַלָּק lenis. Quę uero ſcribuntur in tertio ordine includunt dages in prima uoce propter mediam gutturalem, diciturq́ סָרִיסִים eunuchi, פָּרָשִׁים equites, בָּנִים כֶּחָשִׁים filij mẽdaces, Iſa. 30. Inuenitur tamẽ ſępe סָרִיס mutare camez in ſcheua.

כְּתָב וְאֵב גְּבוּל

De his nominibus ponit Elias talem regulã: Nomina quæ habent ſcheua è capite, nunquam mutant ſcheua: Exempla promiſcua:

דְּבַשׁ	mel	גְּבִיר	uir	זְאֵב	lupus
חֲמוֹר	aſinus	גְּבוּל	terminus	כְּסִיל	ſtultus
כְּרוּב	angelus	יְצוּעַ	ſtratum	זְבוּב	muſca
כְּלוּב	cauea	אֱוִיל	ſtultus	חֲנִית	lancea
בְּכוֹר	primogen.	דְּבִיר	oraculũ	שְׁבִית	capti.

In fœminino אֱוִילֶת ſtulta, זְאֵבָה lupa. In regimine ſing. גְּבוּל הַשָּׂדֶה terminus agri, זְאֵב הַיַּעַר lupus ſyluæ. Cum affixis, חֲמוֹרִי aſinus meus, בְּכוֹרְךָ primogenitus tuus. In plur. זְבוּבִים muſcę, כְּסִילִים ſtulti, &c. Nullã ergo admittunt mutationem nomina quę primã habent ſcheuatam. Excipiuntur tamen ea quę ſecundã uocẽ habent camez, ut יְקָר prẹcium, כְּתָב ſcriptura, ea enim in regimine mutant camez in pathah, & in plurali cõſtructiuo camez mutatur in ſcheua, & primũ ſcheua in hirec, ut כִּתְבֵי יִקְרֵי In reliquis mutationibus manet ſcheua & camez. Item à בְּאֵר inuenitur regulariter בְּאֵרוֹת putei. Inuenitur etiam בֶּאֱרוֹת ſed quod ſecundum Dauid kimhi eſt ab alia forma, ſicut & דִּבְשִׁי mel meũ ab alia forma quàm דְּבַשׁ putatur eſſe. Item אֲגַם ſtagnũ, זְמַן tẽpus, quæ ſunt nomina huius formæ, dageſſant ultimam in plur. & affixorũ ſubiunctione, ut אֲגַמִּים ſtagna; זְמַנִּי tempus meum.

שלל

עוֹלֵל אוֹצָר

אוֹצָר	theſaurus	עוֹלֵל	paruulus
עוֹלָם	ſeculum	תּוֹלָע	uermis
גּוֹרָל	ſors	כּוֹכָב	ſtella
שׁוֹשָׁן	roſa	שׁוֹפָר	tuba

In regimine ſingulari hæc nomina & alia eis ſimilia mutant camez in pathah, ut אוֹצַר חַשָׂר theſaurus principis, גּוֹרָלִי ſors mea, כּוֹכָבִים ſtellę, עוֹלָמִים ſecula. Item שׁוֹשַׁנִּים roſę, אוֹפַנִּים rotæ. Et in plurali conſtructiuo כּוֹכְבֵי חַשָּׁמַיִם ſtellę cœli, שׁוֹפְרוֹת חַיּוֹבְלִים tubæ iubileorũ. Porrò עוֹלֵל יוֹבֵל אוֹיֵב mutantur ſicut participia pręſentis tẽporis primæ cõiugationis. Huc quoque pertinet אָמָּן artifex.

שׁוּעָל

שׁוּעָל	uulpes	כּוּמָז	ſubligaculum
אוּלָם	porticus	יוּקָשׁ	auceps
מוּעָר	nutatio	עוּגָב	organum

Hæc forma nihil mutat niſi in conſtruct. ſingulari, ubi camez migrat in pathah, & conſtructione plur. mutatur in ſcheua. Inuenitur tamẽ אוּלָם cum camez in regimine ſing. Quædã mutãt uau

ſchureck in kybuz & dages,ut ſunt עֻגָּב orga‑ num, גֻּמָּץ fouea.

רִבּוּר נִחוּם

סִפּוּר	numeratio	כִּפּוּר	propiciatio
קִבּוּץ	congregatio	נִחוּם	conſultatio
שִׁכּוּל	ſterilitas	בֵּאוּר	declaratio
צִבּוּר	aceruus	נִאוּת	adulterium

In quinto uero ordine migrat he tertia radicalis in iod,ut שִׁקּוּי irrigatio,רִבּוּי pluralitas,& apud rabinos גִּילּוּי reuelatio ſiue denudatio , לִיקּוּי eclipſis.Item in fœm.à לִמּוּד doctus, לִמּוּדָה docta.Nunquã autem mutatur hæc forma propter mediam dageſſatam.Notandum quoq; hic, quod rabini pro hac forma, quãdo uolũt exprimere nomen uerbale, utuntur communiter hac forma fœminina:

סְפִירָה	numeratio	קְשִׁירָה	ligatio
עֲשִׂיָּה	factio	עֲלִיָּה	aſcenſio
בִּיאָה	congreſſus	רְאִיָּה	uiſio
יְצִיאָה	egreſſio	הֲלִיכָה	conſuetudo

De quorum mutatiõe paulo pòſt dicetur ubi ad fœmininum genus peruenerimus.

עמור

עַמּוּר

טַבּוּר	umbilicus	תַּנּוּר	fornax
חַנּוּן	miſericors	שַׁכּוּל	orbus
תַּפּוּחַ	pomum	אַלּוּת	dux
בַּחוּר	iuuenis	עַמּוּר	columna

Propter mediam dageſſatã hęc forma nullã unquam admittit mutationem.

מִשְׁפָּט

מִשְׁקָל	pondus	מִקְטָר	incenſum
מִשְׁכָּן	habitaculum	מִבְחָר	electio
מִבְטָח	fiducia	מַעֲמָר	ſtatio
מִרְמָס	conculcatio	מַאֲמָר	oratio

Iſta hæmanthica in fœm. genus translata nihil mutant, ut מִלְחָמָה prelium, de quo infrà, nec in affixorum ſubiunctione aut plurali numero mutant camez. In regimine autem ſingulari mutant camez plerumq; in pathah, aliquando manet camez. In regimine plur. hæc eſt forma מִשְׁפְּטֵי יְיָ iudicia domini, מִקְרְשֵׁיכֶם ſanctuaria ueſtra. A מִקְרָא tamen propter aleph fit מִקְרָאֵי in plur. cõſtructiuo. Habet autem mem aliquando hireç & aliquando pathah, idq; non tãtum ante guttu

rales, ſed & ante alias quaſdam literas, ut מַלְאָךְ angelus, מַרְפֵּר ornamentum, מַנְעָם pulchritudo, מַלְמַד ſtimulus. Et in plur. quædã pro camez habẽt pathah dages, ut מַרְבַּדִּים & מִשְׂגָּב cũ affixo dicitur מִשְׂגַּבִּי exaltatio mea. Inueniuntur etiã quædã quæ in ſtatu abſoluto loco camez habent pathah, ut מִזְרַק אֶחָד phiala una. Numeri 7. Itẽ multa habent in plur. terminationem fœm. ut מִשְׁמָרוֹת מִשְׁמָר cuſtodiæ, מִבְצָר munitio, מִבְצָרִים & מִבְצָרוֹת ſed hęc uidẽtur habere ſingulare fœmininum.

מִסְכֵּן מַקְהֵל

מַמְזֵר	ſpurius	מַשְׁעֵן	ſuſtentaculum
מַרְבֵּץ	cubile	מַרְזֵחַ	conuiuium
מַפְתֵּחַ	clauis	מַסְמֵר	clauus
מַעֲשֵׂר	decima	מִזְבֵּחַ	altare

Quę primam non habent gutturalem, habent in regimine מִפְתַּח מִרְזַח מִשְׁעַן מִרְבַּץ מִזְבַּח Et in plurali, מַסְמְרִים מַקְהֲלוֹת & מַקְהֵלִים & מִסְמְרִים מִזְבְּחוֹת De מִזְבְּחוֹת habes Num. 23. multa loca, etiã ſub accẽtibus pauſantib. Cũ ſubiunctione affixorũ, מַעַשְׂרוֹ decima eius, מִזְבַּחֲךָ altare tuum. Iuxta alia non inueniuntur affixa.

מזמור

מִזְמוֹר מַטְמוֹן

מִכְשׁוֹל	offendiculū	מַכְאוֹב	dolor
מִקְצוֹעַ	angulus	מַרְגּוֹעַ	refrigeriū
מַסְלוּל	ſemita	מַנְעוּל	ſera

In plurali מִזְמוֹרִים pſalmi, מַכְאוֹבִים dolo/res,cum affixis מַכְאוֹבִי dolor meus, מַטְמוֹנְךָ theſaurus tuus,&c.

De nominibus fœmininis in ordine perfectorum.

שִׂמְחָה צְדָקָה

בְּרָכָה	benedictio	שִׂמְלָה	ueſtimentū
שְׁמָמָה	deſolatio	שִׁפְחָה	ancilla
יְשָׁרָה	recta	רִשְׁעָה & רֶשַׁע	impietas
אֲמָרָה	eloquium	גִּבְעָה	collis
יְקָרָה	precioſa	כִּבְשָׂה	ouis
צְעָקָה	clamor	שִׂמְחָה	gaudium

Sic בֶּטַח & בִּטְחָה ſpes

Prior nominū forma deſcēdit à maſculinis habē-tibus duplex camez,id quod adiectiua declarāt. Nam dicitur maſculine יָקָר precioſus, יָשָׁר re-ctus,&c. Fallit tamē in צְדָקָה cuius maſc.eſt צֶדֶק cum duplici ſægol, quæ forma plerūq; alterum ordinem fœmininorū conſtituit. Nam dicitur in

maſc.

maſcul. כֶּבֶשׂ ouis maſcula, גֶּבַע collis, רֶשַׁע impietas, quorũ fœmin. ſunt ſignata in altero ordine. Prior forma ſic mutatẽ, צְדָקָה abſolute, צִדְקַת יְיָ iuſtitia domini, & quando media eſt gutturalis, צַעֲקַת הָעָם clamor populi. Itẽ חֶשְׁכַת מַיִם obſcuritas aquarum Pſal. 18. Cũ affixis, צִדְקָתִי iuſticia mea, צַעֲקָתֵנוּ clamor noſter, &c. ſolũ כֶם exigit ante ſe hanc formã צִדְקַתְכֶם iuſticia ueſtra. In plur. abſoluto צְדָקוֹת & in regimine צִדְקוֹת Sic יִשְׁרוֹת לֵב rectę corde. Porrò forma שִׂמְחָה ſic mutatur. In regimine ſing. שִׂמְחַת הַלֵּב gaudiũ cordis, & cum affixis שִׂמְלָתִי ueſtimentum meum, שִׁפְחָתֶךָ ancilla tua, רִשְׁעַתְכֶם impietas ueſtra. In plurali abſoluto, שְׂמָלוֹת שְׁפָחוֹת & in regimine, שִׂמְחוֹת Affixa ſubiunguntur formę conſtructiuæ. Sunt etiam quędam de hac forma, quæ pro hirec habent pathah, ut

שַׂלְמָה	ueſtis	כַּבְשָׂה	ouis
עַוְלָה	iniquitas	שַׁלְוָה	proſperitas
נַעֲרָה	puella	נַעֲלָה	calciamentum
סַעֲרָה	turbo	עַנְוָה	manſuetudo

In regimine עַנְוַת נַעֲרַת Cum affixis, שַׂלְמָתוֹ נַעֲרָתִי In plurali abſoluto שְׂלָמוֹת סְעָרוֹת & in regimine, שַׂלְמוֹת נַעֲרוֹת Affixa ſubijciuntur

formę conſtructiuæ. Huc quoq; pertinēt ſequentia nomina, tametſi deſcendant à forma quinque punctorum.

חֶלְקַת	pars	חֶרְפַּת	opprobrium
עֶרְנַת	uoluptas	שְׁאֵלַת	petitio
עֶרְוַת	turpitudo	חֶלְיַת	ornamentum

In regimine חֶלְקַת חֶרְפַּת Cum affixis חֶלְקָתִי עֶרְוָתָהּ In plur. abſoluto חֲלָקוֹת חֲרָפוֹת & in regimine חֶרְפוֹת עֶרְווֹת &c.

חֶכְמַת בֶּהָלַת

נֶחָמַת	conſolatio	עֶצְמַת	robur
לֶהָבַת	flamma	עָרְמַת	aſtutia
בֶּלָהַת	turbatio	עָרְלַת	præputium
נֶאָצַת	blaſphemia	קָרְחַת	caluicium
נֶהָרַת	claritas	חָרְבַת	deſolatio

Quæ ſunt de prima forma non mutantur neq; in regimine neq; in affixorũ ſubiunctione, niſi quod he migrat in tau raphatum. Sũt enim ex dageſſatis, ut נֶחָמָתִי conſolatio mea. בֶּהָלוֹת terrores, נֶאָצוֹת blaſphemię, לֶהָבוֹת flammæ, & in regimine לַהֲבוֹת Sic בֶּלָהַת habet in regimine בַּלְהוֹת

Quæ ſunt de ſecũda forma, deſcēdũt ab his quæ

 habent

habent holem ſægol, ut עוֹצֶם & עָצְמָה robur, In regimine ſing. חָכְמַת Cum affixis חָכְמַתְכֶם חָכְמָתוֹ חָכְמָתְךָ In plur. עֲרָלוֹת præputia, in ſtatu abſoluto & conſtructiuo. Sic כֻּתֳּנוֹת tunicę. Sunt etiam quædã quæ loco ֳ habent kybuz, ut טֻמְאָה in regimine טֻמְאַת immundicia, טֻמְאָתוֹ In plurali טֻמְאוֹת Sic חֻפְשָׁה libertas.

בְּהֵמָה כַּפֹּרֶת

בַּקָּשָׁה	petitio	גְּזֵלָה	rapina
בַּצָּרָה	ſiccitas	אֲפֵלָה	caligo
בַּקָּרָה	inquiſitio	נְבֵלָה	morticinium
יַבָּשָׁה	arida	חֲשֵׁכָה	tenebra

Prima forma in regimine ſingulari, חַטָּאת propiciatio, בַּקָּשָׁתִי petitio mea, נֶאָצוֹת blaſphemię, בַּצָּרוֹת ſiccitates. Secunda forma in regimine ſingulari, נִבְלַת חֶשְׁכַת בֶּהֱמַת גְּזֵלַת & cum affixis, נִבְלָתִי אֲפֵלָתִי De בְּהֵמָה notandum quod in duplici forma inuenitur, cum he ſcilicet & tau. Cũ he recipit affixa in hunc modum, בְּהֶמְתְּךָ iumentum tuum, & cum tau, בְּהֶמְתְּךָ In plurali abſoluto חֲשֵׁכִים אֲפֵלוֹת בְּהֵמוֹת In regimine, נִבְלוֹת בַּהֲמוֹת &c. Sic לְבֵנָה לִבְנַת in plurali לְבֵנִים lateres, תְּאֵנָה תְּאֵנִים ficus, חֲצֵרָה חֲצֵרִים

&

& חֲצֵרוֹת atria, & in regimine חַצְרֵי Inuenitur quoq; לְבֵנָה & in plurali לְבֵנִים pro populo arbore, & אִשֶּׁה אִשִּׁים pro ſacrificio ignito.

שְׁחוֹרָה כְּפִינָה

נְגִינָה	melodia	אֲגוֹרָה	nummus
מְדִינָה	prouincia	בְּשׂוֹרָה	nuntium
גְבִירָה	domina	קְטוֹרָה	incenſum
אֲכִילָה	cibatio	גְדוֹלָה	magna

Hę formę non mutantur, niſi quod he migrat in tau raphatum, ut עֲבוֹדַת יְיָ miniſterium ſeu cultus domini. Huc quoq; pertinent כְּלִמָּה ignominia, שְׁמִטָּה dimiſſio. Item חַבּוּרָה liuor, בַּכּוּרָה præcox, גְדוּפָה opproprium, מְלוּאָה impletio, אֲגֻדָּה faſciculus, אֲלֻמָּה manipulus, סְגֻלָּה peculiū: item גְבוּרָה fortitudo, גְמוּלָה retributio, מְלוּכָה regnum, יְשׁוּעָה ſalus, תּוֹרָה lex, &c. Omnia iſta nomina & eis ſimilia, nullam aliā admittūt mutationem, niſi quod he uertitur in tau, & in regimine ſingulari camez finale migrat in pathah.

גְּבֶרֶת עֲטֶרֶת

בְּהֶמֶת	iumentum	יְבֶמֶת	affinis

שְׁכֶנֶת	uicina	עֲקֶבֶת	ueſtigium
עֲקֶרֶת	ſterilis	חֲמֵשֶׁת	quinq;

Hęc in regimine ſing. non mutantur, cum affixis hanc habent formam, יְבִמְתּוֹ affinis eius, גְּבִרְתִּי domina mea, Itē בְּהֶמְתְּךָ iumentum tuū, חֲבֶרְתְּךָ ſocia tua, עֲטַרְתִּי corona mea. In plurali עֲטָרוֹת coronæ, שְׁכֵנוֹת uicinę, חֲבֵרוֹת ſodales. Et in regimine עַטְרוֹת חַבְרוֹת גִּבְרוֹת cui formę affixa quoque ſubijciuntur.

אַדֶּרֶת אִגֶּרֶת

עִוֶּרֶת	cœca	צַמֶּרֶת	ramus ſublimis
כִּנֶּרֶת	cithara	דַּלֶּקֶת	febris
סַפַּחַת	puſtula	יַבֶּשֶׁת	ariditas
גַּבַּחַת	caluicium	לַהֶבֶת	flamma

Hæc dageſſata in regimine ſing. non mutantur. Affixa ſic ſuſcipiūt, אַדַּרְתּוֹ chlamys eius, גַּחַלְתִּי & גַּחַלְתִּי carbo meus, אִגַּרְתְּךָ epiſtola tua. In plur. אַדָּרוֹת chlamydes, דַּלָּקוֹת febres, יַבָּשׁוֹת ariditates, לֶהָבוֹת flammæ, גֶּחָלוֹת prunæ, עִוְּרוֹת cœcæ, אִגְּרוֹת epiſtolæ, כִּנְּרוֹת citharæ, קָרָחוֹת caluicia, & in regimine קָרְחוֹת Sic סַפָּחוֹת & in conſtruct. סַפְּחוֹת puſtulæ. Item גַּבַּחַת גַּבָּחוֹת caluicium, caluicia, &c.

קטורת

קְטֹרֶת כֹּתֶרֶת

חוֹתֶמֶת	annulus	נְחֹשֶׁת	æs
יוֹתֶרֶת	reticulum	כְּתֹנֶת	tunica
עוֹפֶרֶת	plumbum	יְכֹלֶת	potentia
תּוֹלַעַת	uermis	שְׁכֹבֶת	coitus

In regimine ſingulari nō mutant. In plur. כּוֹתָרוֹת capitella, תּוֹלָעוֹת uermes, קְטֹרוֹת incenſa. Cū affixis, קְטָרְתִּי incēſum meum, נְחֻשְׁתִּי æs meū, חוֹתַמְתִּי ſigillum meum. Sunt etiam quædā dageſſata, ut שִׁבֹּלֶת ſpica, כֻּתֹּנֶת tunica, כַּפֹּרֶת propiciatorium, פָּרֹכֶת uelum, בַּצֹּרֶת ſiccitas, & illa non mutantur in plurali, ut כַּפֹּרוֹת כֻּתָּנוֹת שִׁבֳּלִים פָּרֹכוֹת Cum affixis, כֻּתָּנְתִּי tunica mea, כֻּתָּנוֹתָיו tunicę eius, פָּרָכְתִּי uelū meū, פָּרֹכוֹתֶיךָ uela tua. Sic כֻּסֶּמֶת ſpelta, in plurali כֻּסְּמוֹת & כֻּסְּמִים item קֻבַּעַת fex.

שְׁרִירוּת שַׁחֲרוּת

גַּבְהוּת	altitudo	יְדִידוּת	dilectio
יַלְדוּת	puericia	כְּסִילוּת	ſtulticia
מַרְדוּת	rebellio	כְּרִיתוּת	ſucciſio
מַלְכוּת	regnum	כְּלִימוּת	ignominia
אַלְמָנוּת	uiduitas	כְּבֵדוּת	grauitas

שִׁפְלוּת	humilitas	עֲלִיצוּת	exultatio
סִכְלוּת	ſtulticia	חַכְלִילוּת	rubedo

In plurali, שַׁחֲרִיּוֹת iuuẽtutes, מַרְדּוּיּוֹת rebellio nes, מַלְכֻיּוֹת regna, חַכְלִילְיּוֹת rubedines, כְּבֵדֻיּוֹת grauitates In regimine ſing. non mutantur niſi quod אַלְמָנוּת mutat camez ſub mem in ſcheua. Porrò יַרְדְּנוּת habet in plurali יַרְדְּנִיּוֹת aut potius יַרְדְּנֻיּוֹת Sic de reliquis.

גָּפְרִית רֵאשִׁית

שְׁאֵרִית	reſiduum	תַּבְנִית	ſimilitudo
חִתִּית	terror	בּוֹרִית	ſapo
שְׁלִישִׁית	tertia	אַחֲרִית	nouiſſimum

In plurali רֵאשִׁיּוֹת initia, גָּפְרִיּוֹת ſulphura, שְׁלִישִׁיּוֹת שְׁאֵרִיּוֹת אַחֲרִיּוֹת תַּבְנִיּוֹת &c,

חֶשְׁבּוֹן קָרְבָּן

דָּרְבָּן	ſtimulus	שִׁלְטוֹן	poteſtas
שֻׁלְחָן	menſa	זִכְרוֹן	memoria
חַרְצָן	acinus	יִדְּעוֹן	diuinus
כִּבְשָׁן	fornax	יִתְרוֹן	amplitudo
קִנְיָן	poſſeſſio	חֶסְרוֹן	defectus
בִּנְיָן	ædificium	עֶלְיוֹן	altiſſimus

In plurali

In plurali יִרְעוֹנִים ſcioli, אֶבְיוֹנִים pauperes,
רִמּוֹנִים ſupputatiões, ſic רִמּוֹן in plur. חֶשְׁבּוֹנוֹת
malogranata, Item חַרְצַנִּים acini, מִגְרָנוֹת poma
optima, קִנְיָנִים poſſeſſiones, קָרְבָּנוֹת oblatiões,
שֻׁלְחָנוֹת menſę, עֶלְיוֹנִים excelſi, זִכְרוֹנוֹת hiſtorię.
Quę in ſing. deſinunt in camez, mutãt illud in ſta
tu regiminis in pathah, קָרְבַּן יְיָ oblatio domini,
שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ menſa regis, בִּנְיַן הַבַּיִת conſtru-
ctio domus. Quę uero in holẽ deſinunt, nihil mu
tant, niſi media uox ſit camez, tunc enim illa mi-
grat in ſcheua quũ in regimine ponit̃, ut קִנָּמוֹן
cinnamomum, in regimine, קִנְמַן Sic גִּלָּיוֹן &
in plurali גִּלְיוֹנִים ſpecula.

De duplicantibus tertiam radicalem.

Varię ſunt formę nominũ geminãtiũ unam triũ
radicaliũ, qualia ſunt רַעֲנָן uiridis, רַעֲנַנִּים ui-
rides, נַאֲפוּפִים נַאֲפוּפוֹת adulteria, שַׁבְּלוּל co-
chlea, סַגְרִיר pluuia, חַרְחוּר ardor, כַּרְכּוֹם cro-
cus, זַרְזִית herba quædã. Hęc nõ mutãtur. Item
צִלְצַל granũ, גַּלְגַּל rota, עַפְעַף palpebra, גַּרְגַּר
fiſcella. Hæc quoq; nõ mutant̃. Itẽ שַׁעֲרוּרִית tur
pitudo. plurale eius deſinit in ioth. יְרַקְרַק in
plur. יְרַקְרַקִּים flaui, אֲדַמְדָּם rufus, אֲדַמְדַּמִּים
rubicundi, שְׁחַרְחֹר niger, שְׁחַרְחֹרֶת nigra

De hæmanthicis fœmininis.

מִשְׁפַּחַת	familia	מַמְלָכָה	regnum
מִלְחָמָה	prælium	מְלָאכָה	opus
מִשְׁמָרָה	cuſtodia	מַעֲמָסָה	onus
מֶמְשָׁלָה	dominiũ	מְרַאֲשָׁה	ceruical
מֶרְכָּבָה	currus	מַעֲשָׁקָה	calumnia

In regimine ſingulari מִשְׁפַּחַת מִלְחֲמַת מֶמְשֶׁלֶת In plurali מִשְׁמָרוֹת מִלְחָמוֹת מִשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת מֶמְשָׁלוֹת מַרְכָּבוֹת In conſtructione plur. מֶמְשְׁלוֹת מַמְלְכוֹת מִשְׁמְרוֹת מִלְחֲמוֹת

Alia forma.

מִלְחֶמֶת	prælium	מַשְׂכֹּרֶת	merces
מִשְׁפַּחַת	cognatio	מַאֲכוֹלֶת	cibus
מִשְׁמֶרֶת	cuſtodia	מִכְמֹרֶת	rete
מְלֶאכֶת	opus	מַחֲגֹרֶת	cingulum
מֶמְשֶׁלֶת	dominium	מִשְׁקוֹלֶת	pondus

In regimine ſingulari non mutãtur. Cum affixis מִלְחַמְתִּי prælium meũ, מִשְׁקַלְתִּי ponderatio mea, מַחֲגַרְתִּי cingulũ meum. In plur. מַחֲגוֹרוֹת מִכְמוֹרוֹת מִשְׁפָּחוֹת מִלְחָמוֹת Quæ in plur. habent camez in penult. mutant illud propter regimen in ſcheua. Quę autem penult. habẽt holem, uertunt illud in affixorum ſuſceptione in kybuz, ut מַשְׂכֻּרְתֶּךָ merces tua, &c.

Alia

Alia forma.

תִּפְאֶרֶת	gloria	תַּעֲלוּמָה	abſconſio
תִּפְלֶצֶת	terror	תַּנְחוּמָה	conſolatio
תִּלְבֹּשֶׁת	ueſtis	תַּחֲנוּנָה	præcatio

Hęc ſic mutantur: in regimine תִּפְאֶרֶת תַּנְחוּמַת Cũ affixis תַּנְחוּמָתִי תִּפְאַרְתּוֹ In plur. תַּנְחוּמוֹת תַּחֲנוּנִים & תִּפְאָרוֹת Inuenitur etiam תִּפְאָרָה in ſingulari.

Alia forma hæemanthica.

תַּנְחוּם	conſolatio	תַּשְׁבֵּץ	incluſio gẽmę
תַּמְרוּר	amaritudo	תַּרְבֵּץ	accubitus
תַּעֲלוּל	infans	תַּלְמִיד	diſcipulus

In plur. תַּמְרוּקִים ornatus muliebres. Non mu-tãtur. Et in fœmin. תַּרְדֵּמָה ſopor, תַּבְעֵרָה accenſio. Item תְּאַשּׁוּר ſpecies cedri, תְּבַלּוּל albugo, quę propter mediam dageſſatam nõ mutantur.

Hæemanthica cum aleph.

אֶשְׁכָּר	munus	אֶגְרוֹף	pugnus
אֶשְׁנָב	feneſtra	אֶפְרוֹחַ	pullus auis
אֶצְבַּע	digitus	אֶשְׁכּוֹל	botrus
אֶשְׁפָּר	fruſtum	אֶזְרוֹעַ	brachium
אַכְזָר	crudelis	אֶתְמוֹל	heſternũ tẽpus

In regimine אֶצְבַּע חַיַּר ſed אֶגְרוֹף non mutatur in regimine. Cum affixis אֶצְבָּעִי אֶגְרוֹפִי In plurali

rali אֶצְבָּעוֹת אֶפְרוֹחִים & אַשְׁכּוֹלוֹת In cōſtruct. אֶצְבְּעוֹת אַשְׁכְּלוֹת & אֶשְׁכְּלוֹת Inueniūtur & alię formę, ut ſunt אַבְנֵט baltheus, אַכְזִיב mendaciū, אַתִּיק angulus pro אַנְתִּיק item אֶצְעָדָה armilla אַזְכָּרָה memoria, אַשְׁמוּרָה cuſtodia, אַכְזְרִיּוּת crudelitas. Horum mutatio patet ex ſuperioribus.

FORMAE QVAEDAM NOMInum ſecundi ordinis.

מַבּוּל	diluuium	מַפַּלַת	caſus
מַבּוּעַ	fons	מַתְּנַת	donum
מַדּוּחַ	expulſio	מַטְּרַת	ſcopus
מַסַּע	profectio	מַגֵּפַת	plaga
מַבָּט	aſpectus	מַסֵּכַת	ſculptile
מַפָּל	quiſquiliæ	מַפֶּלֶת	cadauer
מַפָּח	exufflatio	מַצֵּבַת	ſtatua
מַפָּץ	malleus	מַצֶּבֶת	ſtatua
מַתָּן	donum	הַכָּרַת	cognitio

Maſculina nō mutanť niſi qđ camez in regimine migrat in patha. In plur. מַסָּעִים מַבּוּעִים Dages oſtendit nun primā radicalē excepto מַצֵּבָה ubi dages repreſentat defectū iod primæ radicalis. Fœm. deſinētia in he in regimine ſing. hāc habēt formā, מַגֵּפַת מַצֶּבֶת In plur. מַתָּנוֹת מַצֵּבוֹת &c.

Formæ

FORMAE PECVLIARES NOMI*nibus tertij ordinis*

מוֹשָׁב	habitatio	מוֹשָׁבָה	ſeſſio
מוֹרָשׁ	poſſeſſio	מוֹרָשָׁה	poſſeſſio
מוֹלָד	cognatio	מוֹעָדָה	congregatio
מוֹצָא	exitus	מוֹסָדָה	fundamentum

In plurali nulla fit mutatio, ut מוֹלָדִים מוֹרָשׁוֹת
In regimine ſing. מוֹלַד מוֹרֶשֶׁת & מוֹרְשַׁת
Cum affixis, מוֹרָשְׁתִי מוֹשָׁבִי In regimine plurali מוֹשְׁבֵי מוֹשְׁבוֹת &c. Deſinūt etiā quędam fœminina in tau præcedente ſægol ut מוֹלֶדֶת מוֹרֶשֶׁת מוֹדַעַת Hinc מוֹלַדְתִּי natiuitas mea, מוֹרַשְׁתִּי poſſeſſio mea, מוֹדַעְתִּי cognitio mea.

Forma alia nominum tertij ordinis.

מוֹעֵד	ſolennitas	מוֹעֵצָה	conſultatio
מוֹפֵת	portentum	מוֹסֵרָה	uinculum
מוֹקֵד	exuſtio	מוֹקֵדָה	incendium

In regimine מוֹקַד מוֹעֲצַת Cum affixis מוֹעֲדוֹ מוֹעֲצָה In plur. מוֹעֲדִים מוֹעֵצוֹת מוֹסֵרוֹת In regimine מוֹעֲדֵי מוֹסְרוֹת &c.

Formæ aliæ nominum tertij ordinis.

מֵישָׁר	rectitudo	שֵׁנָה	ſomnus
מִישׁוֹר	planicies	דֵּעָה	ſcientia
תֵּימָן	meridies	עֵצָה	conſilium

תִּירוֹשׁ	muſtum	לֵדָה	partus
תִּינוֹק	puer	עֵדָה	cœtus
תּוֹשָׁב	inquilinus	חֵמָה	ira, furor

Maſculina quę ſunt ſine he ſic mouent͡, מֵישָׁרִים rectitudines, תִּינוֹקוֹת pueri, & תּוֹשָׁב in regimine habet תּוֹשַׁב Fœminina in regimine ſing. ſic habēt, עֲדַת עֲצַת רַעַת שְׁנַת Et cum affixis, חֲמָתוֹ עֲצָתוֹ רַעֲתוֹ שְׁנָתוֹ Inuenitur etiam in ſtatu abſoluto רֵעָה à quo cum affixis dicitur רֵעְתּוֹ In plurali עֵדוֹת עֵצוֹת רֵעוֹת שֵׁנוֹת Et cū affixis עֲצוֹתָיו שְׁנוֹתָיו &c. Inuenitur etiam צֵאָה & צוֹאָה atq; צֵא pro ſtercore. Item צֶאֱצָא germen. Et forma hęæmanthica cum tau, תּוֹלֵדָה & תּוֹלֶדֶת generatio, תּוֹכֵחָה & תּוֹכַחַת atq; תּוֹכַחַת correptio. In plur. תּוֹכֵחוֹת תּוֹלֵדוֹת & in regimine תּוֹכְחוֹת תּוֹלְדוֹת

DE NOMINIBVS QVARTO *ordini peculiaribus.*

מָקוֹם	locus	מְרוּצָה	curſus
מָכוֹן	habitaculum	מְדוּרָה	rogus
מָאוֹר	luminare	מְצוּדָה	rete
מָלוֹן	hoſpitium	מְשׂוּכָה	ſepes
מָגוֹר	pauor	מְבוּכָה	perplexitas
מָנוֹס	fuga	מְגוּרָה	pauor

מַקּוֹר	uena	מְצוּרָת	munitio
מַצּוֹק	anguſtia	מְנוּסָה	ſuga

Maſculina mutant camez in ſcheua & fœminina uertunt he in tau. Sunt etiã quędã ſine mem hęemanthico, ut שָׂשׂוֹן gaudiũ, זָדוֹן ſuperbia. Item זֵדוֹן ſuperbus, חִיצוֹן à חוּץ exterior.

Formæ aliæ nominum quinti ordinis.

סִיר	olla	חַיִל	exercitus
שִׁיר	canticum	עַיִן	oculus
קִיר	paries	בַּיִת	domus
צִיר	legatus	עַיִר	pullus
צִיץ	flos	לַיִל	nox
עִיר	ciuitas	יַיִן	uinum
מִין	ſpecies	זַיִת	oliua

Quę habent iod quieſcẽs nihil mutant, niſi quod quædam habent irregulare plurale, ut עָרִים & עָרֵי ciuitates, עֲיָרִים pulli, צִיצִים flores. Porrò quæ habent iod mobile ſic mutãtur in regimine חֵיל עֵין בֵּית יֵין Cum affixis, חֵילִי עֵינִי בֵּיתִי &c. In plurali זֵיתִים יֵינוֹת עֲיָרִים בָּתִּים חֲיָלִים עֵינַיִם &c. His annumerari poſſunt נֵר lucerna, נֵרִי & in plur. נֵרוֹת Item גֵּר peregrinus גֵּרִים & עֵד teſtis, עֵדִים & אֵל אֵלִים deus בֵּין inter, בֵּן filius, in plur. בָּנִים

Formæ aliæ nominis quarti ordinis.

דָּג	piſcis	סוֹד	myſteriū	עוֹר	pellis
רָשׁ	pauper	אוֹר	lumen	שׁוֹר	bos
שַׂר	princeps	קוֹל	uox	טוֹב	bonus
רַע	malus	שׁוֹט	flagellū	שׁוֹעַ	diues
עָב	nubes	חוֹחַ	ſpina	יוֹם	dies
צַר	hoſtis	כֹּחַ	uirtus	רוּחַ	ſpiritus
זָר	alienus	כּוֹס	calix	טוּר	ordo
רָם	excelſus	בּוֹר	puteus	פּוּר	ſors

Adiectiua in his formis ſuperaddūt he literā pro cōſtitutione fœm. generis, ut רָעָה mala, שָׂרָה principiſſa, טוֹבָה bona. In regimine ſingul. שַׂר הָעַמִּים princeps populorū. דַּג הַיָּם piſcis maris. Manet etiā nonnunq̄ inuariatū, ut עָב טַל nubes roris. In plurali דָּגִים שָׂרִים Et in regimine צָרֵי שָׂרֵי Multa tamen mutant camez in ſcheua, ut רְמֵי דְּגֵי Quæ mediam habent uau quieſcētem in regimine ſing. non mutātur neq; in affixorum ſubiūctione, ſed & adiectiua ſimpliciter ſuſcipiūt he fœm. literam, ut טוֹבָה שׁוֹעָה Plurale quoque ſimpliciter ſuperaddit oth uel im, ut קוֹלוֹת עוֹרוֹת אוֹרִים טוֹרִים Quędā tamen habent irregulare plurale, ut יוֹם יָמִים dies, שׁוֹר שְׁוָרִים boues, שׁוּק שְׁוָקִים uici, שׁוֹק שׁוֹקַיִם crura, דּוֹר דּוֹרִים

כוֹכָבִים cacabi. In plur. conſtruct. יְמֵי dies, אוֹרֵי &c. Irregularia non inueniuntur in cōſtructione.

Forma alia quarti ordinis.

צוּרָת	figura	נוֹפֶת	fauus
נוּמָה	dormitatio	בָּשְׁנָה	confuſio
בּוֹשָׁה	confuſio	בּוֹשֶׁת	ignominia
שׁוֹאָה	deſolatio		

Fœminina deſinentia in he mutantur propter he ut reliqua fœminina, בּוֹשֶׁת uero ſic recipit affixa בָּשְׁתִּי confuſio mea, &c.

Aliæ formæ quarti ordinis.

צֵדָה	uiaticum	נַחַת	quies
שֵׂיבָה	canicies	שַׁחַת	fouea
עֵדָה	teſtimonium	רַחַת	uentilabrum

In plur. עֵדוֹת שֵׂיבוֹת Habet etiā עֵדָה aliam radicē nempe יָעַד de qua ſuprà. Cū affixis שֵׂיבָתִי canicies mea, עֵדוֹתֶיךָ teſtimonia tua. A שַׁחַת uero fit שַׁחְתִּי fouea mea, שְׁחוֹת foueę.

Aliæ formæ nominum quarti ordinis.

קָמָה	ſeges	שִׁירָה	canticum
צָרָה	anguſtia	חִידָה	ęnigma
רָעָה	malitia	בִּינָה	intelligentia

In regimine ſing. בָּמַת ara, רָעַת malum, נָפַת שָׁוְא cribrū uanitatis, בִּינַת intelligētia. In plur.

צרות

צרות tribulationes, שחות retia, חידות ęnigmata. In regimine במותי & במותיכם ſic שחותיה retia eius, חידותיכם problemata ueſtra. Inuenitur etiā עדות pro teſtimonio. Hinc עדותי pro עידותי teſtimonium meum, &c.

Forma alia nominum quarti ordinis.

תבונה	intelligentia	תכונה	diſpoſitio
תשובה	conuerſio	תנועה	motus
תמותה	mors	תרומה	oblatio
תפוצה	diſſipatio	תקומה	reſurrectio

Hæc nihil mutant niſi he in tau raphatum.

DE QVIBVSDAM NOMINIBVS QVAE *quinto ordini ſunt peculiaria.*

תאוה	deſiderium	תעלה	aquęductus
תאנה	occaſio	תלאה	labor
תאלה	execratio	מתלאה	fatigatio

Hæc mutantur ſolum ratione he fœm. literæ.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

תבנית	exemplar	תרבות	incrementum
תכלית	cōſummatio	תחנות	caſtrametatio
מרבית	incrementū	תזנות	fornicatio

Hæc nullam habent mutationē niſi cum de ſing. numero in pluralem mouentur, ut משכיות imaginationes, תזנותים fornicationes, תבניות תרבותים &c.

Aliæ

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

מִקְנֶת	poſſeſſio	מַרְאַת	uiſio
מִרְעֶת	paſcua	מִרְמַת	dolus
מִזְרֶת	uentilabrum	מִצְוַת	pręceptum
מַעֲנֶת	reſponſio	מִנְחַת	munus
מַחֲנֶת	caſtra	מֶחֱצַת	dimidium
מַרְאֶת	uiſio	מַחְתַּת	emunctoriũ
מַשְׁקֶת	pincerna	אַחֲוַת	annunciatio

Maſculina in regimine ſing. mutãt ſęgol in zere. ut מַעֲשֵׂה הָאָדָם opus hominis. Affixa uero ſic ſuſcipiunt מַעֲשִׂי מִקְנְךָ מִקְנֵהוּ In plurali מַשְׁקִים מַעֲשִׂים מִקְנִים Cum affixis, מַעֲשָׂיו מִרְעֵינוּ מִקְנֵיהֶם מַחֲנֵיהֶם Fœminina nihil mutant niſi he in tau raphatum.

Forma alia nominum quinti ordinis.

Sunt quædam nomina in hoc ordine, quæ he tertiam radicalẽ mutãt in uau holẽ, ut שְׁבוֹ שְׁבוֹאִים achates, תְּאוֹ & in plur. תְּאוֹיִים & תְּאוֹאִים bos ſylueſter, רְיוֹ In plur. רְיוֹאִים uel רְיוֹיִים atramentũ. Multa ſuſcipiũt nun poſt uau holem, ut רָצוֹן uoluntas, יָגוֹן mœror, נִקָּיוֹן innocentia, עָוֹן iniquitas, &c. In his camez mutatur in ſcheua, ut חֲזוֹן הַנָּבִיא uiſio prophetæ.

Aliæ formæ.

צָלִי	pulmentum	שְׁבִי	captiuitas
קָלִי	torrefactio	פְּרִי	fructus
עֱלִי	mortarium	כְּלִי	inſtrumentum
נָקִי	innocens	חֲצִי	medium
רָזִי	macies	אֲרִי	leo

Quæ primam habēt camez ſic mutātur עָנִי pauper, in regimine עֲנִי Cum affixis, עֲנִיו in plurali עֲנִיִּים נְקִיִּים Quę primam uero habēt ſcheua, mutant illud in pauſa in ſegol, ut מֶרִי rebellio, לֶחִי maxilla, & cū affixis פִּרְיוֹ fructus eius, פִּרְיְךָ fructus tuus, פִּרְיִי fructus meus, פִּרְיְכֶם fructus ueſter. Sic חֶצְיוֹ mediū eius, תֶּלְיְךָ pharetra tua, עֶדְיוֹ ornamētū eius. In plur. כֵּלִים כְּלִים כְּלֵיכֶם כְּלֵיהֶם Porrò אֲרִי leo habet אֲרָיִים & אֲרָיוֹת & גְּדִי hœdus, גְּדָיִים Inuenitur etiam in pauſa צְבִי gloria, ſine ſægol. Sic לֶחֱצִי in mediū.

Formæ aliæ nominum quinti ordinis.

צוֹרִי	reſina	גּוֹלָה	captiuitas
חֳרִי	ira	תּוֹעָה	error
דֳּמִי	ſilentium	שׁוֹאָה	deſolatio
יוֹפִי	pulchritudo	עוֹלָה	holocauſtum
חֹלִי	infirmitas	זוֹנָה	meretrix
עֳנִי	paupertas	חוֹמָה	murus.

Prima

Prima forma quę conſtat holem & hirec, cũ affixis mutat holem in ֳ: ut חֳלְיוֹ infirmitas eius, עֲנְיִי paupertas mea. Inuenitur etiã abſolute יְפִי pulchritudo, צְרִי reſina. In plurali חֳלָיִים infirmitates. Altera forma nihil mutat niſi he fœmin. literam in tau.

ALIAE FORMAE NOMINUM QUINTI ORDINIS.

שְׁבוּת	captiuitas	שְׁבִית	captiuitas
כְּסוּת	operimentũ	בְּרִית	pactum
פְּדוּת	redemptio	חֲנִית	lancea

Non mutantur hę duæ formæ, ſed ſimpliciter ſuſcipiunt affixa, ut רְעוּתִי amica mea, בְּרִיתִי pactum meũ. Inuenitur etiã חֲצוֹת mediũ, מְנוֹת numerus, פְּנוֹת reſpectus. In plurali זְנוּתִים fornicationes, רְעוּיוֹת ſodales, חֲנִיתוֹת lanceę, בְּרִיתוֹת fœdera. Eſt & alia forma, quæ deſinit in uth & habet primam camezatam, ut גָּלוּת captiuitas, חָסוּת ſpes, בָּרוּת refectio, & hæc mutant camez in ſcheua. In plurali חֲנוּיוֹת manſiones, à חָנוּת Sic גְּלֻיוֹת captiuitates, חֲזוּיוֹת uiſiones, Item à עֲרוּת in plur. עֲרִיוֹת ornamẽta, & à גָּאוּת ſuperbia fit plur. גֵּאִיוֹת ſuperbiæ.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

גֵּאֶה ſuperbus קָנֶה calamus קָצֶה finis
רֵעֶה ſocius שָׂדֶה ager חָזֶה pectus
מֵעֶה uiſcus קָשֶׁה durus רָזֶה macilentus

Omnia nomina quæ deſinūt in he & ſægol, mutant in regimine ſægol in zere. Forma prima quę primam habet zere ſic facit plurale גֵּאִים רֵעִים Inuenitur etiā גְּאֵיוֹנִים Cū affixis, רֵעַי רְעֵיהֶם רֵעֶיךָ רֵעֲךָ Alia forma quæ conſtat camez & ſęgol habet in regimine שְׂדֵה קְצֵה Cum affixis, שָׂדְךָ שָׂדֵהוּ שָׂדַי In plur. שָׂדִים & שָׂדוֹת קָצִים קָשִׁים Et in regimine שְׂדֵי קְצֵי & cum affixis, שְׂדֵיהֶם שָׂדַי שָׂדָיו שָׂדֶיךָ Itē à נָכֶה fit plur. נְכִים claudi. Habet quoq; פָּנֶה facies hic locū, etiamſi ſingulare eius nō ſit in uſu, in plur. פָּנִים & in duali פָּנַיִם Porrò adiectiua mutant pro fœm. genere ſęgol in camez, ut דָּוֶה infirmus, דָּוָה inſirma, רָזֶה macer, רָזָה macilenta, &c.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

מֵאָה centum שָׁנָה annus הָרָה grauida
פֵּאָה angulus שָׂפָה labium פָּרָה iuuenca
גֵּאָה ſuperbia מָנָה pars אָלָה execratio

Prima forma in regimine ſic habet פְּאַת In plur. מֵאוֹת פֵּאוֹת Cum affixis, פְּאָתוֹ & in plur. פֵּאֹתָיו

Porrò

Porrò סְאָה ſatũ habet in plur. סְאִים & גְוָה cor pus גְוִיּוֹת corpora. Alia forma quæ cõſtat dupli ci camez, non differt à forma דָּבָר niſi quod he fœm. literam mutat in tau raphatũ, ut שָׁנָה in re gimine שְׁנַת cum affixis שְׁנָתוֹ In plur. שָׁנִים & שָׁנוֹת In regimine שְׁנוֹת Sic שָׂפָה labium שְׂפָתְךָ שְׂפָתִי שְׂפַת In plur. שְׂפָתוֹת in regimine שִׂפְתוֹת & שִׂפְתֵי Cũ affixis שִׂפְתוֹתֵיהֶם שְׂפָתֶיךָ שְׂפָתָיו & שִׂפְתֵיהֶם labia eorum, &c.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

צֶפֶת	corona	אָחוֹת	ſoror
שֶׁקֶת	canale	חָמוֹת	ſocrus

Prima forma ſic mutat᷑, צִפְתִי צִפְתוֹ In plu. צְפָתוֹת & in regimine צִפְתוֹת Sic שֶׁקֶת שְׁקָתוֹת Secun da forma ſic, אֲחוֹתִי ſoror mea, אֲחוֹתֵנוּ ſoror no ſtra, אֲחָיוֹת ſorores, in regimine אַחְיוֹת Item חֲמָיוֹת & in regimine חַמְיוֹת ſocrus. Maſculi num uero ſororis eſt, אָח frater, אַחִים fratres, & cum affixis אַחֶיךָ fratres tui, אֶחָי & אַחַי fratres mei, אֶחָיו fratres eius, אָחִיו frater eius, אָחִינוּ אַחֵינוּ אֲחִיהֶם Item אֲחֵיהֶם אַחִי אָחִיךָ Eandem ferè formam habet יָד manus, ut יָדִי יָדְךָ יָדָיו יָדַיִם יָדֵנוּ יֶדְכֶם יָדִי יָדֶךָ יָדְךָ יָדוֹ יָדֵינוּ יְדֵיהֶם In regimine ſingulari יַד & in plurali יְדֵי &c.

Porrò אָב pater, quod huius quoque eſt ordinis, ſic mutatur אֲבִי הָעַמִּים pater populorum. Et cum affixis אֲבִינוּ אָבִיו אָבִיךָ אָבִי אֲבִיתָ אֲבִיכֶם אֲבִיהֶם In plur. אָבוֹת Et in regimine אֲבוֹת Cũ affixis אֲבוֹתֶיךָ אֲבוֹתַי וַאֲבוֹתַי אֲבוֹתֵיכֶם אֲבוֹתֵימוֹ אֲבוֹתָם &c. Inuenitur etiam in regimine ſingulari אֲב ſine iod.

Forma alia nominũ quinti ordinis.

רִי	irrigatio	צִי	nauis	עִי	aceruus
נִי	planctus	הִי	uę	אִי	inſula
כִּי	aduſtio	פִּי	os oris		

Hæc non inueniũtur habere mutationem niſi in plural. num. excepto פִּי Nam dicitur עִיִּים צִיִּים רִיִּים Porrò פִּי eſt conſtructiuum ab ab ſoluto פֶּה recipitq́ affixa in hunc modum פִּיו & פִּיהוּ os eius, פִּי pro פִּיי os meum, פִּיהֶם os eorum פִּינוּ פִּיכֶם In plurali פִּיוֹת & פִּיפִיּוֹת ora, פִּיוֹתֶיךָ פִּיוֹתָיו &c. Item שַׁי munus ſic mutatur, שַׁיְךָ שַׁיוֹ In plurali שַׁיִּים Cum affixis שַׁיַּי שַׁיֶּיךָ שַׁיֵּיהֶם &c. Sic גַּי uallis, גַּיוֹ גַּיְךָ גַּיֵנוּ In plurali גַּיִּים גַּיָּיו גַּיַּי גֵּיֵיהֶם Habet etiam nonnũquam ſuperaditam literã aleph, ut גֵּיא & גַּיְא & גַּיא In plurali גַּאֲיוֹת & גֵּאוֹת

Forma

Forma alia.

עָב crassicies צַו preceptum מָן manna
שָׁל error תָּו signum חַי uiuus
קָו regula גָּג tectum דָּם ſanguis

Quædam ex his inueniuntur mutari. In regimine ſingulari mutaẽ camez in pathah. Cũ affixis, דָּמִי דָּמוֹ דָּמָם דַּמְכֶם In plurali דָּמִים Cæterum גָּג habet in plur. גַּגּוֹת cum dages, & cum affixis in ſing גַּגּוֹ ſicut & à קָו dicitur קַוָּם norma eorum, Pſal. 19.

Alia forma nominum quinti ordinis.

בֵּן filius עֵץ lignum גֵּו corpus
שֵׁם nomen זֵר corona עֵט ſtilus

Hæc nomina habent zere quando proprium habent accentum, at cum iunguntur alijs dictionibus per uirgulam makaph, uertitur zere in ſægol, ut בֶּן־אִמּוֹ filius matris ſuæ. In regimine ſingulari non mutãtur. Affixa in hunc modum ſubduntur: בְּנִי בְּנוֹ בִּנְךָ & בְּנֵךְ Sic שְׁמִי שִׁמְךָ & in pauſa שְׁמָם שְׁמֶךָ Porrò עֵץ lignum cum affixis non mutat zere, ſicut nec גֵּו עֵט זֵר Nam dicitur גֵּוִי corpus meum, Iſa. 50. גֵּוְךָ corpus tuum, עֵצוֹ lignum eius. In plur. עֵצִים ligna, בָּנִים filij שֵׁמוֹת nomina, & in regimine בְּנֵי שְׁמוֹת עֲצֵי

Cum

Cum affixis עציו בניהם בניך שמותיך בניו
שמותיו Nota quod à בן fuerat formādū fœm.
בנה filia, at nun eliditur & he mutaſ in tau, quod
in affixorū ſubiunctione habet dages, ut בת filia,
בתך filia tua, בתי filia mea. In plur. בנות filiæ,
quod eſt regulare, בנותי filię meę, &c.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

צבא exercitus גבא fouea כלא carcer
צמא ſitis פלא miraculū טנא caniſtrū
Prima forma in regim. ſic mutaſ, צבא מלאכים
exercitus angelorū. Cū affixis, צמאי ſitis mea,
צמאך ſitis tua. In plurali צבאות In regimine
צבאות Cū affixis, צבאותיך צבאותם צבאותיו
&c. Altera forma in regimine ſing. non mutaſ.
Cū affixis, פלאי גבאו ſicut בגר in perfectis. Itē
טנאך ſporta tua, ſicut מלך Porrò חטא pecca
tū, retinet primū ſęgol, ut חטאו ſed quod uide-
tur eſſe de forma חלב de qua ſuprà in perfectis.
In plur. חטאים רשאים כלאים & in regim. כלאי
פלאי Cum affixis פלאיכם miracula ueſtra. Inue
nitur etiā חטא & חטאת In regimine חטאת Cū
affixis חטאתי In plur. חטאת peccata. Alia for-
ma, קראת occurſus, in regimine, קראת Cū affi-
xis לקראתך in occurſum tuum. Item alia forma

מלא

מְלֹא plenitudo, מְלֹאֲהּ plenitudo eius.

Aliæ formæ nominum quinti ordinis.

גֹּמֶא iuncus דַּכָּא contritus נָשִׂיא princeps
סֹבֶא potatio קַנָּא zelotes קָרִיא inuitatus
In regimine נְשִׂיא חֲטָא גֹּמֶא Cũ affixis נְשִׂיאוֹ
גֹּמְאוֹ דַכָּאוֹ In plur. נְשִׂיאִים דַּכָּאִים גְּמָאִים Et
ab עֹמֶא inuenitur plur. עֲמָאִים quieſcẽte aleph.
Inuenitur etiam מְרִיא pinguis in ſtatu abſoluto,
& in plur. מְרִיאִם Item alia forma כִּסֵּא ſolium,
cũ dages, abijcit tamen dages in plurali & quan-
do ſubijciuntur affixa, ut כִּסְאֲךָ כִּסְאוֹ & in plur.
כִּסְאוֹתָם כִּסְאוֹת Et fœmininũ מְלֵאת plenitudo,
מְלֵאתִי plenitudo mea, מְלֹאוֹת plenitudines.

DE NOMINIBVS SEXTI ORDINIS.

Habet & hic ordo uarias formas nominũ maſc. & fœminini generis, ut patebit ex infrà notatis exemplis;

מָעוֹז	robur	מֵסַב	circuitus
מָתֹם	perfectio	מֵצַר	anguſtia
מָחוֹל	chorus	מֵצַל	obumbratio

Mutatio primæ formę talis eſt, מָעֻזְּכֶם מָעֻזִּי
מְחוֹלֹת מְחוֹלְנוּ ubi quies ſcribitur loco dages
Inuenitur etiam מְסַךְ in regimine, מָסָךְ tento-
rium,

rium in plurali מְסַבִּים Alia formă ſic mutatur, מְסִבּוֹ מְסִבִּים Item מְצָרִים מְצָרֵי &c.

Aliæ formæ.

מֶשֶׁק	diſcurſus	מֹרֶךְ	teneritudo
מֶכֶס	ſupputatio	מֹעַל	exaltatio

Licet iſtę formę nō inueniantur ſub aliqua mutatione, poſſunt tamen ſecundū formas priores ſic mutari in plur. numerum, מְשַׁקִּים מַרְבִּים Inuenitur etiam מֶשֶׁק מַשֶּׁק & in conſtruct. מַשַּׁק

Aliæ formæ.

מְגִלָּה	uolumen	תְּפִלָּה	oratio
מְגִנָּה	protectio	תְּהִלָּה	laus

Hęc nihil mutant, niſi quod he uertunt in tau raphatum. Quando uero altera non eſt dageſſabilis mutatur hirec in zere, ut מְאֵרָה maledictio, מְגֵרָה ſerra. à גָּרַר ſerrauit.

Aliæ formæ.

תֶּבֶל	confuſio	דִּבָּה	detractio
תֶּמֶס	liquefactio	מִלָּה	dictio

Prima forma quæ conſtat quinq; pūctis, non inuenitur ſub aliqua mutatione. Altera forma ſolū mutat he in tau, ut גִּזָּה גִּזַּת uellus, נִדָּה נִדָּתָהּ menſtruum eius: זִמָּה & in plurali זִמּוֹת cogitationes, Porrò מִלָּה habet in plurali מִלִּים &

& מִלּוֹת ſermones. חִטָּה quoque habet in plur. חִטִּים triticum. Eiuſdem formę eſt גֵּרָה ruminatio. Huc quoq; pertinent סֻכָּה tugurium, חֻקָּה ſtatutum, גֻּלָּה peluis, &c.

Alia forma

תֹּם perfectio קוֹר frigus חֹם calor
עֹז robur עֹל iugum כֹּל omnis

Cum affixis mutatur holem in kybuz ſequēte dages, ut תֻּמִּי perfectio mea, עֻזּוֹ fortitudo eius, עֻלּוֹ iugum eius כֻּלִּי totus ego, כֻּלְּכֶם omnes uos. Item cum ־ׇ: ut עָזִּי robur meum.

Alia forma.

דַּל pauper חַם calidus טַל ros
דַּק tenuis זַךְ purus הַר mons

Hæc nomina promiſcue inueniuntur, aliquādo ſub pathah & aliquando ſub camez. In plur. uero mutant regulariter camez in pathah propter ſequens dages, niſi altera eſſet gutturalis, ut גַּלִּים procellę, גַּנִּים horti, הָרִים mōtes, צָרִים hoſtes. Sic אַתְּ אַפִּי ira mea, עַם עַמִּי populus meus, itē רַב multus, רַבָּה multa.

Alia forma nominum ſexti ordinis.

קֵן nidus חֵץ ſagitta אֵם mater
חֵן gratia קֵץ finis לֵב cor

שֵׁן dens עֵת tempus נֵס ſignum
Hæc nomina habent ſægol quãdo per makaph. alijs adhęrent dictionibus, ut שֶׁן־כֶלַע dens petrę. Cum affixis & in plur. mutant zere in hirec, dageſſaturq́ꝫ altera radicalis, ut קִנִּים nidi חִצְּךָ ſagitta tua, שִׁנַּיִם dentes, עִתּוֹת tempora, לִבּוֹת corda, אִמּוֹת matres, חִצָּיו ſagittæ eius.

FORMAE QVEDAM NOMINUM ſeptimi ordinis.

מַצָּה	contentio	תּוֹרָה	lex
מַסָּה	tentatio	תּוּגָה	mœror
מַכָּה	cedes	מוֹצָא	exitus
מַשָּׂא	onus	מוֹרָא	timor

Prima forma abijcit nun primã radicalem & dageſſat alterã, & mutatur ſic, מַכָּתִי מַכָּה מַכּוֹתֶיךָ מַכּוֹת Sic מַשָּׂא in plur. מַשָּׂאוֹת Inueniuntur etiam ſub hac forma quædã maſculina, ut מַטֶּה baculus, in plur. מַטִּים & מַטּוֹת Sic מַכֶּה plaga & percutiẽs. Item in fœm. מִטָּה lectus ſeu reclinatorium. Inuenitur quoq́ꝫ מַצּוּת contentio. Altera forma mutat iod primã radicalẽ in uau quieſcentem, & quę deſinũt in he ſunt fœminina, mutanturq́ꝫ ut talia, quę autem in aleph exeunt, ſunt maſc. ut מוֹצָאִים מוֹרָאִים Inuenitur etiam

תּוֹשִׁית

תּוּשִׁיָּה firmitas, à יָשַׁח & תּוּפִין coctio, ab אָפָה
In plur. תּוּפִינִים coctiones.

FORMAE QVAEDAM NOMInum octaui ordinis.

גַּנְזַךְ	theſaurus	אַבְנֵט	baltheus
שַׂרְעַף	cogitatio	בַּרְזֶל	ferrum
גַּרְגַּר	granum	פַּרְדֵּס	paradiſus
אַרְגָּז	arca	חַרְמֵשׁ	ſalx

Hęc diſſimiliter faciunt plur. numerum. Nam inuenitur גַּנְזַכִּים theſauri, גַּרְגְּרִים grana, שַׂרְעַפִּים cogitationes, פַּרְדֵּסִים paradiſi, בַּרְזִלִּים ferra cuius tamen ſing. ponitur בַּרְזֶל cum ſægol, ſicut & כַּרְמֶל ſpica plena, גַּרְזֶן ſecuris, בַּרְזִלֵּי גַּרְזִנֵּי Itẽ טִפְסַר habet in plur. טִפְסְרִים duces. Et quæ in hirec deſinunt nullam admittũt mutationem, ut שַׁרְבִיט uirga, כַּרְמִיל coccinum.

Formæ aliæ.

סְפָרַד	hiſpania	כַּפְתּוֹר	ſphærula
סְמָדַר	labruſca	חַרְגֹּל	locuſta
חֲנָמַל	glacies	רַפְסֹד	ratis lignorũ
עֲרָפֶל	caligo	קַרְסֹל	crus
חַלָּמִישׁ	ſilex	חַרְצֹב	uinculum
עֲטַלֵּף	ueſpertilio	גַּלְמוּד	ſterilitas
חֲבַצֶּלֶת	roſa	קַרְדֹּם	bipennis

Quę in primo ordine ſcribuntur, raro inueniun-tur admittere mutationē. A primo uocabulo fit nomen gentile ספרדי Hiſpanus. Et penult. facit plur. עטלפים ueſpertiliōes. Quę uero in ſecūdo ordine ſcribunt̄, ſimpliciter adijciūt affixa & ter-minationem plur. & quædam dageſſant ultimā, ut חרטמים incātatores, חרצבות colligationes כפתרים noduli, &c. Item ברלח habet in plur. ברלחים & cum affixis ברלחי bdelliū meum. Et פלגש concubina, in plurali פלגשים Cum affixis פלגשי &c.

Nomina quinq; literarum.

ארגמן	purpura	צפרדע	rana
אגרטל	phiala	שעטנז	ueſtis mixta

In plur. צפרדעים אגרטלים ארגמנים &c.

Tantum de nominibus.

DE TERTIA

PARTE ORATIONIS, QVAM HEBRAEI מִלָּה uocant,& comprehendit præpoſitiones, aduerbia & coniunctiones.

Catalogus præpoſitionum.

אֶל ad	נֶגֶד coram	עִם cum
עַל ſuper	לִפְנֵי ante	בְּעַד pro
מִן à ab	נֹכַח èregione	תַּחַת pro
אֶת cum	לְעֻמַּת contra	בַּעֲבוּר ꝑpter
בְּלֹא abſq;	לְפִי ſecundum	אֵצֶל iuxta
בִּגְלַל propter	לְמַעַן propter	בֵּין inter
חוּץ extra	סָבִיב per circuitū	אַחַר poſt
עֵבֶר trans	הָלְאָה ultra	לְבַד præter

Ex his multæ ſuſcipiunt affixa in hunc modum. אֶל in affixorum ſubiunctione mutat ſægol in zere per formā nominum pluraliū,ut אֵלַי ad me, אֵלֶיךָ ad te, אֵלָיו ad eum. In ſubiūctione uero הֶם & כֶם mutatur zere in ֲ ut אֲלֵיהֶם ad eos. Idem ſentiēdū de עַל niſi quod pathah mutatur in camez uocem magnā,ut עָלַי ſuper me, עָלָיו ſuper eū: עֲלֵיהֶם ſuper eos. Præpoſitio מִן aliquādo mutat hirec in ſægol,& ſuſcipit iod à fine,ut מִנִּי אֹרַח de ſemita. Aliquādo citra mutationē

tionem ſuſcipit iod in fine, ut מִנִּי אֶרֶץ de terra.

אֵת quãdo eſt præpoſitio ualet idem quod עִם cum, ſuſcipitq́ omnia affixa & mutat ſegol in hi/rec, dageſſaturq́ tau, ut אִתִּי mecum, אִתְּכֶם uo/biſcũ, אִתָּם cum eis. בְּלֹא Hęc præpoſitio nul/la recipit affixa, ſicut nec בְּלִי nec בִּלְתִּי quę idem ſignificant. Idem ſentiendum de זוּלָתִי Eſt tamẽ iod aliquando affixum. בִּגְלַל recipit affixa. ut בִּגְלָלוֹ propter eum, בִּגְלָלְךָ propter te.

חוּץ Non recipit affixa, ſed literas à frõte ſer/uientes, ut מִחוּץ לְחוּץ בְּחוּץ Item he locale, ut חוּצָה foras. עֵבֶר Non recipit affixa ſed lite/ras ſeruiles, ut מֵעֵבֶר &c. נֶגֶד Recipit affixa & literas ſeruiles, ut לְנֶגֶד בְּנֶגֶד Item נֶגְדִּי נֶגְדָּם נֶגְדְּךָ נֶגְדּוֹ &c. לִפְנֵי Hęc præpoſitio recipit omnia affixa ſub forma plur. abſoluti, ut לְפָנַי co/ram me, לְפָנֶיךָ coram te: at הֶם כֶּם accedũt ſub forma conſtructiua, ut לִפְנֵיהֶם ante eos.

נֹכַח Inuenitur cum literis ſeruilibus, ut לְנֹכַח cõ/tra, & cum uno affixo נִכְחוֹ contra ipſum, Exodi 14. ſed quod uidetur eſſe à נֹכַח alia forma.

לְעֻמַּת Ezech. 3. inuenitur cum affixo mem, ut לְעֻמָּתָם contra eos. כְּפִי & לְפִי Non inue/niuntur cum affixis, ſed ſimpliciter prępon̄ũtur nominibus,

nominibus,ut אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ uir ſecundũ miniſteriũ ſuum,Num.7. לְמַעַן Suſcipit omnia affixa,ut לְמַעֲנִי propter me, לְמַעַנְכֶם propter uos. סָבִיב Quando ſuſcipit affixa habet formam plur.maſc.aut fœm. ut סְבִיבָיו per circuitum eius, סְבִיבוֹתֶיךָ & סְבִיבֶיךָ per circuitũ tuũ.

הָלְאָה Non inuenitur cum affixis,ſed cum ל ſeruili litera,ut לְהָלְאָה לְדַמֶּשֶׂק ultra Damaſcũ. Alias plerumq; eſt aduerbium ut מִשָּׁם וְהָלְאָה hinc & ultra,primo Reg.10. עִם Quãdo affixa accedũt,ſuſcipit mem dages,ut עִמִּי mecum, עִמָּנוּ nobiſcum. בְּעַד Affixa ſubiunguntur in hunc modum, בַּעֲדוֹ circa ipſum, בַּעֲדָם circa eos, בַּעֲדֵנוּ circa nos. תַּחַת Duplex pathah pro duplici ſegol, & obid dageſſatur tau quãdo adijciuntur affixa,ut תַּחְתָּיו pro eo, תַּחְתַּנִי ſubter me, תַּחְתַּי pro me, תַּחְתֶּנָּה pro ea, uel loco eius, תַּחְתֶּיךָ ſubter te. בַּעֲבוּר Recipit omnia affixa, ut בַּעֲבוּרִי propter me, בַּעֲבוּרְךָ propter te, בַּעֲבוּרָהּ propter eam. אֵצֶל In affixorum ſubiunctione migrat zere in ſegol, ut אֶצְלִי iuxta me, אֶצְלָם iuxta eos, אֶצְלֵנוּ apud nos.

בֵּין Suſcipit omnia affixa,ut בֵּינִי וּבֵינֶךָ inter me & inter te: בֵּינֵיהֶם inter eos, בֵּינֵינוּ in-

ter nos. Et ſub forma fœm. בֵּינוֹתֵינוּ inter nos.

אַחַר & אַחֲרֵי Sine delectu prępponuntur nominibus, ut אַחֲרֵי מוֹת poſt mortē. Affixa ſubijciuntur in hunc modū, אַחֲרַי poſt me, אַחֲרֶיךָ poſt te, אַחֲרֵיהֶם poſt eos. Et cum præpoſitione mem, מֵאַחֲרָיו de poſt ipſum. Capitur etiam nonnunq̄ aduerbialiter pro poſtquam. לְבַד Cū prępoſitione mem ualet pręter, excepto, ut מִלְּבַד בָּנִים pręter filios. Quādo uero ſubijciūtur affixa ualet ſolū, & dageſſat daleth. Nam radix eius eſt בָּדָד ut לְבַדִּי ſolus ego, לְבַדְּךָ ſolū tu, לְבַדְּכֶם ſolum uos, מִלְּבַדּוֹ præter ipſum.

DE ADVERBIIS.

ADuerbiorum quædam ſunt adiurationis, quædam admirationis, quædam congregationis, quædam comparationis, alia confirmationis, alia demonſtrationis, alia exceptionis, alia interrogationis, alia intenſionis, alia negationis, &c. Subſcribam catalogum ipſorum ut in calamum uenerint,

בֶּאֱמֶת	uere	יוֹתֵר	magis
אִם לֹא	niſi	אוּלָם	utiq;
אַל בַּל	non	אָמְנָם	profecto

לא

לא	neq;	אֲבַל	enimuero
יַחַד	pariter	בְּכֵן	utiq;
יַחְדָו	ſimul	הֲלא	nonne
בְּאֶחָד	unà	אוֹי	ue
מִלְּבַד	excepto	הוֹי	heu
זוּלָתִי	præter	מָה	quàm
מְאֹד	ualde	לָמָּה	quare
עַד מָתַי	uſq;quo	עַל מָה	ut quid
אֵיפֹה	ubi	מֵאַיִן	unde
אָנָה	quo	אַי	ubi
מַדּוּעַ	cur	אַיֵּה	ubi
פֹּה פֹא	hic	שָׁם	ibi
אַיִן אֵין	non	מִשָּׁם	inde
אַחֲרֵי כֵן	poſtea	מְעַט	modicum
כְּמוֹ	ſicut	עַתָּה	nunc
אָז אֲזַי	tunc	הַיּוֹם	hodie
אֶמֶשׁ	heri	אֶתְמוֹל	heri
שִׁלְשׁוֹם	nudiuſtertius	פֶּתַע	ſtatim
תָּמִיד	iugiter	עַד	donec
לִפְעָמִים	aliquando	מָתַי	quando
נָא	quæſo	אָנָּא	obſecro
הֵן	en	הִנֵּה	ecce
אוֹ	uel	אוּלַי	fortaſſis
פֶּן	ne forte	דִּלְמָא	forſan

שֶׁמָּא	forſitan	אֵיהּ	quomodo
אֵיכָה	quomodo	אֵיכָכָה	quomodo
הֵיךְ	qualiter	כַּמָּה	quot
כֹּה	illuc	לוּ לוּא	utinam
כֹּה	ſic	כְּבָר	iam
מָחָר	cras	מָחֳרָת	in craſtinũ
פִּתְאֹום	repente	בֹּקֶר	mane
עֶרֶב	ueſpere		

Ex his aduerbijs paucula ſunt quę recipiũt affixa nempe זוּלָתִי אַיִן כְּמוֹ אַיֵּה הִנֵּה ut זוּלָתְךָ pręter te, אֵינִי non ego, אֵינְךָ non tu, כָּמוֹנִי ſicut ego, כָּמוֹךָ ſicut tu, אַיֶּךָּ ubi tu, הִנְנִי ecce ego, הִנְּךָ ecce tu. Cęterum aduerbia gentilia fiunt ex adiectiuo fœmin. ut אֲרָמִית Syriace, רוֹמִית Rhomane, יְהוּדִית Iudaice, &c.

De Coniunctionibus.

Habent Hebręi unã coniunctionem copulatiuã, qua & frequentiſſime utũtur, nempe uau, de qua litera ſuprà in elementario nõnihil diximus. Sunt & alię quędam paucę, ut אֲבָל ſed, אוֹ uel, aut. כִּי quoniam, quia, ergo, לְמַעַן quatenus, אִם ſi, אַף עַל פִּי tãetſi, quãuis, יַעַן eò, propterea, &c. Hęc qñ coniunctiue accipiunt non admittunt affixa.

Hęc de tertia parte orationis.

De

DE ABBRE-
VIATVRIS HEBRAICIS.

PRo puro hebraiſmo intelligẽdo hęc quę hic de abbreuiaturis adijcimus nõ ſunt neceſſaria, ſed propter com mẽtaria & Rabinorũ ſcripta nõ ſunt omittẽda. In ſacris enim 24. libris piaculum eſſet unam ſubtrahere literam, niſi fortaſſis in ſacro nomine dei, quod Hebręi plerumq; honoris gratia corrupte ſcribunt, puta יְהֹוָר aut יְיָ pro יְהֹוָה putãtes ſacro nomini integre ſcripto illuſionem fieri, ſi codex non omnibus modis mũde tractet᷑. Vocant autem Iudęi ueras abbreuiaturas רָאשֵׁי תֵּיבוֹת id eſt, capita ſeu initia dictionũ. Dico ueras, quia ſolent & in alijs dictionibus plerumq; ultimam truncare literam, & penultimam ſignare una uirgula ſupra erecta, ut אנשי' pro אֲנָשִׁים uiri, מלכ' pro מַלְכָּה regina, ארצו' pro אֲרָצוֹת terrę. Et de his nulla eſt difficultas. Nam litera reiecta facile in memoriam reuocabitur ex tenore ſententię, ut מתחילה עד סו' à principio uſque ad finem, סו' pro סות Sic מער' עד בקר à ueſpera uſque mane, ubi בקר indicat מער' non accipiendum

piendū pro מערל aut מערך ſed pro מערב Ex tenore inquam ſententię litera eſſentialis abiecta deprehenditur. Literę uero ſeruiles aut ſuperadditę ex uocis diſpoſitione cognoſcuntur, ut oſtendimus de אנשי׳. At ueræ abbreuiaturæ ſunt, in quibus ſingulę literę ſingulas deſignāt dictiones. Et hæc proprie uocantur רָאשֵׁי תֵּיבוֹת id eſt, capita dictionum. Nam uſurpantur duntaxat initiales literę pro hoc officio. Et inter iſtas quędā ſunt communes, quibus ſcilicet ſcriptores ubiq; utuntur, alię ſunt priuatę, quorum uſus duntaxat eſt in priuatis locis, qualis eſt כלח pſalmis 118. & 137 ubi uſus eius eſt frequens, pro כי לעולם חסדו Sic Elias Leuites in libro Cantici, ubi multa ſcribit de חָטַף קָמֵץ ſępe uocem illā breuiter in hūc modū ח״ק deſignat. In alio libro neſciretur quid iſta abbreuiatura deſignaret. At communes abbreuiaturę ſunt, quę ubiq; locorū in uſum ueniūt, quales ſunt ר״ל id eſt, רוֹצֶה לוֹמַר uult dicere, ע״ה id eſt, עָלָיו הַשָּׁלוֹם ſuper ipſum pax, ſiue qui eſt in pace. Signantur etiam plerumq; literę, pro literis aut numeris captę, duabus uirgulis, ut cū א״ pro aleph litera aut pro numero unitatis capit: ſic quoq; nomina punctorū & literarum

Veræ abbreuiaturæ.

& uocabula

& uocabula barbara ſignantur duplici uirgula, ut סאלינא׳׳ Et הולם חירס item אלת בית גימל ſalina, קרשטוש Chriſtus, &c. De his ſatis fuerit monuiſſe lectorem, iam ordine alphabetico ſigna bimus abbreuiaturas communiores cum explicatione earum.

א

Aleph ſimplex primo idem ſignificat quod אחר unus uel אחת ut א׳ בפה וא׳ בלב Vnum in ore & aliud in corde. Alio modo ualet אמר dixit, & tūc nonnunquā adijcit̃ mem, ut ואמ׳ Et dixit. Porro א״א primo ſignificat אמן אמן amen amē: deinde אדוני אבי dominus meus, pater meus. Et ſic Dauid kimhi ſæpe uſurpat in commentarijs א״א ז״ל פירש Dominus pater meus bonæ memoriæ expoſuit. Tertio capit̃ pro אי אפשר id eſt, impoſſibile: ut א״א לחשיג כבוד יי׳ Impoſſibile eſt ut apprehēdas gloriam dei. Item א״אכ idem eſt, quod אלא אם כן niſi quod ſit.

אב״ה

אמר ברוך הוא Dixit bn̄dictus ipſe, id eſt, deus.

אד״עה

אמר דוד עליו השלום Dixit Dauid qui eſt in pace, Sic

ce.Sic אאע״ה Dixit Abraham,qui eſt in pace.

אה״

אֲמַר הַפָּסוּק Dixit uerſus,ſcilicet biblicus.
Capitur etiā pro אפילו הכי etiamnum,adhuc.

אח״כ

אַחַר כֵּן uel אַחַר כַּךְ poſtea,deinde.

אחז״ל

אָמְרוּ חֲכָמִים זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Dixerūt ſapientes quorum memoria eſt in benedictione.

אי״

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל Terra Iſraël. Et cum literis ſeruilibus, באי״ in terra Iſraël, לאי״ ad terram Iſraël,

אי״ה

אִם יַעֲזֹר יְיָ Si iuuerit dominus.

אכ״

אִם כֵּן Si ita,ergo,igitur,nota illationis.

אכ״יר

אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן Amen,fiat ſic ad placitum.

אל״

אָמַר לוֹ uel אָמַר לָהֶם Dixit ei uel eis.

אמ״ה

אָמַר יְיָ uel אָמַר הַשֵּׁם dixit dominus deus;

אמ״ר

אָמַר רַבִּי Dixit magiſter ſeu rabbi.

אעג

אע״ג

אַף עַל גַּב Tametſi, quamuis.

אע״נע

אַבֶן עֶזְרָא נוחו עֵדֶן Aben Ezra (nomen eſt cuiuſdam docti rabi) cuius quies ſit paradiſus. Inuenitur etiam ſæpe לְדַעַת א״ע id eſt, iuxta opinionem Aben Ezra.

אע״פ

אַף עַל פִּי Licet, quamuis. Adijcitur aliquando caph in fine pro כֵּן ut אע״פכ quamuis ita ſit.

אפש׳

Valet אֶפְשָׁר Poſſibile eſt, ſed nō eſt raſe teboth, ſicut nec אפ׳ pro אֶפֶס nihil, quum in his ſolum ultima tollatur litera.

א״ר

אָמַר רַב uel אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ Dixit rabi, uel dixerunt magiſtri noſtri.

אר״יבל

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לֵוִי Dixit rabi Iehoſua filius Leui.

אשע״ה

אָמַר שְׁלֹמֹה עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dixit Salomo, pax ſuper eum.

ואת״

וְאִם תֹּאמַר Et ſi dicas, uel obijcias.

באֹת בֹּש

Hic primum beth eſt ſeruile. Intelligimus autem per את בש conuerſionem alphabeti, quando ſcilicet aleph capitur pro tau & ecōuerſo, beth pro ſchin & econtra, gimel pro res, &c, ut Ierem, 51. שֵׁשַׁךְ pro בָּבֶל

//

בא

בֵּית אָב uel בֵּית אָבִי domus patris mei.

בֹּב

בְּבַיִת in domo, & in conſtructione בְּבֵית

בד̂

בֵּית דִּין Domus iudicij, conſiſtorium.

בדא̂

אֲמוּרִים בְּמָה דְבָרִים Quibus uel qualibus uerbis dicta ſunt.

בגה̂

בִּגְבוּרַת יְיָ Cum auxilio uel fortitudine domini.

בדה̂

בְּדִבְרֵי הַיָּמִים In uerbis dierū, id eſt, in Paralippomenon libro.

בה̂

בֵּיאוּר הַמִּלָּה Declaratio ſeu expoſitio dictionis. Item idē quod בֵּית הַכְּנֶסֶת ſynagoga, ſchola, locus,

ſa, locus ubi congregetio populi cōuenit. Itē בֵּית
הִלֵּל familia Hillel, uiri ſcilicet cuiuſdā celebris.
Itē בֵּית הַמִּקְדָּשׁ domus ſanctuarij. Capitur etiā
pro בְּעֶזְרַת הָאֵל auxilio dei.

חבק׳ר

בַּר הַקֹּדֶשׁ רַבִּי Filius ſanctitatis, rabbi.

חבח׳

הַבַּעֲלֵי חַיִּים Habentia uitam, animalia.

ב׳ר

בָּשָׂר וְדָם Caro & ſanguis, mortalis homo. In
eodem ſignificato ſcribitur בו׳ר

בי׳

בַּיִת Domus, cum ſimplici uirgula.

במ׳ש

בְּמִלּוֹת שׁוֹנוֹת Cum dictionibus uarijs. Hac ab
breuiatura frequentiſſime utitur Dauid kimhi in
commentarijs ſuper prophetas.

בנ׳לך

בָּרוּךְ נוֹתֵן לְיָעֵף כֹּחַ Benedictus qui dat laſſo
uirtutem. Scribitur hic uerſiculus Iſaię quadra-
geſimo, & ſolent eum Hebræi ſcribere in fine li-
brorum.

ב׳עת

בְּעֶזְרַת הָאֵל Cum auxilio dei.

בע'הז

בְּעִנְיָין הַזֶּה In negocio iſto.

ב'ר

בְּרֵאשִׁית רַבָּה Geneſis magna. Eſt liber quidam ſcriptus ſuper Geneſim.

ב'רזל

בְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה In ſermone magiſtrorum noſtrorū, quorum memoria in benedictione eſt.

ב'ש

בֵּית שַׁמַּאי Domus ſeu familia Samai. Fuit hic Samai uir celebris apud Iudęos.

ג

Scribitur & 'גזי' & ualet מִגְּזֵירַת ex ordinatione ſeu decreto. Sic בג'רה idem quod בגזירת האל ex diſpoſitione & fato dei.

ג'כ

גַּם כֵּן Etiam ſic, quin &, ſimiliter.

ג'ע

גַּן עֵדֶן Hortus uoluptatis, paradiſus. Capitur etiam pro גִּלּוּי עֲרָיוֹת denudatione uerendorū.

מג'ש

מִגִּרְסַת שְׁמוּאֵל Ex doctrina Samuelis.

//

ד״א

דָּבָר אַחֵר Verbum aliud, expoſitio alia.

ד״ה

דִּבְרֵי הַיָּמִים Verba dierum, liber Paralipp.

ודל

וְדַי לַמֵּבִין Satis eſt intelligenti.

ד״מ

דֶּרֶךְ מָשָׁל Via parabolę, per modum ſimilitudinis.

ד״עה

דָּוִד עָלָיו הַשָּׁלוֹם Dauid, ſuper eum pax.

ד״ת

דִּבְרֵי תוֹרָה Verba legis, ſubaudi, Moſaicæ.

//

חחד

הַיְינוּ הַךְ דְּאָמְרִינַן Iuxta quod diximus. Aliq̃n idem eſt quod הוּא הַדָּבָר Hęc eſt res ipſa.

ח״ח

הוּא הַדִּין Hoc iudicium. Simplex uero he ſignificat יְיָ dominum, uel הָאֵל deum.

חא״ע

חֶחָכָם אָבֶן עֶזְרָא Sapiens Aben Ezra.

חב״ה

הקדוש ברוך הוא Sanctus benedictus ipſe.

חב״עח

הבעלי חיים Habētia uitam, animalia. idem חב״ח

הו׳

הוא ille. Sic הי׳ pro היא ipſa. Et הכ״ב pro הכבד graue, oneroſum.

הי״לל

היה לו לומר Fuerat ei dicendum.

ה״מ

הנה מלים Iſti ſermones ſeu uerba.

הכ״רא

היה מה דאמר Iuxta illud quod dixit.

הנב׳

Idem ſignificat quod הנביא propheta

הנ״ל

הנזכר למעלה Commemoratum eſt ſuprà.

הנ״ר

Idem eſt quod הנדיב רבי Ingenuus ſeu liberalis magiſter.

ה״ק

הקדוש Sanctus, ipſe ſanctus deus.

הש״י

השם יתעלה Exaltetur deus. Item השם יתברך

Deus ſit benedictus. Sic loquũtur de deo cum il-lius mentionem faciunt. De uiris uero ſanctis dicunt, עָלָיו הַשָּׁלוֹם Qui eſt in pace. Et de alijs uiris, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה memoria eius ſit in benedictione.

וגו'

Et aliquando ſcribitur 'וגרמ Cuius integrum eſt וְגוֹמֵר & cętera, quando ſcilicet uerſus aliquis reſcinditur & nõ integre profertur, ſubiũgitur 'וגו quod proprie ſignificat, & perſice.

וה״ה

וְהַיְינוּ הַךְ Et hoc eſt illud. Sic dicunt הַיְינוּ ipſum eſt, וְהַיְינוּ quod eſt.

וי״ל

וְיֵשׁ לוֹמַר Et eſt dicendũ. Sic reſpondent quum obiectum argumentum ſoluere contendunt.

וי״מ

וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים Et ſunt exponentes.

וי״א

וְיֵשׁ אוֹמְרִים Et ſunt dicentes, hoc eſt, ſunt qui in hunc modum ſentiunt & loquuntur.

וי״ת

וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם Ionathan uero interpretatus eſt.

ובו'

וכו'

וכולי & וכלי Et reliqua, & cætera.

ולר'

ולמבין די Intelligenti autem ſatis eſt.

ובת'י

וכן יונתן תרגם Et ſic Ionathan interpretatus (eſt.

ול'

ולמד Et docuit, ולו' idem quod ולומר Et dicendum.

וצ'ע

וצריך עיון Indiget autem conſideratione.

//

ז

זמן במה Quando, quo tempore.

ז'ל

זה לשונו Hæc lingua eius, id eſt, gloſſa uel interpretatio eius. Valet etiam idem quod זכרונו לברכה memoria eius ſit in benedictiōe. Et in plurali זכרונם memoria eorum ſit in benedictione.

וצ'ל

זכר צדקה לו Memoria iuſticiæ ſit ei.

וז'ש

וזה שאמר Et hoc eſt quod dicit. Et quando ſubiungitur he ז'שה ualet זה שאמר הכתוב אמו הפסוק

חַמָּסוּס Hoc eſt quod dicit ſcriptura uel uerſus biblicus.

// חו״ר

חַס וְשָׁלוֹם Parce & pax. Sic loquūtur cum mentionem faciunt alicuius rei abſurdæ, ut מִינִים יַחְשְׁבוּ ה״ר שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת Hęretici opinantur, abſit & pax ſit, duo eſſe principia ſeu potentias diuinas.

חז״ל

חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Sapientes noſtri, quorũ memoria eſt in benedictione.

וח״לב

חֵרֶם לְזָרִים בְּנָחָשׁ Anathema ſeu prohibitio ſit, alienis iuxta ſerpentem. Hac forma utuntur cum aliquem excommunicant.

// י״א

יְיָ אֱלֹהִים Dominus deus. Capitur etiam pro יֵשׁ אוֹמְרִים Sunt qui dicunt.

י״ת

יוֹם הַכִּפּוּרִים Dies expiationũ. De quo in libro צְרוֹר הַמּוֹר ſic ſcribitur: בית אנשים ונשים וקטנים חייבים להיות בבית הכנסת ויש תהוו ארצרת ו׳ פעמים

י״ט

יוֹם טוֹב Dies bonus. Vocãt antem dies bonos, ſolennitates quas habent per annum prḝter ſabbatum, quas alio nomine מוֹעֲדִים uocant.

י״מ

יֵשׁ מְפָרְשִׁים Sũt qui exponũt uel interpretanť.

י״צ

יִשְׁמְרֵהוּ צוּרֵנוּ Cuſtodiat eũ creator noſter. Sic. יצ״ו eſt idem qď ישמרהו צורי וגואלי Cuſtodiat eum formator meus atq; redemptor meus,

יר״ה

יָרוּם רוֹם הוֹדוֹ Exaltetur ſublimitas magnificẽtiḝ eius. Sic loquuntur de principibus & ſublimibus uiris.

ית״

יוֹנָתָן תִּרְגֵּם Ionathan interpretatus eſt. Capitur etiam aliquando pro יִתְעַלֶּה exaltetur, & ſic loquuntur de deo. Idem ית״ע cum ain.

י״ש

יִמַּח שְׁמוֹ Deleatur nomen eius. Sed יש״ר capitur pro ישראל

ב״ב

כָּל בָּךְ Tantum, adeò. Et וכ״ב eſt idem quod וְכָל בְּרָבָן Et omnia iſta.

כ״א

כִּי אִם Niſi,ſed.Item idem quod כִּי אֲשֶׁר Quandounũ. Sed'באש eſt idem quod בַּאֲשֶׁר quemadmodum.

כ״ג

כֹּהֵן גָּדוֹל Sacerdos magnus,põtiſex. Item idem quod כְּגוֹן ſicut.

כר״א

כְּמַה דְאַתְּ אוֹמֵר Secundum quod tu dicis. Alĳ ſic interpretantũr, כְּמוֹ דְאוֹמֵר ſecundum id quod ait.

כד״

כְּמוֹ דְאָמַר Sicut dixit. Capitur etiam interdum pro כָּל דָּבָר Omne uerbum.

כה״א

כֵּן הוּא אָמַר Sic ipſe dixit.

כה״ג

כְּהַאי גַּוְונָא Quemadmodum,ad inſtar.

כ״ז

כָּל זֶה Totum iſtud,omnia iſta.

כ״ל

כְּלוֹמַר Quaſi dicat. Scribitur etiam aliqñ 'כלו

כמ״ש

כְּמוֹ שֶׁאָמַר Secundum quod dixit.

כ״ש

כַּל שֶׁכֵּן Quanto magis. Et cũ aleph כש״א idem quod כְּשֶׁאָמַרְתָּ Secundum quod dixiſti.

כ״ת

כָּתוּב Scriptum eſt, uel כְּתָב ſcriptura.

ל״א

לָשׁוֹן אַחֵר Lingua alia, expoſitio alia. Item capitur pro לשון אַשְׁכְּנַז lingua Germanica.

לא״י

לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל Ad terram Iſraël.

לה״ר

לְמַה הַדָּבָר דּוֹמֶה Cui rei ſimile eſt.

לז״א

לְזֶה אָמַר Propterea dixit, Ob id ait.

לי״ש

לְיִשְׂרָאֵל Iſraëli. Additur etiam nonnunquã res.

ולכ״א

וְלָכֵן אָמַר Et propterea dicit, Ob id ait.

לנ״

לְכָךְ נֶאֱמַר Idcirco dictum eſt, uel dicitur. Item ולנ״ eſt idem quod וְלִי נִרְאֶה Et mihi uidetur.

לס״ת

לְסֵפֶר תּוֹרָה Libro legis, uidelicet Moſaicę.

לעש

לעש

לְעֶרֶב שַׁבָּת Ad ueſperam ſabbati.

//

ממ

מִכָּל מָקוֹם Nihilominus, omnino. Iudęi germanice interpretátur, aber dennest. Inuenitur quoque מִמִּי pro יְיָ מִסִּפּוּרֵי מִלְחֲמוֹת de narrationibus ſeu hiſtorijs preliorum domini.

מ״א

מִשְׁקָל אַחֵר Pondus aliud, forma alia. Significat etiam librum aliquem qui uocatur מִדְרַשׁ אַגָּדָה id eſt, homilia collectionis. Item eſt idem quod מִכָּל אֶחָד de unoquoq;, de ſingulis.

מ״ד

מַן דְּאָמַר Quiſquis dixit: magis chaldaicũ q̃ Hebraicũ. Et cum aleph מ״דא idem quod מָה דְאַתְּ אוֹמֵר Id quod tu dicis.

מ״ה

מְאוֹרַת הַגּוֹלָה Lumẽ captiuitatis Sic uocãt quendam rabinum Gerſchom nomine, qui anathema imprecatus eſt aperiẽti alienas literas. Vnde literas ſigillatas ab extra ſic ſignant: וְאָסוּר לְזָרִים בְּחֶרֶם ר״ג מה״ג Prohibitum ſit alienis ſub anatheмate rabi Gerſchom, qui lumen eſt captiuitatis.

מ'ט

מַן טַעֲמָא &Hebraice מַה טַּעַם Quę ratio.

מ'ל

מְנָה לַן Vnde nobis: more Chaldaico.

מלת'

מַלְכוּת הַרִשְׁעָה Regnum impietatis. Sic uocant regnum Macedonicum ſeu Gręcorum.

מל'הד

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה Exemplum, cui rei aſſimilatur.

מנ'ל

מְנָא לַן Vnde nobis Chaldaice.

כמ'ר

כְּמוֹ מָרִי כְּמוֹ מוֹרֶה רַבִּי Sicut docet rabbi, uel רַבִּי Sicut dominus rabbi.

מק'

מִקְרָא קֹדֶשׁ ſolennitas ſeu conuocatio celebris.

מרע'ה

מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Moſes magiſter noſter pax ſuper eum. Porrò מר' capitur pro מָרַת domina.

משק'

מִשְׁקָל Menſura, pondus, modus.

מ'ת

מַתַּן תּוֹרָה Datio legis, ב'מת in datione legis.

//

בא

נֻסְחָא אַחֲרֵת Codex alius. Et cum una uirgula 'בא capitur pro נֶאֱמַר dicitur, 'שנא quod uel ſicut dicitur.

נ֗ל

נִרְאֶה לִי Videtur mihi. Item idem quod הַנִּזְכַּר לְמַעְלָה Memoratũ eſt ſupra, ſicut & הנ֗ז capitur pro הַנִּזְכַּר memoratum eſt.

נמ֗

נַפְקָא מִנַּהּ Sequitur inde. Chaldaicum.

נ֗נ

נִינְוֵה Niniue, ciuitas Aſſyriæ.

נע֗

נוּחוֹ עֵדֶן Requies eius ſit paradiſus. Sic defuncto rum recordantur.

נר֗

נִרְאָה Videtur, putatur.

//

סא

סֵפֶר אַחֵר Liber alius, בס֗א In libro alio;

ס֗ל

סְבָרָא לֵית Opinatur ille, opinio illius eſt.

סק֗

סָלְקָא רַעְיָךְ Aſcendit in mentem tuam.

סֹם

סוֹת פָּסוּק Finis uerſus,ſcilicet biblici.Et סו capitur pro סוֹת fine.

סֹת

סֵפֶר תּוֹרָה Liber legis.Capitur etiam quandoq; pro סוֹת תֵּיבוֹת fine dictionum.

עאכו

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה Vnum ex tot & tot. Vt לא רָצָה לְדַבֵּר הַשֶּׁקֶר עאכו Noluit loqui falſitatē, etiam nec unum ex multis.

עֹא

עִנְיָן אַחֵר Res alia,negocium aliud,ſignificatio alia.

עֹג

עַל גַּב מִזְבֵּחַ In ſuperficie altaris.

עֹד

עַל דֶּרֶךְ Per modū,iuxta uiam,

עֹדֹמ

עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל Per modū parabolę ſiue exēpli.

עֹה

עָלָיו הַשָּׁלוֹם Super eum pax. Significat etiā aliquā idem qđ עִנְיָן הַזֶּה Res iſta, negociū iſtud. Item nōnunq̄ capit̄ pro עוֹלָם הַזֶּה id eſt,mundo iſto, ut תַּעֲנוּגֵי העה״ז uoluptates huius mundi.

ש

עז׳

עֲבוֹדָה זָרָה Cultus alienus,cultura idolorum.

ע״י

על יְדֵי Per manus,per,mediante. Et cũ adiectione mem ע״מ idest, על יְדֵי מוּקְדָם Per manus primum uenientis.

עכ׳

עַד כָּאן Hactenus,hucuſq;. Inde עכ״פ idem qđ על כָּאן פֵּירוּשׁוֹ Hactenus expoſitio eius. Facit etiam interdum עַל כֵּן ideo,idcirco.

עכ״ז

עִם כָּל זֶה Cum toto iſto,omni iſto modo.

עכ״ל

עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ Hucuſq; expoſitio eius.

עמ׳

עַל מִשְׁקַל Iuxta pondus,ſecũdum formã. Item idem quod עַל מְנָת hac conditione. Capitur & tertio pro עָוֶל מְשׁוּקָץ falſario deteſtando.

ע״ש

עִם שָׁלוֹם Cum pace,uel cum ſalute.

עמ״י עש״ו

Integer uerſiculus pſal. 103. deſignat hac abbreuiatura,nẽpe עֶזְרִי מֵעִם יְיָ עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ Auxilium meum à domino,factore cœli & terrę.

ע״פ

עַל פִּי Iuxta iudicium uel ſententiam. Item iuxta interpretationem ſeu declarationem.

ע״צ

עַל צַד Secundum latus, ex parte, per.

ע״ש

עֶרֶב שַׁבָּת Veſpera ſabbati. Valet etiã idẽ quod עַל שׁוּם eo ꝙ, ob id. & idem qđ עַיֵּן שָׁם uide ibi.

//

פא

פֵּירוּשׁ אַחֵר Expoſitio ſeu interpretatio alia. Itẽ פי׳ accipitur pro פֵּירוּשׁ commentario.

פ״ק

פֶּרֶק קַמָּא Caput primũ. In Thalmud ſic loquũtur;

פר״שי

פֵּירוּשׁ רַבֵּינוּ שְׁלֹמֹה יַרְחִיי Expoſitio magiſtri noſtri Salomonis Iarhij.

//

וצ״ע

וְצָרִיךְ עִיּוּן Et opus eſt aduertentia. Sic צ״עב capitur pro צָרִיךְ עִיּוּן בְּשׁוֹרֶשׁ Opus eſt ſcrutinio pro fundamento.

צ״ל

צָרִיךְ לוֹמַר Neceſſe eſt ut dicas.

//

קק

קְהִלַּת קוֹדֶשׁ Eccleſia ſancta, cōgregatio ſancta.

ק״ו

קַל וְחוֹמֶר Facile & difficile, leue & graue. Capiūt autem plerumq; pro argumēto à minore ad maius.

ק״ל

קַיָּמָה לָן Eſt confirmatio nobis. Item ſimplex ק׳ capitur pro קָשָׁה quæſtione difficili.

ק״ש

קְרִיאַת שְׁמַע Lectio, Audi. Sic loquuntur de ſexto cap. Deut. in quo habetur, Audi Iſraël, dominus deus tuus unus eſt.

ר׳

רַבִּי Rabbi, uel ut alij uolunt רִבִּי ribbi, magiſter. Iudæi moderni ſcribunt contra omnem grammaticam רְבִּי dageſſato beth poſt ſcheua mobile. Itē quando adijcitur aleph רא׳ facit ראשׁ caput.

ר״ד

רִבּוֹן דְעָלְמָא Dominus mūdi: more Chaldaico.

רד״ת

רַבִּי דָוִד פֵּירוּשׁ Rabbi Dauid expoſitio.

רא'בע

רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן עֶזְרָא Rabbi Abrahā filius Ezra.

רה'

רֹאשׁ הַשָּׁנָה Caput ſeu initium anni. Item idem quod רְשׁוּת הָרַבִּים licentia multorum.

רז'ל

רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה Rabbini noſtri, quorum memoria in benedictione eſt.

ר'ל

רוֹצֶה לוֹמַר Vult dicere, & in prima perſona, uolo dicere. Sic loquuntur cum aliquid exponunt, ubi nos ſolemus dicere, id eſt.

רי'בל

רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי Rabbi Iehoſua filius Leui.

רלב'ג

רַבִּי לֵוִי בֶּן גֵּרְשֹׁם Rabbi Leui filius Gerſom.

רע'ה

רַבֵּינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם Doctor noſter qui eſt in pace, ſic loquuntur de Moſe.

ר'שי

רַבִּי שְׁלֹמֹה יַרְחִי Rabbi Salomon Iarhij.

ר'ת

רֹאשׁ תֵּיבוֹת uel רָאשֵׁי תֵּיבוֹת Capita ſeu initia dictionum. Sic uocant abbreuiaturas.

שבר

//

ש״ב

שבית דין Cum ſuerit uel quando eſt domus iudicij, ſcilicet ſiet hoc uel iſtud.

ש״ד

שפיכות דמים Effuſio ſanguinum.

ש״י

שיהא Quod ſit quod erit. Item idem q̃d שיחיה qui uiuat.

ש״נ

שנאמר Quod dicitur. Idem שנא׳

ש״מ

שמע מינה Audis hinc, uel auditum eſt ab ea:

ש״צ

שליח צבור Nuncius communitatis.

שצ״ם הנכל

שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה
Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius
Luna.

ש״ל

שרוצה לומר Qui uult dicere.

ש״ת

שתחיה Quę uiuat. Sic loquunť de muliere uiua.

//

ת״א

תרגום אחר Interpretatio ſeu expoſitio alia.

ת״ח

תַּלְמִידֵי חֲכָמִים Diſcipuli ſapientum.

ת״י

תַּרְגּוּם יְרוּשַׁלְמִי Thargum Ieroſolymitanum. Capitur quoq; interdũ pro תַּרְגּוּם יוֹנָתָן tranſlatione Ionathæ.

ת״כ

תּוֹרַת כּוֹהֲנִים Lex ſacerdotum, directorium.

ת״ל

תַּלְמוּד לוֹמַר Doctrina dicendo, uel diſcas ad diſcendum, uel ſcriptura dicit. Capitur etiam ali quando pro תְּהִלָּה לְאֵל id eſt, laus deo, ut אֲנוּ עוֹמְדִים ת״ל בְּמַעֲמָד טוֹב Stamus, laus deo, in ſtatu bono.

תנב״עא

תְּהִיֶה נַפְשׁוֹ בְּגַן עֵדֶן אָמֵן Sit anima eius in horto uoluptatis, amen. Sic plerumq; claudunt Hebræi epitaphia ſua.

הנצב״ח

תְּהִי נַפְשׁוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים Sit anima eius ligata in faſciculo uitæ.

ת״ר

תְּנוּ רַבָּנָן Docuerunt magiſtri noſtri. Chal.

Finiunt abbreuiaturæ.

DE ACCENTIBVS HEBRAICIS.

NOn habent Hebręi accentus neq; utũtur eiſdẽ niſi in ſacris uiginti quatuor libris. Et hi quidem tam ignoti ſunt illis, ut nihil ferè ſciant de eis, niſi quod ſacerdotes eorum iuxta illorum ſignationem lectiones ſabbatinas cantillant. Vnde notandum, Hebręos triplicem habere accentum, grammaticum, rhetoricum & muſicum. Grammaticum uocant טעם *Accẽtus grammaticus.* guſtũ, nam eum cuiuslibet dictionis prolatio requirit, quo uox reſonet eminẽtior. Rhetoricum *Rhetoricus.* uocãt מתגא retinaculum ſeu frenum, quo dictio ornate pronunciatur. Porrò muſicum appellant *Muſicus.* נגינא id eſt, harmoniã, nam per eum dictiones quadam modulatione proferuntur. Grammatici accentus non habẽt aliquam propriam figuram uel ſignum in Biblia, ſed eorum loco ſucceſſerũt accentus muſici. Vnde ubicunq; in dictione uideris ſyllabam aliquam tropo muſico ſignatam, ibi grammaticum accentum ſcias habere locum. Et ſatis quidẽ eſſet, ſi ille ſola erecta uirgula infrà uel ſuprà ſignata, exprimeretur, niſi Muſicorum can

tillatio acceſſiſſet. Oſtendimus autem ſupra in fine uerborũ, quando accẽtus ſibi uendicet locũ in ultima aut in penultima, idq; per omnes ordines, modos & perſonas uerborum. Iam oſtẽdam ſuccinctis regulis, quando accentus cadat in ultimam aut penultimam ſyllabam nominum.

REGVLA.

IN diſſyllabis quum utraq; punctatur cum camez, aut prima cum ſcheua & ſecunda cum camez, zere, uel ſegol, manet accẽtus in ultima, ut שׁוֹמֵר custos, שְׁכֶם humerus, זְאֵב lupus, דָּבָר uerbum, קְרָב prælium, גְּבַר uir. Idem iudicium eſt de his, אִכָּר agricola, תֵּבֵל orbis, הֵיכָל palatiũ, כָּבֵד grauis, גַּנָּב fur, עִוֵּר cœcus. Quando uero utraque pũctatur cum ſegol, aut prima cum ſegol, & ſecunda cũ pathah, aut prima cum zere, ſecunda cum ſegol aut pathah, cadit accentus in primam, ut עֵשֶׂב herba, מֵצַח frõs, צֶדֶק iuſticia, שֶׁבַע ſeptem Manet proinde accentus in eo ſitu, quãdo uox ob terminum aut diſtinctionem ſententię in aliam migrat uocem, ut אָרֶץ in pauſa pro אֶרֶץ terra. Item accentus ferè ſemper cadit in ultimam, quando intra uocabuli radicem recipitur uau litera, ut שׁוֹפָר tuba אֵבֶל deuoratus,

noratus, חֲמוֹר, גִּבּוֹר fortis, גְּבוּל terminus, חֲמוֹר aſinus. Item quando ultima dictionis eſt iod aut he fœm. litera, accentus cadit in ult. ut

שְׁבִיעִי ſeptimus בְּהֵמָה iumentum
מִצְרִי Aegyptius חָכְמָה ſapientia
שְׁלֹשָׁה tres אַהֲבָה dilectio

Fœminina uero exeūtia in tau pręcedente ſęgol, habent accentū in penult. ut שִׁבֹּלֶת ſpica, אַדֶּרֶת pallium, כַּפֹּרֶת propiciatoriū. Quę uero in uth, ith, on aut ſuperadditum nun deſinunt, habēt accentum in ult. ut מַלְכוּת regnum, רֵאשִׁית initium, זִכָּרוֹן memoria, קָרְבָּן oblatio. Idem ſentiendum de his quę habent iod inter duas poſteriores radicales, ut צַדִּיק iuſtus, בָּצִיר uindemia. Et quę quatuor conſtant radicalibus literis, ut צֶלְצֶל cymbalum, רְוָיָה irrigatio.

Porro literæ hęemanthicæ ſignant accentum in ultima dictionis, niſi ipſa dictio deſinat in tau & ſægol, tunc cadit in penult. ut מִזְמוֹר pſalmus, מַתָּן donum. מַרְאֶה uiſio, מִשְׁפָּט iudicium, תַּנְחוּמָה conſolatio, מַאֲכֶלֶת enſis.

Vbi accentus ſignandi in nominibus habentibus affixa.

Hic una regula eſt notāda, nempe quod in omnibus nominibus ſing. & plur. numeri, habentibus

affixa, accẽtus ſignandus eſt in ult. ſeu in ipſo affixo, ut דְּבָרִים uerba, דְּבַרְכֶם uerbũ ueſtrũ, דְּבָרָם uerbũ eorũ, דִּבְרֵיהֶם uerba eorũ, דְּבָרוֹ uerbum eius. Excipiuntur hęc affixa דְּבָרֵנוּ uerbum noſtrũ, דְּבָרֵינוּ uerba noſtra, דְּבָרָיתַ uerba eius, דְּבָרֶיךָ uerba tua, פְּנֵימוֹ facies eorũ, ubi accentus cadit in penult.

De ſitu accentuum in conſignificatiuis.

Accentus in cõſignificatiuis fermè ſemp cadit in ultimã, ut אֲנִי ego, אַתָּה tu. Excipiunt אֶבֶן לָמָּה אֵלֶּה הֵמָּה אֶפֶס אָנָּה & pauca alia, in quibus accentus eſt millel, id eſt, cadit in penult. Eũ enim accentus ſitũ uocãt Hebręi chaldaico uocabulo
Quid millel & milra. מִלְּעֵיל id eſt, ſupra, & ultimũ locũ מִלְּרַע id eſt, infra. Quod nõ eſt intelligendũ, infra uel ſupra literã, ſed infra referendũ eſt ad finẽ dictionis, & ſupra ad penultimã eius ſyllabã, ſiue accẽtus ſcribatur ſupra literam ſiue infra. De uerborũ accentibus ſupra ſcripſimus ante initium nominum.

DE ACCENTV RHETORICO.

De hoc accẽtu Iohannes Capnion in hũc modũ ſcribit: Verſatur accẽtus rhetoricus circa dictiões, ornatus & ſuauitatis gratia, cõducẽs ad hoc ut ſciatur

ut ſciatur quę ſyllabę lōgę uel breues ueniāt pro ducendę. Vnde ab Hebręis מתג id eſt, retinaculum uocatur. Eſt enim artificioſa ſpiritus retētio. Debet namq; diſtincte ac ornate, ſiue loquēdo ſiue legendo ſyllaba longa produci, & uox ipſa aliquanto retineri. Quidam appellant eum מאריך productorē, alij געיא mugitum. Signať autē hic accentus ſeu retinaculū per uirgulam, ſignatam ad literam producēdam. De qua Elias ſic ſcribit:

באשר מגיעין על לחיי הסוס מתג להושיר בו
הליכת הסוס כן הקו הזה נקרא מתג להושיר בו
הקריאה ולהנעימה בטעמים ומאחרים ארך
נגינת הטעמי׳ שלא יבאו מהרה ויהרסו מקום
מצבם על כן הם באים תמיד קודם הטעמים
בתנועה אשר בראש התיבה או באמצע
אבל בתנועה האחרונה לא יבא מתג לעולם

Senſus eſt: Sicut adhibent mandibulæ equi frenum quo dirigatur inceſſus equi, ita uirgula iſta ueluti frenum dirigit lectionem & ornatam reddit eam per accētus, retinetq; tonum eorū ne uelociter proferantur & ſubuertatur locus firmitatis eorum. Vnde & uirgulę מתגים ponunť ſemper ante accētus ſub prima dictiōis uoce aut ſub media ſed nunquam ſub ultima. Eſt etiam peculia

re huic uirgulę, ut diſtinctionem faciat inter radices in literis communicantes, ut לֹא יִשְׁנוּ אִם לֹא יָרֵיעוּ Prouerb. 4. ubi mętheg ſub iod oſtendit literā radicalem eſſe iod, radicemq́ dictionis eſſe יָשֵׁן & non שֵׁנָה Idem iudicium eſt de וַיִּרְאוּ ubi uirgula repreſentat iod primam radicalē. Nam radix eſt יָרֵא & non רָאָה Et hic repetenda ſunt quæ ſupra de uocibus magnis & paruis ſcripſimus. Sūt autem uoces magnę, camez, holem, ſchurec, zere, & iod hirec. Et his in omni lectione earum eſt quędam tardatio, niſi accentus ad dictionē acceſſerit, ut שָׁמַר custodiuit, ubi שָׁ non eſt producenda propter accētum grammaticum immediate ſequentem. Sin mediate ille accentus à uoce longa deſtiterit, ad eandem ſyllabā lōgam quandoq; ponitur retinaculum, ad indicandum quod eius prolatio eſt aliquantulum producēda, ut וְשָׁמַרְתָּ ubi accentus proprius in תָּ mediate diſtat à ſyllaba longa שָׁ ideo uirgula tarditatis ſignatur ad שָׁ Sic hic וּבֵרַכְתָּ permittit accentus in ultima tertiam ante ſe produci. Hic uero אוֹמֵר nō permittit. Quemadmodum autem longæ ſyllabæ in oratione ſunt producendę, niſi obſtet exceptio, ita breues ſunt corripiendæ, ut

שָׁמַיִם media breui, niſi proxime ſequantur lite-
rę gutturales, tūc enim breuis quę pręcedit, pro-
ferēdo extēdit, ut יֶאֱסֹף cōgregabit, יַעֲשֶׂה fa-
ciet, ubi accētus grāmat. eſt in ult. & rhetoricus
in prima. De hac re aduerte ſequentes regulas.

Prima regula.

Nulla principalis ſyllaba, quę cū uoce magna ſcri-
bitur, proxime ante ſcheua, eſt corripienda. Per
principalem intellige eam, quę eſt prima ſubſtan-
tialis, ut שָׁמְרוּ פִּינְחָס שׁוֹמְרִים יֵצְאוּ
Idem eſt iudicium de ſyllaba principali quam im-
mediate ſequitur litera duplicata, quarum prima
ſcribitur cum ſcheua, ut צִלְלוּ
Secunda: Syllaba tertia ante accentum gramma-
ticum nunquam corripitur per hateph, ut בְּעַנְןְ
אַבְרָהָם יִשְׂרָאֵל אֲנִבִי, Hec & eius ſimilia, nō pa-
tiuntur in principali ſyllaba productionis notam,
quantumlibet poſt eam ſequatur in tertia ſyllaba
grammaticus accentus. Et hęc regula etiam ueri-
tatem habet in duabus dictionibus, quarum prior
eſt מַעֲשֵׂה id eſt, in conſtructione ſequentis conti-
nuatiua, ut יִקַּח־לוֹ Idem eſt iudicium de his &
eis ſimilibus exēplis, מִשְׁנֵה־בֵּסֶת יִסְלַח־לָךְ ubi
poſt priorē dictionem ſequitur dictio encletica,

 hoc

hoc eſt, monoſyllaba, aut alia quæ acuitur in prima, cóntinuata per makaph, id eſt, habens ſe ut recta ad regentẽ. In tali enim caſu, reijcitur prioris accentus in ſequentem encleticam.

Tertia: Literæ miniſteriales primariæ præcedentes unam ex his dictionibus, חיות & חיורת patiuntur retinaculum, ut וַיְחִי אֶחְיֶה יִחְיֶה

Quarta: Literæ בכלם prępoſitę dictionibus à ſeruili litera incipientib. & quarũ prima radicalis eſt gutturalis, ſignant cũ retinaculo, ut לְמַעֲשֵׂר

Quinta: Omnis litera primaria præpoſita gutturali, patitur retinaculũ, ut לַאֲנָשִׁים חֲחֲכָמִים

Sexta: Prima ſyllaba non habet productionis notam, ſi eam ſequatur dages, ut חַטָּאתִי Secus ſi per interuallum ſequatur, ut מֵחַטָּאת

Septima: Syllaba pręcedens punctũ ־ֲ uel ־ֱ habet retinaculum, ut יַעֲקֹב

Octaua: Literæ accidentales præcedentes in adorationis uerbo, recipiunt retinaculum, ut ו וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ

Nona: Litera he quum ut quęſitiuum uel admiratiuũ ſignum pręponitur dictionibus, aut quum iungitur pręſenti tempori coniugationis grauis uel hiphil, ſolet habere retinaculum, ut הֶעָוֹר אביכם

הַֽמְדַבֵּר Viuit ne adhuc pater ueſter? אֲבִיכֶם חָי
Loquens, ubi etiam mem liquide profertur.
Elias addit he הַֽיְרִיעָה facitq́ diſcrimem tale inter ipſum & he quæſitiuũ. Nam he הַֽיְרִיעָה habet retinaculũ in latere ſiniſtro, ut הַֽמְבַסֶּרֶת ſed he quæſitiua litera habet uirgulam illam in latere dextro, ut הֲֽמְבַסֶּרֶת num operit? Ratio huius diuerſi ſitus eſt, quod' metheg he haiediæ eſt loco dages, & metheg he quæſitiui eſt loco ſcheua:
Decima: Dictio habens accẽtum in prima, conſtructa cum ſequente per makaph, extendit primam per retinaculum, ut מֶֽלֶךְ־מִצְרָיִם Exodi primo.
Vndecima: Coniunctio uau ante iod literam fut. plerumq; habet retinaculum, niſi uerbum defectiuum deſinat in literam gutturalem, tũc enim non eſt capax retinaculi, ut וְֽהוֹבַתִּי וַיַּעַשׂ
Duodecima: Dictio מַֽה uel מָֽה quando unitur cum ſequenti incipiente ab una illarum אחע recipit retinaculum.
Decimatertia: Dictiones paruæ in quibus eſt iod in medio uel in fine, & continuantur cũ ſequenti per makaph, recipiũt retinaculum, ut אֵֽין בִּֽי אִֽישׁ שְׁתַּיִם שְׁנֵֽה

Decima

Decimaquarta: Vau in fine dictionis, quæ per makaph cōtinuatur ad ſequentem, recipit extenſionis notam, ut אֹו־מֶלֶךְ

Decimaquinta: Nomen tetragrāmaton, quum continuatur ad ſequens per makaph, ſuſcipit retinaculum, ut יְהוָֹה־אֱלֹהֶיךָ

Decimaſexta: Zere & holē in fine dictionis continuatiuæ per makaph ſuſcipit retinaculum, ut בְּעֵינֵי־יְהוָֹה In oculis domini.

Decimaſeptima: Quando dictioni gutturali incipienti præficitur una harum ſeruiliū ב כ מ recipit in principio retinaculum, ut מֵהַר de monte, בְּעֵת in tempore.

Decimaoctaua: Omnis litera retinaculo ſignata habens ante ſe ſyllabam cum litera ſeruili, facit eandem ſeruilem ſyllabam produci, ut לְמַחֲנֶה

Decimanona: Quando à principio poſt punctū ſcheua ſequitur mox una gutturalium, patitur litera ſcheuata retinaculum, ut כְּהַרְרֵי אֱלֹהִים Sicut montes dei. Et uocatur tale ſcheua, quod ſcilicet ſequitur litera gutturalis, שְׁוָא חַגְעִיָה id eſt, ſcheua hiatus uel mugitus.

ELIAS Vertitur nonnunquā מֶתֶג in accentū miniſterialem, coueniuntq́; in una dictione rex & miniſter,

miniſter, zakeph ſcilicet caton & munah, ut ר וְשָׁמַרְתָּ וְהַעֲצִים Sic quando cadma & azla in unam dictionem ueniũt, mutatur retinaculum in cadma, ut וַהֲבִיאוֹתִים וַיָּאר Itẽ conſtat ex grãmatica, quod ſcheua illud quod uenit poſt uocẽ magnã ſit mobile, & ob id ſemper adijcit illi uoci magnæ retinaculũ, ut יְבוּלֶךָ פִּינְחָס שׁוֹפְטִים אָמְרוּ Interdum iſta uirgula etiã adijcit uocibus paruis quando ſtant loco uocum magnarum, ut גַּב לְךָ יִשְׁמְרֵךְ Et nõnũquam mętheg mutatur in munah, pręſertim quando ſequit zakeph katon, ut בִּרְכַת Item ante literas gutturales hatephatas ſemper ponitur mętheg, ſiue uox illa ſit parua ſiue magna, ut וְשָׁאֲלַת מֵאָנוּ יַעֲבוֹר Idẽ iudiciũ eſt de his exemplis הִקְרַב וְזָהָב בְּעֶגְנֵי בְּחָרְבָם צְלָלַת Item aliquãdo ueniunt in una dictione duo mętheg, ut הַבְּנַעֲנִי הַנַּעֲרָה & nonnunq̃ unum mutatur in miniſtrum, ut וַיְבָרְכֵם Inueniuntur quoq; dictiones quędam in quibus tria retinacula ſcribuntur. Sunt autem retinacula in triplici genere, quędã uocãtur primaria, quæ ſcilicet primam occupãt uocẽ, alia gutturalia, nempe quę ob gutturalem literam hatephatã ſignantur, & quędam regalia, quæ propter uoces magnas ſignantur.

De גַּעְיָא Elias ſic ſcribit. Non ſunt idem גַּעְיָא & מֶתֶג quoniã metheg tunc ſolum uocatur mugitus quando ſcribitur iuxta ſcheua, illic enim lector mugitu quodam retinet uocem ſuã, ſcribendaq́; eſt uirgula ad dexteram ſcheua. Porrò prolatio eius ante literas gutturales, conformatur uocali literę gut. ut תְּחִי tihi, רְעִי Et qñ ponit̃ ante Iod, migrat lectio ſcheua in hirec, ut וְיֵדְעוּ uijedeu, בְּיַד bijad. Ante reliquas uero literas habet expreſſionẽ pathah, ut לְבַב lafaf, וְנָשׁוּבָה uanaſchuſa. Regula: Omne ſcheua mugiens, ubicumq; in biblia inuenitur, legitur ut patha, exceptis his locis ubi ipſum mox ſequit̃ litera gutturalis aut iod litera.

De uirgula מַקַּף

Ponitur hęc uirgula ſuperne inter dictiões easq́; ſic coniungit, ut quaſi unam ex eis efficiat. Nam habent duntaxat unum accentum. Sonat autem מַקַּף idem quod סִבּוּב conuerſionem ſeu connexionem. Quidam uocant eam סָמוּךְ ſuſtentationem. Suſtentantur enim in ea uirgula duę dictiones. Vſus eius ut in plurimum eſt in dictionibus paruis, quę adherẽt maioribus, ut גַּם־אִשָּׁה

item

item אַךְ־הַפַּעַם ſic עִם־אֱלֹהִים Vbi notandum quod articulus אֶת ferè ſemp habet ſęgol & makaph: quando autem proprium habet accētum punctatur cum zere. Idem iudicium eſt de יֵשׁ & בֵּן & de quibuſdam nominibus, ut ſunt בֵּן שֵׁם לֵב Sic quando plurale conſtructiuum maſ. cum makaph alteri iungitur dictioni mutatur zere in ſægol. Item dictio כֹּל cum accentu proprio habet holem, cum makaph uero habet camez hatuph. Inter duo uerba nūquam inuenitur makaph, ſed inter nomen & uerbum, inter duo nomina, inter duas dictiones conſignificatiuas, inter conſignificatiuam & nomen, inuenitur. Item in uerbis deſinentibus in futuro in zere, propter makaph mutatur zere in ſægol, ut וַיִּתֶּן־לְךָ ſic וַיִּנְטֶשׁ־לוֹ Et quę in holem deſinunt, propter makaph mutant illud in camez hatuph, ut גְּבָר־נָא ſic יִשְׁמָר־דַּעַת

In quinto tamen ordine holem non mutatur, ut לַעֲשׂוֹת־לוֹ cuius ratio eſt quod tau non eſt eſſentiale, & uau eſt plenum.

Tantum de accentu rhetorico.

DE ACCENTV MVSICO.

MVſicum accentum Hebręi uocant נְגִינָה: hoc eſt, melodiam, & gręco uocabulo tropum. Vtũtur enim eo pro notis cantionũ ſuarũ, ſurrogaturq́ in locum grammatici accentus. Requirit autem omnis dictio unum accentum, excepta dictione cõſtructiua, quę per makaph ſequẽti dictioni contigua eſt. Talis enim cum ſequẽti, quaſi una dictio eſt, ideo proprio non eget accentu. Ex muſicis accentibus quidã dicuntur reges, qui ſcilicet ſermonem diſtinguunt, & ad rectam intelligentiam quoslibet ſentẽtię uerſus ordinãt. Alij uero qui regem præcedunt aut ſequuntur, miniſtri uocantur. Dominantur autem reges in omnibus Biblię libris, pręterquã in Iob, Prouerbijs & Pſalterio. Ponit autem Elias numerum accentuũ triginta, diuiditq́ eos in tres partes. Quatuordecim enim ex eis uocantur reges, qui imperium habẽt & diſtinctionem faciunt inter rem & rem. Vndecim uero uocantur miniſtri regum, qui regẽ comitãtur abſq; pauſa. Et quinq; neq; reges appellantur, neque miniſtri.

REGVM NOMINA.

תביר	אתנח
טפחא	זרקא
רביע	זקף קטון
יתיב	זקף גדול
משטא	גרש
לגרמיה	גרשים
פזר	תלישת

Miniſtrorum nomina.

מירכא פשוטה	מהפך	מונח	קדמא
מרכא כפולה	תרסא	עלוי	מכרבל
מאיילא	דרגא	ירח	בן יומו

Neq; reges neq; miniſtri.

סילוק סגול פסיק קרני פרה שלשלת

Hi nouiſſimi quinq; non reputantur inter miniſtros, quia pauſant inter literas יהוא & literas בגר כפת ſicut reges, neq; tamē regiū geſtāt nomen, nam ſchalſchælæth non inuenitur in Biblia niſi ſeptem uicibus, & karne para non inuenitur niſi decies & ſepties: reges autem inueniūtur centies aut millies. Sægol quoq; nō numeratur inter reges, eo quod nunquam inuenitur niſi poſt zarka, quaſi miniſterio eius addictus. Sed & peſic ob hāc cauſam regio priuatur honore, quod nun-

quam ponatur niſi habeat ſecũ unũ ex miniſtris. Siluc eijcitur è numero regum, quod ſolum ad ſinem ſententię ſit aſtrictus. Etſi dixeris, eadem ratione athnah arceri à numero regum, dicẽdum, illum non cuilibet uerſui addictum, cũ multi ſint biblici uerſus in quibus athnah non mediat. Sunt tamen multi grãmatici, qui hos quinq; accentus annumerãt regibus, & illi numerãt decem & nouem reges, ſicut & Iudęi Germani auferũt ab undecim miniſtris hos tres, meaiela, Ilui & mechar bel. Verũ de his ſigillatim pauſo poſt dicemus. Notandum pręterea triginta memoratos accentus duntaxat in 21. biblicis libris inueniri, in Iob uero, Prouerbijs & Pſalterio nõ omnes inueniuntur ob uerſiculorum breuitatẽ. Poterat quidem officiũ accentuum, quod in grammatica habent tribus aut quatuor figuris exprimi, ſed quia muſica acceſſit & modulatio quædam, qua Iudęi biblicas lectiones in ſynagogis cantillant, multiplicatus eſt numerus figurarum accentuum, incertum tamẽ quo autore, niſi quod multi putãt puncta uocalia & notulas accentuum ab eiſdem magiſtris inuenta. De qua re ſuprà quoq; diſputatũ eſt. Elias putat bibliam diſtinctam fuiſſe accentibus

Accẽtuum multiplices figuræ.

bus

bus, antequam pũcta uocalia acceſſerũt, id quod probat ex mutatiõe quorundam punctorũ, quæ in ſoph paſuc & athnah aliter ſcribuntur quàm in curſu orationis, ut אֶרֶץ & אָֽרֶץ Sic שָׁמְרוּ & שָׁמָֽרוּ Et אֲבַלְתִּי atq; אֲבָֽלְתִּי Primũ eñ ſignauerũt integras ſententias & clauſerũt illas accentu qui uocatur ſoph paſuc, ſubieceruntq; duo talia : magna puncta, deinde ſtatuerunt mediam pauſam in uerſiculo, quam אֶתְנַח id eſt, quietem appellauerunt, à principio uero ſententię uſq; ad mediam pauſam, & à pauſa uſq; ad finem ſententię interſeruerunt reges, ſecundum quod uiſum fuit ſubdiſtinctiones facere. Vbi maior diſtinctio fuit facienda, ibi digniorem ſeu ſortiorem poſuerunt regem, & ubi minor pauſa fuit faciẽda, illuc debiliorem ordinauerũt regem. Et quando uerſiculus ſuccinctus fuit, nõ poſuerũt in eo athnah, ſed tiphcha tantum & ſoph paſuc, cum quibuſdam miniſtris, ut וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר ubi יְיָ habet regem tiphcha, & præcedit miniſter mercha, ſoph paſuc uero habet miniſtrum propriũ, aliud ſcilicet mercha. Qđ ſi uerſiculus omnino ſuccinctus fuerit, nõ cadũt in ipſum niſi mercha, tiphcha & ſoph paſuc, ut בְּנֵי דָן חֻשִׁים

Quomodo Biblia diſtincta fuit.

Sin

Sin longus fuerit, cadunt in ipſum athnah, & duo tiphcha, unū ante athnah & alterū ante ſoph paſuc, ut בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ Si adhuc prolixior fuerit, una, duabus aut tribus dictionibus, cadūt in ipſum zakeph uel paſta uel Thebir aut ſimiles reges cū miniſtris ipſorum. Quod ſi uerſus omnino prolixus fuerit, cadūt in ipſum unus aut duo aut tres reges magni, quales ſunt paſer aut zarka & ſimiles, quidam ante athnah & quidam poſt. Nec ratio dari poteſt, cur iſte pręcedat & iſte ſequatur, cum ita placuerit magiſtris accentuum. Aut ſi ipſi certa ratione in hoc uſi ſunt, nobis non eſt illa ratio manifeſta. Notandum prӕterea, quod in nullo uerſu in quo non eſt athnah, inuenitur aliquis rex magnus, ſed tiphcha in eo inuenitur. Sciendum & hoc quod accentus nunq̄ ponitur ad literam ſcheuatā, niſi ſcheua ſoluatur in uocalē ſicut fieri ſolet in pauſis.

Regula grammaticalis.

Decem & nouem reges habēt unam & eandem uirtutem in pauſando inter literas יֶהוּא & literas בֶּגֶד כֶּפֶת hoc eſt, derogāt ex ęquo regulę יֶהוּא Inter rem uero & rem faciunt differentes pauſas, inter quas maxima eſt ſoph paſuc, deinde athnah,

athnah, deinde zakeph, deinde thebir, deinde tiphcha, deinde zarka, deinde paſer, deinde karne para, ſchalſchęlet & thelíſa. Notandũ pręterea quod nullus rex eſt, qui nõ habeat unum aut alterũ miniſtrum, exceptis zakeph gadol, iethib & ſchalſchęlet, qui nunq̃ admittũt miniſtrũ. Alij quoq; reges q admittunt miniſtros, interdũ ſunt ſine miniſtris, pręſertim cum ponuntur ab initio paſuc aut poſt athnah. Item omnes reges ueniũt ab initio uerſuum, excepto ſolo ſęgol & ſoph paſuc. Nũquam autem inuenitur miniſter ſine rege, nec inuenitur miniſter loco regis aut ecõtra excepto munah, quod interdum pręcedit legarme tãquam rex, & ſchalſchęleth interdũ regnat & aliquando miniſtrat. De numero miniſtrantiũ regibus, hęc accipe. Tres memorati accẽtus zakeph gadol, iethib & ſchalſchęleth nullũ ferunt regem. Soph paſuc unũ admittit. At zakeph caton, legarme, athnah & tiphcha duos admittũt. Rebia uero tres ſuſtinet, & zarka atq; thebir quatuor: thelíſa aũt & gęres quinq;, & paſta atq; paſer ſex. Tot ſępe inueniuntur miniſtri abſq; inter medio rege. Sunt etiam tres reges, nempe zarka, paſta & ſęgol, qui geminatim ſuper unam ue

niunt dictionẽ. Idem iudiciũ eſt de miniſtro thalſa. Notandũ & hoc quod quidã miniſtri peculiariter ſeruiũt proprijs dominis, ut mahpach non ſeruit niſi regi paſta, & Iærah beniomo non ſeruit niſi regi karne para. Itẽ Darga non miniſtrat niſi his duob. regibus, thebir & rebia. Sic mercha ſeruit duntaxat regibus tiphcha & ſoph paſuc.

De מוּנַח primo miniſtro

Vocatur & hic miniſter alio nomine שׁוֹפָר יָשָׁר או שׁוֹפָר הוֹלֵךְ id eſt, tuba recta uel tuba incedẽs, ſeruitq; omnibus regibus, exceptis ſoph paſuc, tiphcha & ſchalſcheleth. Replicatur aũt nõ nunquã unum poſt aliud, ita quod in quibuſdã locis quinq; munah ſeſe cõſequuntur, miniſtrantes regibus theliſa & geres. Inueniunt etiam ſex munah ſeruire his regibus, paſta & paſer.

De עִלּוּי

Hic accẽtus non differt à munach, niſi cũ præcedit athnah uel zarka tũc appellãt eum Ilui. Sic qñ præcedit regem zakeph & ſignantur in litera ſecunda, uocatur quoq; Ilui. Secus ſi ſignetur in litera prima, tunc enim appellatur mecharbel.

De מְכַרְבֵּל

Non differt figura huius accentus à munach, uocaturq;

caturq́ tūc munach mecharbel quādo ſcribitur ante zakeph & ſignatur in litera prima.

De מַהְפָּךְ

Hic accentus alio nomine uocatur שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ id eſt, tuba inuerſa, & non ſeruit niſi regi paſta.

De דַּרְגָּא

Sonat darga gradum ſcalę, & quidā uocant eum שׁוֹפָר גַּלְגַּל cornu rotę, ſeruitq́ duobus regibus, nempe thebir & rebia. Sed & duo miniſtri ſeruiunt ei, uidelicet kadma & munah. Seruit & ipſe miniſtro munah, & in quatuordecim locis ſeruit merchæ duplicatæ.

De תְּלִישָׁא קְטַנָּה

Vocatur hic תְּלִשָׁא & תַּרְסָא & ſeruit accentui אַזְלָא qui & גֵּרֵשׁ alio nomine uocatur, id'q́ tum quando poſt ipſum ſequitur cadma. Sequitur aūt ſemper poſt thelíſa paruū accentus cadma. Veniunt etiam duo thelíſa ſuper una dictione, ut patet Geneſis 37.

De קַדְמָא

Ponitur hic accentus ſupra dictionē, & eſt uirgula e medio dictionis cōſurgens & aſcendens à dextra ad ſiniſtrā, quam quidā uocant azla. Iudęi tamen Germani uocant eū azla regē, alij aūt uocāt eum גֵּרֵשׁ uel טֶרֶס Habes infra in טֶרֶס quo-

modo differũt. Porrò accẽtus cadma ſeruit quatuor miniſtris, nempe mahpach, darga, munach & mercha. Miniſtrat etiam tribus regibus, ſcilicet zarka, azla & thebir.

De מֵירְכָא

Eſt Mercha uirgula ſub litera, deſcendens à dextra ad ſiniſtram, ſoletq́ miniſtrare duobus regibus tiphcha & ſoph paſuc. Exemplum habes Geneſis 1. in primo uerſu. Seruit etiam, licet raro, accentui zarka & quandoq́ duo ſibi inuicem ſuccedunt. Item geminatur interdum, & tunc uocatur תְּרֵין חוּטְרִין præceditq́ miniſter darga.

De יָרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ

Vocatur hic accentus luna diei ſui, id eſt, unius diei, ob figurã ſemicirculi quam habet. Vocatur & alio nomine גַּלְגַּל & non ſeruit niſi accentui karne para.

De מְאַיְּלָא

Hic accentus habet formam tiphcha & non ponitur niſi cũ athnah aut ſoph paſuc, aut tiphcha, ut וַיֵּצֵא נֹחַ Gen. 9. in fine.

DE REGIBVS ET PRImo de זַרְקָא

Hic accentus nunquam eſt ſine miniſtro quando

ſequitur

ſequitur initium ſententiæ aut uenit poſt rebia. Tūc enim habet unum ex his quatuor miniſtris, munah, ilui, theliſa ketanna, & cadma. Sunt tamen hic multæ exceptiones, quando ſcilicet ante eum ueniunt duo munahim, uel tres miniſtri aut plures, &c.

De רְבִיעַ

Scribitur hic accentus ſupra literam, idq́ in medio, non ad latus ſicut holem, & habet duos miniſtros, munah atq́ darga, aliquando ſeparatim & interdum cōiunctim. Venit etiam quinq́ uicibus munah in eandem cum rebia dictionē, ut תַּעֲבֹר Interdum à principio uerſus eſt ſine miniſtro.

De פַּשְׁטָא

Inter ſex miniſtros quos habet hic rex, pręcipui ſunt mahpah & mercha. Quando enim intercedit ſyllaba una aut plures, pręcedit mahpach, ut מוֹרִיעַ זֶרַע Sin nulla ſyllaba interſit, eſt mercha ut יֵרַע שׁוֹר סוֹגְחוֹ De reliqs miniſtris dat hęc regula: Quādo uenit miniſter ante thalſa, is erit munah, poſt uero ſequitur cadma, & poſt hunc mahpach uel mercha, & poſt iſtū paſta. Poſt paſta uerò ſequitur plerūq́ zakeph caton, interdū rebia, Veniunt etiā interdum ſuper una dictione

duo paſtin qñ ſcilicet exigit accentum millel, & tunc alterum paſta ſcribitur in fine, ut פֶּסַח &c.

De יְתִיב

Hic accẽtus nõ uenit niſi ante puncta in monoſyllabis aut in alijs dictionibus quę ſunt millel, unde & cornu præpoſitiuum uocatur, uenitq́ue poſt ipſum zakeph.

De זָקֵף קָטוֹן

Huic regi peculiariter miniſtrat munah. Scribitur tamen nonnunquã à principio uerſus ſine miniſtro, ſimiliter poſt paſta, uenitq́ abſq́ miniſtro. Quandoq́ inueniuntur duo zakeph in duabus dictionibus mox ſeſe cõſequentibus, ſed ſæpius intercedit munah inter ea. Inuenitur etiã in quibuſdam dictiõibus triſyllabis cum uirgula ſuper primam erecta, ut חֲבַשֵּׁר Idem iudiciũ eſt de dictione per makaph adhęrente, ut אַבְנֵי־שֹׁהַם Et quidam uocant hanc uirgulã מַוִּית dicẽtes eam poni loco מֶתֶג ſeu retinaculi, ſicut & munah aliquando uenit loco retinaculi, ut חָאֲנָשִׁים &c.

De זָקֵף גָּדוֹל

Cõprehendit̃ iſte accẽtus ſub zakeph catõ & nõ habet miniſtrũ uenitq́ ſemp poſt ipſum tiphcha, interpoſito tamen nonnunquã zakeph caton. Inuenitur

uenitur etiã aliquãdo poſt ipſum iethib: item the
bir quãdoq; locat̃ inter ipſum & tiphcha. Sequi-
tur & in quibuſdã locis zakeph gadol poſt aliud
zakeph gadol. De תְּבִיר

Exigit hic rex ante ſe miniſtrum darga ſi interſint
duę uoces. Sin una dũtaxat mediet uox, pręcedit
mercha, ut וַיָּבֹא מֹשֶׁה & וַיָּלֶן הָעָם Excipiũtur
tamen quędã loca. Et quando duo pręcedunt mi
niſtri, primus eſt munah & ſecundus darga. Sin
tres pręcedãt, primus eſt thalſa, ſecũdus cadma
& tertius darga. Pręcedit etiã aliqñ quartus mu
nah. Poſt thebir uero ſemper ſequitur tiphcha.

De טִפְחָא

Aliqui uocãt hunc accentũ טַרְחָא Miniſter eius
eſt plerũq; mercha ſimplex & aliquando duplica
tum. Nec unquã inuenit̃ tiphcha quin ſequatur
athnah uel ſoph paſuc. Sed nec ullus uerſus inue
nitur, quin in eo ſit accẽtus tipcha. Et quando in
uno uerſu duo ſunt athnah, ſunt & duo tipcha in
eo, unum ante athnah & alterũ ante ſoph paſuc.

De אַתְנָח

Habet athnah duos miniſtros, munah ſcilicet q̃
Ilui uocat̃, & geminatur aliquando ante athnah.
Deſignat autem iſte accentus medietatẽ uerſus,
etiam

etiam ſi non raro ponatur mox poſt initium uerſus aut haud longe à ſine. Inuenitur etiam aliquã do in prima uerſus dictione. In ſuccinctis uerſiculis loco athnah ponitur tiphcha.

De פָּזֵר

Miniſtrat huic regi aliquando unus & aliquãdo duo munah, nec inuenit̃ ſine eo niſi quãdo ab initio paſuc uel mox poſt athnah inuenit̃. Geminatur autem interdũ aut triplicatur aut quadruplicatur, &c. uenitq́; poſt ipſum non raro thalſa & poſt thalſa cadma. Sequitur etiam quandoq; thelíſa gedola.

De תְּלִישָׁא גְדוֹלָה

Thelíſa paruum ſignat̃ in fine dictionis, magnum uero, quod eſt rex, habet locum in prima dictionis litera, miniſtratq́; ei munah unum uel duo uel tria uſq; ſex. Præcedit etiam aliquando paſer, & inueniũt̃ ſemel duo thelíſa mox ſeſe cõſequẽtia.

De טֶרֶס

Vocatur hic accẽtus alio nomine גֵּרֶשׁ aſcẽditq́; in medio dictiõis à ſiniſtra ad dextram. Quidam uocant eũ אַזְלָא At uirgula à dextra ad ſiniſtram aſcendens uocatur קַדְמָא Iudęi Germani uocãt has uirgulas ˋˊ cadma azla, faciuntq́; tale diſcri-
men

men inter azla & geres. Quando ante geres ponitur miniſter cadma, ut וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים uocatur geres illud azla. Quãdo autẽ nullum cadma præcedit uocatur geres & non azla, וַיֹּאמֶר Seruit ergo ei cadma miniſter, idq́; tunc quãdo miniſter ille ſignandus eſt in ſecunda litera. Sin in prima ſignandus fuerit, miniſtrabit ei munah, ut תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת Sunt etiam interdũ cadma & azla in dictione una, ut וְהַסִּירוֹתִי Quando uero ſequitur rebia mutatur geres ſimplex in geres duplicatũ, & cadma migrat in retinaculũ ut וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ Dixit unus ad alterum.

De גְּרָשַׁיִם

Alij uocant hunc accentum טְרָסִים poniturq́; ſemper in ultima uoce, ut וַיִּשְׁמַע Habet miniſtrũ munah, idq́; tunc ſolum quãdo pręcedit monoſyllaba aut dictio millel.

De לְגַרְמֵיהּ ׀

Eſt Legarme uirgula erecta inter duas dictiones ſicut & פְּסִיק quanquam inter ea ſit diſcrimen aliquod, de quo infra ſuo loco dicam. Notãdum autem quod uirgula legarme non eſt accentus, cum ſuper nulla uoce aut litera ponatur, ſed mu-

M nah

nah mox prȩcedẽs & miniſtrãs eſt accẽtus illius dictiõis, & uirgula לְגַרְמֵי quȩ ſonat ſolitarium, indicat munah illud iam nõ eſſe miniſtrũ, ſed quaſi regnare. Venit autem plerumq; poſt uirgulam illam munah & rebia, niſi quãdo ab initio uerſus ponitur legarme, tunc abſq; intermedio munah ſequitur rebia, ut וְאֵיבָה ׀ אָשִׁית Venit etiã aliquando poſt legarme unus horum trium accentuum, azla, paſta aut paſer. Miniſtri præcedẽtes ſunt munah & mercha.

Tantum de regibus.

DE ACCENTIBVS QVI NEque reges ſunt neq; miniſtri.

De ׀ פְּסִיק

Eſt peſic uirgula inter duas dictiones poſita ſicut legarme, ſed hoc intereſt, quod peſic nunquam uenit niſi inter miniſtrũ & regẽ, puta inter mahpach & paſta, inter darga & thebir, inter mercha & tiphcha, inter munah & athnah, inter munah & paſer. Venit etiã aliquando peſic poſt peſic. Magiſtri Maſoreth numerauerũt omnia peſikim per ſingulos biblicos libros, & inuenerunt

in

in Geneſi 29. in Exodo quatuordecim, &c. At legarmim nō numerauerunt, quod illorum multo plura ſint.

De סֶגּוֹל

Ab alijs iſte accentus uocatur סֶגּוֹלְתָּא uenitq́ʒ poſt zarka, & raro inuenitur habere miniſtrum. Miniſtrat autem ei munah.

De קַרְנֵי פָּרָה

Sonat karne para, cornua uaccę. Habet enim accentus iſte formam cornuum uaccinorum, puta talem ϒ licet in quibuſdā libris uſus eius ſit talis ᵔ Inuenitur autem in biblijs non amplius quàm 17. uicibus. Miniſtrat ei יָרֵחַ בֶּן יוֹמוֹ & quādoqʒ ante hunc miniſtrum ponitur munach.

De שַׁלְשֶׁלֶת

Hic accentus non habet miniſtrum, quia nō inuenitur niſi ab initio uerſuum, ſequiturq́ʒ ipſum ſemper peſic, & non inuenitur in biblia niſi ſepties.

De סִלּוּק

Hic eſt סוֹת פָּסוּק & eſt uirgula quædam recte infra dictionē deſcendens, nec habet alium mini

 ſtrum

ſtrum quàm mercha, ut אֵת שָׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ׃
Signantur autem ſemper poſt hunc accentū duo magna puncta ſubalternatim poſita, quę lectorē commonefaciunt finis ſententię. In quinq; quoq; locis ponitur in eadem dictione, in qua eſt ſoph paſuc, uirgula meaiela. Cęterum cantillationes muſicas, omnibus his accentibus additas, Iudæis ipſis relinquemus, & iam ad artem metricam accingemur.

Accentuum finis.

DE METRIS
HEBRAEORVM.

SCribunt Hebræi longe alia ratione carmina quàm Latini. Nam neſciũt quid ſit ſpõdeus, iambus, trochęus, dactilus, anapeſtus &c. ſed habent alia uocabula, nẽpe סָגוֹר דֶּלֶת יָתֵד תְּנוּעָה &c. de quibus ſigillatim nũc dicã, explicaturus quid per ea in hac materia ſignificetur.

De תְּנוּעָה

Per תְּנוּעָה ſignificatur ſyllaba ex literis uel litera & puncto uocali conſtituta. Apud modulatores carminum, ſeptem uſurpant uoces ſimplices quas reges uocant, ſeruanturq́ in ſcanſione longę, & hę ſunt quinq uoces magnę cũ pathah & ſægol. At ſcheua qñ ex ſe mobile eſt, uel ſaltem cauſa metri, ut plerumq fit, ſyllaba breuis cenſetur, hoc eſt, habet ferè tempus unũ, cum reliqua uocalia habeant tempora duo.

De יָתֵד

Significat יָתֵד clauum, qui ſcilicet habet initium acutum & finem obtuſum, ſic tranſſumptiue capi

tur pro uoce cuius prima eſt breuis & ſecūda longa, que ſcilicet iābicū facit pedē, ut לְךָ ſic שְׁמוּר Quod ſi aliam ſyllabam adieceris, ut hic, מְלָכִים uocatur מוּרְכֶּבֶת compoſitum, cōponitur enim ex יָתֵר & תְּנוּעָה id eſt, ex clauo & motu, quem triſyllabū pedem Latini Bacchium uocāt. Et hic quidem notandum, uau à principio dictiōis ſemper conſtituere iathed, etiam quādo ante בּוּמָּת loco ſcheua habet ſurec, ut וּפְרוּ & fructificate. Idem ſentiendum de hatephſegol, ut אֱמֶת Facit tamen uau ſurec cū ſequente ſcheua nōnunquam ſyllabam abſque iathed, ut in hoc metro,

לְדוֹדִי צוּף בְּפִי וּבְפִי עֲסִיסָהּ Dilecti mei fauus in ore meo, & in ore meo papilla eius.

De דֶּלֶת.

Significat proprie דֶּלֶת oſtiū, hic autem capitur pro prima metri parte.

De סְגוֹר

Significat ſegor clauſurā, hic uero accipitur pro altera metri parte.

De בַּיִת

Vocabulum domus includit utramque uerſiculi partem, daleth ſcilicet & ſegor: exemplum

אֶתֵּן שֶׁבַח גַּם תִּפְאֶרֶת. לָאֵל תֹּקֶן רוּם בְּזֶרֶת

Totum

Totũ hoc metrũ uocatur בַּיִת Prima uero rythmi pars appellatur daleth, & ſecunda ſęgor. Senſus uero metri eſt: Dabo laudem & gloriã deo, qui palmo ſabreſecit ſublimia.

De פָּסוּק

Eſt paſuc hic cãticum, quod minus quàm decem complectitur בָּתִּים ſeu integra metra.

De שִׁירָה

Schira eſt canticum quod comprehẽdit decem בָּתִּים aut plures.

De שִׁיר פָּשׁוּט

Carmen ſimplex eſt, quod nullũ includit iathed, hoc eſt, ſcheua mobile, ſed omnes dictiones conſtant magnis ſyllabis, ut

יָסַד אֶרֶץ עַל הַמַּיִם פָּשַׁט אוֹתָהּ בְּאִגֶּרֶת

Id eſt, Fundauit terram ſuper aquas: Expanditq́ eam ceu uolumen. Ratione huius metri fit nonnunquam ut ſcheua natura mobile quieſcat, ut in hoc quadrato carmine, בַּתְּפִלָּתִי יִסְכּוֹן גֶּבֶר In oratione homo cõmodum habet: ubi ſcheua ſub tau dageſſato debuerat moueri, niſi metrũ prohiberet, Iod quoq; cauſa metri ocioſe ſuperaddit.

De

De שִׁיר מוּרְכָּב

Carmen compoſitum eſt, quod non ex ſolis ſpōdeis uerum & iambis conſtat, ſiue ut Hebræi loquuntur, ex תְּנוּעוֹת & יְתֵדִים ut

אֶשָּׂא לְבָבִי נָא אֱלֵי כַפַּיִם
אֶל אֵל אֲשֶׁר חַסְדּוֹ בְּהַשָּׁמַיִם

Hoc eſt, Leuabo nunc cor meum cum manibus
Ad deum cuius miſericordia in cœlis.

Eſt hoc carmen cōpoſitum ex duobus motibus, id eſt ſyllabis, & clauo ſeu iathed, ex duobus motibus & clauo, atq; tribus motibus.

De שִׁיר קָשׁוּר

Canticum ligatū eſt, in quo non uenit litera rythmica niſi in fine cuiuslibet בַּיִת ut,

אָחִית קַל כְּנֶשֶׁר וּצְבִי גַּם עַז כְּנָמֵר אוֹ לָבִיא
אָשִׂים פָּנַי כְּהַלָּמִישׁ לַעֲשׂוֹת בִּרְצוֹן אֱלֵי אָבִי

De שִׁיר חֲרוּזִי

Carmen Rythmicum eſt, in quo litera rythmica ponitur in fine cuiuslibet דֶּלֶת ut apud Eliam cātico ſecundo,

אָשִׁירָה נָא שִׁיר נִבְחָרוֹת
בְּאֵר הֵטֵב וּבְלִי חִידוֹת :

Quod

Quod eſt carmē ſimplex & quadratum. Elias uocat carmen rythmicū שִׁיר הָרוּזִי ſcribitq́; de eo in hunc modum, הַמְשׁוֹרְרִים קָרְאוּ לְשִׁיר שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָרוּז מְיוּחָר בְּסוֹת הַדֶּלֶת וְחָרוּז אַחֵר בְּסוֹת הַסָּגוֹר שִׁיר הָרוּזִי

De שִׁיר מְחֻלָּק

Carmē diuiſum eſt, in cuius בָּתִּים plures ueniūt pauſæ, & in qualibet pauſa eſt litera rythmica. Fiunt autē rythmi in fine, aliquādo ſimplici, quādoq; duplicata & aliquādo triplicata litera. Exemplum huius carminis habes apud Eliam cantico quinto, ubi ſic ſcribit:

אֲהַוֶּת אֶת רֵעִי　　בְּשֵׁם הָאֵל רוֹעִי
וְהוּא יִתֵּן יִשְׁעִי　　לְיַשֵּׁר מַעְגָּלִים :
לְבָבִי אוֹרִיעַ　　וְדִקְדּוּק אַבִּיעַ
בְּרֶגֶשׁ אַצִּיעַ　　פְּרָטִים וּכְלָלִים

Eſt autem carmen quadratum, diſtinctum & cōpoſitum ex iathed & quatuor motibus.

De שִׁיר עוֹבֵר

Carmen tranſiens ſeu uulgare eſt, in quo ultima dūtaxat litera modulationem rythmicam ſeruat quod tamen raro inuenitur.

De שִׁיר רָאוּי

Carmen conſpicuum ſeu elegans eſt, in quo duę rythmicæ literæ ſibi reſpondent, ut

אֲגְרִיל תּוֹרָה גַּם אֲאַרִיכָה אֲגִיר לְכֹל מַה בִּלְבָבִי
אֶתֵּן עֶזְרִי לִלְשׁוֹן עִבְרִי אַרְחִיבֵהוּ עִם מִכְתָּבִי

De שִׁיר מְשֻׁבָּח

Carmen excellens eſt, in quo tres poſteriores literæ, in rythmum aptantur, ut apud Eliam cantico nono,

אֶקְרָא אֲנִי אַחְשַׁת מִכְלְכָּלִים
חוֹרְסֵי יְסוֹר גְּסוּר וְהַכְלָלִים

Indoctiores tamen nō ſemper ponunt eaſdem in rythmis literas, ſed etiā eas quę in prolatione affinitatē quandam habent, ut ſunt zade & ſamech, kuph & caph. Idem faciunt de camez & pathah, holem & ſurec, &c. ut

מִקְצֵה מִזְרָח. מְאוֹרוֹ יִזְרַח. מִשָּׁם יִפְרַח. כְּמוֹ שׁוֹשָׁן
שְׁמוֹ יִסָּלֶה. לְבַל יִכָּלֶה. שְׁבִילוֹ יַעֲלֶה. בְּלִי עָשָׁן

Senſus eſt: A fine orientis lux eius oritur, & hinc floret quaſi roſa: Nomen eius exaltatur ne unquam deficiat, & ſemita eius abſq; fumo abſoluitur. Vbi uides שְׁמוֹ & שְׁבִי non facere iathed, uides

uides & in rythmo, uau holē reſpondere camez.

DE GENERIBVS metrorum.

INueniũtur apud Hebręos decē & octo genera metrorum, de quibus ſigillatim ſcribam. Primum eſt פָּשׁוּט id eſt ſimplex, in quo ſcilicet nullum ſcheua mobile ponitur, ſed ex meris ſpōdeis ſeu תְּנוּעוֹת conſtituitur.

Secundum eſt quod componitur ex iathed & quatuor ſyllabis, quale eſt ſequens Elianum,

אֲנַחֵת אֶת רֵעִי בְּשֵׁם הָאֵל רוֹעִי
וְהוּא יִתֵּן יִשְׁעִי לְיַשֵּׁר מַעְגָּלִים׃

Senſus eſt: Oſtendam ſententiam meam in nomine dei paſtoris mei, qui dat mihi ſalutem ad dirigendum greſſus.

Tertiũ eſt compoſitum ex iathed & quatuor ſyllabis, item ex iathed atq; duabus ſyllabis, ut

בְּשֵׁם אֵל חַי הֶגְיוֹן לְשׁוֹנֵנוּ
בְּעוֹר רוּחַ חַיִּים בְּאַפֵּנוּ

Quartũ eſt compoſitũ ex iathed & duabus ſyllabis, item ex iathed & duabus ſyllabis, ex iathed & una ſyllaba, ut apud Eliam in radicibus kimhi.

רְאוּ סֵפֶר בְּחִיר שֶׁפֶר וְיָפְיוֹ
פְּנֵי רֵעָיו מְבַיֵּשׁ הוּא וּמַלְבִּין

 Ideſt

Id eſt, Intuimini librum in magnificentia, decore & pulchritudine eius. Faciem ſociorum ſuorum confundit & pallidas reddit.

Quintum eſt cõpoſitum ex iathed & duabus ſyllabis, ex iathed & duabus ſyllabis, ut

אֲרוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מְלֹה
לְךָ אֵלַי תְּשׁוּקָתִי

Sextum cõponitur ex iathed & ſyllaba, ex iathed & duabus ſyllabis, ex iathed & ſyllaba, ex iathed & duabus ſyllabis, ut

אֱמֶת אֵל אֱמֶת אַתָּה וְאִם לֹא רְאִיתִיךָ
וְאוּלָם בְּרוֹב טוּבָךָ בְּכָל עֵת חֲסִיתִיךָ

Veritas es tu deus, ueritas inquam, & licet nõ uiderim te, tamen in multitudine bonitatis tuę fiſus ſum tibi in omni tempore.

Septimum eſt compoſitum ex iathed & ſyllaba, ex iathed & ſyllaba, & ſic conſequenter, ut

לְמַלְכִּי אֲדַבֵּר תְּהִלּוֹת בְּפַחַד וְאֵימָה

Octauum componitur ex ſyllaba & iathed, ex duabus ſyllabis & iathed & ſyllaba. ut

נִגְדְּעָה קֶרֶן עֲדִינָה
הִיא גְבֶרֶת כָּל מְדִינָה

Fractum eſt cornu delicatum, nempe domina totius prouincię.

Nonum.

Nonum componitur ex duabus ſyllabis & iathed, ex quatuor ſyllabis & iathed & duabus ſyllabis, ut

יַמְתִּיק בְּפִי תַּלְמִיד כְּלֶשֶׁר דְבַשׁ גַּם מָן

Dulceſcit in ore diſcipuli inſtar maſſę mellis aut mannæ.

Decimum componitur ex ſpondeo & iambo; ex duobus ſpondeis & iambo & præterea ex ſyllaba una, ut

עַמִּי בְּשִׁיר קוּמוּ וּלְכוּ לְשָׁלוֹם

Vndecimum componitur ex ſpondeo & iambo, & iterũ ex ſpondeo & iambo, & ex tribus ſyllabis. Mutatur tamen nõnunquam ultima trium ſyllabarum in iambum, ut

וּמְנַגְּנִים תַּנִּים מְקוֹם מַגִּים תְּנוּ

Id eſt, Canentibus ſyrenis locum uaſorum date.

Duodecimum componitur ex duabus ſyllabis & iathed, ex ſyllaba & iathed atꝗ ſyllaba, ut

נִחַר בְּקָרְאִי גְרוֹנִי
דָבַק לְחִכִּי לְשׁוֹנִי

Id eſt, Exaruit in clamore meo guttur meum, Adhęſit fauci meæ lingua mea.

Decimũtertium componit̃ ex ſpõdeo & iambo, & rurſum ex ſpõdeo & iathed, & ſpõdeo, ut

 עלור

עִלְזוּ בְּכָל לֵבָב שְׂאוּ רָאשִׁים
פִּתְחֵי בְנֵסִיּוֹת וּמֶדְרָשִׁים

Exultate toto corde & leuate capita
O portæ eccleſiarum & ſcholarum.
Hic in וּמֶדְרָשִׁים ponitur uau ſurecatum ante mem bumaph loco uau ſcheuati.

Decimũquartum componitur ex ſpondeo & iambo, ut אֵלִי תְּמוֹךְ רַגְלִי אֲשֶׁר לוֹ כָּל בְּיָד
Deus meus ſuſtenta greſſum meum, in cuius manu ſunt omnia.

Decimumquintum cõſtat ex ſpondeo & iambo, & ex duobus ſpondeis, ut

קוּמָה אֱלֹהִים עֶזְרָתָה
לִי וַעֲנֵה בְצָרָתָה

Surge deus in auxilium meum & exaudi in tribulatione.

Decimumſextum componitur ex ſpondeo & iambo, ex ſyllaba & iathed, in fine tamen סָגִיר ipſius, mutatur iathed in ſpondeum, ut

גֶּבֶר אֲשֶׁר בַּת וְחֹק. חֲרוּת עֲלֵי לִבּוֹ
יִשְׂמַח וְיָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר עֵת שְׁלוֹת חַרְבּוֹ

Vir in cuius corde ſculpta eſt lex & ſtatutum.
Gaudet & exultat ſicut gigas quando extrahit gladium ſuum.

Decimum

Decimumſeptimũ conſtat ex ſpondeo & iambo, ex ſpondeo & iambo atque tribus ſyllabis, ut

עֵת שַׁעֲרֵי רָצוֹן לְהִפָּתֵחַ

יוֹם בּוֹ אֶתִּי כַּפַּי לְאֵל שׁוֹטֵחַ

Tempus eſt ut aperiant̃ portę bonę uoluntatis: Dies eſt in quo expanſurus ſum manus meas ad deum.

Decimumoctauum componitur ex ſyllaba & iathed, item ex ſyllaba & iathed & ita conſequenter uſq; ad finem metri. Et hoc genus cæteris eſt difficilius, ut

אֶדְרְשָׁה חַסְדְּךָ כִּי אֲנִי עַבְדְּךָ

Inquiram miſericordiam tuam, quoniam ego ſeruus tuus. Tantũ de carminibus Hebraicis, quibus uulgus Iudęorum hodie utitur. At Raimundus Mithridates Romanus de tropis hebraicis paulò acutius ſcribit in hunc modum.

Syllabæ accidunt quatuor, tonus, tempus, ſpiritus & paſſio.

DE TONO.

Tonus eſt triplex, acutus, grauis, & circũflexus. Acutus habet duo loca, ſupra literam habet cadma & infra literam mercha.

Tonus grauis habet duo loca, unū ſupra literā, ſcilicet geres ſiue teres, & alterū ſub litera, nempe tarha.
Tonus circumflexus habet infra literam & quādoque ſupra literam ſignum ſchophar, quod & munah uocatur & nonnunquam pro galgal accipitur,

DE TEMPORE.

Tempus eſt triplex, longum, breue, & medium. Longum in principio dictionis habet accentum thalſa uel theliſa maiorem. In medio habet quandoque in diſſyllabis accentum rebia, præcedente cadma. In fine quādo a eſt uocale, præcedente galgal habet paſer gadol. Si e eſt uocale, habet paſer ketanna. Sin i eſt uocale, habet paſta. At zarka indifferenter ponitur in ultima, niſi quādo in priori dictione eſt darga, tunc ponitur in penultima litera. Thebir quoq; infra literam ponitur, & indifferenter zakeph gadol ſupra literam ponitur.
Tempus breue tenet accentum qui uocatur theliſa minor, habetq; ſedem in ultima.
Tempus medium reperitur in principio, medio

& fine

& fine. In principio habet accentum mahpach, qui in carmine etiam ſupra literam inuenitur, & tunc mercha ſequens eſt pauſa. In medio habet mercha duplex, & in fine atque penultima ſyllaba trochaica habet duo paſta cũ accentu ſub primo paſta. Porrò in fine & quandoque in medio habet accentum ſchalſcheleth. In ultima ſyllaba, exiſtente in ſequenti dictione accentu thebir, ponitur darga.

DE SPIRITV.

Spiritus habet duos accentus, lenem & durum, aſpirationem ſcilicet atque tenuitatem, Aſpiratio per uirgulam raphe ponitur ſupra literas בְּגַד כְּפַת Tenuitas uero ponitur in medio earundem literarum, uocaturq́ dages leue.

DE PASSIONE.

Paſſio habet quatuor accentus. Primus eſt geminatio literę, quæ fit per dages forte. Secundus eſt ſuſpenſio, & fit in principio ſententiæ, uocaturq́ zakeph paruum. In medio eſt athnah, & in fine

ſine ſoph paſuc. Tertius eſt unio, uocaturq́; makaph, iungens duas dictiones. Quartus eſt uirgula peſic, diuidens dictiones & diſtinguens ſententias, cauſansq́; ſuſpirium. De horum omnium notulis & figuris ſuprà diſſeruimus.

Grammaticę Hebraicę, autore Sebaſtiano Munſtero, finis.

BASILEAE PER HENRICHVM PE-
TRVM, MENSE AVGVSTO,
ANNO M. D. XLIIII.

משפט יי אשרי כל חוסים לו . ואתם בני הרבו
צדקה תפלה ותחנה לפני רבון העולם כי צדקה
ותפלה הוהין את הגזרה שנאמר וצדקה תציל
ממות. ברוך יי אשר עשה עמי ועם אבי
ועם אבותי ועם כל אשר בטח בו נסים ונ
ונפלאות ונוראות גדולות. ברוך
יי לעולם אמן אמן ׃

תם ונשלם ספר טובי בן טוביאל .

עיניך כי יי צדיק יבחן ובעת צרתך שלחני יי
לרפא אותך ואת שרה כלתך ואני הוא רפאל
המלאך אחד מן השרים המשרתים לפני כסא
הכבוד. ויהי כשמעם את כל הדברים האלה
וייראו מאד ויפלו על פניהם ויאמר רפאל
שלום לכם אל תיראו ברכו את יי על הגדלות
והנוראות האלה אשר עשה עמכם ואני בכל
אשר הייתי עמכם ראיתם אותי אוכל ושותה
כי כן נראה בעיניכם ואני לא אכלתי ולא שתיתי
ועתה כתבו לכם את כל הדברים האלה בספר
והיה לעד ביניכם ובין אלהיכם כל ימי חייכם
והדבר הזה לאות ועד בכל דור ודור וברכו את
יי והודו לזכר קדשו ועתה שלחוני ואלך אל
האלהים אשר שלחני אליכם וישלחוהו ויברכו
את יי על כל זאת ויעל מלאך השמימה ולא
יסף עוד להראה אל טובי ואל טוביה בנו׃

יג בעת ההיא כתב טוביה את כל הדברים האלה
בשמחה ויאמר טובי ברוך יי האלהים הגדול
המפליא פלאיו לעמו ועבדיו והוא מוחץ
ורופא וממית ומחיה ומוריד שאול ויעל
אשר פזר אותנו בין הגוים חייבין אנו להודיע
את כל הנפלאות האלה בין העמים ואתם בני
ישראל חזקו ויאמץ לבבכם ולא ירפו ידיכם כי
יש שכר לפעלתכם והוירום לרחמכם כי אלהי

טובי את שרה כלתו ויאמר ברוכה את ליי בתי
וברוך יי אשר הביאך אלינו בשמחה וישמחו
שמחה גדולה הם וכל היהודים אשר בנינוה
על החסד הגדול הזה אשר עשה יי עם טובי
ועם בנו ויתנו לטוביה מתנות רבות ויקרות ׃
ויאמר טובי אל טוביה בנו בני האיש אשר יב
הלך עמך נתן לו שכרו ועוד נוסית עליו.
ויאמר טוביה אבי נתן לו חצי הכסף אשר ה
הבאתי משם כי הוא הוליכני בשלום והביאני
בשלום ורפא את אשתי והוציא את הכסף מיד
גבאל ורפא את עיניך ומה ראוי לתת לו על כל
זאת. ויקרא טוביה אל רפאל ויאמר לו
עזריה אחי קח שכרך חצי הכסף שהבאת משם
ולך לשלום. ויאמר רפאל אל טובי ואל טוביה
בנו שירו ליי שיר חדש וברכוהו וזמרו שמו
על כל הטובה אשר עשה עמכם והרבו לפניו
תפלה והתחנה וצדקה כל ימי חייכם כי טוב לפני
יי לעשות צדקה תמיד מכנוס אוצרות כסף
וזהב כי צדקה תציל ממות ואני לא אכחד מכם
כל מאמרה. דעו כי בעת אשר התפללת
והתחננת לפני הקדוש ברוך הוא אתה ושרה
כלתך על צרת נפשכם אני העליתי תפלתכם
לפני כסא הכבוד ובעת אשר היית קובר את
המתים אני הייתי עמך ונסה אותך יי בעורות
עיניך

את אביך ואת אמך ועתה נתקדם אני ואתה
ואשתך תלך אחרינו עם העבדים ועם אנשינו
וילכו שניהם ויאמר רפאל אל טוביה קח עמך
ממרירת הדג ויקחה . והנה אמו יושבת על
הדרך לראות אם יבא בנה ותרא אותו מרחוק
ותכירהו ותאמר אל טובי אישה הנה בני טוביה
בא והאיש אשר הלך עמו . ויאמר רפאל אל
טוביה ידעתי כי עור אביך ובמרירה הזאת
יפתחו עיניו וירפא . ותרץ חנה אמו לקראתו
ותפל על צואריו ותאמר אמותה הפעם אחרי
ראותי את פניך ותבכה על צואריו עוד . ויקם
טובי וילך לקראת בנו ויכשל בלכתו כי לא ר
ראה וירץ טוביה אל אביו וישם את המרירה
על עיניו ויתבררו עיניו ויפול הלובן מעיניו ו
ונתרפא וירא את בנו ויפל על צואריו ויאמר
ברוך יי אלהי ישראל אשר הוא פוקח עורים
כי פקח את עיני ברוך הוא וברוך שמו לעדי
עד ולנצח נצחים אשר עשה עמי החסד הגדול
הזה כי הוא מוחץ ורופא וממית ומחיה וברוך
הוא ומבורך אשר הצליח דרכיך ואשר השיבך
אלינו בשלום ובשמחה. ויצא טובי והנה
אשתו לקראת שרה בת רעואל כלתם וישמחו
עמה שמחה גדולה ויפלא מאד בעיני כל ה
הרואים והשומעים כי נרפאו עיני טובי ויברך

אַרְבַּעַת עָשָׂר יְמֵי הַחֻפָּה וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אֶל ר רְעוּאֵל שַׁלְּחֵנִי כִּי אָבִי וְאִמִּי מַחְשְׁבִי׳ אֶת הַיָּמִים וְאֵינָם הוֹשְׁבִים . וַיֹּאמֶר רְעוּאֵל שְׁבָה עוֹד עִמָּדִי וַאֲנִי אֶשְׁלַח לְהַגִּיד לְאָבִיךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ. וַיֹּאמֶר טוֹבִיָּה אַל תְּאַחֵר אוֹתִי שַׁלְּחֵנִי וְאֵלֵךְ לְאָבִי וּלְאִמִּי וַיִּשְׁמַע רְעוּאֵל בְּקוֹל טוֹבִיָּה וַיִּתֵּן לוֹ אֶת שָׂרָה בִּתּוֹ חֲצִי עָשְׁרוֹ וַעֲבָדִים ו וּשְׁפָחוֹת וְצֹאן וּבָקָר וַחֲמוֹרִים וּגְמַלִּים וּבִגְדֵי בּוּץ וְאַרְגָּמָן וּכְלֵי כֶסֶף וְזָהָב וַיְשַׁלְּחֵם וַיְבָרְכֵם וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְיָ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יְבָרֵךְ אֶתְכֶם וְיַרְאֵנִי מִכֶּם בָּנִים זְכָרִים וְעוֹסְקִים בְּתוֹרַת יְיָ וַיְנַשֵּׁק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם וַיֹּאמֶר אֶל שָׂרָה בִּתּוֹ כַּבְּדִי מְאֹד אֶת חוֹתְנֵךְ וְאֶת חוֹתַנְתֵּךְ וּלְכִי לְשָׁלוֹם וְנִשְׁמַע מִמֵּךְ שְׁמוּעָה טוֹבָה בְּחַיֵּינוּ בְּשָׂשׂוֹן וּב וּבְשִׂמְחָה וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְחַבְּקֵם וַיְשַׁלְּחֵם וַיֹּאמֶר אֶל טוֹבִיָּה בְּנִי יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם יוֹלִיכְךָ בְּשָׁלוֹם וְיַרְאֵנִי מִמְּךָ וּמִשָּׂרָה בִתִּי בָּנִים טוֹבִים לִפְנֵי יְיָ בְּטֶרֶם אָמוּת וְהִנֵּה שָׂרָה בִתִּי בְּיָדְךָ אַל תְּעַנֶּה כָּל יָמֶיךָ וּלְכוּ לְשָׁלוֹם וַיְבָרְכֵם וַיִּשַּׁק לָהֶם וַיְשַׁלְּחֵם ;

יא וַיֵּלֶךְ טוֹבִיָּה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וַיְבָרֶךְ אֶת ה׳ אֲשֶׁר שִׂמְּחָהוּ וַאֲשֶׁר עָשָׂה עִמּוֹ נִפְלָאוֹת רַבּוֹת וַחֲסָדִים טוֹבִים וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹא אֶל אַסְרִים הָעִיר אֲשֶׁר נֹכַח נִינְוֵה וַיֹּאמֶר רְפָאֵל אָחִי אַתָּה יָדַעְתָּ אֵיךְ עָזַבְתָּ

סח עמך מזה ארבעת עברים ושני גמלים ולך
באת אל רגאיש אל גבאל הורי ותן לו את א
אמתחתו ויתן לך את הכסת וקרא אותו שיבוא
לחופתי כי אני לא אוכל ללכת שם מפני ת
השבועה שנשבע רעואל עלי שלא אבא מביתו
עד ארבעה עשר ימים ואבי ואמי יספרו את
הימים ואם יעבור הזמן יום אחד אבאיב נפש
אבותי. ויקם רפאל ויקח שני גמלים
וארבעה עברים וילך אל רגאיש לבית גבאל
ויתן לו את אמתחתו ויגד לו כי טוביה בן טובי
לקח את שרה בת רעואל ויקראהו לבא לחפתו
ויעמס גבאל את הכסת על הגמלי' ויבא לחופת
וימצא את טוביה יושב על השלחן ויחבק לו
וינשק לו ויבך עמו מרוב השמחה ויברכהו
ויאמר ברוך יי אלהי ישראל אשר חברך ב
בשמחה עם האיש ההוא ברחמיו יתן לך ממנת
בנים וברים ועוסקים בתורת יי׃

י וטובי ואשתו מחשבים את הימים ואת
הלילות וכואבים על אשר שלחוהו ובוכים ו
ומתענים עליו וטובי מנחם את חנה אשתו
לאמר החרישי כי בשלום יבא ובשמחה ו
ותמאן להתנחם ותצא אל הדרכים בכל יום
לראות אם יבא בנה ולא טעמה מאומה כי אם
דמעות ימים ולילות. ויהי כאשר תמו
ארבעת

ותאמר אמן . ויבא אליה בלילה הוא ויקם
רעואל לילה ויאמר אל עבדיו לחפר קבר לילה
ויאמר אם מת החתן נקברנו בלילה ואיש אל
ידע ולא יהיה לנו חרפה ; ויקרא רעואל אל
ערנה אשתו . ויאמר אליה שלחי אחת מן ה
השפחות אל החדר . ותראה אם הוא חי . ואם לא
נקברהו . טרם אור הבקר . ואיש לא ידע . ותשלח
ערנה את השפחה אל החדר ותרא והנה שוכבים
שניהם יחד בשלום וחרות ותצא ותגד להם
ותאמר להם חי הוא ויברכו את יי האלהים
הגדול ויאמר רעואל . ברוך אתה יי אלהי
אבותינו אשר עשית עמנו . החסד הגדול הזה
כי אתה הוא יי . מוחץ ורופא ממית ומחיה
אשר עשית עם שני אלה הפלא הזה ואתה חי ר
וקיים לעדי עד ולנצח נצחים . ויאמר רעואל
אל עבדיו : כסו את הקבר בטרם . הבקר שלא ידע
אדם . ויצו להכין סעודה טובה בשמחה כי
שמחם אלהים ברוב רחמיו וחסדיו ואהעדרים
כן רעואל ויבא עגלים ואילים ויצו לעשות
אותם ויאמר אל טוביה לא תצא מביתי עד
ארבעה עשר ימים ושמח את בתי ענוגה ותקח
חצי מכל אשר לי ותלך אל אביך בשמחה וב
וכשאמות אני ואשתי תקח את הכל :
אז קרא טוביה אל רפאל ויאמר לו עזריה אחי ס

אחר ויכתב עליו את הכתבה ויחתם אותה בעדים
ויאכלו וישתו וישמחו ויאמר רעואל אל עדנה
אשתו. הכיני החדר ושימי אותם שמה.
ותחבק עדנה את שרה בתה ותבך עמה ותאמר
לה בתי יי אלהי ישראל יעשה עמה חסדו
בלילה הזה ויתן לכם רחמים וירחם אתך בשביל
היגון שעבר עליך עד היום הזה:
ח ויהי כאשר כלו להקן החדר ואת המטה
ויקומו וילכו לחדר טוביה ושרה ויזכר טוביה
את דברי רפאל ויקח את לב הדג וישם על
המחתה ויקטר תחת בגדי שרה וקבל אשמדי
את הריח ויברח עד קצה ארץ מצרים ורפאל
המלאך אסרהו שם ויצא מן החדר ויסגרו
הדלת בעד שניהם ויקם טוביה מן המטה
ויאמר לשר׳ אשתו אחותי קומי ונפיל תחנתנו
לפני המקום שיעשה עמנו כרוב רחמיו ו
חסדיו ויחל טוביה את פני יי ויאמר טוביה
יי אלהי ישראל אתה הוא יי לברך בשמים
ובארץ ואתה בראת את אדם ונתת לו את חוה
אשתו לעזר כנגדו. ועתה יי גלוי וידוע לפניך
שלא לקחתי את האשה הזאת בשביל זנות כי
אם ביושר לבב כדת משה וישראל. ואתה יי
חננו ורחם עלינו וחברנו יחד בשלום ותן לנו
בנים לברכה ועוסקים בתורתך ותען שרה ו
ותאמר

טובי אחי ותשאל להם ערנה מאין אתם אחי
ויענו אליה מן השביה אשר בנינוה ממטה נ
נפתלי. ותאמר להם הידעתם את טובי אחינו.
ויאמרו ידענו. ותאמר להם השלום לו.
ויאמרו שלום. ויאמר טוביה. טובי אחיכם
אשר אמרתם אבי הוא. וירץ רעואל לקראתו
ויחבק לו וינשק לו ויבך עמו ויאמר רעואל
ברוך אתה בני ליי כי בן איש צדיק וישר אתה
ויוסיפו עוד לבכות עמו רעואל וערנה אשתו
ושרה בתו וישחט איל אחד ויכינו סעודה ו
ויאכלו וישתו ויאמר טוביה אל המלאה. דבר
עם רעואל על דבר שרה בתו ותתננה לי לאשה.
ויהי כאשר שמע רעואל הדבר הזה ויאמר אל
טוביה ידעתי כי טוב תתי אותה לך מתתי אותה
לאיש אחר אבל אומר לך האמת דע כי כבר
נתתי אותה לשבעה אנשים וכלם מתו טרם
שיבאו אליה ועתה אכול ושתה וחנה הדבר.
ויאמר טוביה לא אכל ולא אשתה עד אשר
תתננה לי לאשה. ויאמר רפאל קח אותה כי
היא אחותך ואתה אחיה הנה נתתיה לך לאשה
כדת משה וישראל ויי אלהי השמים יושיבכם
הלילה הזה בשלום ויצוה עליכם חסדו ויקח
רעואל את שרה בתו ויתן אותה לטוביה לאשה
ויברכם ויאמר לערנ' אשתו להביא אליו גליון

ולא יתן אותה לאיש זר כתורת משה ונוליך
אותה אל אביך. ויאמר טוביה אל המלאך.
שמעתי אחי שכבר נתנה לשבעה אנשים ומתו
טרם שיבאו אליה ושמעתי שאשמדי מלך ה
השדים הוא הורג אותם ועתה ירא אני מאד פן
יהרגני אשמדי והורדתי את שיבת אבותי ביגון
שאולה כי אין להם בן אחר ולא בת לקברם
במותם. ויאמר אליו המלאך. ירא את יי׳ וזכר
אותו וזכור מצות אביך אשר צוך שתקח אשה
ממשפחת אביך ועתה שמעני ואל תירא מן
השד כי יודע אני שתקח אותה הלילה הזאת
לאשה וכאשר תבא בחדר עמה קח את לב הדג
והקטר ממנו תחת בגדיה ויריח השד ויברח
ולא ישוב אליה לעולם וכאשר שתרצה לבא
אליה קומו מן המטה והתפללו והתחננו אל יי׳
שיצוה לכם חסדו ורפואתו וירפאה ואז תבא
אליה ותוליד ממנה בנים זכרים ואל תירא כי
לך היא ראויה קודם שנברא העולם ועל ידך
תושיענה יי׳ מיד השד:
ז ויהי כשמוע טוביה כל הדברים האלה ונפשו
נקשרה בנפש שרה ויבאו באגבתנים בבית
רעואל וימצאו אתו אצל שער ביתו וישאלו לו
לשלום וישב להם שלום ויאמר רעואל אל ע
ערנה אשתו במהרה. דומה זה הבחור לדמות

טובי

אלינו ועינינו תראינה אותו ויי אלהינו ישלח
מלאכו עמו ויצליח דרכו וישוב בשלום ות
ותוסף לבכות עוד ׃

וילך הנער לדרכו והמלאך רפאל עמו ויבא
עד נחל תיגרין בערב וילינו שם וירד טוביה
אל הנחל לרחוץ רגליו ויצא פתאום דג אחד
מן הנחל לאכול את הנער ויצעק ויאמר לו ה
המלאך. תפוש הדג ואל תניחהו ויתפוש הנער
את הדג ויאמר המלאך אל הנער קרע את הדג
בתוך וקח הלב והמררה ושים אותם עמך כי
טובים הם לרפואות ויעש כן הנער ואת הדג
בשל ויאכל ונותר הניח. וילכו עד מדי
ויאמר טוביה אל המלאך עזריה אחי מה
רפואת תעשה מלב הדג ומררת . ויאמר
אליו הלב יועיל להקטיר ממנו לפני אדם שיש
בו רוח רעה או רוח שדים וינוסו ממנו ו
והמררה תועיל למשוח בה עיני האדם שיש
בהם לובן וירפא. ויבאו באגבתניס ויאמר
המלאך אל טוביה אחי בבירת רעואל נלין כי
הוא איש זקן ובת יחידה יש לו יפת מראה
ושמה שרה ואדבר אליו שיתננה לך לאשה
והיא טובת שכל ואביה אהבה ועתה שמעני
ודבר בעבורה ובאשר נשוב מן ראגיש נעשה
החופה ואני ידעתי כי לא ימנע האיש את פיך

et egressus ē filius .i. puer. i viam suam et angelus raphael cū illo, et venit usq ad fluuiū tigrim & uesperē hospitati ibi: et descendit Thobias ad fluuiū ad lauādū pedes suos, et exiuit statim piscis ā fluuio ad come: dēdu cū et puer exclamauit et dixit dñi angelus

אתה. ויאמר המלאך. אני עזריה בן חנניאל
מבית שלומית הגדול מאחיך. ויאמר טובי
לחיים ולשלום ואתה אחי אל תכעס עלי על
שאני מבקש לדעת דבר אבותי ממשפחתך
והנה אתה אחי ממשפחה טובה וישנה וגם א
אתה ידעת את חנניאל ואת נתן שני בני שלומית
הגדול והם ההולכים עמי לירושלם בשבתנו
בארץ ישראל ומשתחוים עמי שם ולא תעו
אלה אחרי אלהי נכר הארץ כאשר תעו אחינו
ועתה אחי לך לשלום עם בני ובשלום תבואו
בעזרת האל ואני אתן את שכרך זוז בכל יום
ומאכלך כמו לבני ואם ישיבכם הבא בשלום
עוד אוסיף לך על שכרך. ויאמר המלאך. אל
תירא כי אני אלך עם בנך ונלך לשלום ונשובה
בשלום. ויקרא טובי אל בנו ויאמר אליו הכן
לך מה שאתה צריך לדרך וצא עם אחיך ואל
שדי הוא יוליככם לשלום וישיבכם בשלום ו
וישלח מלאכו עמכם ויצליח דרכיכם. ויעש
טוביה לאביו ולאמו ויאמרו לו לך לשלום.
ויצאו ללכת ותחל אמו לבכות ותאמר אל
בעלה איך לא יראת לשלוח את הנער כי בן ז
זקונים הוא לנו והוא יוצא ובא לפנינו ובלא
אותו בכה יחיינו אלהינו. ויאמר אליה טובי
אל תיראי אחותי כי בשלום ילך ובשלוה יבא

דֶּרֶךְ שְׁנֵי יָמִי' יֵשׁ מֵאֶגְבַּתָּנִיס עַד רַגֵּישׁ וְרַגֵּישׁ
בָּהָר וְאֶגְבַּתָּנִיס בְּשָׂדֶה וַיֹּאמֶר לוֹ טוֹבִיָּה חֶרֶת מ
מְעַט בְּחַסְדְּךָ וְאֵלֵךְ וְאַגִּיד לְאָבִי אֶת הַדָּבָר כִּי
מִתְאַוֶּה אֲנִי מְאֹד שֶׁתֵּלֵךְ עִמִּי וְאֶתֵּן לְךָ שְׂכַר רת
הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ מַהֵר כִּי הִנְנִי עוֹמֵד עַד שׁ
שֶׁתָּשׁוּב אֵלַי וְאַל תְּאַחֵר. וַיָּבֹא טוֹבִיָּה וַיַּגֵּד
לְאָבִיו לֵאמֹר מָצָאתִי אִישׁ טוֹב מֵאַחֵינוּ שֶׁיֵּלֵךְ
עִמִּי וַיֹּאמֶר טוֹבִי קְרָא אוֹתוֹ אֵלַי וְאֵדַע מֵאֵי זֶה
מָקוֹם הוּא וְאִם נֶאֱמָן לָלֶכֶת עִמְּךָ וַיֵּצֵא טוֹבִיָּה
דַּיִּקְרָאֵהוּ. וַיָּבֹא הַמַּלְאָךְ אֶל טוֹבִי וַיֹּאמֶר לוֹ
שָׁלוֹם אֵלֶיךָ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר טוֹבִי אִם יֵשׁ
עָלַי שָׁלוֹם וְלָמָּה מְצָאַתְנִי כָּל זֹאת שֶׁאֵינִי רוֹאֶה
בְּעֵינַי וְאָנֹכִי יוֹשֵׁב עִוֵּר בְּמַחֲשַׁכִּים. וַיֹּאמֶר
הַמַּלְאָךְ מִי שֶׁעִוֵּר אוֹתְךָ מִמְּאוֹר עֵינֶיךָ הוּא
יְרַפֵּאֲךָ כִּי צַדִּיק אַתָּה. וַיַּעַן טוֹבִי וַיֹּאמֶר כֵּן
יֹאמַר יְיָ. וַיֹּאמֶר לוֹ טוֹבִי. אָחִי טוֹבִיָּה בְּנִי
מְבַקֵּשׁ לָלֶכֶת אֶל מָדַי הֲתוּכַל לָלֶכֶת עִמּוֹ וַאֲנִי
אֶתֵּן אֶת שְׂכָרֶךָ. וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ כֵּן אוּכַל וַאֲנִי
יוֹדֵעַ אֶת הַדְּרָכִים כֻּלָּם וְכָל הַגְּבוּלִים הָלַכְתִּי
דְּהֶתָרִים יָדַעְתִּי. וַיֹּאמֶר טוֹבִי מֵאֵי זֶה מָקוֹם
אַתָּה וּמֵאֵי זֶה שֵׁבֶט אַתָּה וּמֵאֵי זֶה עִיר אַתָּה.
וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ עוֹד תְּבַקֵּשׁ וְיֵשׁ לְךָ שָׂכִיר
שֶׁיֵּלֵךְ עִם בִּנְךָ בִּרְצוֹנֶךָ. וַיֹּאמֶר טוֹבִי. אָחִי מ
מְבַקֵּשׁ אֲנִי לֵידַע אֶת שִׁמְךָ וּמֵאֵי זוֹ מִשְׁפָּחָה

אתה

ואתה בני אם תירא את יי ותשמור עצמך מכל
חטא הוא יתן לך עושר גדול :

ח ויען טוביה את אביו ויאמר כל אשר צויתני
אבי כן אעשה. ועתה אבי תן לי עצה איך א
אוכל לקחת את הכסף מיד גבאל כי הוא לא
יכירני ואנכי לא אכירנו. ומה סימן אומר א
אליו לתת לי את הכסף וגם הדרכים שילכו בהם
למדי לא ידעתים. ויען טובי ויאמר אל
טוביה בנו. הסימן אשר תאמר לו אמתחתו
נתן לי ואמרתי קבל מידי כאשר שמתי את
הכסף בידו היום עשרים שנה. ועתה לך
ובקש לך אדם שיהיה איש נאמן וילך עמך
ונתן לו שכרו ולך בני בעודני חי וקח את ה
הכסף ויי אלהי ישראל הוא ישמרך בכל דרכיך
ויתנך לחן לחסד ולרחמים בעיני האיש ובעיני
כל רואיך וישלח אותך בכבוד ובשלום וישיבך
אלינו בשלום בטרם אמות. ויצא טוביה
לבקש אדם ללכת עמו למדי וימצא את רפאל
מלאך יי עומד לקראתו ולא ידע טוביה כי מ
מלאך יי צבאות הוא. ויאמר המלאך אל
טוביה מאין אתה בחור. ויען טוביה ויאמר
אדוני התדע ללכת עמי למדי ויאמר המלאך
ידעתי את הדרכים כלם ובמדי הייתי אושפיש
בבית גבאל אחינו היושב ברגיש מדינת המדי

ועוסקים עמו מן השמים הם. ואתה בני מנע
את עצמך מכל טמאה ומכל זנות וקח לך אשה
ממשפחתך ולא מכל בן נכר אשר לא מזרע א
אבותיך הוא כי מבני הנביאים אנחנו וזכר בני
ארת אברהם את יצחק ואת יעקב אשר לקחו
נשים ממשפחתם ולא אבו להתחתן בבני נכר
ונתברכו בבנים ובנות. ואתה בני שים לבך
אל מעשיך ואשר תשנא לנפשך לא תעשה
לאחרים ולא תלין פעולת שכיר אתך מן היום
אשר תכתבנו עמו ופעולתך ישלם לך תחלתים
ומנע את עצמך משכרון ולא יאנה לך כל און
ומלחמך תן לרעבים ומבגדיך כסה ערומים ומ
ומכל העודת עשרה ממנו צדקה ואל יקשה
בעיניך. לחמך ויינך שפוך על קברי צדיקים
ושמע וקבל לכל מי שיתן לך עצה טובה ובכל
עת שאל מאת ה' והוא יושר ארחותיך ועצתך
כי אין ביד אדם שום עצה אלא בידי הב"ה לבד
כי כל אשר יחפוץ יעשה וזה ישפיל וזה ירים
ושמור אמרי וכל אשר צויתי עליך ואל ילוזו
מעיניך וחזק ואמץ כי ה' יהיה עמך לעזור ול
ולהועיל אם תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך.
ועתה בני אודיעך את דבר הכסף אשר היה לי
ביד גבאל אחי קרובי י' ככרי כסף במדינת ר
רגאש ובארץ מדי כי. לא ידעום את יום מותי

בַּת רְעוּאֵל לְתִתָּהּ לְטוֹבִיָּה בֶּן טוֹבִי לְאִשָּׁה וּ
לְהָסִיר מִמֶּנָּה אֶת אַשְׁמְדַי מֶלֶךְ הַשֵּׁדִים׃ ד
וּבְכַלּוֹת טוֹבִי אֶת תְּפִלָּתוֹ וַיֵּשֶׁב אֶל בֵּיתוֹ וְשָׂרָה
בַּת רְעוּאֵל יָרְדָה מֵעֲלִיַּת אָבִיהָ בְּכַלּוֹתָהּ לְהִתְפַּלֵּל
אֶל יְיָ׃ בְּעֵת הַהִיא זָכַר טוֹבִי אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר
הִפְקִיד בְּיַד גַּבְאֵל בִּמְדִינַת רָגֵאשׁ בְּאֶרֶץ מָדַי וּ
וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹאֵל בְּכָל יוֹם לָמוּת
נַפְשִׁי וְעַתָּה אֶקְרָא אֶת טוֹבִיָּה בְנִי וְאוֹדִיעַ אוֹתוֹ
אֶת דְּבַר הַכֶּסֶף בְּטֶרֶם אָמוּת וַיִּקְרָא אֶת טוֹבִי בְּנוֹ
וַיֹּאמֶר אֵלָיו כַּאֲשֶׁר אָמוּת קְבוֹר אוֹתִי בְּכָבוֹד
וְכַבֵּד אֶת אִמְּךָ וְאַל תַּעַזְבֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ וְאַל תַּ
תַּמְרֶה אֶת פִּיהָ וְאַל תַּמְרֶה אֶת חַיֶּיהָ וּזְכֹר בְּנִי
כַּמָּה צָרוֹת עָבְרוּ עָלֶיהָ בְּהִיוֹתְךָ בְּבִטְנָהּ עָלֶיךָ
וּבְמוֹתָהּ קְבוֹר אוֹתָהּ עִמִּי בְּכָבוֹד בְּקֶבֶר אֶחָד וּ
וְכָל יָמֶיךָ זְכוֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ וְלֹא תֶחֱטָא לְפָנָיו וּ
וְלֹא תַעֲבוֹר עַל מִצְוֹתָיו וּמִכָּל אֲשֶׁר יִתֵּן לְךָ יְיָ
אַל תִּמְנַע יָדְךָ מֵעֲשׂוֹת צְדָקָה וְאַל תִּתְחַבֵּר עִם
אַנְשֵׁי חָמָס וְאַל תַּעֲלִים עֵינֶיךָ מֵעֲנִיֵּי יִשְׂרָאֵל
וְאַל יַעֲלִים יְיָ עֵינָיו מִמְּךָ בְּעֵת צָרָתֶךָ׃ וְאִם
לֹא תַשִּׂיג יָדְךָ לַעֲשׂוֹת עוֹשֶׁר אַל תִּמְנַע מֵעֲשׂוֹת
צְדָקָה מִן הַנִּמְצָא בְּיָדֶיךָ וְהַקְנֵה לְךָ עוֹשֶׁר
וְאוֹצְרוֹת כֶּסֶף וְזָהָב בְּצֶדֶק כִּי לֹא יוֹעִילוּ אוֹצְרוֹת
רֶשַׁע וּצְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת וְכָל הַמִּתְעַסֵּק בִּצְדָקָה
יֶחֱזֶה פְּנֵי אֱלֹהִים דִּכְתִיב אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָנֶיךָ

ועוסקים

יהיה לאבותיך שתמותי התחם ולא יראו ממך לא בן ולא בת לעולם . ויהי כאשר שמעת שרה החרפה הזאת ותתחלחל מאד ותבך ותעל אל עליית אביה ותתועס לפני ה' בקול מר ותאמר יי אלהים אתה נתתני לאבי והם זקנים באים בימים ואתה השלחת על אנשי הלוקחים אותי את מלך השדים כי אתה אלהי כל הרוחות וכל השדי' ויוצר כל הבריות ובידך כל מיני מזיקין שבעולם ועתה ה' הטוב בעיניך שאוריד את ש שיבת אבי ואמי ביגון שאולה ואם יצא גזר דין מלפניך עלי בזאת הרגני נא הרוג ואל אראה עוד ברעתי המרובה וחרפתי הגדולה ידעת יי כי טהורה אני מכל טומאת אדם ולא טמאתי שמי ואת שם אבותי בארץ גלותי ואני יחידה לאבי ולאמי ואין לו בן לירש את נחלתו ולא יש לו קרוב שירשני לו והנה מתו בעבורי ש שבעה אנשי' ומה יתרון לי לחיות עוד בעולם ואם לא טוב בעיניך להמיתני הביט' ועניי חנני ולא אשמע חרפתי עוד . בעת ההיא נשמע תפלת שניהם לפני השכינה ולפני כסא כבוד יי תפלת טובי על עורות עיניו ותפלת שרה על שפלות אבותיה וישלח יי את המלאך רפאל השר הממונה על הרפואות לרפאת את שניהם את טובי אב טוביה לרפאתו מחלי עיניו ואת שרה

משפטך כי כל מעשיך גבורה וכל דרכיך חסד
ואמת ואתה שופט הארץ ואתה צדיק על כל ה
הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי ועתה
אב הרחמים ארון הסליחות זכר נא במדת ר
רחמיך וחסדיך ואל נא תגמול עלי כחטאתי
וכעונותי וכעונות אבותי אשר לא שמרו מ
מצותיך וישליכו את תורתך אחרי גום ותתן
אותנו לחרפה למשל ולשנינה בכל העמים ו
ולמשול בנו גוים אשר הדחתנו שם כיום הזה
ולולא יי צבאות שהותיר לנו שריד כמעט כ
כסדם היינו וגומ' ועתה יי רבים משפטיך
ואמת ואל תגמלני כעונותי וכעונות אבותי כי
חטאנו לפניך ולא הלכנו בדרכיך ועתה כטוב
וכישר בעיניך עשה נא עמי וקח נא את נפשי
ממני כי טוב מותי מחיי ולא אשמע חרפתי
עוד. וביום ההוא נקרא לשרה בת רעואל
שהיתה באגבתניס במדינת ארץ מדי בעת היו
משפחת אביה מחרפים אותה ומלעיגים בה ו
ואומרים לה לא איש ראוי לקרא לה שרה אלא
צרה על הדבר שנתנה לאשה לשבעה אנשים ולא
קרב לה אחד מהם כי אם אשמדאי מלך השדים
היה הורג אותם קודם שיקרבו אליה כדרך כל
הארץ ותאמר אליה השפחה למה את הרגת את
אנשיך ותלקי אותנו על הדבר הרע הזה וטוב
יחיה

לֵאמֹר אֵין זֶה יָרֵא עַל נַפְשׁוֹ וְהוּא קוֹבֵר אֶת
הַחֲלָלִים ׃ וּבַלַּיְלָה הַהוּא אַחֲרֵי קָבַרְתִּי אֶת הַמֵּת
עָשִׂיתִי טְבִילָה וְלֹא יָכֹלְתִּי לְטַהֵר אֶת עַצְמִי כ
בְּאֶרֶץ טְמֵאָה כְּרָאוּי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר דִּבֵּר
עָלֵינוּ יִרְמְיָה הַנָּבִיא לֵאמֹר לֹא תִטְהֲרִי אַחֲרֵי מ
מָתַי עוֹד וְהָלַכְתִּי וְשָׁכַבְתִּי אֵצֶל הַקִּיר וּפָנַי
מְגֻלִּים וְלֹא יָדַעְתִּי כִּי צִפֳּרִים עָלַי בַּקִּיר וְנָפְלָה
צוֹאָתָם עַל עֵינַי וְנַעֲשִׂית תְּבַלּוּל בְּעֵינַי וְהָלַכְתִּי
בַּבֹּקֶר אֶל הָרוֹפְאִים לְרַפֵּאת אוֹתִי וְלֹא יָכֹלוּ.
וְהָיִיתִי עִוֵּר ד׳ שָׁנִים וְכָל אַחַי וּקְרוֹבַי עֲצֵבִים עַל
עִוְּרוֹת עֵינַי וַאֲחִיקָר קְרוֹבִי רוֹעֶה אוֹתִי.
וּבָעֵת הַהִיא חַנָּה אִשְׁתִּי עוֹשָׂה מְלָאכָה לְנָשִׁים
וְאוֹרֶגֶת יְרִיעוֹת לַאֲחֵרִים וּמְקַבֶּלֶת שְׂכָרָהּ. וַיְהִי
הַיּוֹם וַיִּתְּנוּ לָהּ גְּדִי אֶחָד בִּשְׂכָרָהּ וָאֶשְׁמַע קוֹל
הַגְּדִי צוֹעֵק וָאֹמַר לָהּ מֵאַיִן בָּא הַגְּדִי הַזֶּה.
הִשָּׁמְרִי בְּנַפְשֵׁךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה גָּנוּב. וַתֹּאמֶר
אֵלַי לֹא כֵן הַדָּבָר כִּי נָתוּן אֵלַי עַל שְׂכָרִי וְלֹא
הֶאֱמַנְתִּי לָהּ וְצָעַקְתִּי עָלֶיהָ לֵאמֹר לְכִי וְשַׁלְּמִי
אוֹתוֹ לִבְעָלָיו וַתִּהְיֶינוּ מִתְקוֹטְטִים יַחַד עַל עֵסֶק
הַגְּדִי. וַתַּעַן חַנָּה וַתֹּאמֶר אֵלַי אַיֵּה חֲסָדֶיךָ
וְצִדְקוֹתֶיךָ שֶׁלֹּא יוֹעִילוּ לְךָ בְּעֵת צָרָתְךָ וְחֶרְפָּתְךָ
מוּדַעַת לַבְּרִיּוֹת׃

ג וַאֲנִי נִתְעַצַּבְתִּי וְנִתְחַיַּתִי וְנֶהֱלֵתִי עַל שִׁבְרִי
וְהִתְפַּלַּלְתִּי לִפְנֵי יְיָ וָאָמַרְתִּי צַדִּיק אַתָּה יְיָ וְיָשָׁר

וְאַרְמֶנְלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו הִכֻּהוּ בְּחֶרֶב וְהֵמָּה
נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט ׃ וַיְהִי כִּי מֵת סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ
אַשּׁוּר וַיִּמְלוֹךְ אֵסַרְחַדּוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו ׃ וַיַּפְקֵד
אֵסַרְחַדּוֹן אֶת אֲסִיקָר בֶּן חֲנַנְאֵל אָחִי עַל כָּל אֲשֶׁר
לוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ אַשּׁוּר וַיְדַבֵּר אֲסִיקָר עָלַי
אֶל הַמֶּלֶךְ דְּבָרִים טוֹבִים עַד אֲשֶׁר הֲשִׁיבַנִי ל
לְנִינְוֵה כִּי הָיָה אֲסִיקָר אֲהוּבִי וּקְרוֹבִי וַיָּשִׁיבוּ לִי
אֶת חַנָּה אִשְׁתִּי וְאֶת טוֹבִיָּה בְּנִי כִּי צִוָּה הַמֶּלֶךְ
אַשּׁוּר לְתָפְשָׂם בְּזַעְפּוֹ אֲשֶׁר זָעַת עָלַי ׃
ב וּבְשָׁנָה הַהִיא בְּחַג שָׁבוּעוֹת הֱכִינוֹתִי סְעוּדָה
גְּדוֹלָה וְיָשַׁבְתִּי עַל שֻׁלְחָנִי לֶאֱכוֹל וְאָמַרְתִּי ל
לְטוֹבִיָּה ׃ בְּנִי לֵךְ וְהָבֵא לָנוּ מֵאַחֵינוּ הָעֲנִיִּים
לֶאֱכוֹל וְאָמַרְתִּי לְטוֹבִיָּה וַאֲנִי וְכָל הַיּוֹשְׁבִים עִמִּי
לֹא נֹאכַל עַד בֹּאֲךָ ׃ וַיֵּלֶךְ טוֹבִיָּה בְּנִי לְבַקֵּשׁ
מֵהָעֲנִיִּים וַיָּשָׁב מַר נֶפֶשׁ וַיֹּאמֶר אֵלַי אָבִי אֶחָד
מֵאַחֵינוּ נֶהֱרַג וְהוּשְׁלַךְ בִּרְחוֹב הָעִיר ׃ וְכַאֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי נִבְהַלְתִּי וַיֵּצֶר לִי מְאֹד וְעָזַבְתִּי אֶת ש
שֻׁלְחָנִי וְהָלַכְתִּי וַהֲרִימוֹתִיו מִן הָרְחוֹב וְשַׂמְתִּיו
בִּרְשׁוּתִי עַד בּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁאוּכַל לְקָבְרוֹ וְשַׁבְתִּי
לְבֵיתִי וְאָכַלְתִּי לַחְמִי בְּדִמְעָה וּבְקִינָה וְזָכַרְתִּי
אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֵּר עָמוֹס הַנָּבִיא בְּבֵית־אֵל ל
לֵאמֹר וְהָפַכְתִּי חַגֵּיכֶם לְאֵבֶל וְגוֹ' וָאֶבְכֶּה הַרְבֵּה
מְאֹד ׃ וַיְהִי כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ הָלַכְתִּי וְקָבַרְתִּי
אֶת הֶחָלָל וּקְרוֹבַי וּמִשְׁפַּחְתִּי מַלְעִיגִים עָלַי ל

Q לאמר

למלך לאמר טובי עבדך אשר הפקדת על כל
אשר לך הוא שולח את אנשיו על כל חוצות
נינוה לבקש את חללי עמו והוא קובר אותם
בסתר ולא ירא ממך . ויהי כאשר שמע
סנחריב את הדבר הזה ויחר אפו עלי מאד ויצו
לתפוש אותי ואת חנה אשתי וטוביה בני
ויבקש להרגני בזעפו ובאשר נודע לי הדבר
הזה ברחתי מפניו ויצו לשלול את כל אשר לי
ונסתרתי מפניו עד אשר צעקו עלי אלמנות
ישראל ויתומיו במר נפשם ובצום ובבכי ו
ונגע אל השמים משפטו ונשא עד שחקים
ויתמרמרו אל ישראל כי שני בניו ויהרגוהו ב
בחרב כי שאל את יועציו ולזקניו על מה קנא
הקדוש ברוך הוא על ישראל ועל ירושלם ו
והשמיד מלאך יי את חיל פרעה ואהבל בכורי
מצרים והבחורי אשר נתן יי להם תמיד ישועת
על ידם ויאמרו לו חכמיו ויועציו כי אברהם
אביהם של ישראל הוליך לשחוט את בנו אולי
יתרצה בו לפני יי אלהיו על כך קנא על בניו
ויעש בעבריך נקמה . או אמר המלך
אני אשחט את שני בני בעבור יי אולי אתרצה
בם להם ויעזרני . ויגע הדבר לאדרמלך
ושראצר בניו ויארבו לו ויהרגוהו בחרב בשעת
שנכנס להתפלל לפני דגון טעותו שנאמר ו
ואדרמלך

אשר חרת וגדת את אלהי ישראל ויהרוג מהם
הרבה מאד ואני בקשתי לדעת דבר אמת על
מחבאת הגזרה זאת על שבטי ישראל בעת
ההיא כי ידעתי באמת שיי' בהם אל אמונה ואין
עול ומצאתי שלא שמו שבטי ישראל על לבם
השמרת אחיהם אשר השמיר סנחריב מלך א
אשור מבצריהם שלח באש ובחוריהם בחרב
הרג ועולליהם רטש והרותיהם בקע. ובמקום
שיתאבלו ושיתענו לפני יי' על גזירת אחיהם
ואשר קצת עליהם היו אוכלי ושותים ושמחים
ומתענגים בכל שיר ובכנורות ובנבלים ולא
נחלו על שבר יהודה בעונותינו ובעונות א
אבותינו כך כתוב על יהודה השותים במזרקי
יין וראשי שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר
יוסף וגם על זאת היה קצת מאת יי' על יהודה
וירושלם ויבא עליהם את מלך בבל עד ת
השליכם מעל פניו ויגל את יהודה מעל א
אדמתו. וכאשר ראיתי חללי ישראל
מושלכים מחוץ לחומת הייתי גונב גויותיהם
וקברתים פעמים רבות ואמרתי יי' אלהי י
ישראל אתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת
עשית ואנחנו הרשענו. וכאשר בקש
סנחריב מלך אשור את חללי עמי פגרי האנשי'
המומתים ולא מצאם וילכו אנשי נינוה ויגידו

הַמְשָׁרְתִים אֶת פְּנֵי יְיָ בִּירוּשָׁלַםִ וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי
וּמַעֲשֵׂר שְׁלִישִׁי לְגֵר לְיָתוֹם וּלְאַלְמָנָה וְהָלַכְתִּי
בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה עִם כָּל אֵלֶּה לִירוּשָׁלַםִ כְּמִצְוַת
יְיָ וְכַאֲשֶׁר צִוְּתָה עָלַי דְּבוֹרָה אֵם אָבִי כִּי יָתוֹם
נִשְׁאַרְתִּי מֵאָבִי וּמֵאִמִּי וְכַאֲשֶׁר גָּדַלְתִּי וְלָקַחְתִּי
אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּשְׁמָהּ חַנָּה וַתֵּלֶד לִי בֵּן וק
וְקָרָאתִי שְׁמוֹ טוֹבִיָּה. וְכַאֲשֶׁר הָגְלֵיתִי מֵאֶרֶץ
נַפְתָּלִי יָשַׁבְתִּי בְּנִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְכָל אַחַי ר
וּקְרוֹבַי אוֹכְלִים לֶחֶם הַגּוֹיִם וְאָנֹכִי לֹא נִגְאַלְתִּי
בְּפַת בָּגָם מִפְּנֵי יִרְאַת יְיָ וְזָכַרְתִּי אֶת יְיָ בְּכָל לִבִּי
וּבְכָל נַפְשִׁי וַיִּתֵּן לִי הָאֱלֹהִים חֵן וָחֶסֶד בְּעֵינֵי ש
שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּפְקֵד אֹתִי עַל כָּל אֲשֶׁר
לוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ וְהִפְקַדְתִּי בְּיַד גַּבְאֵל אָחִי אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ מָדַי בִּמְדִינַת רָגֵאשׁ עֶשֶׂר כִּכְּרֵי כֶסֶף ׃
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מֵת שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּמְלֹךְ
סַנְחֵרִיב בְּנוֹ תַּחְתָּיו וַיִּסָּגְרוּ דַּרְכֵי מָדַי מִפְּנֵי הַמ
הַמִּלְחָמוֹת אֲשֶׁר הָיוּ בָּאָרֶץ וְלֹא יָכֹלְתִּי לָלֶכֶת אֶל
אֶרֶץ מָדַי לָקַחַת אֶת כַּסְפִּי וְאַחֲרֵי כֵן עָשִׂיתִי צ
צְדָקוֹת רַבּוֹת לַעֲנִיֵּי עַמִּי מִיְּתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת
וְכַאֲשֶׁר רָאִיתִי חַלְלֵי עַמִּי מוּשְׁלָכִים מִחוּץ ל
לְחוֹמַת נִינְוֵה לֹא שָׁקַטְתִּי וְלֹא נַחְתִּי עַד אֲשֶׁר
קְבַרְתִּים ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ
אַשּׁוּר מִיהוּדָה אֶל נִינְוֵה בְּבֹשֶׁת פָּנִים עַל אֲשֶׁר
נְגָפוֹ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ יְהוּדָה עַל הַחֶרְפָּה

זה ספר טובי בן

טוביאל בן חננאל בן אריאל בן גבאל בן עשאל
בן ננתיאל ממטה נפתלי אשר הגלה משומרון
עם הגולה אשר הגלתה בימי הושע בן אלה
אשר הגלה בימי שלמנאסר מלך אשור והוא
היה מתושבי עיר נפתלי אשר בגליל על גבול
ימה ;

ויאמר טובי זכרה לי אלהי לטובה על
שהלכתי לפניך כל ימי חיי בדרך
תמים וצדקות רבות וחסדים טובים שעשיתי
לאחי ולעמי בגולה בנינוה בארץ אשור.

ויהי בהיותי נער בארץ ישראל כל מטה
נפתלי פשעו בבית דוד ויחדלו מעלות יר
ירושלם העיר אשר בחר יי מכל שבטי ישראל
ושם מזבח יי המקודש לכל שבטי ישראל ו
והיכל יי בנוי בתוכה להעלות עולות ושלמים
ליי שלשה פעמים בשנה וכל אישי מטה
נפתלי זובחים זבחים ועולות לעגלי הזהב אשר
עשה ירבעם בן נבט מלך ישראל בבית־אל ו
וכן ואני הלכתי א ירושלם במועדים ככתוב
בתורת יי על ישראל בבכורים ומעשרות
ובכורות לכהנים בני אהרן ודגן ותירוש ושמן
התאנים ורמונים ומכל פרי האדמה לבני לוי
המשרתים.

חָצַרַכְתִּי לִשְׁלֹחַ לְךָ סֵפֶר הַנִּזְכָּר לְמַעֲלָה אֶלָּא
כִּירְמָה לִי הוּא לֹא נֶעְתַּק מִלְּשׁוֹן רוֹמִיִּים לִלְשׁוֹן
עִבְרִיִּים כַּאֲשֶׁר אַתָּה חָשַׁבְתָּ וְכָתַבְתָּ לִי אֶלָּא כָּל
שֶׁכֵּן הוּא כֵּן כְּרִאשׁוֹנָה נִכְתַּב מִקְצַת יְהוּדִי אֲשֶׁר
אֵו הָיוּ כִּי הוּא בְּבָל לֹא מַכִּירִים עִם לְשׁוֹן ר
רוֹמִיִּים כְּמוֹ אַתָּה תּוּכַל לִרְאוֹת ׃ שָׂא בְּזֶה
מִמֶּנִּי שָׁלוֹם וְאִם חָטָאתִי הִשְׁפְּטֵנִי לְיַד צֶדֶק כִּי
אֵינִי יָשַׁבְתִּי בְּמוֹשַׁב חֲכָמִים כְּמוֹ אֲחֵרִים
הַלְמִידֵי לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. נִכְתַּב פֹּה בְּעִיר
מֵמִינְגֶן בְּחוֹדֶשׁ סִיוָן בִּשְׁנַת מ
מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם הׄ שׄ אׄ

Epiſtola Hebraica Oſuualdi Schreckenfuchſij ad Sebaſtianũ Munſterum.

לְעִיר בָּאזֵל לְיַר חָכָם וְנִשׁוּם אִישׁ [redacted]
[redacted] יִשְׁמְרֵנוּ אֱלֹהִים מִכָּל נֶעֶרֶת
וּמְצוּק יָבֹא סֵפֶר הַזֶּה.

חֲשׁוּבֵן בִּשְׁמֵי מַעְלָה יוֹסֵת לְךָ צָהֳלַת
וְיִשְׁמָרְךָ מִכָּל מַחֲלָה וְכוּלֵי׳.
הִנֵּה נָא [redacted] חָכָם וְנִכְבָּר אֲנִי קִבַּלְתִּי אֶת א
אִגַּרְתְּךָ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ לִי שֶׁהָיְתָה לִי לְשִׂמְחָה יוֹתֵר
מִמְּצָאתִי שָׁלָל רָב כִּי מִמֶּנָּה בַּנְתִּי וְיָדַעְתִּי חֲיוּתְךָ
בְּשָׁלוֹם וּבְמַזָּל טוֹב; וְאַחֲרֵי הוֹדַעְתַּנִי אֵיךְ לִפְנֵי
זְמַן קָצָר הֶעְתַּקְתָּ מִלָּשׁוֹן עִבְרִית לְלָשׁוֹן רוֹמִיִּית
אֶת הַסֵּפֶר סְפוּרֵי יוֹסֵת גב׳ וְהִדְפַּסְתָּ אוֹתוֹ אֲנִי
אוֹדֶה אֶת הָאֱמֶת שֶׁכְּבָר עָבְרוּ שָׁנִים רַבּוֹת אֲשֶׁר
הַמּוֹר חָמַדְתִּי אוֹ לִרְאוֹת אוֹ לִקְרָא הַסֵּפֶר הַנִּזְכָּר
אֶלָּא זְמַן רַע הִתְעַלֵּל כִּי שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי לְהַגִּיעַ ל
לְתַחוּם חֶפְצִי יִתְעַלֶּה שֵׁם הַשֵּׁם אֲשֶׁר חֲנַנִי ל
לִרְאוֹת סֵפֶר כָּל כַּךְ יָקָר וְיָפֶה. לֹא לְהַאֲרִיךְ :
שְׁמַע עַתָּה זְבַשְׁטְיָין בַּקִּיא וְנִכְבָּר כִּי אֲנִי אֶכְתֹּב
לְךָ כִּדְבָרִים אֲחֵרִים אֵי זֹאת סִבָּה אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָהּ
הֻצְרַכְתִּי לְהוֹרִיעֲךָ מִסֵּפֶר טוֹבִי שֶׁלִּי וְלָמָּה עָלָה
עַל לִבִּי לִשְׁלוֹחַ אֵלֶיךָ יוֹתֵר מִלְּשׁוּם מְדוּפֵּס א
אַחֵר כִּי עַתָּה עָבְרוּ קְצַת שָׁנִים מֵאֲשֶׁר הָיִיתִי
אֶצְלְךָ בְּעִיר בָּאזֵיל. בִּזְמַן אוֹתוֹ אַתָּה נָהַגְתָּ אִתִּי
חֶסֶד וּלְקַחְתַּנִי לְבֵיתְךָ. הִנֵּה לְךָ סִבָּה אֲשֶׁר מִמֶּנָּה
הצרכתי:

טוביה

Correctus à R.mo viro Neap. [illegible]
16. [illegible] [illegible] [illegible]

BIBLIOT. COLLEG. S. BLAS. I CAROLI DE URBE
P A